

Fundació Gala-Salvador Dalí

Memòria Memoria

2016

FUNDACIÓ
GALA-SALVADOR DALÍ

Chapitre premier

Jeune intra-paterino
maison de Salvador Dalí a Figueras
Paris souvenirs d'enfance
premier souvenirs d'enfance
Moi, le "jeune philosophe" et grandis

Chapitre second

premier colage
deuxieme colage
troisieme colage
Baccaloret — debut et fin
fin de la guerre

Chapitre troisieme

Madrid - l'École de Beaux Arts
premiere expulsion de l'École de Beaux Arts
Expulsion definitive de l'École de Beaux Arts — Les intel
Prison
Service militaire
Chapitre latin
Raconte avec bala, gradina de ma vie
expulsion a l'hopital
Paris. Le surréalisme
Le monde y est une solution
Le monde du monde de l'Espagne
L'Espagne a l'Espagne
La guerre la guerre = l'Espagne
Lettre ouverte a Adolf Hitler - je suis juif et espagnol

Estatuts de la Fundació Gala-Salvador Dalí

«Objecte: article 4t.—
La Fundació té per
objecte promocionar,
fomentar, divulgar,
prestigiar, protegir i
defensar...»

Estatutos de la Fundació Gala-Salvador Dalí

«Objeto: artículo 4.º—
La Fundación tiene por
objeto promocionar,
fomentar, divulgar,
prestigiar, proteger
y defender...»

Índex

1 Òrgans de govern i direcció

- 10 Patronat
- 12 Comissions del Patronat
- 13 Reunions del Patronat i les seves comissions
- 14 Altres òrgans

2 Fomentar

- 18 Museus
- 20 Serveis d'informació i atenció al visitant
- 22 Teatre-Museu Dalí
- 24 Dalí-Joies
- 26 Casa-Museu Castell Gala Dalí
- 28 Casa-Museu Salvador Dalí
- 30 Adquisicions

3 Divulgar

- 34 Exposicions temporals pròpies
- 38 Exposicions temporals en altres seus
- 40 Préstecs d'obra
- 42 Documentació, catalogació i recerca
- 48 Becaris i investigadors
- 50 Conferències i seminaris
- 52 Publicacions
- 58 Servei educatiu

4 Promocionar

- 64 Comunicació
- 68 Comunicació digital
- 70 Promoció
- 73 Gestió comercial
- 77 Gestió de màrqueting

5 Prestigiar

- 84 Visites il·lustres
- 86 Patrociniis
- 87 Convenis
- 88 Premis i guardons
- 89 Comissió d'Acreditació i Catalogació
- 90 Amics dels Museus Dalí
- 94 Altres activitats culturals

6 Protegir

- 98 Conservació i restauració
- 106 Infraestructures i seguretat

7 Defensar

- 112 Generació de recursos
- 113 Generació de prestigi
- 114 Accions judicials
- 114 Relacions amb l'estat

8 Recursos humans

- 118 Formació
- 120 Departaments i plantilla

Annexos

- 126 A. Estudis de públic
- 142 B. Informe de gestió econòmica

Índice

1 Órganos de gobierno y dirección

- 10 Patronato
- 12 Comisiones del Patronato
- 13 Reuniones del Patronato y sus comisiones
- 14 Otros órganos

2 Fomentar

- 18 Museos
- 20 Servicios de información y atención al visitante
- 22 Teatro-Museo Dalí
- 24 Dalí-Joyas
- 26 Casa-Museo Castillo Gala Dalí
- 28 Casa-Museo Salvador Dalí
- 30 Adquisiciones

3 Divulgar

- 34 Exposiciones temporales propias
- 38 Exposiciones temporales en otras sedes
- 40 Préstamos de obra
- 42 Documentación, catalogación e investigación
- 48 Becarios e investigadores
- 50 Conferencias y seminarios
- 52 Publicaciones
- 58 Servicio educativo

4 Promocionar

- 64 Comunicación
- 68 Comunicación digital
- 70 Promoción
- 73 Gestión comercial
- 77 Gestión de marketing

5 Prestigiar

- 84 Visitas ilustres
- 86 Patrocinios
- 87 Convenios
- 88 Premios y galardones
- 89 Comisión de Acreditación y Catalogación
- 90 Amics dels Museus Dalí
- 94 Otras actividades culturales

6 Proteger

- 98 Conservación y restauración
- 106 Infraestructuras y seguridad

7 Defender

- 112 Generación de recursos
- 113 Generación de prestigio
- 114 Acciones judiciales
- 115 Relaciones con el estado

8 Recursos humanos

- 118 Formación
- 120 Departamentos y plantilla

Anexos

- 126 A. Estudios de público
- 142 B. Informe de gestión económica

Presentació

RAMON BOIXADÓS MALÉ

President

El 2016 vam commemorar vint anys de l'obertura al públic del Castell de Púbol i del Centre d'Estudis Dalinians. La fortalesa medieval és el segon dels vèrtexs que formen el Triangle Dalinià i un dels projectes cabdals que es va plantejar la presidència de la Fundació l'any 1991, quan encetava l'etapa posterior al traspàs del Mestre. Per la seva banda, el Centre d'Estudis Dalinians era una fita imprescindible si ens volíem convertir en referent mundial per a tot allò relacionat amb Salvador Dalí i el surrealisme. Els continguts que ens va llegar el Mestre s'han anat ampliant de manera persistent i continuada. Igualment el 2016, el Patronat de la Fundació va renovar per un mandat més la confiança en la meva persona, fet del qual m'enorgulleixo enormement.

Correspon, aquí, fer balanç de l'any que hem tancat. Per començar, cal repassar la presència en punts geogràfics estratègics, amb especial èmfasi a l'Àsia, d'acord amb el programa endegat el 2015. Així, durant l'exercici passat vam portar una gran retrospectiva a dues ciutats japoneses, Tòquio i Kyoto, que en conjunt van rebre 605.000 visitants, i vam organitzar conferències i trobades amb periodistes de diaris i revistes destacats; a Tòquio, la inauguració oficial va ser presidida per un membre de la família imperial japonesa. A la Xina, i en concordança amb la nostra missió fundacional, vam seguir establint relacions per desenvolupar-

Presentación

RAMON BOIXADÓS MALÉ

Presidente

En el 2016 conmemoramos veinte años de la apertura al público del Castillo de Púbol y del Centro de Estudios Dalinianos. La fortaleza medieval es el segundo de los vértices que conforman el Triángulo Daliniano y uno de los proyectos fundamentales que se planteó la presidencia de la Fundación en el año 1991, cuando iniciaba la etapa posterior al fallecimiento del Maestro. Por su parte, el Centro de Estudios Dalinianos era un objetivo imprescindible si nos queríamos convertir en referente mundial para todo lo relacionado con Salvador Dalí y el surrealismo. Los contenidos que nos legó el Maestro se han ido ampliando de manera persistente y continuada. Igualmente en el 2016, el Patronato de la Fundación renovó por un mandato más la confianza en mi persona, hecho del que me enorgullezco enormemente.

Corresponde, aquí, hacer balance del año que hemos cerrado. Para empezar, hay que repasar la presencia en puntos geográficos estratégicos, con especial énfasis en Asia, de acuerdo con el programa iniciado en el 2015. Así, durante el ejercicio pasado llevamos una gran retrospectiva a dos ciudades japonesas, Tokio y Kyoto, que en conjunto recibieron 605 000 visitantes, y organizamos conferencias y encuentros con periodistas de destacados diarios y revistas. En Tokio, la inauguración oficial estuvo presidida por un miembro de la familia imperial japonesa. En China, y en

hi una presència més regular i poder comprendre millor el gegant asiàtic.

Quant a les iniciatives acadèmiques, destaquem la mostra de petit format dedicada a la participació de Dalí en la representació a Roma, l'any 1948, de *Rosalinda o Come vi piace*, dirigida per Luchino Visconti, amb vestuaris i escenografia del Mestre. Al Palazzo Blu de Pisa hi vam explorar el classicisme vist per Dalí, en una mostra innovadora que reivindicava l'obra de l'última etapa i que va tenir una recepció molt calorosa per part del públic italià.

El 2016 va ser, un cop més, un any actiu en la defensa i ordenació del llegat immaterial de Salvador Dalí. En concret, es van portar a terme nombroses actuacions en els àmbits jurídic, de comunicació i de negociació amb els diferents actors i mercats així com en el suport a les autoritats judicials i policials per combatre el frau i la falsificació. Acomplim així una tasca important derivada de la gestió del patrimoni dalinià.

El lleuger descens enregistrat en el nombre de visitants dels tres museus, que en total van sumar 1.368.755, es va veure compensat per una activitat econòmica intensa amb la qual es va generar un excedent de 3,7 milions d'euros. Una xifra que permetrà seguir invertint en la protecció, la

concordancia con nuestra misión fundacional, seguimos estableciendo relaciones para desarrollar una presencia más regular y poder comprender mejor al gigante asiático.

En lo que se refiere a las iniciativas académicas, destacamos la muestra de pequeño formato dedicada a la participación de Dalí en la representación en Roma, en 1948, de *Rosalinda o Come vi piace*, dirigida por Luchino Visconti, con vestuarios y escenografía del Maestro. En el Palazzo Blu de Pisa exploramos el clasicismo visto por Dalí, en una muestra innovadora que reivindicaba la obra de la última etapa y que tuvo una acogida muy calurosa por parte del público italiano.

El 2016 fue, una vez más, un año activo en la defensa y ordenación del legado inmaterial de Salvador Dalí. En concreto, se llevaron a cabo numerosas actuaciones en los ámbitos jurídico, de comunicación y de negociación con los diferentes actores y mercados así como en el apoyo a las autoridades judiciales y policiales para combatir el fraude y la falsificación. Cumplimos así una importante labor derivada de la gestión del patrimonio daliniano.

El ligero descenso registrado en el número de visitantes de los tres museos, que en total fue de 1 368 755, se vio compensado por una intensa actividad económica a través

defensa i la difusió d'aquest llegat, en atenció a la visió marcada pel Mestre fundador.

Tot això, gràcies a la professionalitat d'un equip humà fermament compromès i uns patrons entusiastes i proactius que sempre han donat suport als reptes que la Fundació ha anat plantejant al llarg d'aquests anys.

de la cual se generó un excedente de 3,7 millones de euros. Una cifra que permitirá seguir invirtiendo en la protección, la defensa y la difusión de este legado, en atención a la visión marcada por el Maestro fundador.

Todo ello, gracias a la profesionalidad de un equipo humano firmemente comprometido y de unos patronos entusiastas y proactivos que siempre han prestado apoyo a los retos que la Fundación ha ido planteando a lo largo de estos años.

Patronat

Presidents d'honor
S. M. els Reis d'Espanya

President
Sr. Ramon Boixadós Malé

Vicepresidents
Sra. Marta Felip Torres
Sr. Jordi Mercader Miró

Vocals
S. A. R. la Infanta Cristina de Borbó
Sra. Montse Aguer Teixidor
Sr. Enrique Barón Crespo
Sra. Ana Beristain Díez
Sr. Manuel Borja-Villel
Sr. Màrius Carol Pañella
Sr. Miguel Doménech Martínez
Sr. Carlos Guervós Maíllo
Sr. Josep Lloret Parellada
Sr. Alfons Martínez Puig
Sr. Lluís Monreal Agustí
Sr. Miguel Ángel Recio Crespo
Sr. Miquel Roca Junyent
Sr. Narcís Serra Serra
Sr. Òscar Tusquets Blanca
Sr. Santi Vila Vicente
Sr. Josep Vilarasau Salat
Sr. Pau Villòria Sistach

Secretari general, no patró
Sr. Lluís Peñuelas Reixach

La composició del Patronat de la Fundació va experimentar tres canvis durant el 2016.

La Generalitat de Catalunya va nomenar tres nous representants al si del Patronat: el Sr. Santi Vila Vicente, conseller de Cultura, va substituir el Sr. Ferran Mascarell Canalda; el Sr. Pau Villòria Sistach, secretari general del Departament de Cultura, va passar a ocupar el lloc de la Sra. Pilar Pifarré Matas, i el Sr. Màrius Carol Pañella, director de *La Vanguardia*, va ser nomenat en substitució del Sr. Narcís Serra Serra.

Els Srs. Santi Vila, Pau Villòria i Màrius Carol van prendre possessió dels seus càrrecs en la reunió ordinària del Patronat de data 14 de març.

10

Patronato

Presidentes de honor
SS. MM. los Reyes de España

Presidente
D. Ramon Boixadós Malé

Vicepresidentes
D.ª Marta Felip Torres
D. Jordi Mercader Miró

Vocales
S. A. R. la Infanta Doña Cristina de Borbón
D.ª Montse Aguer Teixidor
D. Enrique Barón Crespo
D.ª Ana Beristain Díez
D. Manuel Borja-Villel
D. Màrius Carol Pañella
D. Miguel Doménech Martínez
D. Carlos Guervós Maíllo
D. Josep Lloret Parellada
D. Alfons Martínez Puig
D. Lluís Monreal Agustí
D. Miguel Ángel Recio Crespo
D. Miquel Roca Junyent
D. Narcís Serra Serra
D. Òscar Tusquets Blanca
D. Santi Vila Vicente
D. Josep Vilarasau Salat
D. Pau Villòria Sistach

Secretario general, no patrono
D. Lluís Peñuelas Reixach

La composición del Patronato de la Fundación experimentó tres cambios durante el 2016.

La Generalitat de Cataluña nombró a tres nuevos representantes en el seno del Patronato. D. Santi Vila Vicente, conseller de Cultura, sustituyó a D. Ferran Mascarell Canalda; D. Pau Villòria Sistach, secretario general del Departamento de Cultura de la Generalitat, pasó a ocupar el lugar de D.ª Pilar Pifarré Matas, y D. Màrius Carol Pañella, director de *La Vanguardia*, fue nombrado en sustitución de D. Narcís Serra Serra.

Los señores Santi Vila, Pau Villòria y Màrius Carol tomaron posesión de sus cargos en la reunión ordinaria del Patronato de fecha 14 de marzo.

11

Comissions del Patronat

Comissió Artística

President

Sr. Ramon Boixadós Malé

Vicepresidenta

Sra. Montse Aguer Teixidor

Vocals

S. A. R. la Infanta Cristina de Borbó

Sra. Ana Beristain Díez

Sr. Manuel Borja-Villel

Sr. Alfons Martínez Puig

Sr. Lluís Monreal Agustí

Sr. Òscar Tusquets Blanca

Sr. Pau Villòria Sistach

Secretari general

Sr. Lluís Peñuelas Reixach

Comissió Econòmica

President

Sr. Ramon Boixadós Malé

Vicepresidenta

Sra. Marta Felip Torres

Vocals

Sr. Carlos Guervós Maíllo

Sr. Josep Lloret Parellada

Sr. Jordi Mercader Miró

Sr. Miquel Roca Junyent

Sr. Narcís Serra Serra

Secretari general

Sr. Lluís Peñuelas Reixach

Comissió de Relacions Externes

President

Sr. Ramon Boixadós Malé

Vicepresident

Sr. Miguel Ángel Recio Crespo

Vocals

Sr. Enrique Barón Crespo

Sr. Miguel Doménech Martínez

Sr. Santi Vila Vicente

Sr. Josep Vilarasau Salat

Secretari general

Sr. Lluís Peñuelas Reixach

Reunions del Patronat i les seves comissions

El Patronat es va reunir el 14 de març en sessió ordinària i el 21 de novembre en sessió extraordinària.

La Comissió Artística es va reunir el dia 22 de febrer, mentre que les comissions Econòmica i de Relacions Externes ho van fer en sessió conjunta els dies 20 de juny i 19 de setembre.

Els temes tractats i els acords adoptats en les reunions del Patronat i de les seves comissions al llarg del 2016 figuren recollits en el llibre d'actes de l'entitat.

Comisiones del Patronato

Comisión Artística

Presidente

D. Ramon Boixadós Malé

Vicepresidenta

D.ª Montse Aguer Teixidor

Vocales

S. A. R. la Infanta Cristina de Borbón

D.ª Ana Beristain Díez

D. Manuel Borja-Villel

D. Alfons Martínez Puig

D. Lluís Monreal Agustí

D. Òscar Tusquets Blanca

D. Pau Villòria Sistach

Secretario general

D. Lluís Peñuelas Reixach

Comisión Económica

Presidente

D. Ramon Boixadós Malé

Vicepresidenta

D.ª Marta Felip Torres

Vocales

Sr. Carlos Guervós Maíllo

Sr. Josep Lloret Parellada

Sr. Jordi Mercader Miró

Sr. Miquel Roca Junyent

Sr. Narcís Serra Serra

Secretario general

D. Lluís Peñuelas Reixach

Comisión de Relaciones Externas

Presidente

D. Ramon Boixadós Malé

Vicepresidente

D. Miguel Ángel Recio Crespo

Vocales

D. Enrique Barón Crespo

D. Miguel Doménech Martínez

D. Santi Vila Vicente

D. Josep Vilarasau Salat

Secretario general

D. Lluís Peñuelas Reixach

Reuniones del Patronato y sus comisiones

El Patronato se reunió el día 14 de marzo, en sesión ordinaria, y el 21 de noviembre, en sesión extraordinaria.

La Comisión Artística se reunió el día 22 de febrero, mientras que las comisiones Económica y de Relaciones Externas lo hicieron en sesión conjunta los días 20 de junio y 19 de septiembre.

Los temas tratados y los acuerdos adoptados en las reuniones del Patronato y de sus comisiones a lo largo del año 2016 se encuentran recogidos en el libro de actas de la entidad.

Altres òrgans

Comitè de direcció

President de la Fundació
Sr. Ramon Boixadós Malé

Directora dels Museus Dalí
Directora del Centre d'Estudis Dalinians
Sra. Montse Aguer Teixidor

Secretari general de la Fundació
Sr. Lluís Peñuelas Reixach

Gerent de la Fundació
Sr. Joan Manuel Sevillano Campalans

Comissió d'acreditació i catalogació

Patrona de la Fundació
Sra. Ana Beristain Díez

Directora dels Museus Dalí
Directora del Centre d'Estudis Dalinians
Patrona de la Fundació
Sra. Montse Aguer Teixidor

Secretària
Sra. Imma Parada Soler

Associació Amics dels Museus Dalí

President
Sr. Carles Ayats Aljarilla

Vicepresident
D. Jordi Palmada Lloret

Secretari
Sr. Pascual Pseudo Castillo

Vicesecretari
Sr. Josep Maria Ortega López

Tresorer
Sr. Enric Oliva Papiol

Vocals
Sra. Misse Coll Macau
Sr. Martí Dacosta Oliveras
Sr. Pere Maset Tuègols
Sra. Antònia Pichot Pla
Sr. Josep Playà Maset
Sra. Mariona Seguranyes Bolaños

Coordinadora
Sra. Júlia Cebrià Costa

L'Associació d'Amics dels Museus Dalí és una entitat jurídica sense ànim de lucre i amb personalitat jurídica pròpia. Col·labora amb la nostra entitat en la persecució dels objectius fundacionals.

14

Otros órganos

Comité de dirección

Presidente de la Fundación
D. Ramon Boixadós Malé

Directora de los Museos Dalí
Directora del Centro de Estudios Dalinianos
D.ª Montse Aguer Teixidor

Secretario general de la Fundación
D. Lluís Peñuelas Reixach

Gerente de la Fundación
D. Joan Manuel Sevillano Campalans

Comisión de acreditación y catalogación

Patrona de la Fundación
D.ª Ana Beristain Díez

Directora de los Museos Dalí
Directora del Centro de Estudios Dalinianos
Patrona de la Fundación
D.ª Montse Aguer Teixidor

Secretaria
D.ª Imma Parada Soler

Asociación Amics dels Museus Dalí

Presidente
D. Carles Ayats Aljarilla

Vicepresidente
D. Jordi Palmada Lloret

Secretario
D. Pascual Pseudo Castillo

Vicesecretario
D. Josep Maria Ortega López

Tesorero
D. Enric Oliva Papiol

Vocales
D.ª Misse Coll Macau
D. Martí Dacosta Oliveras
D. Pere Maset Tuègols
D.ª Antònia Pichot Pla
D. Josep Playà Maset
D.ª Mariona Seguranyes Bolaños

Coordinadora
D.ª Júlia Cebrià Costa

La Asociación Amics dels Museus Dalí es una entidad jurídica sin ánimo de lucro y con personalidad jurídica propia. Colabora con nuestra institución en la persecución de los objetivos fundacionales.

51

Museus

El 31 de juliol del 1996, la Fundació Dalí va inaugurar la Casa-Museu Castell Gala Dalí de Púbol. Això va suposar assumir la gestió global del Castell dins d'un projecte museogràfic que, articulat al voltant del Teatre-Museu Dalí de Figueres, tenia i té per objecte oferir la possibilitat d'endinsar-se en l'univers creatiu de Salvador Dalí a partir del gaudi d'un conjunt patrimonial excepcional. Durant el 2016, vint anys més tard, 1.368.755 persones d'arreu del món van viure l'experiència d'explorar els museus Dalí empordanesos. Per centres, 812.621 persones van visitar el Teatre-Museu Dalí de Figueres, 148.624 la Casa-Museu Salvador Dalí de Portlligat (Cadaqués), 85.897 la Casa-Museu Castell Gala Dalí de Púbol i 321.613 l'exposició permanent Dalí-Joies de Figueres.

Els museus Dalí van rebre 1.368.755 visitants

Aquest important nombre de visitants va reportar a la Fundació 10.403.256,48 euros en concepte de venda d'entrades, quantitat que representa una aportació bàsica per poder garantir els objectius fundacionals i que equival al 68,80 % dels ingressos totals obtinguts per la nostra entitat en l'exercici 2016.

18

Museos

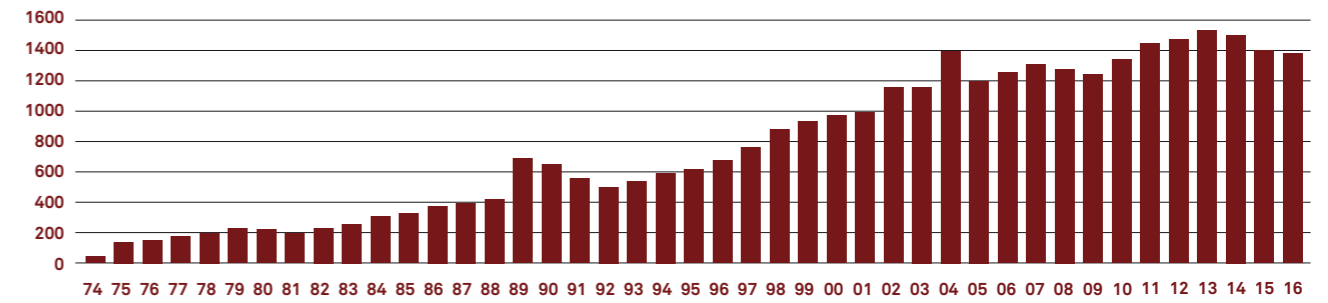
El 31 de julio de 1996, la Fundación Dalí inauguró la Casa-Museo Castillo Gala Dalí de Púbol. Esto supuso la asunción de la gestión global del Castillo dentro de un proyecto museográfico que, articulado en torno al Teatro-Museo Dalí de Figueres, tenía y tiene por objeto ofrecer la posibilidad de adentrarse en el universo creativo de Salvador Dalí a partir del disfrute de un conjunto patrimonial excepcional. Durante el 2016, veinte años más tarde, 1.368.755 personas de todo el mundo vivieron la experiencia de explorar los museos Dalí ampurdaneses. Por centros, 812 621 personas visitaron el Teatro-Museo Dalí de Figueres, 148 624 la Casa-Museo Salvador Dalí de Portlligat (Cadaqués), 85 897 la Casa-Museo Castillo Gala Dalí de Púbol y 321 613 la exposición permanente Dalí-Joyas de Figueres.

Los museos Dalí recibieron 1 368 755 visitantes

Este importante número de visitantes reportó a la Fundación 10 403 256,48 euros en concepto de venta de entradas, cantidad que representa una aportación básica para poder garantizar los objetivos fundacionales y que equivale al 68,80 % de los ingresos totales obtenidos por nuestra entidad en el ejercicio 2016.

Museus Dalí / Museos Dalí

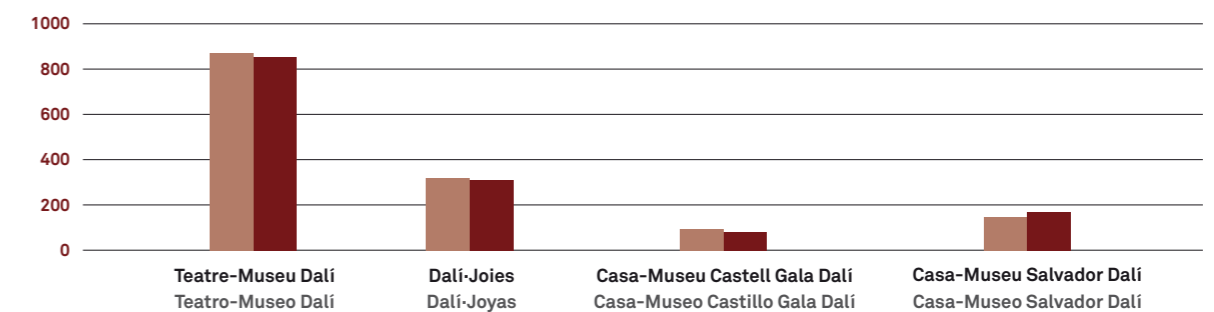
Nombre de visitants (en milers). Evolució període 1974-2016
Número de visitantes (en miles). Evolución período 1974-2016

19

Museus Dalí / Museos Dalí

Nombre de visitants totals (en milers) per museu 2015-2016
Número de visitantes totales (en miles) por museo 2015-2016

Serveis d'informació i atenció al visitant

Assumir la gestió diària del flux de visitants, amb la seva gran diversitat d'interessos i tipologies, així com garantir un règim d'accés adequat a les col·leccions són les tasques fonamentals dels Serveis d'Informació i Atenció al Visitant del Departament de Museus. Els diversos serveis s'estructuren en diferents àrees: la central de reserves, els serveis d'acollida i informació —que inclouen la planificació, la coordinació i la formació dels assistents de sala i de recepció així com els serveis de visites guiades generalistes—, l'equip d'administració, el personal de seguretat i l'equip de neteja.

La central de reserves s'ocupa de la venda i la reserva d'entrades i serveis dels quatre museus des de tres àmbits d'actuació: els serveis tradicionals, a través dels quals durant el 2016 es van gestionar 592.153 entrades i es van contractar 1.269 visites guiades; el servei d'adquisició i reserva d'entrades anticipades per Internet, amb una xifra total de 161.771 entrades venudes al llarg de l'exercici (un 28,18 % més que el 2015); i el suport als agents turístics i culturals interessats en les visites combinades a més d'un dels quatre centres.

En l'apartat dels serveis d'acollida i informació, cal esmentar l'èxit de les propostes encaminades a treballar en els objectius propis del nostre àmbit: la implementació progressiva de la venda d'entrades anticipades del Teatre-

Museu Dalí, fins a assolir enguany l'11,82 % del total de venda d'entrades (en períodes de gran afluència es van assignar entre 875 i 1.500 entrades/dia a la venda anticipada); la consolidació, en col·laboració amb el Servei Educatiu, de les visites guiades al Teatre-Museu de Nit, amb places limitades reservables en línia (1.312 persones van gaudir d'aquest servei el 2016); la periodificació del servei de

visites guiades i presentacions del Castell de Púbol al llarg de tota la temporada i en quatre idiomes (un total d'11.196 persones van optar per aquest tipus de visita durant l'exercici passat); i, finalment, la recollida i l'anàlisi de dades per poder valorar els indicadors d'ús de cada espai i activitat (vegeu l'annex A, «Estudis de públic») i per fer un seguiment diari de les diferents àrees d'interès.

Servicios de información y atención al visitante

Asumir la gestión diaria del flujo de visitantes, con su gran diversidad de intereses y tipologías, así como garantizar un régimen de acceso adecuado a las colecciones son las tareas fundamentales de los Servicios de Información y Atención al Visitante del Departamento de Museos. Los diversos servicios se estructuran en diferentes áreas: la central de reservas, los servicios de acogida e información —que incluyen la planificación, la coordinación y la formación de los asistentes de sala y de recepción así como los servicios de visitas guiadas generalistas—, el equipo de administración, el personal de seguridad y el equipo de limpieza.

La central de reservas se encarga de la venta y la reserva de entradas y servicios de los cuatro museos desde tres ámbitos de actuación: los servicios tradicionales, a través de los cuales se gestionaron 592 153 entradas y se contrataron 1269 visitas guiadas durante el 2016; el servicio de adquisición y reserva de entradas anticipadas por Internet, con una cifra total de 161 771 entradas vendidas a lo largo del ejercicio (un 28,18 % más que en el 2015); y el apoyo a los agentes turísticos y culturales interesados en las visitas combinadas a más de uno de los cuatro centros.

En el apartado de los servicios de acogida e información, cabe mencionar el éxito de las propuestas encaminadas a trabajar en los objetivos propios de nuestro ámbito:

la implementación progresiva de la venta anticipada de entradas del Teatro-Museo Dalí, hasta alcanzar este año el 11,82 % del total de venta de entradas (en períodos de gran afluencia se asignaron entre 875 y 1500 entradas/día a la venta anticipada); la consolidación, en colaboración con el Servicio Educativo, de las visitas guiadas al Teatro-Museo de Noche, con plazas limitadas reservables en línea (1312 personas disfrutaron de este servicio en el

2016); la periodificación del servicio de visitas guiadas y presentaciones del Castillo de Púbol a lo largo de toda la temporada y en cuatro idiomas (un total de 11 196 personas optaron por este tipo de visita en el ejercicio pasado); y, finalmente, la recogida y el análisis de datos para poder valorar los indicadores de uso de cada espacio y actividad (ver Anexo A, «Estudios de público») así como hacer un seguimiento día a día de las diferentes áreas de interés.

Teatre-Museu Dalí

El Teatre-Museu Dalí va rebre un total de 812.621 visitants durant el 2016. Els gràfics adjunts reflecteixen, a la pàgina 19, l'evolució del nombre de visitants dels quatre museus Dalí i una comparativa amb el 2015, a més de l'evolució mensual (pàgina 23) i els diferents tipus d'entrades venudes al Teatre-Museu. Entre els mesos de juliol i setembre (temporada alta) es van enregistrar 329.832 visitants, 11.612 dels quals van correspondre al Teatre-Museu de Nit. Quant als períodes de gener-juny i octubre-desembre, la xifra de visitants comptabilitzada va ser de 482.789. Un 60,68 % del públic que va acudir al Teatre-Museu ho va fer a títol individual, mentre que els grups organitzats van representar un 39,32 %. Els ingressos per venda d'entrades van sumar 8.601.128,22 euros.

1. La Sala Mae West/2. Visitants sota la cúpula del Teatre-Museu

22

Teatro-Museo Dalí

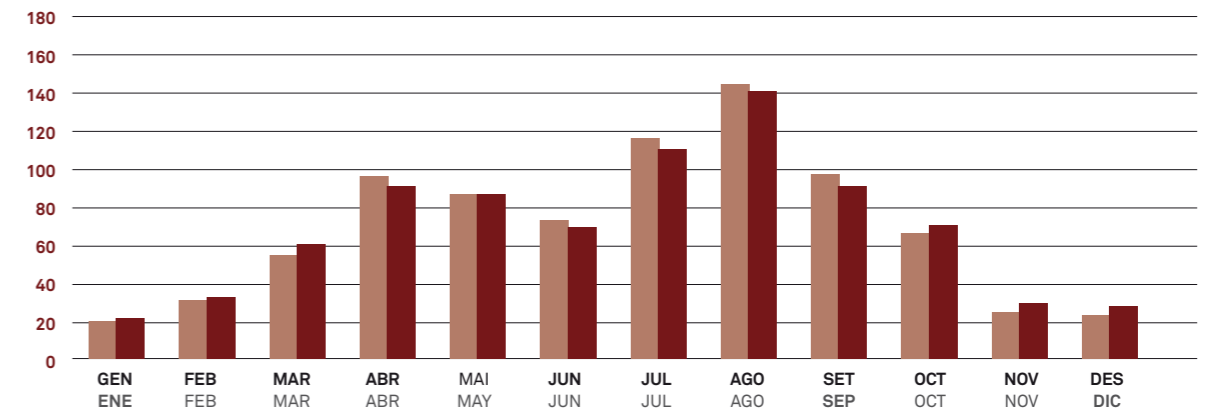
El Teatro-Museo Dalí recibió un total de 812 621 visitantes durante el 2016. Los gráficos adjuntos reflejan, en la página 19, la evolución del número de visitantes de los cuatro museos Dalí y una comparativa con el 2015, además de la evolución mensual (página 23) y los diferentes tipos de entradas vendidas en el Teatro-Museo. Entre los meses de julio y septiembre (temporada alta) se registraron 329 832 visitantes, 11 612 de los cuales correspondieron al Teatro-Museo de Noche. En cuanto a los períodos de enero-junio y octubre-diciembre, la cifra de visitantes contabilizada fue de 482 789. Un 60,68 % del público que acudió al Teatro-Museo lo hizo a título individual, mientras que los grupos organizados representaron un 39,32 %. Los ingresos por venta de entradas sumaron 8 601 128,22 euros.

1. La Sala Mae West/2. Visitantes bajo la cúpula del Teatro-Museo

Teatre-Museu Dalí/Teatro-Museo Dalí

Nombre de visitants (en milers). Evolució mensual 2015-2016
Número de visitantes (en miles). Evolución mensual 2015-2016

Els retrats de Dalí fets per Halsman van estimular la interacció dels espectadors

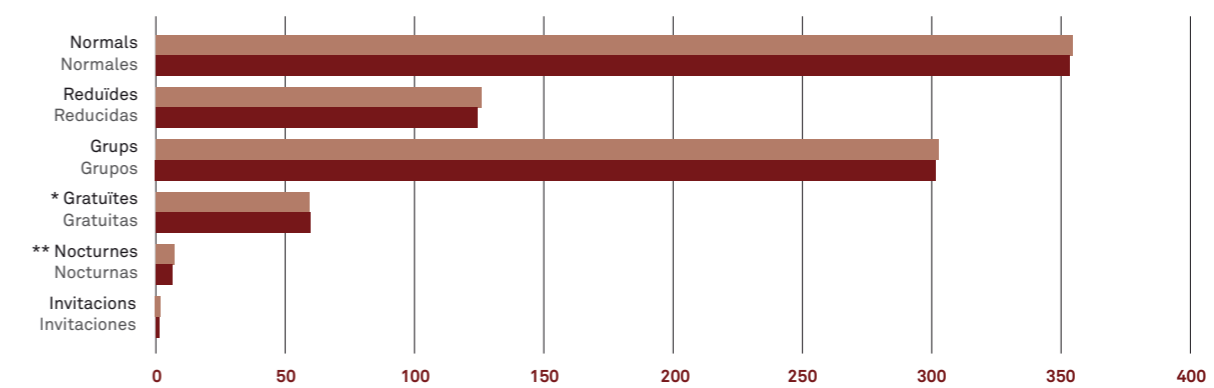

Los retratos de Dalí hechos por Halsman estimularon la interacción de los espectadores

23

Teatre-Museu Dalí/Teatro-Museo Dalí

Nombre de visitants (en milers). Tipus d'entrades 2015-2016
Número de visitantes (en miles). Tipos de entradas 2015-2016

* Menors de 9 anys, guies i responsables de grup / Menores de 9 años, guías y responsables de grupo
** Obertura nocturna: de l'1 al 31 d'agost / Apertura nocturna: del 1 al 31 de agosto

Dalí·Joies

Durant l'exercici 2016, el nombre de visitants comptabilitzat en aquest espai museístic va ser de 321.613 persones. La majoria de les visites (concretament, 247.745) van ser individuals, i un 39,32 % dels visitants del Teatre-Museu Dalí també va gaudir d'aquest espai. Els ingressos obtinguts per venda d'entrades a la sala Dalí·Joies, exclosos els corresponents a l'entrada conjunta Teatre-Museu/Dalí·Joies, van sumar un total de 8.813 euros.

1. La joia *Dafne* / 2. Detall del Collar amb branques entrelaçades

24

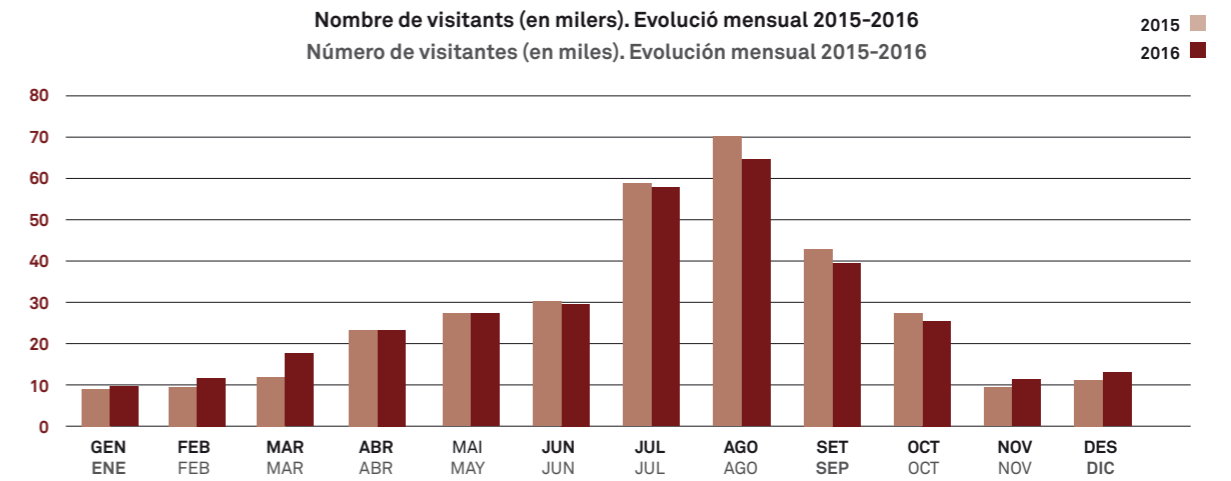
Dalí·Joyas

Durante el ejercicio 2016, el número de visitantes contabilizados en este espacio museístico fue de 321 613 personas. La mayor parte de las visitas (concretamente, 247 745) fueron individuales, y un 39,32 % de los visitantes del Teatro-Museo Dalí también disfrutó de este espacio. Los ingresos obtenidos por venta de entradas a la sala Dalí·Joyas, excluidos los correspondientes a la entrada conjunta Teatro-Museo/Dalí·Joyas, sumaron un total de 8813 euros.

1. La joya *Dafne* / 2. Detalle del Collar con ramas entrelazadas

Dalí·Joies / Dalí·Joyas

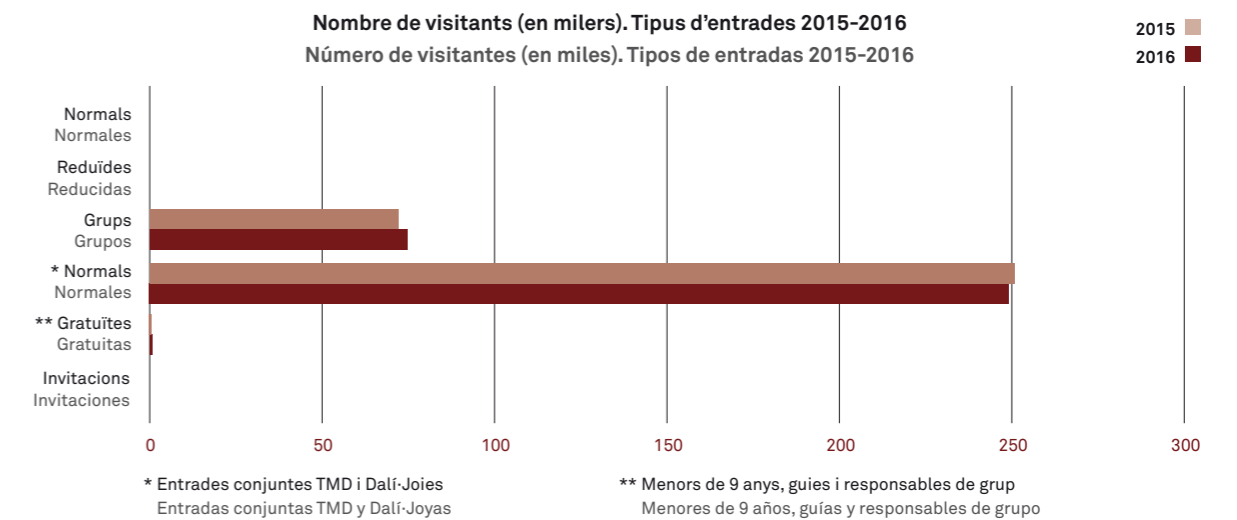
Fragment de la joia *La flor vivent*

Fragmento de la joya *La flor viviente*

25

Dalí·Joies / Dalí·Joyas

Casa-Museu Castell Gala Dalí

De l'1 al 10 de gener i del 15 de març al 31 de desembre, així com alguns dies puntuals del període de tancament, el recinte museístic de Púbol va rebre 85.897 persones. En els períodes de gener-juny i octubre-desembre es van enregistrar 43.644 visites, i de juliol a setembre (temporada alta), 42.253. Observant el gràfic de tipus d'entrades de la pàgina següent es dedueix, a més, que un 71,1 % del públic va correspondre a visitants individuals, i un 28,9 %, a grups. Al llarg de l'exercici, la Fundació va obtenir 538.827,26 euros en concepte d'entrades en aquest centre.

1. L'eixida del Castell/2. Una família contempla l'exposició temporal

26

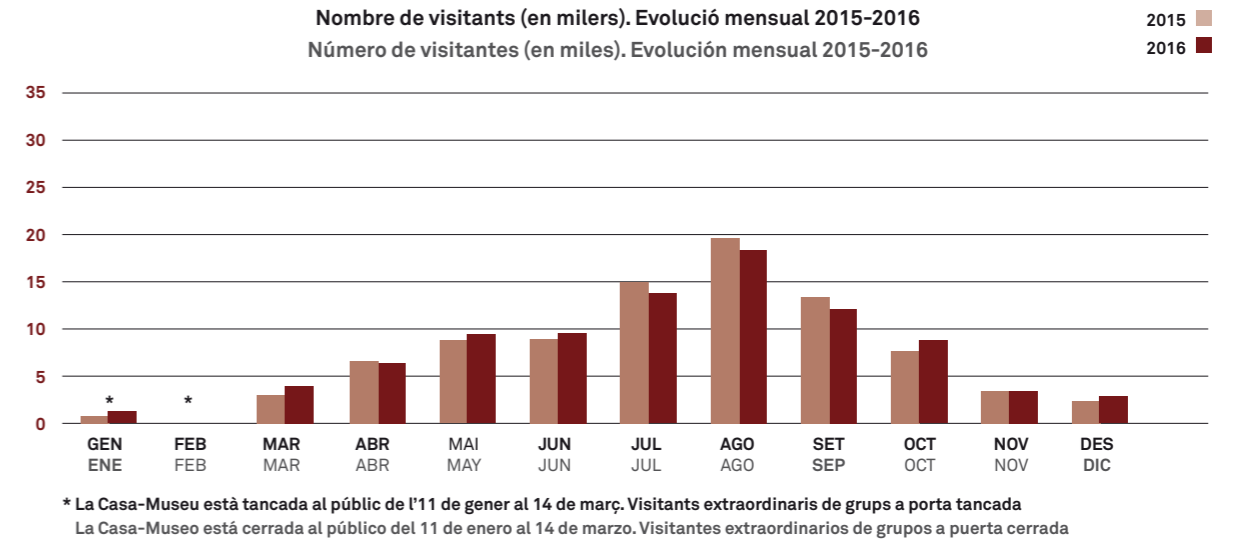
Casa-Museo Castillo Gala Dalí

Del 1 al 10 de enero y del 15 de marzo al 31 de diciembre, así como algunos días puntuales del período de cierre, el recinto museístico de Púbol recibió a 85 897 personas. En los períodos de enero-junio y octubre-diciembre se registraron 43 644 visitas, y de julio a septiembre (temporada alta), 42 253. Observando el gráfico de tipos de entradas de la página siguiente se deduce, además, que un 71,1 % del público correspondió a visitantes individuales, y un 28,9 %, a grupos. A lo largo del ejercicio, la Fundación obtuvo 538 827,26 euros en concepto de entradas en este centro.

1. La terraza del Castillo/2. Una familia contempla la exposición temporal

Casa-Museu Castell Gala Dalí Casa-Museo Castillo Gala Dalí

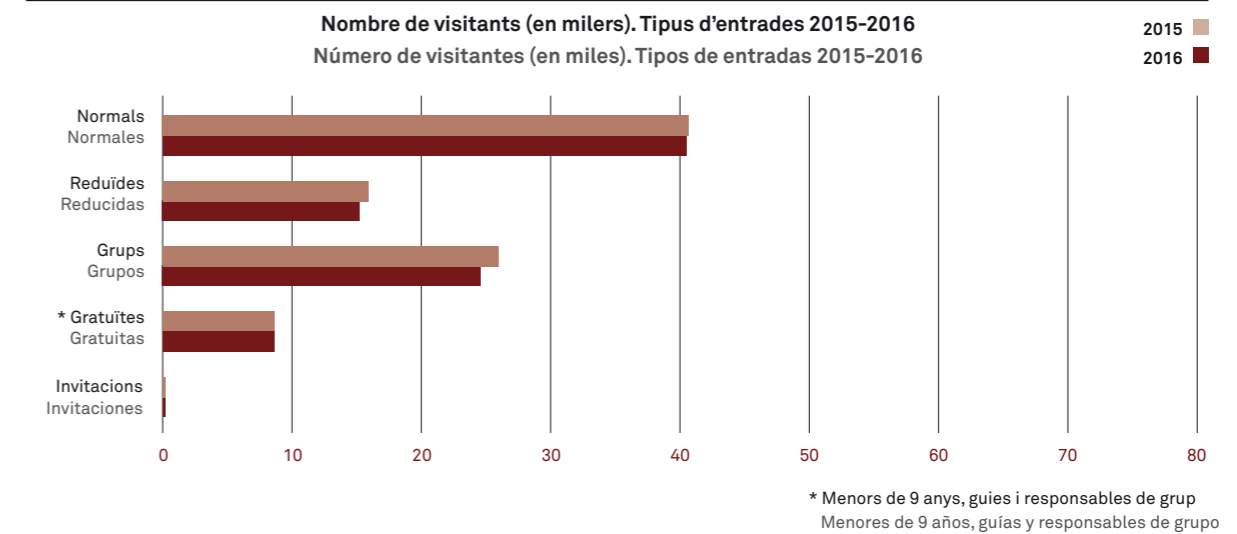

Vista panoràmica del poble de Púbol

Vista panoràmica del pueblo de Púbol

Casa-Museu Castell Gala Dalí Casa-Museo Castillo Gala Dalí

Casa-Museu Salvador Dalí

Durant el 2016, la Casa-Museu Salvador Dalí de Portlligat (Cadaqués), que va obrir les portes de l'1 al 10 de gener i del 12 de febrer al 31 de desembre, va acollir un total de 148.624 visitants (gràfic de la pàgina següent), un 79 % dels quals va optar per la visita completa de la Casa i un 21 %, per la modalitat que només inclou els patis i els olivars. Els gràfics de la pàgina següent permeten apreciar l'evolució mensual del nombre de visitants així com els diferents tipus d'entrades venudes. Durant els períodes de febrer-juny i octubre-desembre es van rebre 82.251 visitants, i de juliol a setembre, 66.373. L'obertura de la Casa-Museu Salvador Dalí de Portlligat va reportar a la Fundació un total de 1.254.488 euros en concepte de venda d'entrades.

1. Vista del Colomar / 2. Visitants davant la barraca del rellotge de sol

28

Casa-Museo Salvador Dalí

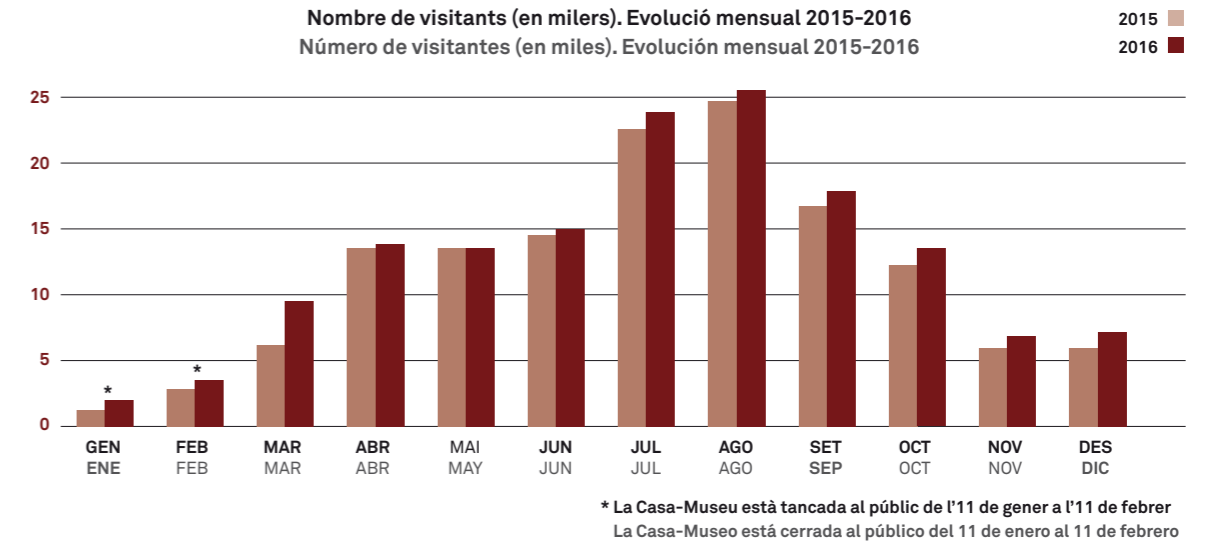
Durante el 2016, la Casa-Museo Salvador Dalí de Portlligat (Cadaqués), que abrió sus puertas del 1 al 10 de enero y del 12 de febrero al 31 de diciembre, acogió a un total de 148 624 visitantes (gráfico de la página siguiente), un 79 % de los cuales optó por la visita completa de la Casa y un 21 %, por la modalidad que solo incluye los patios y los olivares. Los gráficos dicha página permiten apreciar la evolución mensual del número de visitantes así como los diferentes tipos de entradas vendidas. Durante los periodos de febrero-junio y octubre-diciembre se recibieron 82 251 visitantes, y de julio a septiembre, 66 373. La apertura de la Casa-Museo Salvador Dalí de Portlligat reportó a la Fundación un total de 1 254 488 euros en concepto de venta de entradas.

1. Vista del Palomar / 2. Visitantes delante de la barraca del reloj de sol

Casa-Museu Salvador Dalí

Casa-Museo Salvador Dalí

Pintor en plein air davant la casa de Dalí i Gala

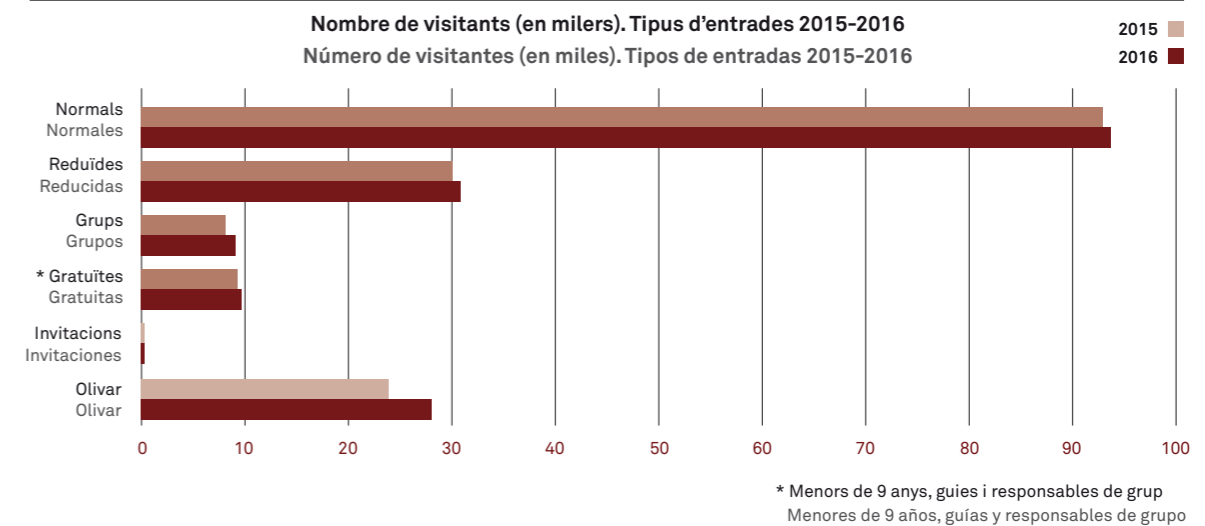

Pintor en plein air ante la casa de Dalí y Gala

29

Casa-Museu Salvador Dalí

Casa-Museo Salvador Dalí

Adquisicions

La política d'adquisicions de la Fundació permet augmentar i enriquir sistemàticament el fons artístic i documental propi de l'entitat. Aquest fet converteix la nostra institució en un referent mundial clar pel que fa a la creació artística de Dalí i el surrealisme en general.

A l'hora de valorar la viabilitat i l'interès d'una adquisició, l'equip del Centre d'Estudis Dalinians (CED), juntament amb altres departaments, elabora un informe exhaustiu de l'obra. Aquest estudi previ permet, a més a més, ampliar el coneixement de la creació de Dalí i serveix de suport per a altres projectes, com ara, i molt en particular, la recerca per als catàlegs raonats de pintura, d'escultura i d'obra gràfica. També resulta útil per a l'elaboració dels informes de la Comissió d'Acreditació i Catalogació (CAC).

Durant el 2016, el fons artístic i documental de la Fundació es va ampliar amb les adquisicions següents:

FONS ARTÍSTIC

Dibuixos

La Fundació va adquirir 2 dibuixos de Dalí de la primera època, datats l'any 1923. Un d'aquests dibuixos representa Dalí amb Maruja Mallo al Café de Oriente de Madrid. D'altra banda, es van comprar 14 de les il·lustracions per a *50 secrets màgics per pintar*.

Adquisiciones

La política de adquisiciones de la Fundación permite aumentar y enriquecer sistemáticamente el fondo artístico y documental propio de la entidad. Este hecho convierte a nuestra institución en un claro referente mundial en lo que se refiere a la creación artística de Dalí y al surrealismo en general.

A la hora de valorar la viabilidad y el interés de una adquisición, el equipo del Centro de Estudios Dalinianos (CED), junto con otros departamentos, elabora un informe exhaustivo de la obra. Este estudio previo permite, además, ampliar el conocimiento de la creación de Dalí y sirve de soporte para otros proyectos, como, muy en particular, la investigación para los catálogos razonados de pintura, de escultura y de obra gráfica. También resulta útil para la elaboración de los informes de la Comisión de Acreditación y Catalogación (CAC).

Durante el 2016, el fondo artístico y documental de la Fundación se amplió con las siguientes adquisiciones:

FONDO ARTÍSTICO

Dibujos

La Fundación adquirió 2 dibujos de Dalí de la primera época, fechados en 1923. Uno de estos dibujos representa a Dalí con Maruja Mallo en el Café de Oriente de Madrid. Por otra

Edicions especials

Es va adquirir *Crânes mous et harpe crânienne*, una estampa a l'aiguafort i aiguatinta del 1935 que Dalí va signar i dedicar personalment a Edward James amb el text «Pour Edouard son ami».

FONS DOCUMENTAL

Documents efimers

Es van comptabilitzar 14 noves adquisicions, entre les quals destaquen les nades que Dalí va il·lustrar per a Hoechst Ibérica, S.A. durant els anys seixanta del segle passat.

Fotografies

L'arxiu fotogràfic va incorporar 938 fotografies, positius en paper i transparències.

Entre les fotografies adquirides destaca un retrat de Dalí dels anys seixanta, obra de Gaston Xhardez. Cal esmentar així mateix una imatge de l'estada que André Breton va fer a la casa de Portlligat, amb Dalí i Gala, els anys trenta, i una altra que mostra Alfred Hitchcock i Dalí durant el rodatge de *Spellbound*. A més a més, la Fundació va adquirir, junt amb els drets corresponents, el fons de Ricardo Sans, format per 641 fotografies en negatiu blanc i negre, 161 transparències en color i 132 fotografies d'època.

parte, se compraron 14 de las ilustraciones para *50 secretos mágicos para pintar*.

Ediciones especiales

Se adquirió *Crânes mous et harpe crânienne*, una estampa al aguafuerte y aguatinta de 1935 que Dalí firmó y dedicó personalmente a Edward James, con el texto «Pour Edouard son ami».

FONDO DOCUMENTAL

Documentos efimeros

Se contabilizaron 14 nuevas adquisiciones, entre las que destacan las postales navideñas que Dalí ilustró para Hoechst Ibérica, S.A. durante los años sesenta del siglo pasado.

Fotografias

El archivo fotográfico incorporó 938 fotografías, positivos en papel y transparencias.

Entre las fotografías adquiridas destaca un retrato de Dalí de los años sesenta, obra de Gaston Xhardez. Cabe mencionar así mismo una imagen de la estancia que André Breton realizó en la casa de Portlligat, con Dalí y Gala, en los años treinta, y otra que muestra a Alfred Hitchcock y Dalí durante el rodaje de *Spellbound*. Además, la Fundación adquirió, junto con los correspondientes derechos, el fondo de Ricardo Sans, formado por 641 fotografías en negativo

Llibres

La biblioteca va augmentar els seus fons amb un total de 140 volums, molts dedicats al surrealisme i alguns de monogràfics sobre Miquel Àngel i Marcel Duchamp.

Postals

Es van comprar 3 postals relacionades amb la Casa-Museu de Portlligat.

Revistes

En total es van adquirir 240 revistes, en molts casos vinculades a la recerca per a projectes expositius o perquè es tractava d'exemplars en què Dalí figura a la coberta.

Montse Aguer davant de *Salvador Dalí i Maruja Mallo al Café de Oriente*
Montse Aguer delante de *Salvador Dalí y Maruja Mallo en el Café de Oriente*

blanco y negro, 161 transparencias en color y 132 fotografías de época.

Libros

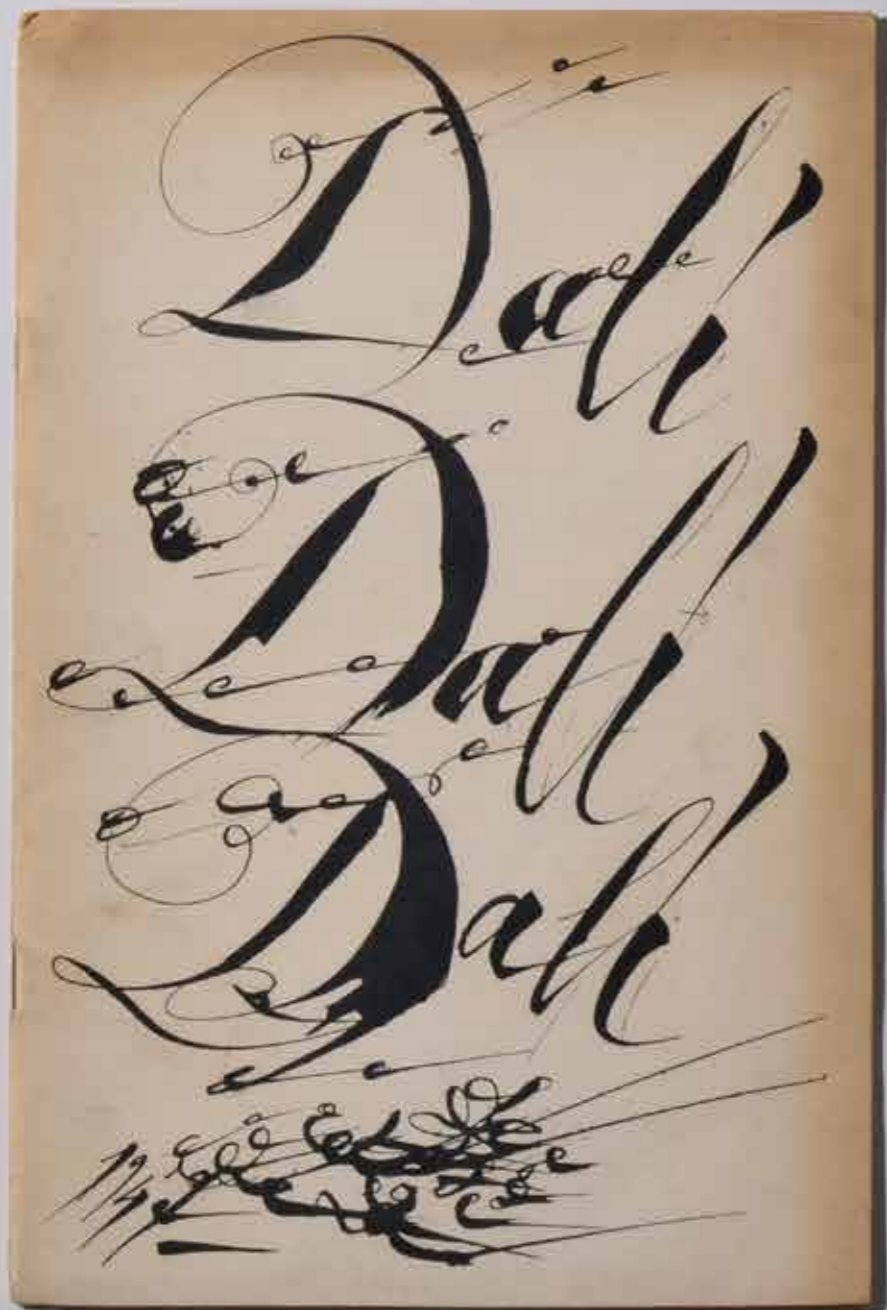
La biblioteca aumentó sus fondos con un total de 140 volúmenes, muchos dedicados al surrealismo y algunos monográficos sobre Miguel Ángel y Marcel Duchamp.

Postales

Se compraron 3 postales relacionadas con la Casa-Museo de Portlligat.

Revistas

En total se adquirieron 240 revistas, en muchos casos vinculadas a la investigación para proyectos expositivos o porque se trataba de ejemplares en que Dalí figura en la cubierta.

**Exposició
Salvador Dalí
del 14 al 28
Galeries Dalmau
1925**

il faut **V**ISITER
l'exposition
SUR-ÉALISTE
7 AU 18 JUIN
à la
G. A. L. ERIE PIERRE Colle
29, rue Cambacérès
de 10 h. à 12 h.
de 2 h. à 6 h.

Julien Levy
SERIES OF THREE EXHIBITIONS
OF IMPORTANT MODERN PAINTINGS
AT GUTHRIE CURBISHER'S GALLERY
151 EAST 57TH ST.
NEW YORK
NOVEMBER 21 TO 1934
JULIEN LEVY GALLERIES, INC.
151 EAST 57TH ST.
NEW YORK

JL

Exposicions temporals pròpies

Què hi ha de nou? —Velázquez

Sales de les Loggies del Teatre-Museu Dalí, Figueres

1 de gener - 3 de maig 2016

Aquesta mostra, inaugurada el 2015 i dedicada a la influència que Velázquez, un dels grans mestres de la pintura, va exercir sobre Dalí, es va exhibir a Figueres fins a principis de maig del 2016. Formada per 11 teles de Salvador Dalí datades entre el 1960 i el 1982 i per una escultura pertanyent al fons de la Fundació, va ser comissariada per Antoni Pitxot, l'anterior director del Teatre-Museu, i per Montse Aguer, directora dels Museus Dalí i del CED, amb coordinació a càrrec de Carme Ruiz, del CED. El disseny de l'espai expositiu es va emmarcar dins el projecte de remodelació de les Sales de les Loggies portat a terme per 3carme33, amb grafisme de Bisdixit.

Variants de «Dali's Mustache»

Sales de les Loggies del Teatre-Museu Dalí, Figueres

18 d'abril - 31 de desembre 2016

La mostra presentava una selecció de 23 imatges del fotògraf Philippe Halsman relacionades amb el llibre *Dali's Mustache*, en col·laboració amb Dalí. Aquestes fotografies són especialment significatives perquè van ser descartades de la publicació del reportatge, l'any 1954. Es tracta, doncs,

¿Qué hay de nuevo? —Velázquez

Salas de las Loggias del Teatro-Museo Dalí, Figueres

1 de enero - 3 de mayo 2016

Esta muestra, inaugurada en el 2015 y dedicada a la influencia que Velázquez, uno de los grandes maestros de la pintura, ejerció sobre Dalí, se exhibió en Figueres hasta principios de mayo del 2016. Formada por 11 telas de Salvador Dalí fechadas entre 1960 y 1982 y por una escultura perteneciente al fondo de la Fundación, fue comisariada por Antoni Pitxot, el anterior director del Teatro-Museo, y Montse Aguer, directora de los Museos Dalí y del CED, con coordinación a cargo de Carme Ruiz, del CED. El diseño del espacio expositivo se enmarcó dentro del proyecto de remodelación de las Salas de las Loggias llevado a cabo por 3carme33, con grafismo de Bisdixit.

Variantes de «Dali's Mustache»

Salas de las Loggias del Teatro-Museo Dalí, Figueres

18 de abril - 31 de diciembre 2016

La muestra presentaba una selección de 23 imágenes del fotógrafo Philippe Halsman relacionadas con el libro *Dali's Mustache*, en colaboración con Dalí. Estas fotografías son especialmente significativas porque fueron descartadas de la publicación del reportaje, en 1954. Se trata, así pues, de

d'unes imatges molt poc conegudes però d'una gran vàlua a través de les quals l'artista, gràcies a l'exposició, es va fer visible al seu propi museu. Les fotografies es van presentar per mitjà de reproduccions, en un format que va resultar atractiu i dinàmic per al públic. El comissariat va anar a càrrec de Montse Aguer, amb coordinació de Rosa Maria Maurell, del CED; el disseny, una vegada més, va ser obra de 3carme33, i el grafisme, de Bisdixit.

De somnis, passejos nocturns i vivències

Sales de les Loggies del Teatre-Museu Dalí, Figueres

10 de maig - 16 d'octubre 2016

Simultàniament, a les Sales de les Loggies es va exposar un conjunt de 18 aiguades i 5 dibuixos en què es reflectia l'etapa que Dalí va viure a Madrid, entre el 1920 i el 1926, i que permetien copsar les vivències del jove artista empordanès després que, l'any 1922, comencés a estudiar a l'Escuela Especial de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando. L'estada a Madrid, durant la qual Dalí es va allotjar a la Residencia de Estudiantes, va revertir en vincles d'amistat amb alguns intel·lectuals i artistes rellevants de l'època, com Luis Buñuel, Federico García Lorca, Maruja Mallo o Rafael Barradas. La mostra va ser comissariada per Montse Aguer i coordinada per Cuca R. Costa, del CED.

unas imágenes muy poco conocidas pero de un gran valor a través de las cuales el artista, gracias a la exposición, se hizo visible en su propio museo. Las fotografías se presentaron por medio de reproducciones, en un formato que resultó atractivo y dinámico para el público. El comisariado estuvo a cargo de Montse Aguer, con coordinación de Rosa Maria Maurell, del CED; el diseño, una vez más, fue obra de 3carme33, y el grafismo, de Bisdixit.

De sueños, paseos nocturnos y vivencias

Salas de las Loggias del Teatro-Museo Dalí, Figueres

10 de mayo - 16 de octubre 2016

Simultáneamente, en las Salas de las Loggias se expuso un conjunto de 18 aguadas y 5 dibujos en los que se reflejaba la etapa que Dalí vivió en Madrid, entre 1920 y 1926, y que permitían hacerse idea de las vivencias del joven artista después de que, en 1922, comenzara a estudiar en la Escuela Especial de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando. La estancia en Madrid, durante la cual Dalí se alojó en la Residencia de Estudiantes, revirtió en vínculos de amistad con algunos intelectuales y artistas relevantes de la época, como Luis Buñuel, Federico García Lorca, Maruja Mallo o Rafael Barradas. La muestra fue comisariada por Montse Aguer y coordinada por Cuca R. Costa, del CED.

Dalí. Estereoscòpies. La pintura en tres dimensions

Sales de les Loggies del Teatre-Museu Dalí, Figueres

19 d'octubre 2016 - 31 d'octubre 2017

Amb motiu d'aquesta mostra s'han reunit, com a continuació i complement de la sala dedicada a les il·lusions òptiques, 6 parells d'estereoscòpies pertanyents als fons de la Fundació. Es tracta d'un conjunt d'obres executades per Dalí durant la dècada de 1970 que facilita la comprensió del reiterat interès de l'artista per la recerca de la tercera dimensió en la pintura. L'exposició, que es completa amb un muntatge visual gràcies al qual s'aprecia l'efecte òptic tridimensional de les obres, ha tingut Montse Aguer com a comissària i Carme Ruiz com a coordinadora.

Aliyah

Tercer pis del Teatre-Museu Dalí, Figueres

1 de gener - 31 de desembre 2016

Durant el 2016, les sales del tercer pis del Teatre-Museu van continuar aollint *Aliyah* ('retorn dels jueus'), una sèrie de 25 il·lustracions fotolitogràfiques, basades en textos de l'Antic Testament i en moments clau de la història d'Israel, que expliquen la tornada dels jueus a la terra promesa.

Dalí. Estereoscopias. La pintura en tres dimensiones

Salas de las Loggias del Teatro-Museo Dalí, Figueres

19 de octubre 2016 - 31 de octubre 2017

Con motivo de esta muestra se han reunido, como continuación y complemento de la sala dedicada a las ilusiones ópticas, 6 pares de estereoscopias pertenecientes a los fondos de la Fundación. Se trata de un conjunto de obras ejecutadas por Dalí durante la década de 1970 que facilita la comprensión del reiterado interés del artista por la búsqueda de la tercera dimensión en la pintura. La exposición, que se completa con un montaje visual gracias al cual se aprecia el efecto óptico tridimensional de las obras, ha tenido a Montse Aguer como comisaria y a Carme Ruiz como coordinadora.

Aliyah

Tercer piso del Teatro-Museo Dalí, Figueres

1 de enero - 31 de diciembre 2016

Durante el 2016, las salas del tercer piso del Teatro-Museo continuaron acogiendo *Aliyah* ('retorno de los judíos'), una serie de 25 ilustraciones fotolitográficas basadas en textos del Antiguo Testamento y en momentos clave de la historia de Israel que explican el regreso de los judíos a la tierra prometida.

Exposiciones temporales propias

Dalí, Shakespeare, Visconti
Casa-Museu Castell Gala Dalí, Púbol
 15 de març 2016 - 8 de gener 2017

Aquesta mostra estava dedicada a la col·laboració de Dalí amb Luchino Visconti en la posada en escena de l'obra de William Shakespeare *Al vostre gust*, al Teatro Eliseo de Roma, l'any 1948. Dalí es va encarregar del disseny de l'escenografia, juntament amb Franco Zeffirelli, i del vestuari. En total, la mostra presentava 3 obres originals de l'artista empordanès, acompanyades de 29 fotografies i d'altres documents que il·lustraven els detalls d'aquesta creació. Per dur a terme la recerca vinculada al projecte es va contactar, entre altres, amb la Fondazione Franco Zeffirelli de Florència i amb el mateix Zeffirelli, amb el Museo Biblioteca dell'Attore de Gènova i amb la Fondazione Istituto Gramsci de Roma, que conserva l'arxiu Visconti. La finalitat de la mostra era contribuir a la commemoració del 400è aniversari de la mort de William Shakespeare i, alhora, destacar la vinculació de Dalí amb les arts escèniques. L'exposició va ser comissariada per Lucia Moni, del CED, amb la direcció científica de Montse Aguer i amb l'assessorament i la coordinació de Rosa Maria Maurell.

36

Dalí, Shakespeare, Visconti
Casa-Museo Castillo Gala Dalí, Púbol
 15 de marzo 2016 - 8 de enero 2017

Esta muestra estaba dedicada a la colaboración de Dalí con Luchino Visconti en la puesta en escena de la obra de William Shakespeare *Como gustéis*, en el Teatro Eliseo de Roma, en 1948. Dalí se encargó del diseño de la escenografía, junto con Franco Zeffirelli, y del vestuario. En total, la muestra presentaba 3 obras originales del artista ampurdanés, acompañadas de 29 fotografías y de otros documentos que ilustraban los detalles de esta creación. Para llevar a cabo la investigación vinculada al proyecto se contactó, entre otros, con la Fondazione Franco Zeffirelli de Florencia y con el propio Zeffirelli, con el Museo Biblioteca dell'Attore de Génova y con la Fondazione Istituto Gramsci de Roma, que conserva el archivo Visconti. La finalidad de la muestra era contribuir a la conmemoración del 400 aniversario de la muerte de William Shakespeare y, al mismo tiempo, destacar la vinculación de Dalí con las artes escénicas. La exposición fue comisariada por Lucia Moni, del CED, con la dirección científica de Montse Aguer y con el asesoramiento y la coordinación de Rosa Maria Maurell.

1, 2, 3. Exposicions temporals *Variants de «Dali's Mustache»* i *De somnis, passejos nocturns i vivències*, a Figueres, i *Dalí, Shakespeare, Visconti*, a Púbol

1, 2, 3. Exposiciones temporales *Variante de «Dali's Mustache»* y *De sueños, paseos nocturnos y vivencias*, en Figueras, y *Dalí, Shakespeare, Visconti*, en Púbol

37

Exposicions temporals en altres seus

Salvador Dalí

Kyoto Municipal Museum of Art, Kyoto

1 de juliol - 4 de setembre 2016

National Art Center, Tòquio

14 de setembre - 12 de desembre 2016

Es tracta de la primera gran retrospectiva de Dalí que se celebra al Japó amb una selecció d'obres procedents de la Fundació Dalí, del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid i del Dalí Museum de Florida a les quals se'n van sumar d'altres conservades en museus japonesos. L'exposició va rebre 604.953 visitants. En total, als dos museus es van poder contemplar més de 250 obres, concretament 71 pintures, 41 dibuixos, 80 peces d'obra gràfica i uns 60 documents que oferien una mostra representativa del conjunt de la producció artística de Dalí des dels inicis fins a les darreres creacions, datades el 1983. El diari japonès *Yomiuri Shimbun* va ser l'organitzador de l'exposició, per a la qual es va disposar de l'assessorament artístic i la coordinació de la Fundació Dalí. El comissariat va anar a càrrec de Montse Aguer i de Yusuke Minami, subdirector i conservador en cap del National Art Center de Tòquio; des de la Fundació, la coordinació va ser assumida per Carme Ruiz.

Salvador Dalí

Kyoto Municipal Museum of Art, Kioto

1 de julio - 4 de septiembre 2016

National Art Center, Tokio

14 de septiembre - 12 de diciembre 2016

Se trata de la primera gran retrospectiva de Dalí que se celebra en Japón con una selección de obras procedentes de la Fundación Dalí, del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid y del Dalí Museum de Florida a las que se sumaron otras conservadas en museos japoneses. La exposición recibió a 604 953 visitantes. En total, en los dos museos se pudieron contemplar más de 250 obras, concretamente 71 pinturas, 41 dibujos, 80 piezas de obra gráfica y unos 60 documentos que ofrecían una muestra representativa del conjunto de la producción artística de Dalí, desde los inicios hasta las últimas creaciones, fechadas en 1983. El diario japonés *Yomiuri Shimbun* fue el organizador de la exposición, para la cual se dispuso del asesoramiento artístico y la coordinación de la Fundación Dalí. El comisariado estuvo a cargo de Montse Aguer y de Yusuke Minami, subdirector y conservador jefe del National Art Center de Tokio; desde la Fundación, la coordinación fue asumida por Carme Ruiz.

Dalí. Il sogno del classico

Fondazione Palazzo Blu, Pisa

1 d'octubre 2016 - 5 de febrer 2017

En aquesta ocasió es va voler fer èmfasi en la influència que Itàlia i els artistes del Renaixement van exercir en Salvador Dalí. La mostra incloïa 149 obres datades entre el 1945 i el 1982 i provinents de la Fundació Dalí, del Dalí Museum de Saint Petersburg (Florida) i dels Musei Vaticani. Es tractava de 22 pintures, 100 estampes de la sèrie *La Divina Comèdia* i 27 il·lustracions per a l'*Autobiografia* de Benvenuto Cellini. A partir de la dècada de 1940, Dalí va inaugurar una nova etapa humanista en què es va començar a interessar d'una manera creixent per la tradició i el classicisme. En aquest context, va dissenyar les il·lustracions per a l'*Autobiografia* de Cellini, un dels artistes més influents del Renaixement florentí, i per a la *Divina Comèdia* de Dante Alighieri. Una de les seccions més atractives de la mostra era un conjunt de pintures de la dècada dels vuitanta, en gran part inèdites, en què Dalí reinterpreta en clau personal les obres mestres de Miquel Àngel, el geni del Renaixement. En el marc de l'exposició també es va projectar el documental *Dalí, la darrera gran obra*. La mostra, organitzada per la Fundació Dalí i per MondoMostre, va ser comissariada per Montse Aguer i per Thomas Clement Salomon, coordinador científic de MondoMostre, amb la coordinació de Lucia Moni.

Dalí. Il sogno del classico

Fondazione Palazzo Blu, Pisa

1 de octubre 2016 - 5 de febrero 2017

En esta ocasión se quiso hacer énfasis en la influencia que Italia y los artistas del Renacimiento ejercieron en Salvador Dalí. La muestra incluía 149 obras fechadas entre 1945 y 1982, provenientes de la Fundación Dalí, del Dalí Museum de Saint Petersburg (Florida) y de los Musei Vaticani. Se trataba de 22 pinturas, 100 estampas de la serie *La Divina Comedia* y 27 ilustraciones para la *Autobiografía* de Benvenuto Cellini. A partir de la década de 1940, Dalí inauguró una nueva etapa humanista en la que empezó a interesarse de una manera creciente por la tradición y el clasicismo. En este contexto, diseñó las ilustraciones para la *Autobiografía* de Cellini, uno de los artistas más influyentes del Renacimiento florentino, y para la *Divina Comedia* de Dante Alighieri. Una de las secciones más atractivas de la muestra era un conjunto de pinturas de la década de los ochenta, en gran parte inéditas, en las que Dalí reinterpreta en clave personal las obras maestras de Miguel Ángel, el genio del Renacimiento. En el marco de la exposición también se proyectó el documental *Dalí, la última gran obra*. Organizada por la Fundación Dalí y por MondoMostre, la muestra fue comisariada por Montse Aguer y por Thomas Clement Salomon, coordinador científico de MondoMostre, con la coordinación de Lucia Moni.

1. Muntatge de l'exposició al Palazzo Blu, Pisa
2. La retrospectiva de Japó al seu pas per Tòquio

1. Montaje de la exposición en el Palazzo Blu, Pisa
2. La retrospectiva de Japón a su paso por Tokio

Exposiciones temporales en otras sedes

PRÉSTECES D'OBRA

Durant el 2016, a més de participar intensament en nombroses mostres, la Fundació, sempre amb la finalitat de promoure i difondre l'obra de Salvador Dalí, i en col·laboració amb prestigioses institucions culturals d'arreu del món, va prestar obres a sis exposicions organitzades per altres entitats.

A continuació es comenten breument aquests préstecs:

116 anys de pintura catalana

Museu Episcopal de Vic

Març - juny 2016

Es va prestar 1 pintura

Aprofitant que durant el 2016 Vic va ser la Capital de la Cultura Catalana, aquesta exposició proposava un recorregut pels darrers 116 anys de la pintura catalana, posant obres d'artistes com Casas, Rusiñol, Mir, Tàpies, Dalí o Miró a l'abast del públic d'una ciutat a la qual, en altres circumstàncies, difícilment arribarien. Els objectius eren mostrar, explicar i difondre la cultura catalana en un sentit global i universal, des d'un marc nacional, amb voluntat internacional i amb perspectiva de futur, reunint una trentena d'obres dels autors catalans més representatius i rellevants dels darrers 116 anys.

La màquina de pensar. Ramon Llull i l'«ars combinatoria»

Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

Juliol - desembre 2016

Es van prestar 1 pintura i 2 gravats

En aquest cas, l'objectiu era explicar per què Llull continua essent estudiat per pensadors, científics i artistes com a model de pensament i ciència universal i, també, fins a quin punt ha constituït un precedent reconegut de les teories de sistemes i els moderns llenguatges informàtics. En aquesta exposició, instal·lacions artístiques i audiovisuals contemporànies dialogaven amb obres històriques.

Culture Chanel. La femme qui lit

Ca' Pesaro, Venècia

Setembre 2016 - gener 2017

Es va prestar 1 dibuix

Organitzada a Venècia, aquesta mostra explorava l'univers de Coco Chanel a partir de l'extensa biblioteca personal del seu apartament de la Rue Cambon de París. La creadora va estar sempre guiada per una visió de la moda rica en afinitats amb els grans autors clàssics, i la seva biblioteca interactuava amb la modernitat artística a través de creadors com Picasso, Juan Gris o Georges Braque.

La màquina de pensar. Ramon Llull i l'«ars combinatoria»

Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

Julio - diciembre 2016

Se prestaron 1 pintura y 2 grabados

En este caso, el objetivo era explicar por qué Llull continúa siendo estudiado por pensadores, científicos y artistas como modelo de pensamiento y ciencia universal y, también, hasta qué punto ha constituido un precedente reconocido de las teorías de sistemas y los modernos lenguajes informáticos. En esta exposición, instalaciones artísticas y audiovisuales contemporáneas dialogaban con obras históricas.

Culture Chanel. La femme qui lit

Ca' Pesaro, Venecia

Septiembre 2016 - enero 2017

Se prestó 1 dibujo

Organizada en Venecia, esta muestra exploraba el universo de Coco Chanel a partir de la extensa biblioteca personal de su apartamento de la Rue Cambon de París. La creadora estuvo siempre guiada por una visión de la moda rica en afinidades con los grandes autores clásicos, y su biblioteca interactuaba con la modernidad artística a través de creadores como Picasso, Juan Gris o Georges Braque.

Fi de partida: Duchamp, els escacs i les avantguardes

Fundació Miró, Barcelona

Octubre 2016 - gener 2017

Es va prestar 1 fotografia

La mostra proposava una anàlisi de les avantguardes del segle xx fins a l'eclosió de l'art conceptual des de la perspectiva del joc d'escacs. Prenent com a marc la cronologia vital de Marcel Duchamp, es plantejava la hipòtesi dels escacs com un fons continu de les avantguardes històriques; un camí que va des de la figuració fauvista de la dècada de 1910 fins a la tradició simbòlica del surrealisme per culminar, finalment, en la idea de l'art conceptual encunyada pels principals creadors de la modernitat.

Tiempo de ensoñación: Andalucía en el imaginario

de Fortuny

L'Alhambra, Granada

Novembre 2016 - març 2017

S'ha prestat 1 pintura de Marià Fortuny

L'estada del pintor Marià Fortuny a Granada, entre l'estiu del 1870 i la tardor del 1872, va constituir una de les grans fites de la història artística d'aquesta ciutat andalusa, ja que va contribuir a revitalitzar l'adormit ambient artístic

Fi de partida: Duchamp, els escacs i les avantguardes

Fundació Miró, Barcelona

Octubre 2016 - enero 2017

Se prestó 1 fotografía

La muestra proponía un análisis de las vanguardias del siglo xx hasta la eclosión del arte conceptual desde la perspectiva del juego de ajedrez. Tomando como marco la cronología vital de Marcel Duchamp, se planteaba la hipótesis del ajedrez como un fondo continuo de las vanguardias históricas; un camino que va desde la figuración fauvista de la década de 1910 hasta la tradición simbòlica del surrealismo para culminar, finalmente, en la idea del arte conceptual acuñada por los principales creadores de la modernidad.

Tiempo de ensoñación: Andalucía en el imaginario de Fortuny

La Alhambra, Granada

Noviembre 2016 - marzo 2017

Se prestó 1 pintura de Marià Fortuny

La estancia del pintor Marià Fortuny en Granada, entre el verano de 1870 y el otoño de 1872, constituyó uno de los grandes hitos de la historia artística de esta ciudad andalusa, ya que contribuyó a revitalizar el adormecido ambiente artístico local y a reafirmar el interés de un legado cultural incomparable que permitía alimentar el ideal de

local i a refermar l'interès d'un llegat cultural incomparable que permetia alimentar l'ideal d'evasió orientalista. Granada i els seus racons es van convertir així en un dels protagonistes temàtics d'una etapa caracteritzada per una enorme fecunditat creativa.

Art i cinema. 120 anys d'intercanvis

CaixaForum Barcelona

Desembre 2016 - març 2017

S'han prestat 1 pintura i 1 fotografia

L'objectiu d'aquesta exposició és mostrar les relacions d'influència recíproca entre el cinema i la resta de les arts visuals del segle xx —escultura, fotografia i, en particular, pintura— a través del cubisme, el futurisme, el surrealisme i tants altres moviments innovadors dels últims cent anys, fins a arribar al videoart contemporani.

evasión orientalista. Granada y sus rincones se convirtieron así en uno de los protagonistas temáticos de una etapa caracterizada por una enorme fecundidad creativa.

Art i cinema. 120 anys d'intercanvis

CaixaForum Barcelona

Diciembre 2016 - marzo 2017

Se prestaron 1 pintura y 1 fotografía

El objetivo de esta exposición es mostrar las relaciones de influencia recíproca entre el cine y el resto de las artes visuales del siglo xx —escultura, fotografía y, en particular, pintura— a través del cubismo, el futurismo, el surrealismo y tantos otros movimientos innovadores de los últimos cien años, hasta llegar al videoarte contemporáneo.

PRÉSTAMOS DE OBRA

Durante el 2016, además de participar intensamente en numerosas muestras, la Fundación, siempre con la finalidad de promover y difundir la obra de Salvador Dalí, y en colaboración con prestigiosas instituciones culturales de todo el mundo, prestó obras a seis exposiciones organizadas por otras entidades.

A continuación se comentan brevemente estos préstamos:

116 anys de pintura catalana

Museu Episcopal de Vic

Marzo - junio 2016

Se prestó 1 pintura

Aprovechando que durante el 2016 Vic fue Capital de la Cultura Catalana, esta exposición proponía un recorrido por los últimos 116 años de la pintura catalana, poniendo obras de artistas como Casas, Rusiñol, Mir, Tàpies, Dalí o Miró al alcance del público de una ciudad a la cual, en otras circunstancias, difícilmente llegarían. Los objetivos eran mostrar, explicar y difundir la cultura catalana en un sentido global y universal, desde un marco nacional, con voluntad internacional y con perspectiva de futuro, reuniendo una treintena de obras de los autores catalanes más representativos y relevantes de los últimos 116 años.

Documentació, catalogació i recerca

La realització de projectes relacionats amb la figura i l'obra de Salvador Dalí és possible gràcies a la tasca de documentació, catalogació i recerca que du a terme de manera continuada el Centre d'Estudis Dalinians (CED), constituït l'any 1992 amb l'objectiu de preservar, catalogar i estudiar el fons documental conservat per la Fundació i, alhora, per fomentar i difondre la investigació sobre la producció i la vida de l'artista empordanès. El CED té, per tant, una doble funció, ja que és un centre de documentació i, al mateix temps, de recerca i de creació de projectes. El 2016 es va celebrar el vintè aniversari de l'obertura al públic del CED: el 1996, en efecte, el Centre va obrir les portes a totes les persones interessades per donar compliment a la seva missió i oferir la possibilitat d'accedir als seus fons. L'efemèride es va commemorar amb l'elaboració d'un conjunt de videocàpsules que posaven en relleu la riquesa del fons documental.

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ

El CED és un dels centres de documentació de referència a escala internacional pel que fa a l'obra de Dalí, el surrealisme i les avantguardes. El seu fons s'amplia amb regularitat a través de noves adquisicions i també a partir de les consultes i la recerca que es fan en altres centres, arxius o institucions, la qual cosa garanteix una actualització constant de la informació.

La realización de proyectos relacionados con la figura y la obra de Salvador Dalí es posible gracias a la labor de documentación, catalogación e investigación que lleva a cabo de forma continuada el Centro de Estudios Dalinianos (CED), constituido en el año 1992 con el objetivo de preservar, catalogar y estudiar el fondo documental conservado por la Fundación y, al mismo tiempo, para fomentar y difundir la investigación sobre la producción y la vida del artista ampurdanés. El CED tiene, por tanto, una doble función, ya que es un centro de documentación y, al mismo tiempo, de investigación y de creación de proyectos.

En el 2016 se celebró el vigésimo aniversario de la apertura al público del CED: en 1996, en efecto, el Centro abrió las puertas a todas las personas interesadas para dar cumplimiento a su misión y ofrecer la posibilidad de acceder a sus fondos. La efeméride se conmemoró con la elaboración de un conjunto de videocápsulas que ponían de relieve la riqueza del fondo documental.

CENTRO DE DOCUMENTACIÓN

El CED es uno de los centros de documentación de referencia a escala internacional en lo que se refiere a la obra de Dalí, el surrealismo y las vanguardias. Su fondo se amplía con regularidad a través de nuevas adquisiciones y también a partir de las consultas y la investigación que se llevan

FONS DOCUMENTAL

La riquesa d'aquest fons no es quantifica només pel nombre de documents, sinó també per la seva importància i varietat:

Contractes

El 2016 es van començar a classificar els contractes relacionats amb la creació artística de Dalí.

Correspondència

8.200 cartes, postals, telegrams i altres documents vinculats a la correspondència de Dalí.

Documents audiovisuals i sonors

935 documents audiovisuals i 225 de sonors, reunits a través d'una política d'adquisicions consistent i també gràcies a les donacions i les col·laboracions amb filmoteques i mediateques estatals i internacionals.

Documents efimers

7.829 fullets i altres documents de difusió relacionats, sobretot, amb les exposicions de Dalí i amb les seves activitats artístiques.

Fotografies

16.245 fotografies (plaques de vidre, negatius, positius i transparències).

Llibres

10.182 volums que integren el catàleg bibliogràfic del CED. El 2016 s'hi van continuar incorporant catàlegs de subhastes d'obres de Dalí.

Manuscrits

686 documents, la majoria textos de Dalí, manuscrits o mecanografiats. En aquest apartat destaquen les 1.728 pàgines de *La vida secreta*, que ens apropen a la faceta més literària de l'artista.

Postals

Entorn de 1.700 documents, procedents d'una col·lecció particular de Dalí i Gala i de les noves adquisicions de la Fundació.

Pòsters

730 pòsters i cartells, d'època i actuals, que documenten les exposicions dedicades a l'obra de Dalí.

Premsa

69.871 articles digitalitzats, d'àmbit estatal i internacional, que formen l'hemeroteca del CED i als quals es pot accedir a través de la base de dades Pandora.

Revistes

7.052 publicacions d'arreu que contenen articles de Dalí i en les quals es mostra la seva col·laboració amb la premsa.

DOCUMENTACIÓ, CATALOGACIÓ I GESTIÓ DEL FONS DOCUMENTAL

Al llarg del 2016 es van documentar i catalogar 7.989 nous documents: 135 contractes, 1.075 ítems de correspondència, 14 documents efimers, 4.204 fotografies (1.065 del fons propi i 3.139 de fons externs), 125 llibres i 2.436 articles

a cabo en otros centros, archivos o instituciones, lo cual garantiza una actualización constante de la información.

FONDO DOCUMENTAL

La riqueza de este fondo no solo se cuantifica por el número de documentos, sino también por su importancia y variedad:

Contratos

En el 2016 se empezaron a clasificar los contratos relacionados con la creación artística de Dalí.

Correspondencia

8200 cartas, postales, telegramas y otros documentos vinculados a la correspondencia de Dalí.

Documentos audiovisuales y sonoros

935 documentos audiovisuales y 225 sonoros, reunidos a través de una política de adquisiciones consistente y también gracias a las donaciones y las colaboraciones con filmotecas y mediatecas estatales e internacionales.

Documentos efimeros

7829 folletos y otros documentos de difusión relacionados, sobre todo, con las exposiciones de Dalí y con sus actividades artísticas.

Fotografías

16 245 fotografías (placas de vidrio, negativos, positivos y transparencias).

Libros

10 182 volúmenes que integran el catálogo bibliográfico del CED. En el 2016 se continuó incorporando catálogos de subastas de obras de Dalí.

Manuscritos

686 documentos, la mayoría textos de Dalí, manuscritos o mecanografiados. En este apartado destacan las 1728 páginas de *La vida secreta*, que nos acercan a la faceta más literaria del artista.

Postales

Alrededor de 1700 documentos, procedentes de una colección particular de Dalí y Gala y de las nuevas adquisiciones de la Fundación.

Pósteres

730 pósteres y carteles, de época y actuales, que documentan las exposiciones dedicadas a la obra de Dalí.

Premsa

69 871 artículos digitalizados, de ámbito estatal e internacional, que forman la hemeroteca del CED y a los cuales se puede acceder a través de la base de datos Pandora.

Revistas

7052 publicaciones de todo el mundo que contienen artículos de Dalí en las cuales se muestra su colaboración con la prensa.

Documentación, catalogación e investigación

de premsa i revistes. Cal mencionar, en especial, la documentació de tres fons externs de fotografia: dues col·leccions privades amb un total de 657 fotografies i el fons Narcís Sans de Girona, integrat per 2.402 imatges. També es van normalitzar més de 54.000 títols de premsa històrica que ja estaven inclosos a la base de dades Pandora, i es van traduir a l'anglès els títols de gairebé 15.000 fotografies.

Durant el 2016 es van digitalitzar 3.593 documents: 135 contractes, 909 ítems de correspondència, 98 documents efímers, 1.065 fotografies i 1.386 articles de premsa i revistes. A través de la base de dades de gestió d'obra, el fons documental —especialment les monografies, els catàlegs d'exposicions, els contractes, els documents efímers i les fotografies— es va vinculant de manera progressiva a les obres de Dalí. Això permet que la publicació en línia dels catàlegs raonats incorpori informació complementària de gran interès.

Dins l'exercici passat cal destacar així mateix el trasllat de l'arxiu fotogràfic a una nova instal·lació de compactes, amb reixes i calaixeres, situada a la Torre Galatea. D'aquesta manera, el fons fotogràfic passa a tenir un espai de conservació propi.

CENTRE DE RECERCA I CREACIÓ DE PROJECTES

El CED és un dels principals espais d'investigació dedicats a la vida i l'obra de Dalí. Un espai on, a més, es conceptualitzen, gestionen i executen diferents tipus de projectes orientats al tractament i la difusió d'aquests continguts. Durant el 2016, l'activitat d'investigació es va focalitzar en la preparació dels catàlegs raonats d'obra i en la recerca per a projectes expositius i audiovisuals. També cal ressaltar altres actuacions específiques, centrades en la difusió de la creació artística de Dalí.

CATÀLEG RAONAT DE PINTURES

L'elaboració del catàleg raonat de pintures va començar l'any 2004 amb motiu del centenari del naixement de Dalí. Actualment es treballa en les pintures —en concret, els olis— que l'artista va executar entre el 1965 i el 1983. La publicació en línia d'aquest catàleg es completarà durant el primer trimestre del 2017. Es tracta d'un treball d'investigació minuciós que es defineix per la recerca contínua d'informació, la identificació de pintures i l'establiment de contactes amb institucions i particulars. El fons del CED, a més, permet documentar àmpliament cada peça. Així, es consoliden atribucions de pintures de Dalí i s'incorporen nous olis poc coneguts.

Dentro del ejercicio pasado cabe destacar así mismo el traslado del archivo fotográfico a una nueva instalación de compactos, con rejas y cajoneras, situada en la Torre Galatea. De esta forma, el fondo fotográfico pasa a tener un espacio de conservación propio.

CENTRO DE INVESTIGACIÓN Y CREACIÓN DE PROYECTOS

El CED es uno de los principales espacios de investigación dedicados a la vida y la obra de Dalí. Un espacio donde, además, se conceptualizan, gestionan y ejecutan diferentes tipos de proyectos orientados al tratamiento y la difusión de estos contenidos. Durante el 2016, la actividad de investigación se focalizó en la preparación de los catálogos razonados de obra y en la investigación para proyectos expositivos y audiovisuales. También cabe destacar otras actuaciones específicas, centradas en la difusión de la creación artística de Dalí.

CATÁLOGO RAZONADO DE PINTURAS

La elaboración del catálogo razonado de pinturas comenzó en el año 2004 con motivo del centenario del nacimiento de Dalí. Actualmente se trabaja en las pinturas —en concreto, los óleos— que el artista ejecutó entre 1965 y 1983. La publicación en línea de este catálogo se completará durante el primer trimestre del 2017. Se trata de un minucioso trabajo de investigación que se define por la búsqueda continua de

RECERCA SOBRE L'OBRA ESCULTÒRICA I GRÀFICA

Des de finals del 2011 s'han identificat i documentat les obres escultòriques susceptibles d'incorporació al catàleg raonat d'escultura i obra tridimensional. El primer tram abraçarà la producció escultòrica de Dalí fins al 1940 i està previst que es publiqui properament. Pel que fa a l'estudi i la catalogació de l'escultura de Dalí, el 2016 es va engegar una campanya de fotografia en alta resolució de les obres que formen part de l'exposició permanent del Teatre-Museu. En aquest mateix context, es van dur a terme algunes actuacions específiques orientades a conèixer millor la tècnica i els materials de les escultures. Ara com ara també s'està treballant en el catàleg raonat d'obra gràfica, que es nodrirà, en primera instància, de la col·lecció pròpia de la Fundació i que comprendrà les obres executades entre els anys 1920 i 1940.

Com a resultat d'aquestes línies d'investigació, el CED proporciona suport i assessorament a alguns estudis d'obra escultòrica i gràfica de Dalí requerits directament per diferents institucions o agents externs.

RECERCA PER A PROJECTES EXPOSITIUS

Durant l'exercici passat es va seguir treballant en l'exposició que el 2017 tractarà la relació entre Dalí i Duchamp a la Royal Academy of Arts de Londres i al Dalí Museum de

información, la identificación de pinturas y el establecimiento de contactos con instituciones y particulares. El fondo del CED, además, permite documentar ampliamente cada pieza. Así, se consolidan atribuciones de pinturas de Dalí y se incorporan nuevos óleos poco conocidos.

INVESTIGACIÓN SOBRE LA OBRA ESCULTÓRICA Y GRÁFICA

Desde finales del 2011 se han identificado y documentado las obras escultóricas susceptibles de incorporación al catálogo razonado de escultura y obra tridimensional. El primer tramo abarcará la producción escultórica de Dalí hasta 1940 y está previsto que se publique próximamente. En lo que se refiere al estudio y la catalogación de la escultura de Dalí, en el 2016 se puso en marcha una campaña de fotografía en alta resolución de las obras que forman parte de la exposición permanente del Teatro-Museo. En este mismo contexto, se llevaron a cabo algunas actuaciones específicas orientadas a conocer mejor la técnica y los materiales de las esculturas.

En este momento también se está trabajando en el catálogo razonado de obra gràfica, que se nutrirà, en primera instancia, de la colección propia de la Fundació y que comprenderà las obras ejecutadas entre los años 1920 y 1940.

Saint Petersburg (Florida). De la mateixa manera, continua avançant la recerca per a la mostra que properament explorarà la faceta personal i creativa de Gala, més enllà del seu paper de musa de Dalí, al Museu Nacional d'Art de Catalunya. També es treballa en un nou projecte focalitzat en la pintura *Leda atòmica*, de Salvador Dalí. Com cada any, a més, es va començar a preparar la propera exposició temporal que acollirà el Castell de Púbol, i que, a través de fotografies, il·lustrarà la creació artística, la vida i la quotidianitat de Dalí i Gala a Portlligat entre els anys 1949 i 1956. Durant el 2016, d'altra banda, el CED va endegar una investigació sobre l'aportació concreta de Dalí en l'àmbit de la moda.

ALTRES RECERQUES

Amb motiu de la col·laboració del CED en la catalogació i la documentació d'una col·lecció privada de fotografies, es va aprofundir en les estades de Dalí i Gala al Mas Juny de Palamós, propietat de Josep Maria Sert, entre els anys 1934 i 1935. Així, es va contactar amb la Hargrett Rare Book & Manuscript Library de la University of Georgia, amb la Hoover Institution de la Stanford University, amb els Smithsonian Institution Archives de Washington, amb la Beinecke Rare Book & Manuscript Library de la Yale University i amb l'Ajuntament de Palamós.

Como resultado de estas líneas de investigación, el CED proporciona apoyo y asesoramiento a algunos estudios de obra escultórica y gráfica de Dalí requeridos directamente por diferentes instituciones o agentes externos.

INVESTIGACIÓN PARA PROYECTOS EXPOSITIVOS

Durante el pasado ejercicio se continuó trabajando en la exposición que en el 2017 tratará la relación entre Dalí y Duchamp en la Royal Academy of Arts de Londres y en el Dalí Museum de Saint Petersburg (Florida). De la misma forma, continúa avanzando la investigación para la exposición que próximamente explorará la faceta personal y creativa de Gala, más allá de su papel de musa de Dalí, en el Museu Nacional d'Art de Catalunya. También se trabaja en un nuevo proyecto focalizado en la pintura *Leda atómica*, de Salvador Dalí. Como cada año, además, se empezó a preparar la próxima exposición temporal que acogerá el Castillo de Púbol y que, a través de fotografías, ilustrará la creación artística, la vida y la cotidianidad de Dalí y Gala en Portlligat entre los años 1949 y 1956. Durante el 2016, por otra parte, el CED emprendió una investigación sobre la aportación concreta de Dalí en el ámbito de la moda.

DOCUMENTACIÓN, CATALOGACIÓN Y GESTIÓN DEL FONDO DOCUMENTAL

A lo largo del 2016 se documentaron y catalogaron 7989 nuevos documentos: 135 contratos, 1075 ítems de correspondencia, 14 documentos efímeros, 4204 fotografías (1065 del fondo propio y 3139 de fondos externos), 125 libros y 2436 artículos de prensa y revistas. Cabe mencionar, en especial, la documentación de tres fondos externos de fotografía: dos colecciones privadas con un total de 657 fotografías y el fondo Narcís Sans de Girona, integrado por 2402 imágenes. También se normalizaron más de 54 000 títulos de prensa histórica que ya estaban incluidos en la base de datos Pandora, y se tradujeron al inglés los títulos de casi 15 000 fotografías.

Durante el 2016 se digitalizaron 3593 documentos: 135 contratos, 909 ítems de correspondencia, 98 documentos efímeros, 1065 fotografías y 1386 artículos de prensa y revistas. A través de la base de datos de gestión de obra, el fondo documental —especialmente, las monografías, los catálogos de exposiciones, los contratos, los documentos efímeros y las fotografías— se va vinculando de manera progresiva a las obras de Dalí. Esto permite que la publicación en línea de los catálogos razonados incorpore información complementaria de gran interés.

CURS «DALÍ I LA FORÇA DE LA IMAGINACIÓ», A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Durant el 2016, el CED va participar en els cursos Gaudir UB de la Universitat de Barcelona amb el monogràfic «Dalí i la força de la imaginació». Va inaugurar el curs la professora de la UB Lourdes Cirlot, i la cloenda va anar a càrrec de Montse Aguer amb una sessió dedicada al Teatre-Museu Dalí com la darrera gran obra del Mestre. A més, Laura Bartolomé, Bea Crespo, Fiona Mata, Lucia Moni i Carme Ruiz van oferir sengles sessions monogràfiques sobre aspectes concrets de la creació artística daliniana.

PROJECTES AUDIOVISUALS

Durant l'exercici passat es va col·laborar estretament amb DocDoc Films per a la recerca vinculada a un nou documental sobre la Casa-Museu Salvador Dalí de Portlligat. La nova peça audiovisual explora la figura i la creació artística de Dalí a través del mateix protagonista i de les persones més afins a l'estudi i la conservació de la seva obra. En aquesta ocasió, Portlligat es constitueix com a epicentre principal de la creació de Dalí, perquè és, de fet, l'únic taller que l'artista va tenir de manera permanent. El 2016, a més, es va elaborar un conjunt de videocàpsules destinades a promocionar les exposicions temporals que van tenir lloc a les Sales de les Loggies del Teatre-Museu. La primera es va dedicar a l'exposició *Què hi ha de nou? —Velázquez*.

A propòsit de la mostra *Variants de «Dali's Mustache»* es va editar una entrevista a Irène Halsman, filla de Philippe Halsman, juntament amb el nét del fotògraf, Oliver Halsman Rosenberg. També se'n va fer una per a l'exposició *Dalí, Shakespeare, Visconti*, que es va poder veure a Púbol. D'altra banda, amb motiu de la celebració del vintè aniversari de l'obertura al públic del CED es van crear tres videocàpsules que feien èmfasi en el seu actiu documental i humà.

ALTRES ACTUACIONS

Durant l'exercici passat, l'equip del CED va mostrar el Teatre-Museu a estudiants del Màster de museologia de la John Hopkins University de Washington, en el marc d'un seminari amb la col·laboració del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Així mateix, es va assessorar l'equip del Legado Gandarias, que gestiona l'obra i el llegat de Sofia Gandarias, en el procediment de creació d'un catàleg raonat de pintura.

Dins l'apartat Recerca del web de la Fundació es van presentar les novetats d'algunes de les investigacions conduïdes des del CED, i al subapartat Textos en descàrrega es van actualitzar els reculls bibliogràfics elaborats amb motiu d'algunes exposicions: d'una banda, el que ressegueix la relació de Dalí i les publicacions periòdiques, iniciat el

2008 arran de la mostra *Dalí i les revistes*; i, de l'altra, el recull d'articles de premsa i revistes relacionats amb la trajectòria artística d'Antoni Pitxot. Els continguts del web es renoven periòdicament gràcies al buidatge d'arxius i les adquisicions.

El CED també fa un seguiment i recopilació diaris de la premsa local, estatal i internacional amb vista al manteniment i l'actualització de la base de dades, prestant sempre una atenció especial a totes les notícies referides a Salvador Dalí i la Fundació. Així mateix, es confecciona un dossier trimestral de premsa que, entre altres materials, inclou notícies sobre subhastes, inauguracions d'exposicions, adquisicions i dades econòmiques.

Una altra de les actuacions que el CED va dur a terme en l'exercici passat va ser la supervisió dels continguts per a la reedició de la guia *Teatre-Museu Dalí. Figueres*.

El CED, d'altra banda, contribueix a la revisió de publicacions (llibres, exposicions, reportatges televisius, revistes, etc.) per a tercers. A banda de verificar que les imatges utilitzades mostrin obres originals de Dalí, es comprova que la informació que les acompanya sigui correcta.

Malgrat que no es fan recerques per a tercers, s'atenen totes les consultes i peticions d'informació puntuals que es reben via correu electrònic. Durant el 2016 es va gestionar un total de 500 consultes.

1. L'equip de DocDoc Films/2. Les integrants del CED
1. El equipo de DocDoc Films/2. Las integrantes del CED

OTRAS INVESTIGACIONES

Con motivo de la colaboración del CED en la catalogación y la documentación de una colección privada de fotografías, se profundizó en las estancias de Dalí y Gala en el Mas Juny de Palamós, propiedad de Josep Maria Sert, entre los años 1934 y 1935. Así, se contactó con la Hargrett Rare Book & Manuscript Library de la University of Georgia, con la Hoover Institution de la Stanford University, con los Smithsonian Institution Archives de Washington, con la Beinecke Rare Book & Manuscript Library de la Yale University y con el Ayuntamiento de Palamós.

CURSO «DALÍ Y LA FUERZA DE LA IMAGINACIÓN», EN LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Durante el 2016, el CED participó en los cursos Gaudir UB de la Universitat de Barcelona con el monográfico «Dalí y la fuerza de la imaginación». Inauguró el curso la profesora de la UB Lourdes Cirlot, y la clausura estuvo a cargo de Montse Aguer con una sesión dedicada al Teatro-Museo Dalí como la última gran obra del Maestro. Además, Laura Bartolomé, Bea Crespo, Fiona Mata, Lucia Moni y Carme Ruiz ofrecieron sendas sesiones monográficas sobre aspectos concretos de la creación artística daliniana.

PROYECTOS AUDIOVISUALES

Durante el ejercicio pasado se colaboró estrechamente con DocDoc Films para la investigación vinculada con un nuevo documental sobre la Casa-Museo Salvador Dalí de Portlligat. La nueva pieza audiovisual explora la figura y la creación artística de Dalí a través del propio protagonista y de las personas más afines al estudio y la conservación de su obra. En esta ocasión, Portlligat se constituye como epicentro principal de la creación de Dalí pues es, de hecho, el único taller que el artista tuvo de manera permanente.

En 2016, además, se elaboró un conjunto de videocápsulas destinadas a promocionar las exposiciones temporales que tuvieron lugar en las Salas de las Loggias del Teatro-Museo. La primera se dedicó a la exposición *¿Qué hay de nuevo? —Velázquez*. A propósito de la muestra *Variantes de «Dali's Mustache»* se editó una entrevista a Irène Halsman, hija de Philippe Halsman, junto con el nieto del fotógrafo, Oliver Halsman Rosenberg. También se hizo una para la exposición *Dalí, Shakespeare, Visconti*, que se pudo ver en Púbol. Por otra parte, con motivo de la celebración del vigésimo aniversario de la apertura al público del CED, se crearon tres videocápsulas que hacían énfasis en su activo documental y humano.

OTRAS ACTUACIONES

Durante el pasado ejercicio, el equipo del CED mostró el Teatro-Museo a estudiantes del Master de Museología de la John Hopkins University de Washington, en el marco de un seminario con la colaboración del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Así mismo, se asesoró al equipo del Legado Gandarias, que gestiona la obra y el legado de Sofia Gandarias, en el procedimiento de creación de un catálogo razonado de pintura.

Dentro del apartado Investigación de la web de la Fundació se presentaron las novedades de algunas de las investigaciones conducidas desde el CED, y en el subapartado Textos en descarga se actualizaron las recopilaciones bibliográficas elaboradas con motivo de algunas exposiciones: por un lado, la que recorre la relación de Dalí y las publicaciones periódicas, iniciada en el 2008 a raíz de la muestra *Dalí y las revistas*; y, por otro, la recopilación de artículos de prensa y revistas relacionados con la trayectoria artística de Antoni Pitxot. Los contenidos de la web se renuevan periódicamente gracias al vaciado de archivos y las adquisiciones.

El CED también lleva a cabo el seguimiento y la recopilación diarios de la prensa local, estatal e internacional de cara

al mantenimiento y la actualización de la base de datos, prestando siempre una atención especial a todas las noticias referidas a Salvador Dalí y la Fundació. Así mismo, se confecciona un dossier trimestral de prensa que, entre otros materiales, incluye noticias sobre subastas, inauguraciones de exposiciones, adquisiciones y datos económicos.

Otra de las actuaciones que el CED llevó a cabo en el ejercicio pasado fue la supervisión de los contenidos para la reedición de la guía *Teatro-Museo Dalí. Figueres*.

El CED, por otra parte, contribuye a la revisión de publicaciones (libros, exposiciones, reportajes televisivos, revistas, etc.) para terceros. Además de verificar que las imágenes utilizadas muestren obras originales de Dalí, se comprueba que la información que las acompaña sea correcta.

Aunque no se realizan investigaciones para terceros, sí se atienden todas las consultas y peticiones de información puntuals que se reciben vía correo electrónico. Durante el 2016 se gestionaron un total de 500 consultas.

Becaris i investigadors

Durant l'exercici passat, la Fundació Dalí va gaudir de la col·laboració dels becaris següents:

Aleksandra Szulimowska: estudiant d'Erasmus Placement, llicenciada en filologia hispànica per la Universitat de Wrocław (Polònia) i estudiant de cinquè any de pintura a l'Acadèmia de Belles Arts de la mateixa ciutat.

Avelino Abreu: estudiant de segon any del Màster de psicoanàlisi de la Université Paul Valéry de Montpellier.

Clara Silvestre Colomer: estudiant del Màster en gestió del patrimoni cultural i museologia de la Universitat de Barcelona.

Diletta Lacucci: estudiant d'història de l'art a la Università degli Studi di Urbino Carlo Bo.

Valia Liaskou: estudiant de teoria i història de l'art a l'Athens School of Fine Arts (ASFA).

Arthur Defond: estudiant d'història de l'art i arqueologia a la Université Clermont-Ferrand II.

Eloïse Gentié: estudiant d'història de l'art a l'École du Louvre de París.

Durante el pasado ejercicio, la Fundació Dalí contó con la colaboración de los siguientes becarios:

Aleksandra Szulimowska: estudiante de Erasmus Placement, licenciada en Filología Hispánica por la Universidad de Wrocław (Polonia) y estudiante de quinto año de Pintura en la Academia de Bellas Artes de la misma ciudad.

Avelino Abreu: estudiante de segundo año del Máster de Psicoanálisis de la Université Paul Valéry de Montpellier.

Clara Silvestre Colomer: estudiante del Máster en Gestión del Patrimonio Cultural y Museología de la Universitat de Barcelona.

Diletta Lacucci: estudiante de Historia del Arte en la Università degli Studi di Urbino Carlo Bo.

Valia Liaskou: estudiante de Teoría e Historia del Arte en la Athens School of Fine Arts (ASFA).

Arthur Defond: estudiante de Historia del Arte y Arqueología en la Université Clermont-Ferrand II.

Eloïse Gentié: estudiante de Historia del Arte en la École du Louvre de París.

Yvne Dos Reis Faria: alumna dels estudis internacionals d'art i cultura a l'Erasmus School of History, Culture and Communication de Rotterdam.

Andrea Girona: estudiant d'Erasmus a la Facultat de Comunicació Cultural de la Università di Pisa.

Aitor Morte Estévez: estudiant del Grau en gestió turística i hotelera de la Facultat de Turisme Sant Ignasi - ESADE de la Universitat Ramon Llull, a Barcelona.

Jessica Adamo: estudiant del Màster de ciència i tecnologia per a la conservació i la restauració del patrimoni cultural a la Università della Calabria.

Natàlia Morales Villalba: estudiant de Pedagogia a la Universitat de Girona.

Raquel Navarro Deulofeu: estudiant de Turisme a la Universitat de Girona.

L'actualització de les informacions pràctiques destinades als investigadors que la Fundació ofereix al seu web, a més, ha permès agilitar-ne l'accés i proporcionar uns recursos més complets per preparar la visita. Durant el 2016 van visitar el CED 26 investigadors de procedències

Yvne Dos Reis Faria: alumna de los estudios internacionales de Arte y Cultura en la Erasmus School of History, Culture and Communication de Rotterdam.

Andrea Girona: estudiante de Erasmus en la Facultad de Comunicación Cultural de la Università di Pisa.

Aitor Morte Estévez: estudiante del Grado en Gestión Turística y Hotelera en la Facultad de Turismo Sant Ignasi - ESADE de la Universitat Ramon Llull, en Barcelona.

Jessica Adamo: estudiante del Máster de Ciencia y tecnología para la conservación y la restauración del patrimonio cultural en la Università della Calabria.

Natàlia Morales Villalba: estudiante de Pedagogía en la Universitat de Girona.

Raquel Navarro Deulofeu: estudiante de Turismo en la Universitat de Girona.

La actualización de las informaciones prácticas destinadas a los investigadores que la Fundación ofrece en su web ha permitido agilizar el acceso a las mismas y proporcionar unos recursos más completos para preparar la visita. Durante el 2016 visitaron el CED 26 investigadores de

diverses, concretament de Catalunya, d'Espanya, d'Alemanya, del Regne Unit, d' Austràlia, dels Estats Units, de França i del Japó. El nombre de peticions va augmentar significativament. D'una banda, van destacar les recerques relacionades amb projectes expositius sobre temes com, per exemple, la figura de Gala com a musa i com a creadora i la relació de Dalí amb personatges com Ramon Llull o Marcel Duchamp. També van arribar investigadors que feien recerques pròpies o que preparaven tesis doctorals sobre els objectes surrealistes de Dalí, la seva obra gràfica, les estereoscòpies, les seves connexions amb l'arquitectura i la ciència o la redacció del llibre *Hidden Faces*. Alguns investigadors es van interessar així mateix pel Teatre-Museu. D'altra banda, es van atendre peticions per estudiar la influència de l'obra daliniana en la creació d'artistes contemporanis com Albert Serra, i amb motiu del rodatge del documental *Alexandre Deulofeu, l'historiador del futur* també es va indagar la relació de Dalí amb aquest personatge.

procedencias diversas, concretamente de Cataluña, de España, de Alemania, del Reino Unido, de Australia, de Estados Unidos, de Francia y de Japón. El número de peticiones aumentó significativamente. Por un lado, destacaron las relacionadas con proyectos expositivos sobre temas como, por ejemplo, la figura de Gala como musa y como creadora y la relación de Dalí con personajes como Ramon Llull o Marcel Duchamp. También llegaron investigadores que realizaban investigaciones propias o que preparaban tesis doctorales sobre los objetos surrealistas de Dalí, su obra gráfica, las estereoscopias, sus conexiones con la arquitectura y la ciencia o la redacción del libro *Hidden Faces*. Algunos investigadores se interesaron así mismo por el Teatro-Museo. Por otra parte, se atendieron peticiones para estudiar la influencia de la obra daliniana en la creación de artistas contemporáneos como Albert Serra, y, con motivo del rodaje del documental *Alexandre Deulofeu, l'historiador del futur*, también se indagó en la relación de Dalí con este personaje.

Becarios e investigadores

Conferències i seminaris

1. Joan Manuel Sevillano a l'Institut Cervantes de Tòquio
2. Lluís Peñuelas a la Universitat St. Gallen, Suïssa

9 de febrer: el gerent de la Fundació, Joan Manuel Sevillano, va oferir una conferència titulada «Cultural institutions. Creating sustainable success: a 360° strategy» a la UIC.

23 de febrer: Juliette Murphy, especialista en obra gràfica, va pronunciar la conferència «Dalí's prints: from fine art to mass culture» dins el cicle Industry Speaker Series organitzat al London College of Communication de la University of the Arts London.

25 d'abril: Lluís Peñuelas, secretari general de la Fundació, va participar amb la conferència «Valors, competències i coneixements del personal dels museus» en la cloenda de la tercera edició del Màster de turisme i humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona.

26 d'abril: Fiona Mata, del CED, va participar en la jornada d'orientació professional adreçada als estudiants de tercer i quart curs de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.

6 de maig: Montse Aguer va intervenir en la taula rodona «Museus. Espais dinamitzadors del territori» en el marc del cicle «La cultura catalana a debat», celebrat al Museu Episcopal de Vic.

50

Conferencias y seminarios

1. Joan Manuel Sevillano en el Instituto Cervantes de Tokio
2. Lluís Peñuelas en la Universitat St. Gallen, Suïza

9 de febrero: el gerente de la Fundación, Joan Manuel Sevillano, ofreció una conferencia titulada «Cultural institutions. Creating sustainable success: a 360° strategy» en la UIC.

23 de febrero: Juliette Murphy, especialista en obra gráfica, pronunció la conferencia «Dalí's prints: from fine art to mass culture» dentro del ciclo Industry Speaker Series organizado en el London College of Communication de la University of the Arts London.

25 de abril: Lluís Peñuelas, secretario general de la Fundación, participó en la clausura de la tercera edición del Máster de Turismo y Humanidades de la Universitat Autònoma de Barcelona con la conferencia «Valors, competències i coneixements del personal dels museus».

26 de abril: Fiona Mata, del CED, participó en la jornada de orientación profesional dirigida a los estudiantes de tercer y cuarto curso de la Facultad de Letras de la Universitat de Girona.

6 de mayo: Montse Aguer intervino en la mesa redonda «Museus. Espais dinamitzadors del territori» en el marco del cicle «La cultura catalana a debat», celebrado en el Museu Episcopal de Vic.

18 de maig: Carme Ruiz, del CED, va participar en la VI Jornada Científica de la Fundació Salut Empordà, organitzada a l'Hospital de Figueres, amb una conferència titulada «Salvador Dalí i la ciència. Més enllà d'una simple curiositat».

17 de juny: el secretari general de la Fundació va oferir la conferència «Falsificació de l'autoria i l'originalitat de les obres d'art» durant el simposi interdisciplinari sobre falsificacions organitzat per la Universitat St. Gallen (Suïssa).

14 de setembre: el gerent, Joan Manuel Sevillano, va parlar de «Salvador Dalí y su Fundación. La gestión de un legado universal» a l'Institut Cervantes de Tòquio.

22 de setembre: Laura Bartolomé, del CED, va presentar el documental Dalí, la darrera gran obra en la conferència The Best in Heritage - Images 2016, organitzada a Dubrovnik (Croàcia) i dedicada a l'ús de les noves tecnologies i el multimèdia en el camp dels museus, el patrimoni i la conservació.

17 de novembre: Montse Aguer, Rosa Maria Maurell i Carme Ruiz van participar en les 14es Jornades «Imatge i recerca», celebrades al Palau de Congressos de Girona, amb una ponència titulada «Centre d'Estudis Dalinians, a la recerca de la informació total sobre Salvador Dalí». Les jornades

18 de mayo: Carme Ruiz, del CED, participó en la VI Jornada Científica de la Fundació Salut Empordà, organitzada en el Hospital de Figueres, con una conferencia titulada «Salvador Dalí i la ciència. Més enllà d'una simple curiositat».

17 de junio: el secretario general de la Fundación ofreció la conferencia «Falsificació de l'autoria i l'originalitat de les obres d'art» durante el simposio interdisciplinar sobre falsificaciones organizado por la Universitat St. Gallen (Suïza).

14 de septiembre: el gerente, Joan Manuel Sevillano, habló de «Salvador Dalí y su Fundación. La gestión de un legado universal» en el Instituto Cervantes de Tokio.

22 de septiembre: Laura Bartolomé, del CED, presentó el documental *Dalí, la última gran obra* en la conferencia The Best in Heritage - Images 2016, organizada en Dubrovnik (Croacia) y dedicada al uso de las nuevas tecnologías y el multimedia en el campo de los museos, el patrimonio y la conservación.

17 de noviembre: Montse Aguer, Rosa Maria Maurell y Carme Ruiz participaron en las 14.ªs Jornadas «Imatge i recerca», celebradas en el Palacio de Congresos de Girona, con una ponencia titulada «Centre d'Estudis Dalinians, a la recerca de la informació total sobre Salvador Dalí». Estas

van ser organitzades pel Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) de l'Ajuntament de Girona i per l'Associació d'Arxivers - Gestors de Documents de Catalunya (AAC-GD).

1. Juliette Murphy glossant l'obra gràfica a la University of the Arts London
2. Laura Bartolomé va presentar el documental *Dalí, la darrera gran obra* a l'edició 2016 de The Best in Heritage, a Dubrovnik

jornadas fueron organizadas por el Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) del Ayuntamiento de Girona y por la Asociación de Archiveros - Gestores de Documentos de Cataluña (AAC-GD).

1. Juliette Murphy glosando la obra gráfica en la University of the Arts London
2. Laura Bartolomé presentó el documental *Dalí, la última gran obra* en la edición 2016 de The Best in Heritage, en Dubrovnik

Publicacions

EDICIONS PRÒPIES

Dalí, la darrera gran obra

El 2016 es va publicar en format DVD el documental *Dalí, la darrera gran obra*, produït per la Fundació i realitzat per DocDoc Films amb la col·laboració de la Fundació Abertis. Aquest documental excepcional parla de l'art i la filosofia de Salvador Dalí i del seu personatge. De la mateixa manera, presenta la seva darrera creació, el Teatre-Museu, en què l'artista empordanès va materialitzar el seu univers i on va projectar la seva imaginació, somnis i visions, concentrant-hi tota una vida dedicada a l'art. El film desvela alguns dels enigmes del Museu a través dels ulls i les paraules del mateix Dalí. Té una durada de 55 minuts i se'n van editar, en total, 1.000 exemplars en català amb subtítols en castellà, anglès i francès.

Dalí, Shakespeare, Visconti

El catàleg de l'exposició celebrada al Castell de Púbol inclou dos textos signats per Montse Aguer i Lucia Moni. A més, conté un ampli recull de documentació, especialment textos i fotografies, així com la reproducció del programa de mà de l'obra *Al vostre gust*, il·lustrat amb els dissenys de vestuari creats per Salvador Dalí. La coordinació de l'edició va anar a cura de Rosa Maria Maurell, amb disseny de Bisdixit. El tiratge es va fer en cinc idiomes, amb el patrocini de "la Caixa" i amb la col·laboració del festival Temporada Alta.

EDICIONES PROPIAS

Dalí, la última gran obra

En el 2016 se publicó en formato DVD el documental *Dalí, la última gran obra*, producido por la Fundación y realizado por DocDoc Films con la colaboración de la Fundación Abertis. Este excepcional documental habla del arte y la filosofía de Salvador Dalí y de su personaje. De la misma manera, presenta su última creación, el Teatro-Museo, en la que el artista ampurdanés materializó su universo y en la que proyectó su imaginación, sus sueños y sus visiones, concentrando en ella toda una vida dedicada al arte. Este film desvela algunos de los enigmas del Museo a través de los ojos y las palabras del propio Dalí. Tiene una duración de 55 minutos y del mismo se editaron un total de 1000 ejemplares en catalán con subtítulos en castellano, inglés y francés.

Dalí, Shakespeare, Visconti

El catálogo de la exposición celebrada en el Castillo de Púbol incluye dos textos firmados por Montse Aguer y Lucia Moni. Además, contiene un amplio recopilatorio de documentación, especialmente textos y fotografías, así como la reproducción del programa de mano de la obra *Como gustéis*, ilustrado con los diseños de vestuario creados por Salvador Dalí. La coordinación de la edición estuvo a cargo de Rosa Maria Maurell, con diseño de Bisdixit. La

De somnis, passejos nocturns i vivències

Per a aquesta exposició, el Servei Educatiu va editar un fullet catàleg en quatre idiomes coordinat per Nuri Aldeguer, amb textos de Cuca R. Costa i amb la supervisió tècnica de Montse Aguer. El disseny va anar a càrrec d'Alex Gifreu.

COEDICIONS

Salvador Dalí

Amb motiu de l'exposició celebrada al Japó es va editar un catàleg, en japonès i en anglès, amb textos de Montse Aguer i Carme Ruiz, Yumiko Goto, conservador del Kyoto Municipal Museum of Art, Yusuke Minami, subdirector i conservador en cap del National Art Center de Tòquio, i Peter Tush, conservador del Dalí Museum de Saint Petersburg; la coordinació va anar a cura de Carme Ruiz. La publicació inclou un estudi individual de les obres així com altres textos monogràfics que analitzaven algunes de les etapes artístiques més destacades de Dalí; en particular, cal fer esment de dues aportacions en què es valorava la influència que el Japó va exercir sobre el Mestre.

Dalí. Il sogno del classico

Per complementar l'exposició celebrada a Pisa, Skira va editar un catàleg en italià amb textos de Montse Aguer, Lucia Moni i Carme Ruiz, del CED, Irene Civil i Juliette Murphy, conservadores restauradores de la Fundació, i

tirada se realizó en cinco idiomas, con el patrocinio de "la Caixa" y con la colaboración del festival Temporada Alta.

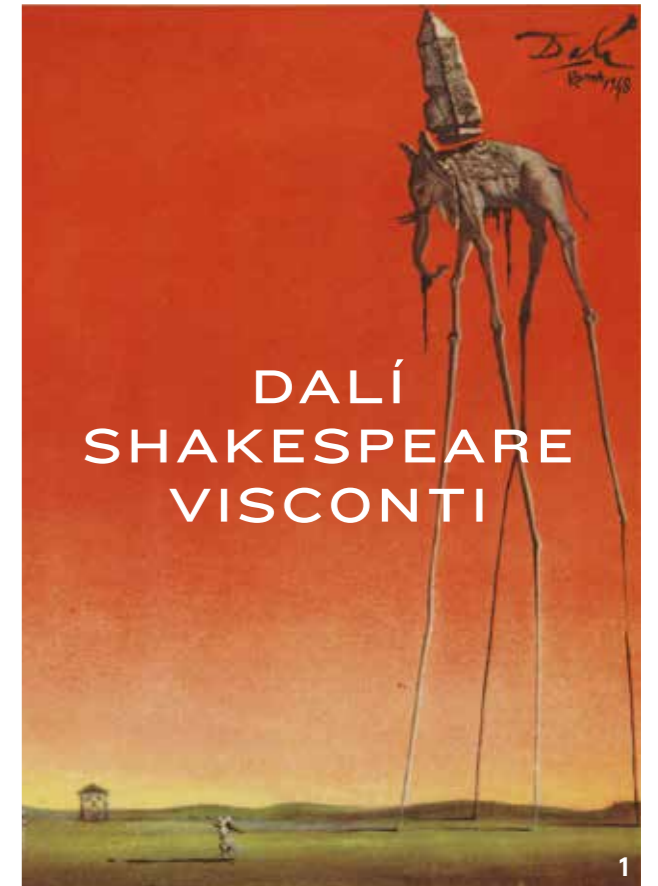
De sueños, paseos nocturnos y vivencias

Para esta exposición, el Servicio Educativo editó un folleto-catálogo en cuatro idiomas coordinado por Nuri Aldeguer, con textos de Cuca R. Costa y con la supervisión técnica de Montse Aguer. El diseño estuvo a cargo de Alex Gifreu.

COEDICIONES

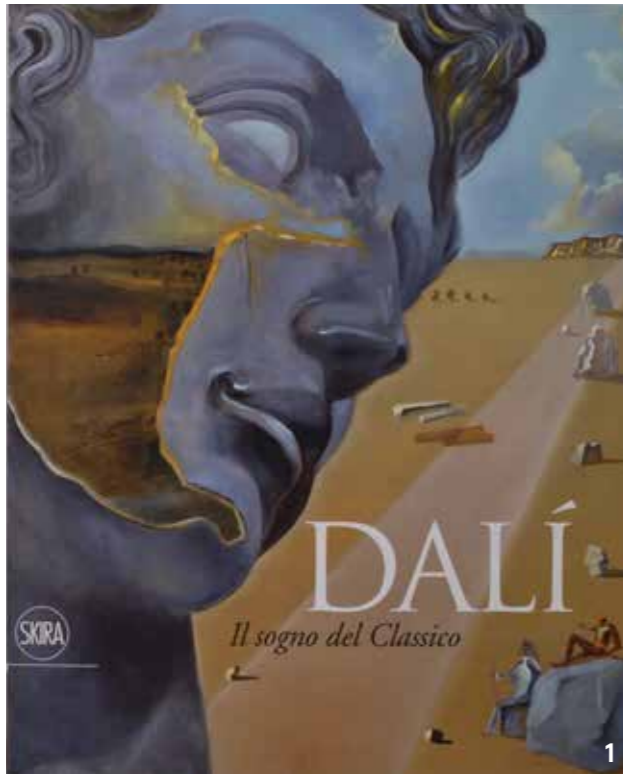
Salvador Dalí

Con motivo de la exposición celebrada en Japón, se editó un catálogo, en japonés y en inglés, con textos de Montse Aguer y Carme Ruiz, Yumiko Goto, conservador del Kyoto Municipal Museum of Art, Yusuke Minami, subdirector y conservador en jefe del National Art Center de Tokio, y Peter Tush, conservador del Dalí Museum de Saint Petersburg; la coordinación estuvo a cargo de Carme Ruiz. La publicación incluía un estudio individual de las obras así como otros textos monográficos que analizaban algunas de las etapas artísticas más destacadas de Dalí; en particular, cabe mencionar dos aportaciones en las que se valoraba la influencia que Japón ejerció sobre el Maestro.

1. Catàleg de l'exposició temporal de Púbol
2. Fullet-catàleg de la mostra temporal de Figueres

Publicaciones

1, 2. Catàlegs de Pisa i del Japó

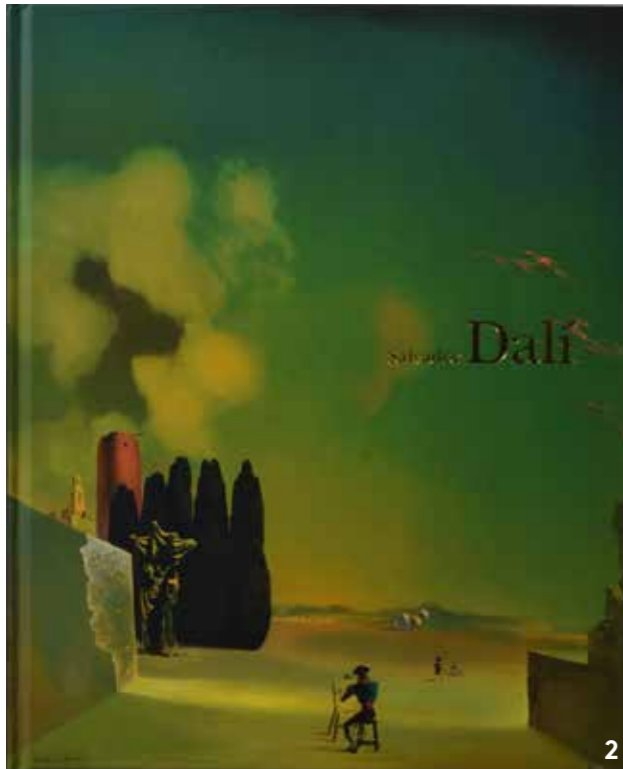
Thomas Clement Salomon, coordinador científic de MondoMostre. La coordinació de l'edició va ser responsabilitat de Lucia Moni. A través dels textos es ressaltava la influència del classicisme en les diferents etapes artístiques de Dalí i es tractaven altres qüestions relacionades amb la tècnica de la pintura que ajudaven a comprendre millor la seva execució. Els continguts anaven acompanyats de nombroses fotografies i documentació, en algun cas de caràcter inèdit.

ARTICLES

Laura Bartolomé i Clara Silvestre van escriure el text «La bellesa involuntària de les escultures Dalí-Brassaï» per a la revista *Cultura's*, de *La Vanguardia*, del 2 d'abril.

Lucia Moni va contribuir amb l'article «Imatge i pensament en Salvador Dalí» a l'obra *Dalí, escriptura i pensament*, publicada per Documenta Universitaria (ed. Joan Vergés Gifra, col·lecció Noms de la Filosofia Catalana, 8).

54

1, 2. Catàlegs de Pisa y de Japón

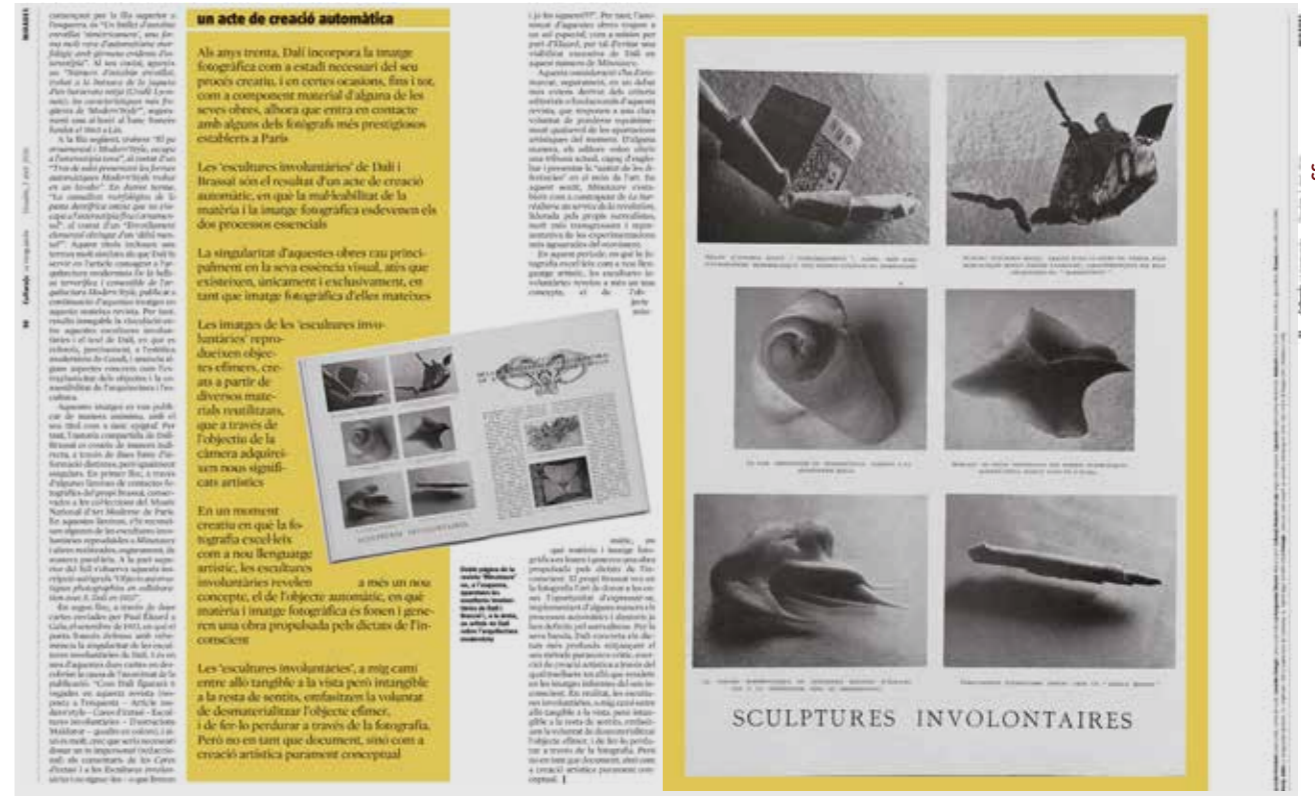
Dalí. Il sogno del classico

Para complementar la exposición celebrada en Pisa, Skira editó un catálogo en italiano con textos de Montse Aguer, Lucia Moni y Carme Ruiz, del CED, Irene Civil y Juliette Murphy, conservadoras restauradoras de la Fundación, y Thomas Clement Salomon, coordinador científico de MondoMostre. La coordinación de la edición fue responsabilidad de Lucia Moni. A través de los textos se resaltaba la influencia del clasicismo en las diferentes etapas artísticas de Dalí y se trataban otras cuestiones relacionadas con la técnica de la pintura que ayudaban a comprender mejor su ejecución. Los contenidos iban acompañados de numerosas fotografías y documentación, en algún caso de carácter inédito.

ARTÍCULOS

Laura Bartolomé y Clara Silvestre escribieron el texto «La bellesa involuntària de les escultures Dalí-Brassaï» per a la revista *Cultura's*, de *La Vanguardia*, del 2 de abril.

Lucia Moni contribuyó con el artículo «Imatge i pensament en Salvador Dalí» en la obra *Dalí, escriptura i pensament*, publicada por Documenta Universitaria (ed. Joan Vergés Gifra, colección Noms de la Filosofia Catalana, 8).

Article elaborat pel CED sobre la col·laboració de Dalí i Brassaï i publicat al suplement *Cultura's* de *La Vanguardia*
 Artículo elaborado por el CED sobre la colaboración de Dalí y Brassaï y publicado en el suplemento *Cultura's* de *La Vanguardia*

55

CITES D'INVESTIGADORS
DEL CED, EN EL SEU VINTÈ
ANIVERSARI

«Allà vaig trobar la millor disposició envers l'investigador, respecte per la seva orientació i generositat en la conversa. Centres com aquest són un estímul intel·lectual necessari.»

—AMADOR VEGA

«El punt àlgid d'interès que ha aconseguit la figura de Dalí arreu del món no hauria estat possible sense aquests vint anys de treball de formiga que s'ha fet des del Centre, amb gran qualitat en el tracte i amb professionalitat.»

—PILAR PARCERISAS

«La meva col·laboració amb el Centre d'Estudis Dalinians s'ha centrat en l'examen aprofundit de les fotografies personals de Salvador Dalí i a posar en relleu el lligam entre l'artista i el medi fotogràfic. La confiança i la total disponibilitat de l'equip de recerca m'han permès portar a terme aquest projecte ambiciós.»

—GUILLAUME INGERT

«Al llarg de tots aquests anys, el CED ha contribuït de manera decisiva al coneixement de l'obra de Salvador Dalí. Els comentaris sempre positius dels estudiosos que hi han treballat ho corroboren.»

—FÈLIX FANÉS, primer director del CED

«Identificar l'enorme coherència subjacent en tota l'obra de Dalí és com buscar una agulla metafòrica en un paller o, per fer servir una de les analogies de Dalí, com buscar una reproducció d'un automòbil en ònix totalment sepultada que només és possible localitzar gràcies a la presència d'un diminut rellotge de palla.

L'extraordinari coneixement i actitud del personal del CED fan que aquesta tasca gairebé impossible es converteixi en un idil·li.»

—SIMON WEIR

CITAS DE INVESTIGADORES
DEL CED, EN SU VIGÉSIMO
ANIVERSARIO

«Allí encontré la mejor disposición hacia el investigador, respeto por su orientación y generosidad en la conversación. Centros como este son un estímulo intelectual necesario.»

—AMADOR VEGA

«El punto álgido de interés que ha conseguido la figura de Dalí en todo el mundo no habría sido posible sin estos veinte años de trabajo de hormiga que se ha hecho desde el Centro, con gran calidad en el trato y con profesionalidad.»

—PILAR PARCERISAS

«Mi colaboración con el Centro de Estudios Dalinianos se ha centrado en el examen profundo de las fotografías personales de Salvador Dalí y en poner de relieve el vínculo entre el artista y el medio fotográfico. La confianza y la total disponibilidad del equipo de investigación me han permitido llevar a buen fin este ambicioso proyecto.»

—GUILLAUME INGERT

«A lo largo de todos estos años, el CED ha contribuido de manera decisiva al conocimiento de la obra de Salvador Dalí. Los comentarios siempre positivos de los estudiosos que han trabajado en la entidad lo corroboran.»

—FÈLIX FANÉS, primer director del CED

«Identificar la enorme coherencia subyacente en toda la obra de Dalí es como buscar una aguja metafórica en un pajar o, por utilizar una de las analogías de Dalí, como buscar una reproducción de un automóvil de ónix totalmente sepultada que solo es posible localizar gracias a la presencia de un diminuto reloj de paja. El extraordinario conocimiento y actitud del personal del CED hacen que esta tarea casi imposible se convierta en un idilio.»

—SIMON WEIR

«El Centre, que acull l'arxiu acadèmic més important sobre la vida i l'obra de Dalí, és un somni fet realitat per a tothom qui vulgui investigar seriosament la vida, l'obra i la complexa personalitat de l'artista. El Centre proporciona un entorn de col·laboradors que comparteixen la mateixa visió i que són especialistes vocacionals en la gran varietat de camps que abraça la polifacètica carrera de l'artista.»

—LAURA WHITCOMB

«El Centro, que acoge el archivo académico más importante sobre la vida y la obra de Dalí, es un sueño hecho realidad para todo aquel que quiera investigar seriamente la vida, la obra y la compleja personalidad del artista. El Centro proporciona un entorno de colaboradores que comparten la misma visión y que son especialistas vocacionales en la gran variedad de campos que abarca la polifacética carrera del artista.»

—LAURA WHITCOMB

«Aprecio l'esforç que feu per recopilar i conservar materials valuosos relacionats amb el geni. És gràcies al vostre suport que jo, com a investigador japonès, he pogut completar les meves tres tesis sobre les seves obres primerenques.»

—SHIGEO MATSUOKA

«El Centre ha suposat un abans i un després en l'abordatge d'una obra tan complexa com la de Dalí, necessitada d'ordre i criteri en els documents que l'emparen. Tant de bo que altres seguissin el seu exemple, tant pel que fa a la qualitat dels equipaments com en la professionalitat dels qui els atenen.»

—AGUSTÍN SÁNCHEZ VIDAL

«Aprecio el esfuerzo que hacéis por recopilar y conservar materiales valiosos relacionados con el genio.

Gracias a vuestro apoyo, yo, como investigador japonés, he podido completar mis tres tesis sobre sus obras iniciales.»

—SHIGEO MATSUOKA

«El Centro ha supuesto un antes y un después en el abordaje de una obra tan compleja como la de Dalí, necesitada de orden y criterio en los documentos que la arrojan. Ojalá cundiera el ejemplo, tanto en la calidad de los equipamientos como en la profesionalidad de quienes los atienden.»

—AGUSTÍN SÁNCHEZ VIDAL

«Vaig arribar a la Fundació fa més de vint anys a través de Fèlix Fanés, buscant material per a una exposició, i de seguida em vaig quedar fascinat per l'impressionant arxiu i l'amabilitat i professionalitat de les persones que hi treballaven. Des d'aleshores he estat una investigadora assídua, i amb el pas del temps he consolidat el meu afecte cap a la institució i les persones que la integren. Realment modèlica.»

—ESTRELLA DE DIEGO

«Llegué a la Fundación hace más de veinte años de la mano de Fèlix Fanés, buscando material para una exposición, e inmediatamente me quedé fascinada por el impresionante archivo y por la amabilidad y profesionalidad de las personas que trabajaban allí. Desde entonces, he sido una investigadora asidua, y con el paso del tiempo he consolidado mi afecto hacia la institución y las personas que la integran. Realmente modélica.»

—ESTRELLA DE DIEGO

Servei Educatiu

Per primera vegada en deu anys, l'activitat del Servei Educatiu va experimentar un descens (-9 %) motivat, principalment, per l'estat d'emergència a França. L'allau d'anul·lacions de visites de grups escolars francesos va ser preocupant i es va mantenir durant els primers mesos de l'any. De mica en mica, però, la situació es va anar corregint, en part per la recuperació lenta, tot i que sostinguda, de les visites d'escolars catalans i, en part, per la incorporació dels grups d'adults a l'activitat del Servei Educatiu. Del total de les 1.515 activitats (visites guiades escolars, visites nocturnes i familiars, tallers, grups d'adults, etc.) portades a terme durant el 2016, un 38 % es va fer en francès, un 37 % en català, un 14 % en anglès, un 7 % en castellà i un 3 % en alemany, i puntualment també se'n va organitzar alguna en holandès i en italià. És en l'anàlisi de l'origen dels grups on s'aprecia més clarament el canvi: per primera vegada els grups catalans es van equiparar amb els francesos (un 39 % en tots dos casos), seguits a molta distància dels alemanys (6 %), que van experimentar un lleuger increment, i dels procedents d'Holanda (2 %), d'Itàlia (2 %), dels Estats Units (3 %) i de la resta de l'Estat espanyol (2 %), on s'aprecia un cert descens. Gairebé un 60 % dels usuaris del Servei Educatiu van ser estrangers provinents de 21 països diferents, fet que confirma la internacionalització de la difusió de l'obra de Dalí també en l'àmbit educatiu. Pel que fa a la tipologia dels grups atesos el 2016, s'observa la distribució

següent: educació infantil, 5 %; primària, 22 %; ESO, 42 %; batxillerat, 16 %; universitaris, 4 %; adults, 4 %; activitats familiars, 2 %; visites nocturnes, 4 %, i altres, 1 %.

Durant l'exercici passat, l'equip del Servei Educatiu va estar integrat per les educadores Marta Aumatell, Mònica Bazán, Soraya Belmonte, Andrea Bonet, Carme Cabanyó, Gràcia del Ruste, Anna Garcia, Sònia Hernández, Barbara Hoestenbergh, Anna Massot i Petra Vlasman. La formació organitzada per a l'any 2016 es va concretar en diverses activitats: una sortida al Palauet Albéniz i al MNAC de Barcelona; una visita a l'exposició *Dalí, Shakespeare, Visconti* amb la seva comissària, Lucia Moni; una visita a la mostra *Dalí, Duchamp, Man Ray. Una partida d'escacs*, organitzada al Museu de Cadaqués; i diverses visites d'aprofundiment sobre alguns espais del Museu.

Com en anys anteriors, el Servei Educatiu va organitzar un ampli ventall d'activitats, visites i tallers adreçats a diferents tipus de públic: familiar (visites familiars als museus), adults («Visites de petit format» per als Amics dels Museus Dalí, visites guiades nocturnes, etc.), docents (per ampliar coneixements sobre el patrimoni local o sobre els museus Dalí), visitants i grups especials (alguns en visita privada), de promoció, col·lectius desfavorits, etc. El Servei Educatiu va participar novament en l'Acustiqueta,

l'apartat infantil del Festival Acústica de Figueres, amb l'activitat familiar «Una visita al surrealisme». També es va organitzar el tradicional taller de Nadal, que va tenir lloc els dies 3, 10 i 23 de desembre. Totes les activitats familiars van assolir un gran èxit i en la majoria de tallers es van exhaurir les places disponibles. Algunes sessions d'aquestes activitats estaven reservades en exclusiva per als Amics dels Museus Dalí.

Quant als ajuts que es destinen als escolars per visitar els museus Dalí, la Fundació va subvencionar-ne la visita a un nombre important d'escoles de la ciutat de Figueres i de la comarca, i també als centres d'ensenyament d'arreu de Catalunya que ho van sol·licitar, la majoria per manca de recursos; aquests casos especials s'atenen sempre de manera individualitzada. Cal recordar que tots els centres escolars de Figueres, la Pera i Cadaqués gaudeixen d'entrada gratuïta als tres museus Dalí, com també tots els nens i les nenes de menys de nou anys.

L'any 2016, van rebre l'ajut que la Diputació de Girona concedeix a través del programa Indika de Patrimoni Cultural i Educació, en total, 1.144 alumnes de les escoles de les comarques gironines, que es van beneficiar d'una visita parcialment subvencionada als museus Dalí.

Servicio Educativo

Por primera vez en diez años, la actividad del Servicio Educativo experimentó un descenso (-9 %) motivado, principalmente, por la inestabilidad provocada por el estado de emergencia en Francia. La avalancha de anulaciones de visitas de grupos escolares franceses fue preocupante y se mantuvo durante los primeros meses del año. Poco a poco, sin embargo, la situación se fue corrigiendo, en parte por la recuperación lenta, aunque sostenida, de las visitas de escolares catalanes y, en parte, por la incorporación de los grupos de adultos a la actividad del Servicio Educativo. Del total de las 1515 actividades (visitas guiadas escolares, visitas nocturnas y familiares, talleres, grupos de adultos, etc.) llevadas a cabo durante el 2016, un 38 % se realizó en francés, un 37 % en catalán, un 14 % en inglés, un 7 % en castellano y un 3 % en alemán; puntualmente, también se organizó alguna en holandés y en italiano. Es en el análisis del origen de los grupos donde se aprecia más claramente el cambio: por primera vez los grupos catalanes se equipararon con los franceses (un 39 % en ambos casos), seguidos a mucha distancia de los alemanes (6 %), que experimentaron un ligero incremento, y de los procedentes de Holanda (2 %), de Italia (2 %), de Estados Unidos (3 %) y del resto del Estado español (2 %), donde se aprecia un cierto descenso. Casi un 60 % de los usuarios del Servicio Educativo fueron extranjeros procedentes de 21 países diferentes, lo cual confirma la internacionalización de la

difusión de la obra de Dalí también en el ámbito educativo. En lo que se refiere a la tipología de los grupos atendidos en el 2016, se observa la siguiente distribución: educación infantil, 5 %; primaria, 22 %; ESO, 42 %; bachillerato, 16 %; universitarios, 4 %; adultos, 4 %; actividades familiares, 2 %; visitas nocturnas, 4 %, y otras, 1 %.

Durante el pasado ejercicio, el equipo del Servicio Educativo estuvo integrado por las educadoras Marta Aumatell, Mònica Bazán, Soraya Belmonte, Andrea Bonet, Carme Cabanyó, Gràcia del Ruste, Anna Garcia, Sònia Hernández, Barbara Hoestenbergh, Anna Massot i Petra Vlasman. La formación organizada en 2016 se concentró en diversas actividades: una salida al Palacete Albéniz y al MNAC de Barcelona; una visita a la exposición *Dalí, Shakespeare, Visconti* con su comisaria, Lucia Moni; una visita a la muestra *Dalí, Duchamp, Man Ray. Una partida d'escacs*, organizada en el Museu de Cadaqués; y diversas visitas de profundización sobre algunos espacios del Museo.

Como en años anteriores, el Servicio Educativo organizó un amplio abanico de actividades, visitas y talleres dirigidos a diferentes tipos de público: familiar (visitas familiares a los museos), adultos («Visitas de pequeño formato» para los Amics dels Museus Dalí, visitas guiadas nocturnas, etc.), docentes (para ampliar conocimientos sobre el

patrimonio local o sobre los museos Dalí), visitantes y grupos especiales (algunos en visita privada), de promoción, colectivos desfavorecidos, etc. El Servicio Educativo participó nuevamente en el Acustiqueta, el apartado infantil del Festival Acústica de Figueres, con la actividad familiar «Una visita al surrealismo». También se organizó el tradicional taller de Navidad, que tuvo lugar los días 3, 10 y 23 de diciembre. Todas las actividades familiares alcanzaron un gran éxito y en la mayoría de los talleres se agotaron las plazas disponibles. Algunas sesiones de estas actividades estaban reservadas en exclusiva para los Amics dels Museus Dalí.

En lo que respecta a las ayudas que se destinan a los escolares para visitar los museos Dalí, la Fundación subvencionó la visita a un importante número de escuelas de la ciudad de Figueres y de la comarca, y también a los centros de enseñanza de toda Cataluña que lo solicitaron, la mayoría por falta de recursos; estos casos especiales se atienden siempre de manera individualizada. Cabe recordar que todos los centros escolares de Figueres, La Pera y Cadaqués disfrutaban de entrada gratuita a los tres museos Dalí, así como también todos los niños y niñas de menos de nueve años.

En el 2016 recibieron la ayuda que la Diputación de Girona concede a través del programa Indika de Patrimoni Cultural

Durant l'exercici passat, el Servei Educatiu va participar en la Ruta pedagògica pels museus del Baix Empordà (2) —un curs de formació per als docents de la comarca organitzat per l'Àrea d'Ensenyament del Consell Comarcal del Baix Empordà— amb una sessió educativa al Castell Gala Dalí de Púbol que va tenir lloc el 26 de novembre.

D'altra banda, vam participar en el Dia Internacional de l'Art, una iniciativa impulsada pel Centre Cultural la Mercè de Girona, amb diverses activitats familiars al Castell de Púbol i a la Casa-Museu de Portlligat i amb un taller al Museu de Figueres.

El 2016, el Servei Educatiu va estar present, una vegada més, en el Concurs Infantil de Pintura Ràpida del GEiEG de Girona, del qual se celebrava la quaranta-tresena edició, valorant els treballs com a membre del jurat i amb un premi especial per a l'escola amb més concursants. Els anys 1924 i 1925, el mateix Salvador Dalí havia participat en aquest certamen, en el qual va aconseguir el Premi Extraordinari.

A través del conveni d'apadrinament de l'Escola Salvador Dalí de Figueres, es va seguir ampliant la relació i la col·laboració entre la Fundació i aquest centre. Durant el 2016, així, es van organitzar les visites habituals als tres museus Dalí, amb l'objectiu que tots els alumnes tinguin

ocasió de visitar-los al llarg de l'ensenyament primari, i es va continuar desenvolupant la seva creativitat en el marc del projecte «DALÍ-ART, el museu entra a l'escola».

Paral·lelament, vam establir un acord especial i preferent amb l'Escola Pedra Blanca de la Pera, amb la qual hem organitzat diversos tallers i visites als museus Dalí. Aquesta escola, situada en un entorn privilegiat del Baix Empordà, a tocar del Castell de Púbol, ha fomentat des de sempre el coneixement de l'obra de l'artista, tan present també en aquesta petita localitat empordanesa.

Com de costum, es va demanar a tots els grups atesos pel Servei Educatiu que valoressin cadascuna de les visites i activitats didàctiques dutes a terme: un 94 % dels docents va qualificar l'experiència d'excel·lent, i la puntuació mitjana assolida va ser de 9,7 sobre 10.

A través del convenio de apadrinamiento de la Escuela Salvador Dalí de Figueres, se siguió ampliando la relación y la colaboración entre la Fundación y este centro. Durante el 2016, así, se organizaron las visitas habituales en los tres museos Dalí, con el objetivo de que todos los alumnos del centro tuvieran ocasión de visitarlos a lo largo de la enseñanza primaria, y se continuó desarrollando su creatividad en el marco del proyecto «DALÍ-ARTE, el museo entra en la escuela».

Paralelamente, establecimos un acuerdo especial y preferente con la Escuela Pedra Blanca de La Pera, con la que hemos organizado diversos talleres y visitas a los museos Dalí. Esta escuela, situada en un entorno privilegiado del Baix Empordà, muy cerca del Castillo de Púbol, ha fomentado desde siempre el conocimiento de la obra del artista, tan presente también en esta pequeña localidad ampurdanesa.

Como de costumbre, se pidió a todos los grupos atendidos por el Servicio Educativo que valoraran cada una de las visitas y actividades didácticas llevadas a cabo: un 94 % de los docentes calificó la experiencia como excelente, y la puntuación media alcanzada fue de 9,7 sobre 10.

1, 2, 3, 6. Tallers nadalencs «Fem una nena campana» i «De culleres i culleretes»

4, 5, 7. L'escola de la Pera visita la Casa de Portlligat

1, 2, 3, 6. Tallers navideños «¿Hacemos una niña-campana?» y «De cucharas y cucharitas»

4, 5, 7. La escuela de La Pera visita la Casa de Portlligat

y Educación, en total, 1144 alumnos de las escuelas de la provincia de Girona, que se beneficiaron de una visita parcialmente subvencionada a los museos Dalí.

Durante el pasado ejercicio, el Servicio Educativo participó en la Ruta pedagógica por los museos del Baix Empordà (2) —un curso de formación para los docentes de la comarca organizado por el Área de Enseñanza del Consell Comarcal del Baix Empordà— con una sesión educativa en el Castillo Gala Dalí de Púbol que tuvo lugar el 26 de noviembre.

Por otra parte, participamos en el Día Internacional del Arte, una iniciativa impulsada por el Centro Cultural La Mercè de Girona, con diversas actividades familiares en el Castillo de Púbol y en la Casa-Museu de Portlligat, y con un taller en el Museo de Figueres.

En el 2016, el Servicio Educativo estuvo presente, una vez más, en el Concurso Infantil de Pintura Rápida del GEiEG de Girona, del que se celebraba la cuadragésimo tercera edición, valorando los trabajos como miembro del jurado y con un premio especial para la escuela con más concursantes. Los años 1924 y 1925, el propio Salvador Dalí había participado en este certamen, en el que consiguió el Premio Extraordinario.

Comunicació

Durant l'exercici 2016 es van dur a terme 17 accions de comunicació; en concret, es van emetre 10 comunicats de premsa i 2 notes d'agenda, es van celebrar 4 rodes de premsa i es va convocar els reporters gràfics en una ocasió, amb motiu de la visita de la filla i el nét del fotògraf Philippe Halsman.

Els comunicats emesos al llarg de l'any passat van tenir per objecte anunciar la xifra de visitants del 2015 als museus Dalí, la signatura del conveni amb la Fundació Bancària “la Caixa”, la classificació del documental *Dalí, la darrera gran obra* com a finalista al Festival Internacional du Film sur l'Art (FIFA) de Montreal (Canadà), l'obertura de l'exposició *Variants de «Dalí's Mustache»*, al Teatre-Museu, i la inauguració i la clausura de la gran retrospectiva sobre Dalí a les seus japoneses de Tòquio i Kyoto, amb l'assistència del secretari general de la Fundació, Lluís Peñuelas, el gerent, Joan Manuel Sevillano, i el vicepresident, Jordi Mercader. En comunicats posteriors es va informar sobre la situació legal de les exposicions de Beniamino Levi a Xangai i en un projecte a Terrassa i es va aclarir el resultat de la sentència dictada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en relació amb un recurs interposat per la Fundació Dalí contra Faber Gotic. Finalment, es va donar a conèixer la inauguració, al Palazzo Blu de Pisa, de la mostra dedicada al Dalí clàssic, amb uns actes institucionals en els quals van participar

Durante el ejercicio 2016 se llevaron a cabo 17 acciones de comunicación; en concreto, se emitieron 10 comunicados de prensa y 2 notas de agenda, se celebraron 4 ruedas de prensa y se convocó a los reporteros gráficos en una ocasión con motivo de la visita de la hija y el nieto del fotógrafo Philippe Halsman.

Los comunicados emitidos a lo largo del pasado año tuvieron por objeto anunciar la cifra de visitantes del 2015 a los museos Dalí, la firma del convenio con la Fundación Bancaria “la Caixa”, la clasificación del documental *Dalí, la última gran obra* como finalista en el Festival Internacional du Film sur l'Art (FIFA) de Montreal (Canadá), la apertura de la exposición *Variantes de «Dalí's Mustache»*, en el Teatro-Museo, y la inauguración y la clausura de la gran retrospectiva sobre Dalí en las sedes japonesas de Tokio y Kioto, con la asistencia del secretario general de la Fundación, Lluís Peñuelas, el gerente, Joan Manuel Sevillano, y el vicepresidente, Jordi Mercader. En comunicados posteriores se informó sobre la situación legal de las exposiciones de Beniamino Levi en Shanghái y en un proyecto en Terrassa y se aclaró el resultado de la sentencia dictada por el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña en relación con un recurso interpuesto por la Fundación Dalí contra Faber Gotic. Finalmente, se dio a conocer la inauguración, en el Palazzo Blu de Pisa, de la muestra dedicada al Dalí clásico, con unos actos institucionales en los que participaron Montse Aguer y

Montse Aguer i Joan Manuel Sevillano. També es va convocar els mitjans de comunicació amb motiu de la inauguració de l'exposició temporal del Castell de Púbol, a la qual va assistir el conseller de Cultura de la Generalitat, Santi Vila, i per presentar la memòria institucional i d'activitats corresponent al 2015 així com les exposicions temporals organitzades a les Sales de les Loggies (*De somnis, passejos nocturns i vivències i Dalí. Estereoscòpies. La pintura en tres dimensions*). D'altra banda, es van emetre dues notes d'agenda per anunciar els horaris i les novetats d'estiu als museus Dalí i per recordar la data de reobertura del Castell de Púbol.

ENTREVISTES I REPORTATGES

Les aparicions més rellevants van ser les motivades per les exposicions que van tenir lloc als museus de Figueres i de Púbol i, especialment, les que es van organitzar a l'estranger, concretament al Japó i a Itàlia. Montse Aguer va oferir entrevistes a diversos mitjans, en particular el programa *El matí de Catalunya Ràdio*, la revista *Mujer Hoy* per a un reportatge sobre dones directores de museus, l'edició de l'ABC a Catalunya, el programa *Converses gironines* de la COPE, Empordà TV, el programa *¡Atención obras!*, de La 2, per a una emissió sobre l'exposició temporal *Variants de «Dalí's Mustache»*, celebrada al Teatre-Museu —que Lucia Moni va completar parlant de la mostra *Dalí, Shakespeare, Visconti*, organitzada al Castell de Púbol—, el setmanari

Joan Manuel Sevillano. También se convocó a los medios de comunicación con motivo de la inauguración de la exposición temporal del Castillo de Púbol, a la que asistió el conseller de Cultura de la Generalitat, Santi Vila, y para presentar la memoria institucional y de actividades correspondiente al 2015 así como las exposiciones temporales organizadas en las Salas de las Loggias (*De sueños, paseos nocturnos y vivencias y Dalí. Estereoscopias. La pintura en tres dimensiones*). Por otra parte, se emitieron dos notas de agenda para anunciar los horarios y las novedades de verano en los museos Dalí y para recordar la fecha de reapertura del Castillo de Púbol.

ENTREVISTAS Y REPORTAJES

Las apariciones más relevantes fueron las motivadas por las exposiciones que tuvieron lugar en los museos de Figueres y de Púbol y, especialmente, las que se organizaron en el extranjero, concretamente en Japón y en Italia. Montse Aguer ofreció entrevistas en diversos medios, en particular el programa *El matí de Catalunya Ràdio*, la revista *Mujer Hoy*, para un reportaje sobre mujeres directoras de museos, la edición del ABC en Cataluña, el programa *Converses gironines* de la COPE, Empordà TV, el programa *¡Atención obras!*, de La 2, para una emisión sobre la exposición temporal *Variantes de «Dalí's Mustache»*, celebrada en el Teatro-Museo —que Lucia Moni completó hablando de la muestra *Dalí, Shakespeare, Visconti*, organizada en el Castillo de Púbol—, el semanario

El Temps, la revista turca d'art *Artam Global Art & Design*, l'agència Associated Press, que va voler conversar amb la directora del CED amb motiu de la reedició de *Les dîners de Gala* per a Taschen, o el programa *Amics i coneguts* de Ràdio 4.

El gerent, Joan Manuel Sevillano, va atendre mitjans xinesos com ara *Kidulty*, *BQ Weekly* i *Beijing Youth Daily*, i també periodistes de capçaleres tan prestigioses com el *Financial Times*, per a un reportatge sobre llegats d'artistes, i *The New York Times*, concretament el seu corresponal a Espanya.

Jordi Artigas, responsable de les cases-museu, va glossar la relació entre Dalí i Gala en el documental *Les amants de l'histoire*; també va ser entrevistat per la cadena alemanya WDR per a un capítol del programa *Wunderschön* dedicat a la Costa Brava.

Entre els diversos projectes que van requerir la presa d'imatges als museus Dalí cal destacar, així mateix, els següents: *The Art Show*, un documental de vuit episodis dedicat a artistes contemporanis, i la sèrie *A la recerca de Don Quixot*, de la primera cadena de televisió russa, que recorria l'Estat espanyol amb el prestigiós periodista Vladimir Pozner; el programa *Naruhodo! The World*, emès

El Temps, la revista turca de arte *Artam Global Art & Design*, la agencia Associated Press, que quiso conversar con la directora del CED con motivo de la reedición de *Les dîners de Gala* para Taschen, o el programa *Amics i coneguts* de Ràdio 4.

El gerente, Joan Manuel Sevillano, atendió a medios chinos como *Kidulty*, *BQ Weekly* y *Beijing Youth Daily*, y también a periodistas de cabeceras tan prestigiosas como el *Financial Times*, para un reportaje sobre legados de artistas, y *The New York Times*, concretamente a su corresponal en España.

Jordi Artigas, responsable de las casas-museo, glosó la relación entre Dalí y Gala en el documental *Les amants de l'histoire*; también fue entrevistado por la cadena alemana WDR para un capítulo del programa *Wunderschön* dedicado a la Costa Brava.

Entre los diversos proyectos que requirieron la toma de imágenes en los museos Dalí cabe destacar, así mismo, los siguientes: *The Art Show*, un documental de ocho episodios dedicado a artistas contemporáneos, y la serie *En busca de Don Quijote*, de la primera cadena de televisión rusa, que recorría el Estado español con el prestigioso periodista Vladimir Pozner; el programa *Naruhodo! The World*, emitido por Fuji TV; un documental sobre Marc y Thérèse Lacroix y un trabajo de una productora japonesa sobre bodegas

Comunicación

per Fuji TV; un documental sobre Marc i Thérèse Lacroix i un treball d'una productora japonesa sobre cellers catalans; el programa *Maisa ja Niko* per a Fox TV, i la televisió turca TRT World, que preparava el programa cultural *Showcase*. Amb motiu de l'exposició retrospectiva al Japó, a més, van gravar imatges TV Asahi i TV Tokyo. El programa *Té de tot*, de TV Girona, es va fer acompanyar per una guia del Servei Educatiu; el web del programa MIRO i Miro+, de la Universitat de Perpinyà, va suggerir llocs d'interès cultural relacionats amb Dalí, i el programa *80 cm*, de La 2, va visitar Portlligat. També es va col·laborar en el documental *Alexandre Deulofeu, l'historiador del futur*, que es va preestrenar a Figueres el 12 de novembre i que s'emetrà

per TV3; el film inclou imatges de Juli Gutiérrez, nét de Deulofeu, fent consultes al CED, on va ser atès per una de les coordinadores del Centre, Bea Crespo.

Durant l'exercici passat, van fer reportatges fotogràfics als centres de la Fundació l'edició holandesa de *National Geographic*, que va visitar Figueres, i *Living*, el suplement mensual del diari italià *Corriere della Sera*, que va optar per la Casa de Portlligat. L'Agrupació fotogràfica de Catalunya, per la seva banda, va escollir el Castell de Púbol.

El viatge de premsa més destacat del 2016 va ser el que va organitzar el grup de comunicació japonès Yomiuri per preparar amplis reportatges sobre el Triangle Dalinià amb vista a la retrospectiva que s'havia de celebrar al país nipó. Les iniciatives portades a terme pel Patronat de Turisme Costa Brava Girona es detallen en l'apartat «Promoció i difusió dels museus». D'uns anys ençà, els bloguers que ens visiten ja són quasi tan nombrosos com els redactors de premsa escrita.

MEMÒRIA

Aquesta publicació s'edita en dues versions bilingües, català/castellà i anglès/francès, i està disponible al web de la Fundació. Inclou una àmplia secció dedicada als perfils dels visitants dels museus Dalí així com una memòria econòmica detallada.

1. Inauguració de la retrospectiva del Japó, amb la participació del gerent de la Fundació
2. Montse Aguer, Lluís Peñuelas i Joan Manuel Sevillano presentant la memòria del 2015
3. Inauguració de l'exposició temporal *De somnis, passejos nocturns i vivències*, amb Montse Aguer i Cuca Costa
4. El delegat del Govern a Girona, Eudald Casadesús, Ramon Boixadós, Montse Aguer, el conseller de Cultura, Santi Vila, i la directora general adjunta de la Fundació "la Caixa", Elisa Durán, a la mostra de Púbol
5. Montse Aguer i Lucia Moni atenent els mitjans de comunicació a Púbol
6. Una mostra del ressò que l'exposició del Japó va tenir en els mitjans
7. Entrevista concedida per la directora dels Museus Dalí a la revista *Mujer Hoy*
8. Montse Aguer participant en el programa *¡Atención obras!*, de La 2
9. Article a *La Nazione* sobre l'exposició de Pisa

catalanas; el programa *Maisa ja Niko* para Fox TV, y la televisión turca TRT World, que preparaba el programa cultural *Showcase*. Con motivo de la exposición retrospectiva en Japón, además, grabaron imágenes TV Asahi y TV Tokyo. El programa *Té de tot*, de TV Girona, se hizo acompañar por una guía del Servicio Educativo; la web del programa MIRO i Miro+, de la Universidad de Perpiñán, sugirió lugares de interés cultural relacionados con Dalí, y el programa *80 cm*, de La 2, visitó Portlligat. También se colaboró en el documental *Alexandre Deulofeu, l'historiador del futur*, que se preestrenó en Figueres el 12 noviembre y que se emitirá por TV3; el film incluye imágenes de Juli Gutiérrez, nieto de

Deulofeu, haciendo consultas al CED, donde fue atendido por una de las coordinadoras del Centro, Bea Crespo.

Durante el ejercicio pasado, hicieron reportajes fotográficos en los centros de la Fundación la edición holandesa de *National Geographic*, que visitó Figueres, y *Living*, el suplemento mensual del diario italiano *Corriere della Sera*, que optó por la Casa de Portlligat. La Agrupación Fotográfica de Catalunya, por su parte, escogió el Castillo de Púbol.

El viaje de prensa más destacado del 2016 fue el que organizó el grupo de comunicación japonés Yomiuri para preparar amplios reportajes sobre el Triángulo Daliniano de cara a la retrospectiva que había de celebrarse en el país nipón. Las iniciativas llevadas a cabo por el Patronat de Turisme Costa Brava Girona se detallan en el apartado «Promoción y difusión de los museos». En los últimos años, los blogueros que nos visitan ya son casi tan numerosos como los redactores de prensa escrita.

MEMORIA

Esta publicación se edita en dos versiones bilingües, catalán/castellano e inglés/francés, y está disponible en la web de la Fundació. Incluye una amplia sección dedicada a los perfiles de los visitantes de los museos Dalí así como una memoria económica detallada.

1. Inauguración de la retrospectiva del Japón, con la participación del gerente de la Fundación
2. Montse Aguer, Lluís Peñuelas y Joan Manuel Sevillano presentando la memoria del 2015
3. Inauguración de la exposición temporal *De somnis, passejos nocturns i vivències*, con Montse Aguer y Cuca Costa
4. El delegado del Gobierno en Girona, Eudald Casadesús, Ramon Boixadós, Montse Aguer, el conseller de Cultura, Santi Vila, y la directora general adjunta de la Fundació "la Caixa", Elisa Durán, en la muestra de Púbol
5. Montse Aguer y Lucia Moni atendiendo los medios de comunicación en Púbol
6. Una muestra de la repercusión que la exposición de Japón tuvo en los medios
7. Entrevista concedida per la directora de los Museos Dalí en la revista *Mujer Hoy*
8. Montse Aguer participando en el programa *¡Atención obras!*, de La 2
9. Artículo en *La Nazione* sobre la exposición de Pisa

Comunicació digital

WEB

El 2016 va ser el segon any de funcionament del nou web corporatiu i, per tant, un any important per verificar l'impacte real del canvi en termes de nombre de visites, usabilitat i funcionalitat. Després del gran increment enregistrat el 2014 i el 2015, exercici, aquest darrer, que es va tancar amb un total de 2.258.423 visites, cal valorar molt positivament el resultat assolit el 2016, ja que, amb 2.473.784 visites, demostra que el web es consolida i compleix els objectius fixats. Com l'any anterior, la pàgina més sol·licitada va ser la del Teatre-Museu Dalí, que va acumular més de la meitat de les visites, seguida per la portada i pels apartats corresponents a la compra d'entrades i a la col·lecció. El servei de venda anticipada d'entrades va registrar un increment del 50% respecte al 2015. Un 65% de les visites rebudes al web durant l'exercici passat va ser d'origen internacional, i França es va situar com el país estranger que en va aportar més. Cal destacar el notable augment de les visites provinents del Japó, que van créixer un 90% gràcies a l'exposició celebrada en aquest país. A un nivell no tan destacat però amb la mateixa tendència a l'alça van excel·lir també les visites procedents d'Itàlia, que van comptabilitzar un increment arran de la mostra organitzada a Pisa.

WEB

El 2016 fue el segundo año de funcionamiento de la nueva web corporativa y, por tanto, un año importante para verificar el impacto real del cambio en cuanto a número de visitas, usabilidad y funcionalidad. Después del gran incremento registrado en el 2014 y el 2015 —ejercicio, este último, que se cerró con un total de 2 258 423 visitas— debe valorarse muy positivamente el resultado alcanzado en el 2016, ya que, con 2 473 784 visitas, demuestra que la web se consolida y cumple los objetivos fijados. Como el año anterior, la página más solicitada fue la del Teatro-Museo Dalí, que acumuló más de la mitad de las visitas, seguida por la portada y por los apartados correspondientes a la compra de entradas y a la colección. El servicio de venta anticipada de entradas registró un incremento del 50% respecto al 2015. Un 65% de las visitas recibidas en la web durante el ejercicio pasado fue de origen internacional, y Francia se situó como el país extranjero que aportó más. Cabe destacar el notable aumento de las visitas procedentes de Japón, que crecieron un 90% gracias a la exposición celebrada en este país. A un nivel no tan destacado, pero con la misma tendencia al alza, sobresalen también las visitas procedentes de Italia, que contabilizaron un incremento con motivo de la muestra organizada en Pisa.

El projecte més significatiu del 2016 va ser la conceptualització de la renovació del catàleg raonat de pintures en línia, que es publicarà durant el 2017. A part de treballar en un nou disseny en què les imatges de les obres seran les protagonistes, s'han pensat i programat funcionalitats orientades a facilitar la feina a l'usuari sobretot a l'hora de fer una cerca. Amb aquest projecte es pretén oferir una eina que, tot i tenir la investigació com a funció primordial, pugui resultar atractiva i senzilla per a qualsevol tipus d'usuari.

Durant el 2016, el web xinès de la Fundació, publicat el 2015, va registrar també un lleu increment en el nombre de visites, que en un 60% dels casos van provenir de la Xina. Si es té en compte l'idioma del navegador, s'observa que gairebé un terç de les visites procedents de fora de la Xina el tenien configurat en xinès. Les tres seccions més vistes del web van ser la col·lecció, els museus i «Dalí al món», que presenta una selecció d'obres ubicades en diferents museus d'arreu del planeta. El fet que cada dia es rebin més sol·licituds i consultes d'usuaris xinesos a través d'aquesta plataforma demostra que hem assolit el nostre objectiu de donar-nos a conèixer com a institució oficial de referència sobre l'obra de Salvador Dalí.

El proyecto más significativo del 2016 fue la conceptualización de la renovación del catálogo razonado de pinturas en línea, que se publicará durante el 2017. Aparte de trabajar en un nuevo diseño en el que las imágenes de las obras serán las protagonistas, se han pensado y programado funcionalidades orientadas a facilitar el trabajo al usuario, sobre todo a la hora de hacer una búsqueda. Con este proyecto se pretende ofrecer una herramienta que, aún teniendo la investigación como función principal, pueda resultar atractiva y sencilla para cualquier tipo de usuario.

Durante el 2016, la web china de la Fundación, publicada en el 2015, registró así mismo un leve incremento en el número de visitas, que en un 62% de los casos procedieron de China. Si se tiene en cuenta el idioma del navegador, se observa que casi un tercio de las visitas procedentes de fuera de China lo tenían configurado en chino. Las tres secciones más vistas de la web fueron la colección, los museos y «Dalí en el mundo», que presenta una selección de obras ubicadas en diferentes museos de todo el planeta. El hecho de que cada día se reciban más solicitudes y consultas de usuarios chinos a través de esta plataforma demuestra que hemos alcanzado nuestro objetivo de darnos a conocer como institución oficial de referencia sobre la obra de Salvador Dalí.

XARXES SOCIALS

Durant l'exercici passat, la política de comunicació de la Fundació a les xarxes socials es va concretar en publicacions més acadèmiques, que tenien per objecte difondre l'obra i el pensament de Salvador Dalí, i altres de caràcter eminentment pràctic, concebudes per promocionar l'atractiu turístic dels museus. També vam voler experimentar amb un tipus de publicació de caire més lúdic, per tal d'apropar-nos als gustos dels usuaris més joves. Les exposicions pròpies, com ara la del Castell de Púbol o *De somnis, pasejos nocturns i vivències*, al Teatre-Museu, i les mostres en què la nostra institució va col·laborar van concentrar una part important de la nostra estratègia de comunicació. Amb motiu de l'exposició de Pisa vam poder interactuar amb les xarxes socials de la Fondazione Palazzo Blu, la qual cosa ens va permetre entrar en diàleg amb els usuaris italians. Com l'any anterior, vam participar una vegada més en la Museum Week a Twitter, durant la qual es van tractar diversos temes: els secrets dels museus, les persones que van contribuir a la seva creació, les seves peculiaritats arquitectòniques i un zoom sobre els detalls més interessants de la nostra col·lecció. El 2016 es va tancar amb un total de 12.877 seguidors a Facebook i 18.200 a Twitter, i amb 31.100 vídeos visualitzats a YouTube; Instagram, per la seva banda, es va confirmar com una de les xarxes actualment més valorades pels nostres usuaris.

REDES SOCIALES

Durante el ejercicio pasado, la política de comunicación de la Fundación en las redes sociales se concretó en publicaciones más académicas, que tenían por objeto difundir la obra y el pensamiento de Salvador Dalí, y otras de carácter eminentemente práctico, concebidas para promocionar el atractivo turístico de los museos. También quisimos experimentar con un tipo de publicación de carácter más lúdico, a fin de acercarnos a los gustos de los usuarios más jóvenes. Las exposiciones propias, como la del Castillo de Púbol o *De sueños, paseos nocturnos y vivencias*, en el Teatro-Museo, y las muestras en que colaboró nuestra institución concentraron una parte importante de nuestra estrategia de comunicación. Con motivo de la exposición de Pisa pudimos interactuar con las redes sociales de la Fondazione Palazzo Blu, cosa que permitió entrar en diálogo con los usuarios italianos. Como el año anterior, participamos una vez más en la Museum Week en Twitter, durante la cual se trataron diversos temas: los secretos de los museos, las personas que contribuyeron a su creación, sus peculiaridades arquitectónicas y un zoom sobre los detalles más interesantes de nuestra colección. El 2016 se cerró con un total de 12 877 seguidores en Facebook y 18 200 en Twitter, y con 31 100 vídeos visualizados en YouTube; Instagram, por su parte, se confirmó como una de las redes actualmente más valoradas por nuestros usuarios.

Comunicación digital

PROMOCIÓ I DIFUSIÓ DELS MUSEUS

L'any 2016 es va mantenir un cert descens en el nombre de visitants dels museus Dalí (1,46 %), motivat, en part, per la persistent inestabilitat econòmica, però també pels atemptats terroristes a l'Estat francès i pel retrocés del mercat rus. En aquest context, es va reforçar la difusió i la promoció dels museus, que, a grans trets, es va concretar en les accions següents:

L'Agència Catalana de Turisme, el Patronat de Turisme Costa Brava Girona i Turespaña van mantenir les accions de promoció habituals als museus Dalí: visites per a operadors turístics (*fam trips*) i per a mitjans de comunicació d'arreu (*press trips*) i participació en les fires d'àmbit turístic més importants. Amb el Patronat de Turisme, en particular, es van revisar els acords de col·laboració per tal d'optimitzar i actualitzar les eines de promoció, indispensables per afrontar millor i amb més garanties les accions que s'organitzen al llarg de l'any. Un dels principals vehicles que ho han de permetre en endavant és el Club de Cultura i Identitat, que articularà tota l'oferta cultural de les comarques gironines.

Es van acollir viatges de familiarització per als mercats nòrdic, dels països de l'Est, rus, alemany, francès i estatal, i per a agents turístics com ara Saga Cruises, del Regne

Unit, ADS Shanghai/British Airways, Golfresepti de Finlàndia, TAM Viagens de São Paulo, els operadors russos ANEX Tour, Tez Tour i Coral Travel i els nord-americans Central Holidays i Travalliance, l'escriptora Patricia Schultz, Kash Bhattacharya, Seabourn Cruises, Business Days, Signature, Valesa Cultural Services i Pre-ILTM Cannes. També es va rebre el personal de les oficines de turisme d'Espanya a Nova York, Frankfurt, Milà i Mèxic, els autors de blogs tan populars com Hopscotch the Globe, SaltaConmigo, 1000 places to see before you die, Ciao Bambino, AFAR Journeys, Freibeuter Reisen, CheckinBlog, HotelsClick, Heather on her travels, Sylvain Bazin, MonNuage, Forget Some Day Travel Blog, The Girl with the Suitcase, Guías Viajar, Viajablog, La Viajera Empedernida i Savored Journeys, l'Associació de Càmpings de Girona i els assistents al congrés IWINETC. Altres mitjans atesos en diferents viatges van ser publicacions especialitzades com ara *Kulinariker*, *GEO Reisen* i *National Geographic Traveler*, el diari *Tiroler Tageszeitung* amb motiu de Temps de Flors, *Condé Nast Traveler*, la revista de viatges sueca *RES*, la japonesa *Perfect Boat*, periodistes americans especialitzats en senderisme i cicloturisme, la revista holandesa *Meridian Travel* o el *Huffington Post* canadenc. En aquest apartat cal esmentar així mateix un viatge de premsa coorganitzat amb Renfe i amb SNCF per donar a conèixer la Costa Brava.

PROMOCIÓN Y DIFUSIÓN DE LOS MUSEOS

En el año 2016 se mantuvo un cierto descenso en el número de visitantes de los museos Dalí (1,46 %), motivado, en parte, por la persistente inestabilidad económica, pero también por los atentados terroristas en el Estado francés y por el retroceso del mercado ruso. En este contexto, se reforzó la difusión y la promoción de los museos, que, a grandes rasgos, se concretó en las acciones siguientes:

La Agència Catalana de Turisme, el Patronat de Turisme Costa Brava Girona i Turespaña mantuvieron las habituales acciones de promoción en los museos Dalí: visitas para operadores turísticos (*fam trips*) y para medios de comunicación de todo el mundo (*press trips*) y participación en las ferias de ámbito turístico más importantes. Con el Patronat de Turisme, en particular, se revisaron los acuerdos de colaboración al objeto de optimizar y actualizar las herramientas de promoción, indispensables para afrontar mejor y con más garantías las acciones que se organizan a lo largo del año. Uno de los principales vehículos que deben permitirlo en adelante es el Club de Cultura e Identidad, que articulará toda la oferta cultural de las comarcas de Girona.

Se acogieron viajes de familiarización para los mercados nórdico, de los países del Este, ruso, alemán, francés y estatal, y para agentes turísticos como Saga Cruises, del

Reino Unido, ADS Shanghai/British Airways, Golfresepti de Finlandia, TAM Viagens de São Paulo, los operadores rusos ANEX Tour, Tez Tour y Coral Travel y los norteamericanos Central Holidays y Travalliance, la escritora Patricia Schultz, Kash Bhattacharya, Seabourn Cruises, Business Days, Signature, Valesa Cultural Services y Pre-ILTM Cannes. También se recibió al personal de las oficinas de turismo de España en Nueva York, Frankfurt, Milán y México, a autores de blogs tan populares como Hopscotch the Globe, SaltaConmigo, 1000 places to see before you die, Ciao Bambino, AFAR Journeys, Freibeuter Reisen, CheckinBlog, HotelsClick, Heather on her travels, Sylvain Bazin, MonNuage, Forget Some Day Travel Blog, The Girl with the Suitcase, Guías Viajar, Viajablog, La Viajera Empedernida y Savored Journeys, a la Asociación de Campings de Girona y a los asistentes al congreso IWINETC. Otros medios atendidos en diferentes viajes fueron publicaciones especializadas como *Kulinariker*, *GEO Reisen* y *National Geographic Traveler*, el diario *Tiroler Tageszeitung* con motivo del Tiempo de Flores, *Condé Nast Traveler*, la revista de viajes sueca *RES*, la japonesa *Perfect Boat*, periodistas americanos especializados en senderismo y cicloturismo, la revista holandesa *Meridian Travel* o el *Huffington Post* canadiense. En este apartado cabe mencionar así mismo un viaje de prensa coorganizado con Renfe y con SNCF para dar a conocer la Costa Brava.

1. Imatge d'Instagram
 2. Treballs de redisseny del catàleg raonat en línia
1. Imagen de Instagram
 2. Trabajos de rediseño del catálogo razonado en línea

D'altra banda, es va mantenir la col·laboració amb l'Associació de Guies de Girona, l'Àrea de Turisme de l'Ajuntament de Figueres, Comerç Figueres i l'Associació Hotells de Figueres per a tot allò relacionat amb la ciutat i el Museu. En el marc d'aquesta col·laboració destaca, en particular, «Tastets surrealistes», una acció gastronòmica promoguda per Comerç Figueres i pel consistori figuerenc que va tenir lloc del 9 de juny al 9 de juliol amb una molt bona acollida.

En l'edició del 2016, la temporada de visites nocturnes al Teatre-Museu es va prolongar del 30 de juliol al 31 d'agost. En total es van comptabilitzar 12.925 visites, xifra que, respecte a l'any anterior, representa un descens del 4,5 %, atribuïble principalment al descens del nombre de visitants d'origen rus. La visita nocturna és un dels atractius que la Fundació Dalí proposa per a les nits de l'estiu. El 2016, novament, es van reforçar els serveis de venda anticipada d'entrades i es van organitzar visites guiades en diversos idiomes, amb quasi totes les places esgotades. La Fundació Dalí no s'anuncia en premsa escrita, però sí que manté un acord amb els dos setmanaris comarcals (*Setmanari de l'Alt Empordà* i *Hora Nova*) per difondre la visita nocturna al Teatre-Museu Dalí durant el mes d'agost a canvi d'entrades que se sortegen entre els subscriptors.

Un altre element de promoció que va continuar vigent durant l'exercici passat va ser el conveni amb Turisme Juvenil de Catalunya, que permet oferir descomptes als titulars del Carnet Jove.

Així mateix, es van incrementar les accions de promoció adreçades als establiments hotelers, les oficines de turisme i altres punts d'interès de l'àrea de Girona i la Costa Brava, i també es van reforçar les orientades a la ciutat de Barcelona, per a les quals es disposa de la col·laboració de les empreses La Difusora, AOnAnem i Postalfree. Finalment, es va seguir promocionant el Museu al *Barcelona City Map*, que edita el Gremi d'Hotells de Barcelona i que té una gran distribució als principals hotels i punts turístics de la Ciutat Comtal.

Otro elemento de promoción que continuó vigente durante el ejercicio pasado fue el convenio con Turisme Juvenil de Catalunya, que permite ofrecer descuentos a los titulares del Carnet Jove.

Así mismo, se incrementaron las acciones de promoción dirigidas a los establecimientos hoteleros, las oficinas de turismo y otros puntos de interés del área de Girona y la Costa Brava, y también se reforzaron las orientadas a la ciudad de Barcelona, para las cuales se dispone de la colaboración de las empresas La Difusora, AOnAnem y Postalfree. Finalmente, se siguió promocionando el Museo en el *Barcelona City Map*, que edita el Gremio de Hoteles de Barcelona y que tiene una gran distribución en los principales hoteles y puntos turísticos de la Ciudad Condal.

Por otra parte, se mantuvo la colaboración con la Asociación de Guías de Girona, el Área de Turismo del Ayuntamiento de Figueres, Comerç Figueres y la Asociación Hoteles de Figueres para todo aquello relacionado con la ciudad y el Museo. En el marco de esta colaboración destaca, en particular, «Tastets surrealistes», una acción gastronómica promovida por Comerç Figueres y por el consistorio figuerense que tuvo lugar del 9 de junio al 9 de julio con una muy buena acogida.

En la edición del 2016, la temporada de visitas nocturnas al Teatro-Museo se prolongó del 30 de julio al 31 de agosto. En total se contabilizaron 12 925 visitas, cifra que, respecto al año anterior, representa un descenso del 4,5 %, atribuible principalmente a la disminución del número de visitantes de origen ruso. La visita nocturna es uno de los atractivos que la Fundació Dalí propone para las noches de verano. En el 2016, de nuevo, se reforzaron los servicios de venta anticipada de entradas y se organizaron visitas guiadas en diversos idiomas, con casi todas las plazas agotadas. La Fundació Dalí no se anuncia en prensa escrita, pero sí mantiene un acuerdo con los dos semanarios comarcales (*Setmanari de l'Alt Empordà* y *Hora Nova*) para difundir la visita nocturna al Teatro-Museo Dalí durante el mes de agosto a cambio de entradas que se sortean entre los suscriptores.

Gestió comercial

El 2016 es va observar un canvi de tendència respecte als últims anys pel que fa a la despesa. D'una banda, va continuar a la baixa el nombre de visitants d'origen rus, tot i que a un ritme molt inferior al d'exercicis anteriors. En paral·lel, però, es va produir un increment de la despesa per persona, atribuïble a l'ascens de la xifra de visitants d'altres procedències, principalment l'Estat espanyol, els Estats Units, els països escandinaus, balcànics, Austràlia i la Xina. Durant el 2016 es van portar a terme millores en la gamma de productes, fet que també va contribuir a una despesa per visitant superior a l'enregistrada el 2015.

Evolució del volum de vendes dels últims anys:

ANY	VOLUM DE VENDES
2012	2.547.000 €
2013	2.602.000 €
2014	2.468.000 €
2015	2.107.000 €
2016	2.161.000 €

Els visitants procedents de Rússia van retrocedir al quart lloc en volum de vendes i van ser superats pels espanyols i els francesos, que van passar a ocupar el primer i segon

Gestión comercial

En el 2016 se observó un cambio de tendencia respecto a los últimos años en lo que se refiere al gasto. Por un lado, continuó a la baja el número de visitantes de origen ruso, aunque a un ritmo muy inferior al de ejercicios anteriores. En paralelo, sin embargo, se produjo un incremento del gasto por persona, atribuible al ascenso de la cifra de visitantes de otras procedencias, principalmente el Estado español, Estados Unidos, los países escandinavos, balcánicos, Australia y China. Durante el 2016 se llevaron a cabo mejoras en la gama de productos, lo que también contribuyó a un gasto por visitante superior al registrado en el 2015.

Evolución del volumen de ventas de los últimos años:

AÑO	VOLUMEN DE VENTAS
2012	2 547 000 €
2013	2 602 000 €
2014	2 468 000 €
2015	2 107 000 €
2016	2 161 000 €

Los visitantes procedentes de Rusia retrocedieron al cuarto lugar en volumen de ventas y fueron superados por los españoles y los franceses, que pasaron a ocupar el primer

lloc, seguits dels escandinaus. Això va fer que la repercussió en les vendes a les diferents botigues fos desigual. Púbol, on el pes i la influència dels visitants russos són molt elevats, se'n va ressentir de manera especial per la tendència a la baixa d'aquest col·lectiu, mentre que a Portlligat, on la presència del visitant francès és alta i la del rus, per contra, baixa, també es va notar, però en sentit contrari. La variació en les vendes enregistrada el 2016 respecte a l'any anterior va ser, per a cadascuna de les botigues dels centres, la següent: Teatre-Museu, +2,26 %; Dalí·Joies, +4,73 %; Púbol, -2,95 %; i Portlligat, +6,07 %.

FIGUERES: TEATRE-MUSEU DALÍ I DALÍ-JOIES

Tant la botiga del Teatre-Museu com la de l'espai Dalí-Joies van experimentar un creixement del 2,26 % i del 4,73 %, respectivament, amb relació a l'exercici anterior, trencant així la tendència que es va iniciar el 2013 a conseqüència de la caiguda del nombre de visitants russos.

Ara com ara, els visitants francesos ja representen un 24 % del volum total de vendes. Els nord-americans, els escandinaus, els balcànics i els belgues són els que han experimentat un increment més destacat.

ANY	FIGUERES	PORTLLIGAT	PÚBOL
2012	2.044.000 €	292.000 €	211.000 €
2013	2.054.000 €	312.000 €	236.000 €
2014	1.971.000 €	303.000 €	194.000 €
2015	1.685.000 €	260.000 €	163.000 €
2016	1.727.000 €	275.000 €	158.000 €

PÚBOL I PORTLLIGAT: VENDES BOTIGUES (€)

El 2016, la botiga de Púbol va continuar essent molt sensible a la pèrdua de visitants russos, la xifra dels quals va retrocedir un 23 % respecte al 2015, amb una reducció de gairebé un 8,5 % en la despesa mitjana.

En el cas de Portlligat, les petites millores efectuades a la botiga es van traduir en un augment significatiu de les vendes (6,07 %), conseqüència, també, d'un creixement de la xifra de visitants gairebé de totes les procedències, amb una incidència especial dels russos, els espanyols i els escandinaus, que van incrementar notablement la seva despesa en les compres (30,55 %, 14,52 % i 70,67 %, respectivament).

BOTIGA EN LÍNIA

A finals de 2016, es va actualitzar i remodelar completament la botiga virtual: es va incrementar la gamma de productes, es va millorar la usabilitat i se'n va renovar l'estètica. Aquestes actuacions han de facilitar la visibilitat tant de la botiga com dels seus productes per tal que n'augmenti el tràfic i, en conseqüència, les vendes. L'anàlisi comparada del mateix període posterior a la renovació (novembre-desembre) reflecteix un increment en tots els indicadors: visitants, nombre de pàgines visitades, temps de permanència i usuaris que repeteixen visita.

Com a dades a tenir en compte cal assenyalar que més del 64 % dels visitants són dones i el 35% homes, d'entre 25 i 54 anys, i hi accedeixen des d'una tablet. L'origen del tràfic és bàsicament l'Estat espanyol i França (52 %), seguit dels Estats Units, Gran Bretanya, Alemanya i Rússia.

EVOLUCIÓ DE LES VISITES		
ANY	VISITES	VARIACIÓ
2012	51.578	+315,42 %
2013	64.138	+24,35 %
2014	62.583	-3,80 %
2015	69.819	+11,08 %
2016	70.399	+0,83 %

Botiga de Portlligat / Tienda de Portlligat

y segundo lugar, seguidos de los escandinavos. Esto hizo que la repercusión en las ventas de las diferentes tiendas fuera desigual. Púbol, donde el peso y la influencia de los visitantes rusos son muy elevados, se resintió de manera especial por la tendencia a la baja de este colectivo, mientras que en Portlligat, donde la presencia del visitante francés es alta y la del ruso, por el contrario, baja, también se notó, pero en sentido inverso. La variación en las ventas registrada en el 2016 respecto al año anterior fue, para cada una de las tiendas de los centros, la siguiente: Teatro-Museo, +2,26 %; Dalí·Joyas, +4,73 %; Púbol, -2,95 %; y Portlligat, +6,07 %.

FIGUERES: TEATRO-MUSEO DALÍ Y DALÍ-JOYAS

Tanto la tienda del Teatro-Museo como la del espacio Dalí-Joyas experimentaron un crecimiento —del 2,26 % y del 4,73%, respectivamente— en relación con el ejercicio anterior, rompiendo así la tendencia que se inició en el 2013 a consecuencia de la caída del número de visitantes rusos.

En el momento actual, los visitantes franceses ya representan un 24 % del volumen total de ventas. Los norteamericanos, los escandinavos, los balcánicos y los belgas son los que han experimentado un incremento más destacado.

AÑO	FIGUERES	PORTLLIGAT	PÚBOL
2012	2 044 000 €	292 000 €	211 000 €
2013	2 054 000 €	312 000 €	236 000 €
2014	1 971 000 €	303 000 €	194 000 €
2015	1 685 000 €	260 000 €	163 000 €
2016	1 727 000 €	275 000 €	158 000 €

PÚBOL Y PORTLLIGAT: VENTAS TIENDAS (€)

En el 2016, la tienda de Púbol continuó siendo muy sensible a la pérdida de visitantes rusos, cuya cifra retrocedió un 23 % respecto al 2015, con una reducción de casi un 8,5 % en el gasto medio.

En el caso de Portlligat, las pequeñas mejoras efectuadas en la tienda se tradujeron en un aumento significativo de las ventas (6,07 %), consecuencia, también, de un crecimiento de la cifra de visitantes de casi todas las procedencias, con una incidencia especial de los rusos, los españoles y los escandinavos, que incrementaron notablemente su gasto en las compras (30,55 %, 14,52 % y 70,67 %, respectivamente).

TIENDA EN LÍNEA

A finales de 2016 se actualizó y remodeló completamente la tienda virtual: se incrementó la gama de productos, se mejoró la usabilidad y se renovó su estética. Estas actuaciones deberán facilitar la visibilidad tanto de la tienda como de sus productos para que aumente el tráfico y, como consecuencia, las ventas. El análisis comparado del mismo período posterior a la renovación (noviembre-diciembre) refleja un incremento en todos los indicadores: visitantes, número de páginas visitadas, tiempo de permanencia y usuarios que repiten visita.

Como datos a tener en cuenta debemos señalar que más del 64% de los visitantes son mujeres y el 35% son hombres de entre 25 y 54 años y acceden a la tienda desde una tablet. El origen del tráfico es básicamente el Estado español y Francia (52%) seguido de los Estados Unidos, Gran Bretaña, Alemania y Rusia.

EVOLUCIÓN DE LAS VISITAS		
AÑO	VISITAS	VARIACIÓN
2012	51 578	+315,42 %
2013	64 138	+24,35 %
2014	62 583	-3,80 %
2015	69 819	+11,08 %
2016	70 399	+0,83 %

GESTIÓ DE SISTEMES INFORMÀTICS

Durant el 2016, es van continuar substituint servidors físics per virtuals, cosa que permet millorar-ne la gestió i proporciona un nivell de protecció superior de la informació que s'hi emmagatzema. Alhora, es va optimitzar el sistema de còpies de seguretat: actualment hem passat a tenir-ne diverses en diferents formats, i no només de tot el que es guarda als ordinadors, sinó també dels principals programes instal·lats a la Fundació. El 2016 es va acabar d'actualitzar ComerZZia, el programari de vendes per a les botigues dels museus. Al llarg de l'any, tots els equips informàtics es van actualitzar, reparar o renovar, per tal que els usuaris puguin treure el màxim rendiment dels seus aparells.

1. La botiga del museu de Figueres
2. Aparador de la botiga virtual
3. Es van dissenyar nous fulards com a productes exclusius de les nostres botigues

GESTIÓN DE SISTEMAS INFORMÁTICOS

Durante el año 2016, se siguieron sustituyendo servidores físicos por virtuales, lo cual permite mejorar su gestión y proporciona un nivel de protección superior de la información que se almacena en ellos. Al mismo tiempo, se optimizó el sistema de copias de seguridad: actualmente hemos pasado a tener varias en diferentes formatos, y no solo de todo lo que se guarda en los ordenadores, sino también de los principales programas instalados en la Fundación. En el 2016 se acabó de actualizar ComerZZia, el software de ventas para las tiendas de los museos. A lo largo del año, todos los equipos informáticos se actualizaron, repararon o renovaron, al objeto de que los usuarios puedan obtener el máximo rendimiento de sus aparatos.

1. La tienda del museo de Figueres
2. Escaparate de la tienda virtual
3. Se diseñaron nuevos fulares como productos exclusivos de nuestras tiendas

Gestió de màrqueting

PRODUCTES EXCLUSIUS

La cartera actual de productes de les nostres botigues és àmplia i està orientada a satisfer una demanda cada cop més diversa i exigent. Durant l'exercici passat es va aconseguir incrementar la despesa per visitant en tres de les botigues que gestionem. Aquest fet té una gran rellevància especialment en un entorn de crisi econòmica generalitzada. El canvi en el perfil del visitant dels nostres museus va repercutir en el ventall de productes oferts i els vam adaptar a la demanda. A les botigues es van incorporar 202 noves referències de productes. El seu èxit comercial va ser significatiu i evident, ja que, tot i representar un 2,4 % de la cartera, van aportar un 8 % de la facturació total i van permetre incrementar el volum de vendes malgrat la lleugera caiguda de visitants als museus.

Es tracta de productes innovadors, atractius i adaptats als gustos dels nostres visitants, entre els quals destaca una col·lecció de figures, fetes en ceràmica de manera artesanal, que reproduïxen l'elefant dalinià. Una part d'aquests models és exclusiva de les nostres botigues. Tot i que la seva comercialització va començar al juliol, les vendes van assolir un 3 % del total de la facturació de l'any.

Com a novetats més rellevants podem esmentar, per al públic infantil, uns llapis molt divertits amb un tap de làtex en forma de llavis, uns clauers formiga i llagosta així com

Gestión de marketing

PRODUCTOS EXCLUSIVOS

El portafolio actual de productos en nuestras tiendas es amplio y está orientado a satisfacer una demanda cada vez más diversa y exigente. Durante el ejercicio pasado se consiguió incrementar el gasto por visitante en tres de las tiendas que gestionamos, un aspecto que adquiere gran relevancia especialmente en un entorno de crisis económica generalizada. El cambio en el perfil del visitante de nuestros museos repercutió en el abanico de productos ofertados, adaptándolos a la demanda. Se incorporaron 202 nuevas referencias de productos a las tiendas. Su éxito comercial fue significativo y evidente, ya que, a pesar de representar un 2,4 % del portafolio, aportaron un 8 % del total de la facturación y permitieron incrementar el volumen de ventas a pesar de la ligera caída de visitantes en los museos.

Se trata de productos novedosos, atractivos y adaptados a los gustos de nuestros visitantes. Entre ellos destaca una colección de figuras, hechas en cerámica de manera artesanal, que reproducen el elefante daliniano. Parte de estos modelos son exclusivos de nuestras tiendas y, aunque su comercialización se inició en el mes de julio, sus ventas alcanzaron el 3 % del total de la facturación del año.

Como novedades más notorias destacan, para el público infantil, unos divertidos lápices provistos de un capuchón de

1

un coixí de pelfa que simula els iconogràfics rellotges tous de Dalí. Per als adults es va fer una col·lecció exclusiva de mocadors de seda inspirats en la col·lecció Dalí-Joies. Cal destacar l'original i modern packaging dels mocadors de coll, que són ideals per regalar.

En l'apartat editorial, i amb motiu de l'exposició de fotografies de Dalí, es va reeditar, en català, castellà, anglès i francès, el catàleg *Dalí by Halsman*. Així mateix, es va redissenyar la guia oficial del Teatre-Museu Dalí, per tal d'aconseguir un impacte visual més gran, una visibilitat millorada i una imatge diferenciada per a cada idioma, amb una presència notòria de la imatge de Dalí a la contraportada, però mantenint l'essència gràfica de la guia anterior per assegurar una coherència i continuïtat amb la resta de les guies. Pel que fa als continguts, es va modificar la tipografia i es van afegir algunes de les obres adquirides per la Fundació els darrers anys; en la nova guia, a més, les pintures es presenten en un format més gran i atractiu.

Altres productes rellevants de la temporada van ser l'edició de tres models de postals d'*Aliyah* per tal de cobrir la demanda dels visitants israelians, uns originals complements per a viatges, com els antifacs, una guardiola amb forma d'ou i bigotis dalinians, tres models d'ímants de ceràmica fets a mà amb estampats dalinians, i una col·lecció de mitjons

látex con forma de labios, unos llaveros hormiga y langosta, y un cojín-pelucho que simula los iconográficos relojes blandos de Dalí. Para los adultos se realizó una serie exclusiva de pañuelos de seda inspirados en la colección Dalí-Joyas. Cabe destacar el original y moderno packaging de los pañuelos de cuello, que son ideales para regalar.

En el apartado editorial, y con motivo de la exposición de fotografías de Dalí, se reeditó el catálogo *Dalí by Halsman* en catalán, castellano, inglés y francés. Así mismo, se rediseñó la guía oficial del Teatro-Museo Dalí con el objetivo de conseguir un mayor impacto visual, una visibilidad mejorada y una imagen diferenciada para cada uno de los idiomas. La publicación, en cuya contraportada destaca la presencia notoria de la imagen de Dalí, mantiene, no obstante, la esencia gráfica de la guía anterior en aras de una coherencia y continuidad con el resto de las guías. En lo que se refiere a los contenidos, se modificó la tipografía y se añadieron algunas de las obras adquiridas por la Fundación en los últimos años; en la nueva guía, además, las pinturas se presentan en un formato más grande y atractivo.

Otros productos relevantes de la temporada fueron la edición de tres modelos de postales del *Aliyah* para cubrir la demanda de visitantes israelitas, unos originales complementos para viajes, como los antifaces, una hucha con forma de

2

3

de colors vistosos, tant per a infants com per a adults, amb dissenys basats en les formigues i els rellotges tous de Dalí, que van aconseguir una gran popularitat entre els visitants.

És de vital importància incorporar nous productes que permetin mantenir viva i atractiva la nostra oferta així com analitzar i racionalitzar les gammes d'una manera continuada. En aquest sentit, cal assenyalar que es van retirar algunes referències d'articles antics o amb una rotació molt baixa.

PROGRAMES DE LLICÈNCIA

Durant el 2016 es va llançar al mercat internacional la col·lecció de figures de plata inspirades en motius dalinians que l'empresa mexicana Silver Accents fabrica i comercialitza sota la denominació Elite, Silver Elegance. Es tracta de peces de decoració amb uns acabats i unes qualitats pròpies de les col·leccions de gamma alta.

D'altra banda, es va signar un contracte de llicència amb l'empresa BD Barcelona per a la fabricació i distribució de la butaca «Personatge invisible», inspirada en el quadre de Salvador Dalí *Singularitats*, del 1935. Se'n va fer una tirada de 20 unitats, amb un preu de venda al públic molt exclusiu. El llançament va tenir lloc durant la Clerkenwell Design Week de Londres, un festival de disseny de gran prestigi.

huevo y bigotes dalinianos, tres modelos de imanes de cerámica realizados a mano con estampados dalinianos y una colección de atractivos y coloridos calcetines, tanto infantiles como de adulto, con diseños basados en las hormigas y los relojes blandos de Dalí que han conseguido una gran popularidad entre los visitantes.

Es de vital importancia incorporar nuevos productos que permitan mantener viva y atractiva nuestra oferta así como analizar y racionalizar las gamas de manera continuada. En este sentido, cabe señalar que se retiraron algunas referencias de artículos antiguos y/o de muy baja rotación.

PROGRAMAS DE LICENCIA

Durante el 2016 se lanzó al mercado internacional la colección de figuras de plata inspiradas en motivos dalinianos que la empresa mexicana Silver Accents fabrica y comercializa bajo la denominación Elite, Silver Elegance. Se trata de piezas de decoración con unos acabados y calidades propios de las colecciones de gama alta.

Por otra parte, en el pasado ejercicio se firmó un contrato de licencia con la empresa BD Barcelona para la fabricación y distribución de la butaca «Personaje invisible», inspirada en el cuadro de Salvador Dalí *Singularidades*, de 1935. Se realizó una tirada de 20 unidades con un precio de venta al

4

5

6

1. La guia renovada del Teatre-Museu Dalí
 2. Elefant dalinià de ceràmica pintat a mà
 - 3, 4, 5, 6. Es van dissenyar nous mitjons, llapis, guardioles i coixins com a productes exclusius de les nostres botigues
1. La guia renovada del Teatre-Museu Dalí
 2. Elefante daliniano de ceràmica pintado a mano
 - 3, 4, 5, 6. Se diseñaron nuevos calcetines, lápices, huchas y cojines como productos exclusivos de nuestras tiendas

PRODUCTES D'ALTA QUALITAT DE LA MARCA

«SALVADOR DALÍ»

El 2016 es va llançar al mercat internacional la nova col·lecció de perfums Dalí Haute Parfumerie. Es tracta d'una línia considerada «perfumeria nínxol», l'alta costura de les fragàncies, en què les marques fabriquen i venen poques quantitats de producte per a un públic molt selecte que busca articles veritablement autèntics. Un punt diferencial són els ingredients, molt més purs i, a vegades, fins i tot difícils d'aconseguir. Els productes de la nova gamma han estat curosament elaborats per perfumistes coneguts, en aquest cas pel prestigiós orfebre de fragàncies Alberto Morillas. La línia està inspirada en la col·lecció de joies dissenyada per Salvador Dalí, que està exposada de manera permanent a Figueres. Aquest llançament respon a la voluntat de prestigiar la marca «Salvador Dalí» i de reposicionar-la cap a un públic molt més elitista. El Departament de Màrqueting va col·laborar molt activament en el disseny, la concepció i l'enfocament de la nova gamma de perfums.

ALTRES PROJECTES I COL·LABORACIONS

En l'exercici passat es va atorgar una llicència per reproduir la Torre Galatea a la façana del pavelló dedicat a Espanya durant la celebració de l'edició 2016/2017 del Global Village a la ciutat de Dubai. La presència de la Fundació en un

àmbit dedicat a la promoció turística és una molt bona oportunitat per divulgar i donar a conèixer els nostres museus al mercat de l'Orient Mitjà.

Com en anys anteriors, l'organització d'exposicions internacionals ens permet, d'una banda, oferir als museus els productes exclusius de les nostres botigues i, de l'altra, desenvolupar noves llicències adaptades a les característiques intrínseques i particulars de cada mercat. Amb motiu de l'exposició de Dalí al Japó (Kyoto i Tòquio) es van llicenciar, supervisar i controlar més de 130 referències de nous productes dissenyats específicament per cobrir aquest esdeveniment cultural. La presència de producte exclusiu de la Fundació a les botigues esmentades, al seu torn, va ser especialment rellevant, amb un elevat nivell de popularitat entre els visitants nipons.

Durant el 2016, el Departament de Màrqueting va consolidar, juntament amb el Departament Jurídic, el procés de recuperació i normalització de l'ús dels drets per part d'empreses fabricants i/o comercialitzadores els productes de les quals utilitzen obres de Salvador Dalí o s'hi inspiren. El procés esmentat va permetre regularitzar i llicenciar productes que es comercialitzaven al mercat des del 2004 sense autorització.

Espanya durante la celebración de la edición 2016/2017 del Global Village en la ciudad de Dubái. La presencia de la Fundación en un ámbito dedicado a la promoción turística es una muy buena oportunidad para divulgar y dar a conocer nuestros museos en el mercado de Oriente Medio.

Como en años anteriores, la organización de exposiciones internacionales nos permite, por un lado, ofrecer a los museos los productos exclusivos de nuestras tiendas, y por otro, desarrollar nuevas licencias adaptadas a las características intrínsecas y particulares de cada mercado. Con motivo de la exposición de Dalí en Japón (Kioto y Tokio), se licenciaron, supervisaron y controlaron más de 130 referencias de nuevos productos diseñados específicamente para cubrir este evento cultural. La presencia de producto exclusivo de la Fundación en las tiendas de los centros que acogieron las citadas exposiciones, a su vez, fue especialmente relevante y gozó de una gran aceptación entre los visitantes nipones.

Durante el 2016, el Departamento de Marketing consolidó, junto con el Departamento Jurídico, el proceso de recuperación y normalización del uso de los derechos por parte de empresas fabricantes y/o comercializadoras cuyos productos utilizan obras de Salvador Dalí o se inspiran en ellas. Dicho proceso permitió regularizar y licenciar productos que desde 2004 se comercializaban en el mercado sin autorización.

1. Col·lecció d'alta perfumeria inspirada en obra daliniana
 2. «Calice de la séduction éternelle»
 3. Objectes llicenciats per la Fundació
1. Colección de alta perfumería inspirada en obra daliniana
 2. «Calice de la séduction éternelle»
 3. Objetos licenciados por la Fundación

público muy exclusivo. El lanzamiento tuvo lugar durante la Clerkenwell Design Week de Londres, un festival de diseño de gran prestigio.

PRODUCTOS DE ALTA CALIDAD MARCA «SALVADOR DALÍ»

En el 2016 se lanzó al mercado internacional la nueva colección de perfumes Dalí Haute Parfumerie. Se trata de una línea considerada «perfumería nicho», la alta costura de las fragancias, en la que las marcas fabrican y venden pocas cantidades de producto para un público muy selecto que busca fragancias verdaderamente auténticas. Un punto diferencial de estos perfumes radica en sus ingredientes mucho más puros y, a veces, incluso difíciles de conseguir. Los productos de la nueva gama han sido elaborados cuidadosamente por conocidos perfumistas, en este caso por el prestigioso orfebre de fragancias Alberto Morillas. La línea está inspirada en la colección de joyas diseñadas por Dalí, que se expone de manera permanente en Figueres. Este lanzamiento responde a la voluntad de prestigiar la marca «Salvador Dalí» y reposicionarla hacia un público mucho más elitista. El Departamento de Marketing colaboró de manera muy activa en el diseño, la concepción y el enfoque de la nueva gama de perfumes.

OTROS PROYECTOS Y COLABORACIONES

En el ejercicio pasado se otorgó una licencia para reproducir la Torre Galatea en la fachada del pabellón dedicado a

A R T O R E R E R H Y made the Thérèse found any of
 One thousand plus hundred and thirty-six between
DELVALLIN of no. 101 bis. Jus de la Tombe Isnoire Paris. Artist
 (hereinafter called "the seller") of the one part and EDWARD FRANGE

Mme F. A. Wltham
 12 Park Lane
 5th Floor
 London S.W.1
 Solicitors

Edwards

S/d

S/d

R.I. 64126

R.I. 64113

Visites il·lustres

Durant el 2016, als museus Dalí es va rebre la visita de nombroses personalitats. Entre altres, cal esmentar acadèmics com Clifford B. Cohn, president de la Ferrater Mora Foundation, que ens va visitar acompanyat pel professor Joan Vergés, director de la Càtedra Ferrater Mora de la UdG. Així mateix, vam rebre escriptors com l'italià Federico Moccia o el català Víctor Amela, actrius i actors com els nord-americans Sarah Jessica Parker i Matthew Broderick o els catalans Michelle Jenner, Rosa Gàrniz, Andreu Benito, Carme Elías, Joan Carreras i Francesc Orella, i el pianista xinès Lang Lang, amb motiu de la seva actuació al Festival de Peralada. Per la seva banda, Irène Halsman i Oliver Halsman Rosenberg, filla i nét del fotògraf que va col·laborar amb Salvador Dalí, van visitar l'exposició *Variants de «Dali's Mustache»*. Durant el 2016 també vam acollir el polític Ramón Cotarelo, els jugadors de bàsquet Pau Gasol i Roberto Dueñas o l'exmiss Espanya Mar Flores. Igualment, es van rebre les visites diplomàtiques del Consolat de Rússia, de l'ambaixador de Rússia al Regne Unit, Alexander Yakovenko, i de l'ambaixador dels Estats Units a Espanya, James Costos, així com el síndic de greuges, Rafael Ribó. Finalment, es van organitzar visites privades per a membres de la Fundació Olof Palme, per al personal del Dalí Museum de Florida, per a directius d'Endesa, del grup Motor Tàrrega Trucks i de Campbell's, per al Col·legi Oficial de Gestors Administratius de Catalunya i per als assistents al Congrés Internacional de Defensors Locals.

84

Visitas ilustres

Durante el 2016, en los museos Dalí se recibió la visita de numerosas personalidades. Entre otras, cabe mencionar académicos como Clifford B. Cohn, presidente de la Ferrater Mora Foundation, que nos visitó acompañado por el profesor Joan Vergés, director de la Cátedra Ferrater Mora de la UdG. Así mismo, recibimos a escritores como el italiano Federico Moccia o el catalán Víctor Amela, a actrices y actores como los norteamericanos Sarah Jessica Parker y Matthew Broderick o los catalanes Michelle Jenner, Rosa Gàrniz, Andreu Benito, Carme Elías, Joan Carreras y Francesc Orella, y al pianista chino Lang Lang, con motivo de su actuación en el Festival de Peralada. Por su parte, Irène Halsman y Oliver Halsman Rosenberg, hija y nieto del fotógrafo que colaboró con Salvador Dalí, visitaron la exposición *Variantes de «Dali's Mustache»*. Durante el 2016 también acogimos al politólogo Ramón Cotarelo, los jugadores de baloncesto Pau Gasol y Roberto Dueñas o la ex miss España Mar Flores. Igualmente, se recibieron las visitas diplomáticas del Consulado de Rusia, del embajador de Rusia en el Reino Unido, Alexander Yakovenko, y del embajador de Estados Unidos en España, James Costos, así como del síndic de greuges, Rafael Ribó. Finalmente, se organizaron visitas privadas para miembros de la Fundación Olof Palme, para el personal del Dalí Museum de Florida, para directivos de Endesa, del grupo Motor Tàrrega Trucks y de Campbell's, para el Colegio Oficial de Gestores Administrativos de Cataluña y para los asistentes al Congreso Internacional de Defensores Locales.

1. L'actor Francesc Orella va ser rebut per Montse Aguer al Teatre-Museu
3. L'actor i humorista Santi Rodríguez al pati de les Loggias
1. El actor Francesc Orella fue recibido por Montse Aguer en el Teatro-Museo
3. El actor y humorista Santi Rodríguez en el patio de las Loggias

2. La filla i el nét de Philippe Halsman no es van voler perdre l'exposició dedicada al fotògraf
4. L'interpret Lang Lang va aprofitar el seu pas pel Festival de Peralada per apropar-se al museu figuerenc
2. La hija y el nieto de Philippe Halsman no quisieron perderse la exposición dedicada al fotógrafo
4. El intérprete Lang Lang aprovechó su paso por el Festival de Peralada para acercarse al museo figuerense

Patrociniis

MUSEU DE L'EMPORDÀ

La Fundació Gala-Salvador Dalí contribueix cada any a la conservació i la difusió del patrimoni cultural de la ciutat de Figueres i de la seva comarca amb una aportació econòmica al Museu de l'Empordà. Aquesta quantitat, que en l'exercici 2016 va ser de 28.106,19 euros, es destina al manteniment i la promoció del museu esmentat i al finançament de les seves activitats culturals.

AMICS DELS MUSEUS DALÍ

Aquesta associació privada, promoguda per la Fundació Dalí, persegueix finalitats d'interès general coincidents amb les de la nostra entitat, motiu pel qual el 2016 es va acordar col·laborar en les seves activitats amb una aportació de 25.166,55 euros.

Museu de l'Empordà

86

Patrociniis

MUSEU DE L'EMPORDÀ

La Fundació Gala-Salvador Dalí contribuye cada año a la conservación y la difusión del patrimonio cultural de la ciudad de Figueres y de su comarca con una aportación económica al Museo de l'Empordà. Esta cantidad, que en el ejercicio 2016 fue de 28 106,19 euros, se destina al mantenimiento y la promoción del mencionado museo y a la financiación de sus actividades culturales.

AMICS DELS MUSEUS DALÍ

Esta asociación privada, promovida por la Fundación Dalí, persigue finalidades de interés general coincidentes con las de nuestra entidad, motivo por el cual en el 2016 se acordó colaborar en sus actividades con una aportación de 25 166,55 euros.

Amics dels Museus Dalí

Convenis

Montse Aguer i Lluís Peñuelas, per part de la Fundació Dalí, i Elisa Durán, com a directora general adjunta de la Fundació Bancària "la Caixa", van signar un conveni per a l'organització conjunta d'exposicions sobre Salvador Dalí.

1. Lluís Peñuelas i Montse Aguer amb els directius de la Fundació Bancària "la Caixa", Elisa Durán i Ignasi Miró
2. Signatura del conveni amb "la Caixa"

87

Convenios

Montse Aguer y Lluís Peñuelas, por parte de la Fundación Dalí, y Elisa Durán, como directora general adjunta de la Fundación Bancaria "la Caixa", firmaron un convenio para la organización conjunta de exposiciones sobre Salvador Dalí.

1. Lluís Peñuelas y Montse Aguer con los directivos de la Fundación Bancaria "la Caixa", Elisa Durán e Ignasi Miró
2. Firma del convenio con "la Caixa"

Premis i guardons

Montse Aguer va participar com a membre del jurat en la novena edició del Prix Meurice pour l'Art Contemporain, una modalitat de guardó que premia artistes contemporanis i les seves galeries.

Durant el 2016, el documental *Dalí, la darrera gran obra* va quedar finalista en diversos festivals internacionals: al Tribute Film Festival de Texas, al Festival International du Film sur l'Art (FIFA) de Montreal (Canadà), al primer Master of Art Film Festival de Sofia (Bulgària), al Fine Arts Film Festival (FAFF), organitzat pel Venice Institute of Contemporary Art (ViCA) de Califòrnia, i en la categoria «Art» de l'edició 2016 de CONVERSAZIONI VIDEO - Festival Internazionale di Documentari su Arte e Architettura de Roma. A més, es va projectar fora de concurs al FILAF 2016 - 6e Festival International du Livre d'Art et du Film, a Perpinyà, i en la segona edició del Beirut Art Film Festival (BAFF), al Líban, amb la col·laboració de l'Ambaixada d'Espanya.

1. El documental *Dalí, la darrera gran obra* va quedar finalista al festival FIFA de Montreal i al Tribute Film Festival de Texas
2. Projecció de *Dalí, la darrera gran obra* a Pisa

1

88

Premios y galardones

Montse Aguer participó como miembro del jurado en la novena edición del Prix Meurice pour l'Art Contemporain, una modalidad de galardón que premia a artistas contemporáneos y sus galerías.

Durante el 2016, el documental *Dalí, la última gran obra* quedó finalista en diversos festivales internacionales: en el Tribute Film Festival de Texas, en el Festival International du Film sur l'Art (FIFA) de Montreal (Canadá), en el primer Master of Art Film Festival de Sofía (Bulgaria), en el Fine Arts Film Festival (FAFF), organizado por el Venice Institute of Contemporary Art (ViCA) de California, y en la categoría «Art» de la edición 2016 de CONVERSAZIONI VIDEO - Festival Internazionale di Documentari su Arte e Architettura de Roma. Además, se proyectó fuera de concurso en el FILAF 2016 - 6e Festival International du Livre d'Art et du Film, en Perpiñán, y en la segunda edición del Beirut Art Film Festival (BAFF), en Líbano, con la colaboración de la Embajada de España.

1. El documental *Dalí, la última gran obra* quedó finalista en el festival FIFA de Montreal y en el Tribute Film Festival de Texas
2. Proyección de *Dalí, la última gran obra* en Pisa

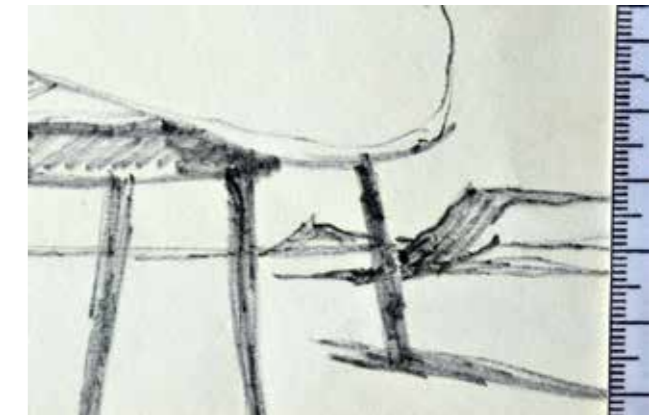

2

Comissió d'Acreditació i Catalogació

El 2016 es van celebrar tres reunions i es van sotmetre a estudi 25 obres, 4 de les quals van ser considerades autèntiques. En total es van rebre 232 peticions de peritatge, de les quals 116 eren expertitzables. Una tasca que cal destacar de l'exercici passat és la incorporació, al fons digital de la Comissió d'Acreditació i Catalogació, de 400 fotografies en suport paper rebudes amb anterioritat al 2005. Aquesta actuació permetrà una identificació més ràpida de les peces i una consulta molt més àgil de l'arxiu digital per part dels diferents membres de la Comissió.

Detall d'una obra estudiada pels experts

89

Comisión de Acreditación y Catalogación

En el 2016 se celebraron tres reuniones y se sometieron 25 obras a estudio, de las cuales 4 se consideraron auténticas. En total se recibieron 232 peticiones de peritaje, de las cuales 116 eran expertizables. Una labor que cabe destacar del ejercicio pasado es la incorporación al fondo digital de la Comisión de Acreditación y Catalogación de 400 fotografías en soporte papel recibidas con anterioridad al 2005. Esta actuación permitirá una identificación más rápida de las piezas y una consulta mucho más ágil del archivo digital por parte de los diferentes miembros de la Comisión.

Detalle de una obra estudiada por los expertos

Amics dels Museus Dalí

L'associació Amics dels Museus Dalí segueix compromesa amb la difusió, entre els seus membres, de les activitats que porten a terme els museus Dalí de Figueres, Púbol i Portlligat així com amb l'organització d'iniciatives relacionades amb la cultura.

Una de les fites del 2016 va ser l'homenatge a qui va ser col·laborador i amic de Salvador Dalí, Antoni Pitxot, que va morir el 12 de juny del 2015. Amb la col·laboració de la Fundació Dalí i l'Ajuntament de Cadaqués, es van programar tres activitats destinades a difondre el coneixement de la seva persona i a reconèixer la seva trajectòria artística així com la tasca que va dur a terme com a director del Teatre-Museu i vicepresident de la Fundació.

El 3 d'agost, a la platja de Portlligat es va celebrar, en el marc del Festival de Cadaqués, un concert el programa del qual estava inspirat en la relació de la nissaga Pichot amb la música. Tres dies més tard es va inaugurar una escultura al·legòrica, obra de Jordi Palmada, a l'accés de la casa familiar situada a la platja de sa Conca; a continuació, la sala Art i Joia va acollir una conferència de Pedro Madueño, fotògraf i amic de l'artista, en la qual va repassar la relació professional i personal que els va unir durant tres dècades.

La asociación Amics dels Museus Dalí sigue comprometida con la difusión entre sus miembros de las actividades que llevan a cabo los museos Dalí de Figueres, Púbol y Portlligat así como con la organización de iniciativas relacionadas con la cultura.

Uno de los hitos del 2016 fue el homenaje a quien fuera colaborador y amigo de Salvador Dalí, Antoni Pitxot, que falleció el 12 de junio de 2015. Con la colaboración de la Fundación Dalí y el Ayuntamiento de Cadaqués, se programaron tres actividades destinadas a difundir el conocimiento de su persona y a reconocer su trayectoria artística así como la labor que llevó a cabo como director del Teatro-Museo y vicepresidente de la Fundación.

El 3 de agosto, en la playa de Portlligat se celebró, en el marco del Festival de Cadaqués, un concierto cuyo programa estaba inspirado en la relación de la saga Pichot con la música. Tres días más tarde se inauguró una escultura alegórica, obra de Jordi Palmada, en el acceso de la casa familiar situada en la playa de Sa Conca; a continuación, la sala Art i Joia acogió una conferencia de Pedro Madueño, fotógrafo y amigo del artista, en la que repasó la relación profesional y personal que les unió durante tres décadas.

El 2016 també vam voler ampliar la nostra col·laboració amb altres entitats de Figueres i la comarca. Així, a banda de mantenir la cooperació habitual amb Comerç Figueres, que exposa els treballs de la mainada participant en el taller de Nadal organitzat conjuntament amb la Fundació, vam establir noves relacions amb altres col·lectius:

El 20 de maig va tenir lloc una xerrada, organitzada en col·laboració amb l'associació Diafragma, per conèixer la relació del fotògraf Joan Vehí amb Salvador Dalí així com el seu ampli fons gràfic dedicat a Cadaqués.

Els Amics dels Museus Dalí també es van sumar al cicle d'activitats que, sota el títol «Refugiats, un drama actual», van programar el Casino Menestral Figuerenc i l'Arxiu Lluís Benejam. El 18 de setembre, en concret, es va organitzar una sortida per recórrer els espais de Portbou on el pensador alemany Walter Benjamin va viure els darrers dies de la seva vida.

Finalment, i en col·laboració amb el Cineclub Diòptria, es va celebrar un minicicle dedicat a difondre la relació de Salvador Dalí amb el món del cinema. La sala de La Cate de Figueres va acollir, el 2 de novembre, una xerrada a càrrec de Carme Ruiz, coordinadora del CED, i la projecció de *L'âge d'or* dirigida per Luis Buñuel i de *Les mystères du*

En el 2016 también quisimos ampliar nuestra colaboración con otras entidades de Figueres y la comarca. Así, aparte de mantener la cooperación habitual con Comerç Figueres, que expone los trabajos de los niños participantes en el taller de Navidad organizado conjuntamente con la Fundación, establecimos nuevas relaciones con otros colectivos:

El 20 de mayo tuvo lugar una charla, organizada en colaboración con la asociación Diafragma, para conocer la relación del fotógrafo Joan Vehí con Salvador Dalí y su amplio fondo gráfico dedicado a Cadaqués.

Los Amics dels Museus Dalí también se sumaron al ciclo de actividades que, bajo el título «Refugiados, un drama actual», programaron el Casino Menestral Figuerenc y el Archivo Lluís Benejam. El 18 de septiembre, en concreto, se organizó una salida para recorrer los espacios de Portbou donde el pensador alemán Walter Benjamin vivió los últimos días de su vida.

Finalmente, y en colaboración con el Cineclub Diòptria, se celebró un miniciclo dedicado a difundir la relación de Salvador Dalí con el mundo del cine. La sala de La Cate de Figueres acogió, el 2 de noviembre, una charla a cargo de Carme Ruiz, coordinadora del CED, y la proyección de *L'âge d'or* dirigida por Luis Buñuel y de *Les mystères du*

Château de Dé, de Man Ray; el día 9 del mismo mes se proyectó *Un chien andalou*, de Dalí y Buñuel.

Durant l'exercici passat, d'altra banda, vam organitzar diverses activitats per aprofundir en alguns aspectes de la vida i l'obra de Salvador Dalí. El dia 25 de maig, el periodista Karles Torra va presentar a Figueres el seu llibre *Dalirium Sonic*, on descriu la relació de l'artista amb músics de diferents èpoques, des del seu temps fins als nostres dies.

El 4 de juny es va organitzar una sortida a Púbol guiada per Lucia Moni, col·laboradora del CED, per visitar la mostra temporal *Dalí, Shakespeare, Visconti*. La sortida es va completar amb un concert a càrrec de Quico Pi de la Serra, dins el Festival Ítaca, i amb un sopar.

L'11 de juny, una nova sortida va permetre recórrer la ruta daliniana «Entre Figueres i Vilabertran» per explorar els espais on Dalí es va formar, al costat del seu amic Ramon Reig. En companyia del periodista Josep Playà i de Blanca Reig, néta de Ramon Reig, es va visitar la Torre d'en Reig —la casa familiar on els dos pintors s'inspiraven— i la canònica de Vilabertran.

Château de Dé, de Man Ray; el día 9 del mismo mes se proyectó *Un chien andalou*, de Dalí y Buñuel.

Durante el ejercicio pasado, por otra parte, organizamos diversas actividades para profundizar en algunos aspectos de la vida y la obra de Salvador Dalí. El día 25 de mayo, el periodista Karles Torra presentó en Figueres su libro *Dalirium Sonic*, en el que describe la relación del artista con músicos de diferentes épocas, desde su tiempo hasta nuestros días.

El 4 de junio se organizó una salida a Púbol, guiada por Lucia Moni, colaboradora del CED, para visitar la muestra temporal *Dalí, Shakespeare, Visconti*. La salida se completó con un concierto de Quico Pi de la Serra en los jardines dentro del Festival Ítaca y con una cena.

El 11 de junio, una nueva salida permitió recorrer la ruta daliniana «Entre Figueres y Vilabertran» para explorar los espacios en los que se formó Dalí, junto a su amigo Ramon Reig. En compañía del periodista Josep Playà y de Blanca Reig, nieta de Ramon Reig, se visitaron la Torre d'en Reig —la casa familiar en la que los dos pintores se inspiraban— y la canónica de Vilabertran.

Amics dels Museus Dalí

L'arquitecte i patró de la Fundació Òscar Tusquets, per la seva banda, va participar en un sopar tertúlia organitzat el 17 de juny en què va explicar la seva relació amb Salvador Dalí, sobretot per a l'execució de la Sala Mae West del Teatre-Museu Dalí. Aquell dia, a més, es va retre homenatge públic a la impulsora i presidenta dels Amics, Lola Mitjans, que va deixar el càrrec l'any passat.

Els Amics dels Museus Dalí també es van sumar a la commemoració de l'Any Lluï. Amb aquest motiu, el 17 de novembre una de les col·laboradores del CED, Fiona Mata, va pronunciar la conferència «A través dels ulls de Salvador Dalí: Ramon Lluï», en la qual va tractar la relació entre els treballs i el pensament del polifacètic personatge mallorquí i l'obra daliniana.

I per celebrar el quarantè aniversari dels cursos de pintura de Salvador Dalí sota la cúpula del Teatre-Museu, la historiadora Mariona Seguranyes i el periodista Josep Playà van recopilar el testimoni de nombrosos alumnes que van assistir a aquelles classes; els seus records han quedat recollits en una projecció audiovisual que es va presentar durant una conferència el 15 de desembre propassat.

A banda d'aquestes activitats, l'entitat va seguir programant «Visites de petit format», que durant l'exercici passat van

permetre conèixer detalladament les sales del Temple de Bramante (24 de gener) i del Tresor (21 de febrer). Conjuntament amb el Servei Educatiu també es van organitzar diverses activitats per apropar als nostres socis obres tan singulars com *Leda atòmica* (30 d'octubre), *Carro naval* (27 de novembre) i *Poesia d'Amèrica* (18 de desembre).

El 2016, així mateix, es van programar diverses sortides. El 6 de març se'n va fer una a les noves sales del Museu Nacional d'Art de Catalunya que es va completar amb l'assistència a la representació d'*El florido pensil (nenes)*, al Teatre Poliorama, i el 16 de juliol es va visitar, al Museu de l'Empordà de Figueres, l'exposició *Ramon Pichot en el record*, dedicada al germà d'Antoni Pitxot.

La tradicional trobada dels Amics dels Museus, que coincideix amb la vigília de l'obertura del Teatre-Museu de Nit, es va celebrar el 29 de juliol. Hi va participar la formació coral figuerenca Estem d'Acords, dirigida per Pere Puig, i els assistents van poder gaudir de les dues exposicions temporals *Variants de «Dali's Mustache»* i *De somnis, passejos nocturns i vivències*. El 3 de juny, una nombrosa representació de socis de l'entitat va assistir al concert anual de la Fundació Dalí, que, una vegada més, va tenir lloc al Teatre El Jardí.

2016 permitieron conocer detalladamente las salas del Temple de Bramante (24 de enero) y del Tesoro (21 de febrero). Conjuntamente con el Servicio Educativo también se organizaron diversas actividades para acercar a nuestros socios obras tan singulares como *Leda atómica* (30 de octubre), *Carro naval* (27 de noviembre) y *Poesía de América* (18 de diciembre).

En el 2016, así mismo, se organizaron diversas salidas. El 6 de marzo se hizo una a las nuevas salas del Museo Nacional d'Art de Catalunya que se completó con la asistencia a la representación de *El florido pensil (nenes)*, en el Teatro Poliorama, y el 16 de julio se visitó, en el Museo de l'Empordà de Figueres, la exposición *Ramon Pichot en el record*, dedicada al hermano de Antoni Pitxot.

El tradicional encuentro de los Amics dels Museus, que coincide con la víspera de la apertura del Teatre-Museu de Noche, se celebró el 29 de julio. Participó en la misma la formación coral figuerense Estem d'Acords, dirigida por Pere Puig, y los asistentes pudieron disfrutar de las dos exposiciones temporales *Variantes de «Dali's Mustache»* y *De sueños, paseos nocturnos y vivencias*. El 3 de junio, una numerosa representación de socios de la entidad asistió al concierto anual de la Fundació Dalí, que, una vez más, tuvo lugar en el Teatre El Jardí.

Per tancar l'exercici, els fills i néts dels socis van participar en el taller de Nadal dels dies 3, 10 i 17 de desembre; sota el títol «Nadalí», així mateix, es va programar una visita, amb el guiatge de Bel Bellvehí i Anna Garcia, per descobrir l'enllumenat dalinià que durant les festes nadalenques il·lumina Figueres.

Al llarg del 2016, en total, prop de 2.000 persones van participar directament en les activitats esmentades, i el nombre de socis va tornar a augmentar fins a situar-se en 614. Més d'un 80 % dels nostres associats resideix a Figueres i l'Alt Empordà; Barcelona i Girona són, a continuació, les províncies que més socis aporten. L'entitat també té associats a la resta de l'Estat i a l'estranger.

1. Sortida a Portbou
2. Presentació del llibre *Dalirium sonic*
3. Concert ofert pel grup coral Estem d'Acords per encetar l'obertura nocturna del Museu
4. Xerrada de Joan Vehí a La Catequística

Para cerrar el ejercicio, los hijos y nietos de los socios participaron en el taller de Navidad de los días 3, 10 y 17 de diciembre; bajo el título «Nadalí», así mismo, se programó una visita, guiada por Bel Bellvehí y Anna Garcia, para descubrir la iluminación daliniana que durante las fiestas navideñas ilumina la ciudad de Figueres.

A lo largo del 2016, cerca de 2000 personas participaron directamente en las actividades mencionadas, y el número de socios volvió a aumentar hasta situarse en 614. Más de un 80 % de nuestros asociados reside en Figueres y el Alt Empordà; Barcelona y Girona son, a continuación, las provincias que más socios aportan. La entidad también tiene asociados en el resto del Estado y en el extranjero.

1. Salida a Portbou
2. Presentación del libro *Dalirium sonic*
3. Concierto ofrecido por el grupo coral Estem d'Acords para iniciar la apertura nocturna del Museo
4. Charla de Joan Vehí en La Catequística

Altres activitats culturals

CONCERT ANUAL

El recital que Victòria dels Àngels va oferir el 15 de maig del 1992, ara fa vint-i-cinc anys, va marcar el començament d'una iniciativa cultural de la Fundació Dalí que, al llarg del temps, ha portat a Figueres una gran varietat d'intèrprets i conjunts instrumentals de primera fila, com Simon Estes, Ute Lemper, l'Orfeón Donostiarra, I Musici, Harlem Spiritual Ensemble, l'Orfeó Català, les germanes Labèque o la Nederlands Kamerorkest, entre molts altres.

El concert del 2016, dedicat a la música de cobla, es va celebrar el 3 de juny al Teatre El Jardí de Figueres. Sota la direcció del mestre Antoni Ros Marbà, la Cobla Sant Jordi - Ciutat de Barcelona, la Cobla Mediterrània i la Cobla de Cambra de Catalunya van presentar un programa format per sardanes i obres simfòniques de compositors com ara Pau Casals, Juli Garreta, Ricard Viladesau, Manuel Oltra, Eduard Toldrà o Joaquim Serra. Cal destacar, així mateix, l'estrena de l'obra *De Figueres a Portlligat*, d'Antoni Ros Marbà.

L'organització del concert, al qual van assistir 876 persones, va ser coordinada pel Departament de Presidència i per la Secretaria General de la Fundació, amb el patrocini de "la Caixa" i la col·laboració de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Figueres.

Otras actividades culturales

CONCIERTO ANUAL

El recital que Victòria dels Àngels oferciò el 15 de mayo de 1992, hace ahora veinticinco años, marcó el comienzo de una iniciativa cultural de la Fundación Dalí que, a lo largo del tiempo, ha traído a Figueres a una gran variedad de intérpretes y conjuntos instrumentales de primera fila, como Simon Estes, Ute Lemper, el Orfeón Donostiarra, I Musici, Harlem Spiritual Ensemble, el Orfeó Català, las hermanas Labèque o la Nederlands Kamerorkest, entre muchos otros.

El concierto del 2016, dedicado a la música de cobla, se celebró el 3 de junio en el Teatro El Jardí de Figueres. Bajo la dirección del maestro Antoni Ros Marbà, la Cobla Sant Jordi - Ciutat de Barcelona, la Cobla Mediterrània y la Cobla de Cambra de Catalunya presentaron un programa formado por sardanas y obras sinfónicas de compositores como Pau Casals, Juli Garreta, Ricard Viladesau, Manuel Oltra, Eduard Toldrà o Joaquim Serra. Cabe destacar, así mismo, el estreno de la obra *De Figueres a Portlligat*, de Antoni Ros Marbà.

La organización del concierto, al que asistieron 876 personas, estuvo coordinada por el Departamento de Presidencia y por la Secretaría General de la Fundación, con el patrocinio de "la Caixa" y la colaboración del Área de Cultura del Ayuntamiento de Figueres.

CONCERT AL CASTELL GALA DALÍ DE PÚBOL

El 4 de juny, Quico Pi de la Serra va estrenar *Dues tasses*, el seu nou treball i el vint-i-dosè de la seva trajectòria, als jardins de la Casa-Museu Castell Gala Dalí de Púbol. Durant el recital també va interpretar les seves cançons més emblemàtiques, amb l'acompanyament d'Amadeu Casas a la guitarra i de Joan Pau Cumellas a l'harmònica. El concert formava part de la programació del festival de música ÍTACA, en el qual la Fundació col·labora cedint gratuïtament els espais exteriors del Castell i els serveis logístics necessaris.

RECITAL POÈTIC AL CASTELL GALA DALÍ DE PÚBOL

La Fundació va cedir els jardins i els serveis logístics del Castell per a la quarta edició del recital de poesia POEPEPERA. L'acte, en homenatge al poeta Carles Hac Mor, va celebrar-se el 24 de setembre. El recital es va organitzar en dues parts: la primera, dedicada a nens i nenes, es va dur a terme en els diferents espais dels jardins; la segona part es va desenvolupar a la terrassa amb la intervenció de catorze poetes i poetesses i amb Vicenç Altaió i Ester Xargay com a mestres de cerimònies.

CONCIERTO EN EL CASTILLO GALA DALÍ DE PÚBOL

El 4 de junio, Quico Pi de la Serra estrenó *Dues tasses*, su nuevo disco y el vigésimo segundo trabajo de su trayectoria, en los jardines de la Casa-Museo Castillo Gala Dalí de Púbol. Durante el recital también interpretó sus canciones más emblemáticas, con el acompañamiento de Amadeu Casas a la guitarra y de Joan Pau Cumellas a la armónica. El concierto formaba parte de la programación del festival de música ÍTACA, en el cual la Fundación colabora cediendo gratuitamente los espacios exteriores del castillo y los servicios logísticos necesarios.

RECITAL POÉTICO EN EL CASTILLO GALA DALÍ DE PÚBOL

La Fundación cedió los jardines y los servicios logísticos del Castillo de Púbol para la cuarta edición del recital de poesía POEPEPERA. El acto, en homenaje al poeta Carles Hac Mor, se celebró el 24 de septiembre. El recital se organizó en dos partes: la primera, dedicada a niños y niñas, se llevó a cabo en los distintos espacios de los jardines; la segunda se desarrolló en la terraza con la intervención de catorce poetas y poetisas, y con Vicenç Altaió y Ester Xargay como maestros de ceremonias.

1. Concert a càrrec de les cobles Sant Jordi - Ciutat de Barcelona, Mediterrània i de Cambra de Catalunya, sota la direcció del mestre Antoni Ros Marbà

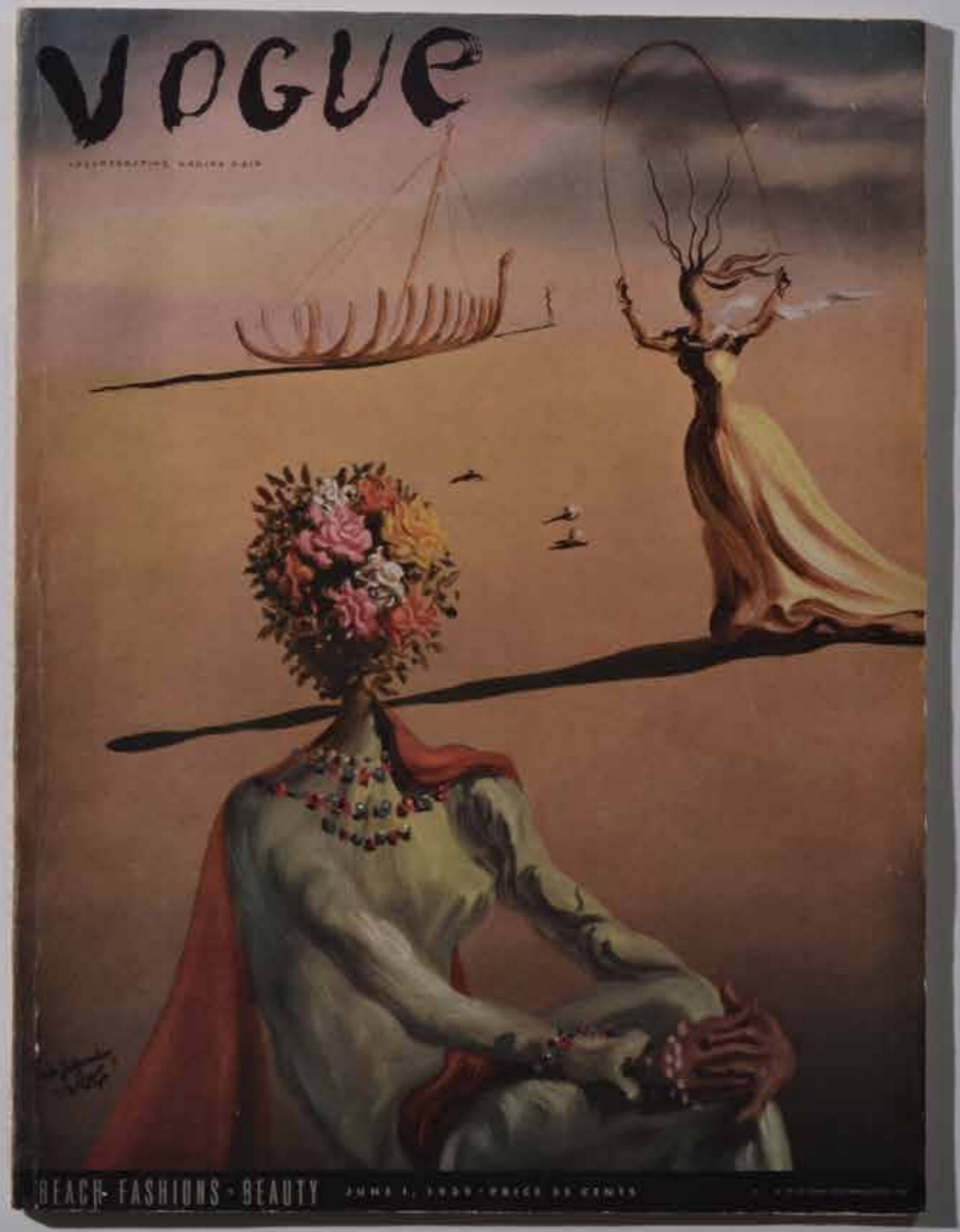
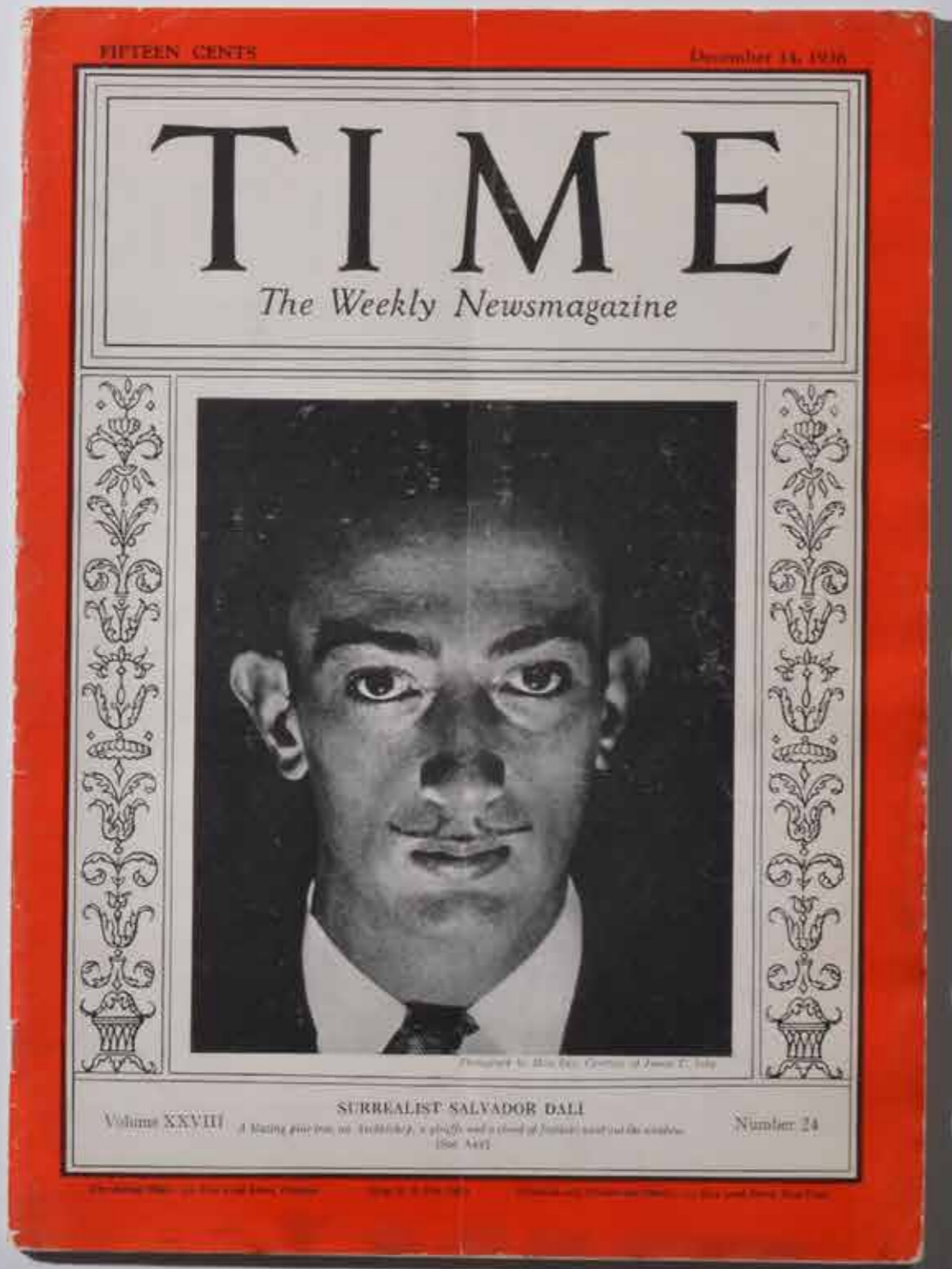
2. Actuació de Quico Pi de la Serra al Castell de Púbol

3. Celebració del recital poètic Poepera

1. Concierto a cargo de las coblas Sant Jordi - Ciutat de Barcelona, Mediterrània y de Cambra de Catalunya, bajo la dirección del maestro Antoni Ros Marbà

2. Actuación de Quico Pi de la Serra en el Castillo de Púbol

3. Celebración del recital poético Poepera

Conservació i restauració

L'objectiu fonamental consisteix a garantir la preservació futura de l'obra daliniana dipositada als tres museus. Amb aquesta finalitat, s'ocupa d'analitzar, investigar, planificar i dur a terme els diferents aspectes relacionats amb la conservació preventiva i la restauració de les obres de Dalí.

CONSERVACIÓ PREVENTIVA

La diversitat dels fons i la singularitat de les instal·lacions artístiques permanents del Teatre-Museu fan necessari prestar una atenció màxima a la conservació preventiva. Per aquest motiu, el Departament porta a terme un estudi continuat de les col·leccions i adopta les mesures externes adequades a fi de minimitzar els desperfectes en les obres, que en la majoria de casos es deuen a l'envelliment natural dels materials. Any rere any se segueix un programa de manteniment i conservació rigorós que inclou la millora constant de les condicions d'exhibició de les obres a les sales dels museus, el pla de neteja, les intervencions puntuals i la planificació de les restauracions més importants.

El Departament, a més, fa el control i el seguiment de les condicions ambientals de temperatura, humitat relativa i llum, així com de les plagues i els contaminants.

El 2016 es va implementar, a la Casa de Portlligat, la recollida de dades climàtiques sistemàtiques sobre suport

El objetivo fundamental consiste en garantizar la preservación futura de la obra daliniana depositada en los tres museos. Con esta finalidad, se ocupa de analizar, investigar, planificar y llevar a cabo los diferentes aspectos relacionados con la conservación preventiva y la restauración de las obras de Dalí.

CONSERVACIÓN PREVENTIVA

La diversidad de los fondos y la singularidad de las instalaciones artísticas permanentes del Teatro-Museo hacen necesario prestar una atención máxima a la conservación preventiva. Por este motivo, el Departamento lleva a cabo un estudio continuado de las colecciones y adopta las medidas externas adecuadas a fin de minimizar los desperfectos en las obras, que en la mayoría de los casos se deben al envejecimiento natural de los materiales. Año tras año se sigue un riguroso programa de mantenimiento y conservación que incluye la mejora constante de las condiciones de exhibición de las obras en las salas de los museos, el plan de limpieza, las intervenciones puntuales y la planificación de las restauraciones más importantes.

El Departamento, además, realiza el control y el seguimiento de las condiciones ambientales de temperatura, humedad relativa y luz, así como de las plagas y los contaminantes.

En el 2016 se implementó, en la Casa de Portlligat, la recogida de datos climáticos sistemáticos sobre soporte digital en

digital al taller de l'artista. També es va optimitzar el funcionament climàtic de l'espai de reserva del CED i es va millorar el sistema de ventilació de les vitrines amb obres que donen al pati central del Museu. En l'àmbit de la il·luminació es va seguir introduint la tecnologia LED, concretament a la vitrina del sofà modernista on hi ha l'escultura *Objecte surrealista de funcionament simbòlic*, a la pintura de grans dimensions *L'apoteosi del dòlar* i a la instal·lació *El Paradís*.

CONSERVACIÓ D'ESCULTURES I INSTAL·LACIONS ARTÍSTIQUES AL TEATRE-MUSEU DALÍ

Una de les intervencions més notables va ser la restauració integral de la instal·lació *El Paradís* de la Sala Mae West, on es van fer millores substancials tant en termes de conservació dels materials i de condicions ambientals com pel que fa a l'accessibilitat i la seguretat de l'espai, amb mesures com ara la racionalització del sistema de cablejat i d'il·luminació. Així, es van restaurar els 10 elements i escultures que componen la instal·lació i es van fer tasques com ara la neteja de l'anunci de plàstic dels lavabos Roca i la substitució dels llums de neó, la reintegració de les plomes de mirallets de dos flamencs metàl·lics, la fixació de la capa pictòrica de l'orella de guix, la renovació de moltes de les plantes de plàstic i la millora de la instal·lació de la galleda amb aigua i roques. També es

el taller del artista. También se optimizó el funcionamiento climático del espacio de reserva del CED y se mejoró el sistema de ventilación de las vitrinas con obras que dan al patio central del Museo. En el ámbito de la iluminación se siguió introduciendo la tecnología LED, concretamente en la vitrina del sofá modernista donde se encuentra la escultura *Objeto surrealista de funcionamiento simbólico*, en la pintura de grandes dimensiones *La apoteosis del dólar* y en la instalación *El Paraíso*.

CONSERVACIÓN DE ESCULTURAS E INSTALACIONES ARTÍSTICAS EN EL TEATRO-MUSEO DALÍ

Una de las intervenciones más notables del fue la restauración integral de la instalación *El Paraíso* de la Sala Mae West, donde se realizaron mejoras sustanciales tanto en lo que se refiere a la conservación de los materiales y de condiciones ambientales como en cuanto a la accesibilidad y la seguridad del espacio, con medidas como la racionalización del sistema de cableado y de iluminación. Así, se restauraron los 10 elementos y esculturas que componen la instalación y se llevaron a cabo tareas tan dispares como la limpieza del anuncio de plástico de los lavabos Roca y sustitución de las luces de neón, la reintegración de las plumas de espejitos de dos flamencos metálicos, la fijación de la capa pictórica de la oreja de yeso, la renovación de muchas de las plantas de plástico y la mejora de la instalación del

van proposar sistemes protectors per la incidència de la pols en la zona.

D'altra banda, es va enllestir la primera fase del procés de restauració de *Ganimedes*, d'Olivier Brice, que va consistir en el tractament de consolidació i recomposició estructural de la peça. Altres intervencions especials van ser la localització del llum de vidre antic que faltava al petit muntatge japonès ubicat a la Sala Mae West i la consolidació dels estrips de la pell de l'albarda de la instal·lació *Un esclau de Miquel Àngel dalinizat*. També es van fer tractaments preventius de neteja i desinsectació de la fusta a la porta de la Sala del Tresor, a la pianola del *Poll i la puça* de la Sala de la Cúpula i al muntatge de forca i crani de mufló situat a l'entrada de la Sala Mae West.

Pel que fa a les obres sobre paper exposades al Museu, es va continuar amb el projecte de millora dels sistemes d'emmarcament dels gravats de la sèrie *Les Songes drolatiques de Pantagruel* i de les obres de gran format, com ara l'oli sobre paper kraft *Figura masculina asseguda d'esquena*, de la Sala Mae West, i el cartró *Quadre que fa riure* i el cartell de la Loteria Nacional francesa, del Saló Noble. Es va recollir documentació tècnica i fotogràfica exhaustiva d'aquestes obres i es van dur a terme tractaments puntuals de neteja i de restauració.

cubo con agua y rocas. También se propusieron sistemas protectores para la incidencia del polvo en la zona.

Por otra parte, se completó la primera fase del proceso de restauración de *Ganimedes*, de Olivier Brice, que consistió en el tratamiento de consolidación y recomposición estructural de la pieza. Otras intervenciones especiales fueron la localización de la lámpara de cristal antigua que faltaba en el pequeño montaje japonés ubicado en la Sala Mae West y la consolidación de los desgarros de la piel de la albarda de la instalación *Un esclavo de Miguel Ángel dalinizado*. También se realizaron tratamientos preventivos de limpieza y desinsectación de la madera en la puerta de la Sala del Tesoro, en la pianola del *Poll i la puça* de la Sala de la Cúpula y en el montaje de horca y cráneo de muflón situado en la entrada de la Sala Mae West.

En lo que se refiere a las obras sobre papel expuestas en el Museo, se continuó con el proyecto de mejora de los sistemas de enmarcado de los grabados de la serie *Les Songes drolatiques de Pantagruel* y de las obras de gran formato, como el óleo sobre papel kraft *Figura masculina sentada de espaldas*, de la Sala Mae West, y el cartón *Cuadro que hace reír* y el cartel de la Lotería Nacional francesa, del Saló Noble. Se recogió documentación técnica y fotogràfica exhaustiva de estas obras y se llevaron a cabo tratamientos puntuales de limpieza y de restauración.

Conservación y restauración

Cal destacar, així mateix, el programa de propostes destinades a optimitzar la conservació i l'accessibilitat de les vitrines d'exposició que va permetre actualitzar 14 vitrines de paret del Museu i la de les imatges estereoscòpiques. Sens dubte, l'acció més important del programa va ser la substitució de 3 vitrines antigues per unes altres de noves de màxima qualitat a la Sala de les Obres Mestres, una operació que va comportar la rehabilitació integral de l'espai.

En l'àmbit del suport als projectes de manteniment, cal assenyalar que els restauradors es van implicar plenament en el desmuntatge de les sales del Tresor, de la Mòmia i de les Obres Mestres. El moviment de les 38 obres afectades es va aprofitar per fer revisions, neteges i, per primera vegada, la documentació completa de moltes de les peces.

Púbol i Portlligat

Les cases-museu es caracteritzen per la gran quantitat d'objectes heterogenis —molts d'ús quotidià i altres consistents en *ready-mades* fets per l'artista— que n'han esdevingut l'ànima. La voluntat de mantenir viu l'esperit d'aquests espais es tradueix en un treball anual exhaustiu de conservació preventiva en tots els àmbits.

Durant l'exercici 2016, a l'interior del Castell de Púbol les tasques de conservació van incloure la restauració d'una

pot d'estruc de la taula pou de la Sala del Piano, la millora del sistema d'exposició de l'estoig de fusta del joc d'escacs de la Biblioteca i el tractament dels elements de la tartana i la calessa del Garatge. Arran de l'estudi dels paràmetres de conservació de les obres sobre paper en exposició a la Casa-Museu, es va presentar un informe de resultats amb les propostes de millora corresponents. Com cada any, a més, es va supervisar el muntatge i el desmuntatge de l'exposició temporal així com la conservació de les obres.

A Portlligat, els esforços es van concentrar en el taller. D'una banda, es va continuar amb el pla de conservació preventiva i restauració dels estris i materials de l'artista a les lleixes del magatzem del taller i es van actualitzar els registres informàtics. De l'altra, es van restaurar les delicades cortines originals de l'espai. Per acabar, es va donar suport i seguiment tècnic al llarg procés de recuperació de l'esplèndid para-sol japonès que penja al bell mig del taller. Cal esmentar així mateix les intervencions dutes a terme en l'armari de l'office per tal de conservar les fotografies antigues, el nou sistema de subjecció de les forques del Colomar i la consolidació de l'arcabús de l'entrada de la casa.

Durante el ejercicio 2016, en el interior del Castillo de Púbol las tareas de conservación incluyeron la restauración de una pata de avestruz de la mesa pozo de la Sala del Piano, la mejora del sistema de exposición del estuche de madera del juego de ajedrez de la Biblioteca y el tratamiento de los elementos de la tartana y la calesa del Garaje. A raíz del estudio de los parámetros de conservación de las obras sobre papel en exposición en la Casa-Museo, se presentó un informe de resultados con las propuestas de mejora correspondientes. Como cada año, además, se supervisó el montaje y el desmontaje de la exposición temporal, así como la conservación de las obras.

En Portlligat, los esfuerzos se concentraron en el taller. Por un lado, se continuó con el plan de conservación preventiva y restauración de las herramientas y materiales del artista en los estantes del almacén del taller y se actualizaron los registros informáticos. Por otro, se restauraron las delicadas cortinas originales del espacio. Por último, se prestó apoyo y seguimiento técnico al largo proceso de recuperación del espléndido parasol japonés que cuelga en medio del taller. Cabe mencionar así mismo las intervenciones llevadas a cabo en el armario del office a fin de conservar las fotografías antiguas, el nuevo sistema de sujeción de las horcas del Palomar y la consolidación del arcabuz de la entrada de la casa.

1. Tractaments de conservació dins l'extractor de vapors tòxics
- 2, 3. Restauració integral de la instal·lació *El Paradis*
4. Rehabilitació integral de la Sala de les Obres Mestres
1. Tratamientos de conservación en el extractor de vapores tóxicos
- 2, 3. Restauración integral de la instalación *El Paraíso*
4. Rehabilitación integral de la Sala de las Obras Maestras

CONSERVACIÓ DE LA COL·LECCIÓ DURANT LA MANIPULACIÓ, EL TRASLLAT I L'EXHIBICIÓ

Es té cura de la conservació de les obres durant els préstecs i les exposicions per tal de minimitzar els factors de risc que comporta tot moviment d'obres d'art. En la preparació de les peces que es presten, se segueixen uns protocols específics i es porten a terme diversos processos que en garanteixen les millors condicions de conservació: examen de la idoneïtat d'un préstec des del punt de vista de l'estat de conservació, estudi dels *facility reports*, revisió de l'estat de conservació de les obres, elaboració d'informes de condició a la sortida i a l'arribada de les peces, revisió i millora dels emmarcaments, proposta de tipus d'embalatge, viatges com a correus i supervisió del moviment, la manipulació, l'emmagatzematge i l'exhibició de les obres durant el trasllat i la instal·lació al museu on s'han d'exposar.

Dins l'exercici passat cal destacar l'actualització, amb la nova versió de la base de dades de gestió d'obra, de 532 informes tècnics i *mappings* relacionats amb les exposicions. Així mateix, es va gestionar el control i l'actualització permanent de les caixes especials per al transport de les obres, i es van reorganitzar els magatzems i renovar unes 40 caixes.

Les dues grans exposicions internacionals van requerir nombroses intervencions de restauració i emmarcament.

CONSERVACIÓN DE LA COLECCIÓN DURANTE LA MANIPULACIÓN, EL TRASLADO Y LA EXHIBICIÓN

Nos ocupamos de la conservación de las obras durante los préstamos y las exposiciones al objeto de minimizar los factores de riesgo que comporta todo movimiento de obras de arte. En la preparación de las piezas que se prestan, se siguen unos protocolos específicos y se llevan a cabo diversos procesos que garantizan las mejores condiciones de conservación: examen de la idoneidad de un préstamo desde el punto de vista del estado de conservación, estudio de los *facility reports*, revisión del estado de conservación de las obras, elaboración de informes de condición a la salida y a la llegada de las piezas, revisión y mejora de los enmarcados, propuesta de tipos de embalaje, viajes como correos y supervisión del movimiento, la manipulación, el almacenaje y la exhibición de las obras durante el traslado y la instalación en el museo en el que se van a exponer.

En el pasado ejercicio cabe destacar la actualización, con la nueva versión de la base de datos de gestión de obra, de 532 informes técnicos y *mappings* relacionados con las exposiciones. Así mismo se gestionó el control y la actualización permanente de las cajas especiales para el transporte de las obras, y se reorganizaron los almacenes y renovaron unas 40 cajas.

Las dos grandes exposiciones Internacionales requirieron numerosas intervenciones de restauración y enmarcado.

1

2

3

4

1. Emmarcament de dibuixos per l'exposició de Púbol
 2. Conservació preventiva del material d'artista al taller de Portlligat
 3. Supervisió i trasllat d'obres a les mostres temporals, com la del Japó
 4. Tractaments puntuals a *Segons «Cap» inspirat en Miquel Àngel*
1. Enmarcado de dibujos para la exposición de Púbol
 2. Conservación preventiva del material de artista en el taller de Portlligat
 3. Supervisión y traslado de obras a las muestras temporales, como la de Japón
 4. Tratamientos puntuales en *Según «Cabeza» inspirada en Miguel Ángel*

D'una banda, de la retrospectiva celebrada en dues seus del Japó, amb 73 obres (18 olis, 12 dibuixos, 26 gravats i 17 llibres i revistes) en destaca l'emmarcament de *Figura eqüestre molecular*, *Dibuix preparatori per «Leda Atòmica»* i *Declaration of the Independence*. I, de l'altra, la notable mostra de Pisa, en la qual es van exposar 145 obres: 18 pintures, 10 de les quals es van emmarcar de nou, 27 dibuixos que il·lustren l'*Autobiografia de Benvenuto Cellini* i 100 estampes de *La Divina Comèdia* de Dante Alighieri, totes emmarcades de nou.

Cal fer una menció especial de les exposicions temporals celebrades als espais remodelats de la zona de les Loggias del Teatre-Museu, que van exigir un seguit de tasques de conservació preventiva i la supervisió del moviment de 57 obres. Principalment es va actualitzar el sistema d'emmarcament de les 23 aiguades de la primera època per a la mostra *De somnis, passejos nocturns i vivències* així com de 6 pintures estereoscòpiques amb vista a l'exposició de finals d'any. Pel que fa a l'exposició anual del Castell de Púbol, també es van emmarcar de nou 21 dibuixos i 29 fotografies.

Por un lado, de la retrospectiva celebrada en dos sedes de Japón, con 73 obras (18 óleos, 12 dibujos, 26 grabados y 17 libros y revistas) destaca el enmarcado de *Figura ecuestre molecular*, *Dibujo preparatorio para «Leda Atómica»* y *Declaration of the Independence*. Y, por otro lado, la notable muestra de Pisa, en la que se expusieron 145 obras: 18 pinturas, 10 de las cuales se enmarcaron de nuevo, 27 dibujos que ilustran la *Autobiografía de Benvenuto Cellini* y 100 estampas de *La Divina Comedia* de Dante Alighieri, todas enmarcadas de nuevo.

Hay que hacer una mención especial de las exposiciones temporales celebradas en los espacios remodelados de la zona de las Loggias del Teatro-Museo, que exigieron una serie de tareas de conservación preventiva y la supervisión del movimiento de 57 obras. Principalmente se actualizó el sistema de enmarcado de las 23 aguadas para la muestra *De sueños, paseos nocturnos y vivencias* así como de 6 pinturas estereoscópicas de cara a la exposición de finales de año. En lo que se refiere a la exposición anual del Castillo de Púbol, también se enmarcaron de nuevo 21 dibujos y 29 fotografías.

PROJECTES DE RESTAURACIÓ

Coincidint amb els projectes de l'àrea artística, es va continuar amb les intervencions en els olis sobre tela de l'última època de Dalí, en concret els de la sèrie sobre Miquel Àngel. Així, en 10 pintures es van fer petits tractaments de restauració que van consistir en neteges en sec de la superfície, en fixacions i reintegracions cromàtiques puntuals de la capa pictòrica i en la consolidació dels suports. Cal destacar, dins aquest apartat, les obres *Segons «Moisés» de Miquel Àngel*, *Segons el cap de «La Pietat» de Miquel Àngel*, *Segons «Giulio de' Medici» de Miquel Àngel*, *Segons «Cap» inspirat en Miquel Àngel*, *Segons la «Pietat Palestrina» de Miquel Àngel* i *Sant Sebastià amb crosses*, totes del 1982.

Esmentarem així mateix altres restauracions puntuals de l'oli sobre cartró *Composició surrealista amb figures invisibles*, del 1932, i de *Sant envoltat de tres pions*, del 1956, on també es va millorar el sistema de presentació. Mereixen una menció especial, igualment, les intervencions dutes a terme en l'obra *El cementiri*, de Modest Urgell, que a causa de les seves grans dimensions es va treure de la sala per primera vegada en molts anys; les intervencions en qüestió van consistir en el tractament de la fusta del bastidor i en fixacions de la capa pictòrica als marges del quadre.

PROYECTOS DE RESTAURACIÓN

Coincidiendo con los proyectos del área artística, se continuó con las intervenciones en los óleos sobre tela de la última época de Dalí, en concreto los de la serie sobre Miguel Ángel. Así, en 10 pinturas se realizaron pequeños tratamientos de restauración que consistieron en limpiezas en seco de la superficie, en fijaciones y reintegraciones cromáticas puntuales de la capa pictórica y en la consolidación de los soportes. Cabe destacar, dentro de este apartado, las obras *Según «Moisés» de Miguel Ángel*, *Según la cabeza de «La Piedad» de Miguel Ángel*, *Según «Giulio de' Medici» de Miguel Ángel*, *Según «Cabeza» inspirada en Miguel Ángel*, *Según la «Piedad Palestrina» de Miguel Ángel* y *San Sebastián con muletas*, todas de 1982.

Mencionaremos así mismo otras restauraciones puntuales del óleo sobre cartón *Composición surrealista con figuras invisibles*, de 1932, y de *Santo rodeado de tres piones*, de 1956, donde también se mejoró el sistema de presentación. Merecen una mención especial, igualmente, las intervenciones realizadas en la obra *El cementerio*, de Modest Urgell, que a causa de sus grandes dimensiones se sacó de la sala por primera vez en muchos años; las intervenciones en cuestión consistieron en el tratamiento de la madera del bastidor y en fijaciones de la capa pictórica en los márgenes del cuadro.

Entre les obres sobre paper restaurades destaquen l'oli de gran format sobre paper kraft *Figura masculina* (1977), que va requerir un laboriós tractament d'estabilització del paper amb un nou suport, i el dibuix *Esbossos diversos amb autorretrat* (c. 1921-1922), on les actuacions van consistir en la consolidació dels estrips a les vores i en l'eliminació d'una gran quantitat de plecs i arrugues. Pel que fa a les noves adquisicions, es va tractar l'aiguada de la primera època *Salvador Dalí i Maruja Mallo al Café de Oriente*, així com dos dibuixos de la sèrie *50 secrets màgics per pintar*, del 1947, que es van netejar i consolidar. D'altra banda, cal esmentar les nombroses intervencions dutes a terme en fotografies, com les de *Rosalinda o Come vi piace*, del 1948, en revistes, com és el cas de l'article «Luchino Visconti, o la dittatura del tecnico», publicat en un número de la revista *Sipario* del 1950, i en llibres com ara *Matemática de la historia* (1951), d'Alexandre Deulofeu, que conté dos dibuixos de Dalí.

DOCUMENTACIÓ I INVESTIGACIÓ TÈCNICA

Es porta a terme una tasca continuada de documentació i investigació, de redacció d'informes i de recerca sobre els materials i les tècniques de l'artista que té per objecte el coneixement dels procediments artístics així com l'anàlisi de l'estat de conservació de les obres. Durant el 2016 es va avançar notablement en el projecte d'estudi de la tècnica

Entre las obras sobre papel restauradas destacan el óleo de gran formato sobre papel kraft *Figura masculina* (1977), que requirió un laborioso tratamiento de estabilización del papel con un nuevo soporte, y el dibujo *Esbozos diversos con autorretrato* (c. 1921-1922), donde las actuaciones consistieron en la consolidación de los desgarros en los bordes y en la eliminación de una gran cantidad de pliegues y arrugas. En lo que se refiere a las nuevas adquisiciones, se trató la aguada de la primera época *Salvador Dalí y Maruja Mallo en el Café de Oriente*, así como dos dibujos de la serie *50 secretos mágicos para pintar*, de 1947, que se limpiaron y consolidaron. Por otra parte, cabe mencionar las numerosas intervenciones llevadas a cabo en fotografías, como las de *Rosalinda o Come vi piace*, de 1948, y en libros y revistas, como es el caso del artículo «Luchino Visconti, o la dittatura del tecnico», publicado en un número de la revista *Sipario* de 1950, y en libros como *Matemática de la historia* (1951), de Alexandre Deulofeu, que contiene dos dibujos de Dalí.

DOCUMENTACIÓN E INVESTIGACIÓN TÉCNICA

Se lleva a cabo una labor continuada de documentación e investigación, de redacción de informes y de estudio de los materiales y las técnicas del artista que tiene por objeto el conocimiento de los procedimientos artísticos así como el análisis del estado de conservación de las obras. Durante

pictòrica de Dalí dels anys vint, centrat en la caracterització superficial d'un grup de 5 olis i en l'elaboració de radiografies i altres anàlisis amb la col·laboració de diversos laboratoris científics. Un altre punt principal d'investigació, en la mateixa línia, va ser el conjunt de 18 pintures del 1982 dedicat a Miquel Àngel, que ha contribuït a aprofundir el coneixement de l'última època artística de Dalí. La divulgació de la recerca ha quedat reflectida en dos articles del catàleg de l'exposició organitzada a Pisa. Al llarg del 2016 també es van inspeccionar i documentar exhaustivament 5 cartrons de la primera època de la Sala de les Peixateries i les 20 peces exposades a la Sala de les Obres Mestres, entre les quals figuren olis de Modest Urgell, de Marià Fortuny, d'Ernest Meissonier i del mateix Salvador Dalí.

Durant l'exercici passat es va continuar amb el pla d'estudi de la tècnica de les obres de l'últim tram del catàleg raonat de pintures i es va assumir la gestió i donar suport als processos de documentació fotogràfica de les obres de la Fundació —tant les dels fons com les exposades al Museu— que encara no tenien imatge. Les tasques dutes a terme van incloure el desemmancament de moltes de les peces i el desmuntatge de les obres que estaven penjades en llocs complicats. Així mateix, es va gestionar i donar suport a la documentació fotogràfica de 14 obres escultòriques exposades al Museu, amb vista al catàleg raonat d'escultura.

Pel que fa a l'àmbit de la Comissió d'Acreditació i Catalogació, els restauradors membres d'aquest òrgan van estudiar les obres presentades i van elaborar 25 informes, seguint el procés següent: recerca de documentació i comparació amb altres obres de la col·lecció, estudi de la tècnica, els materials, el procediment pictòric i l'estil de les peces analitzades, presa de fotografies, emmarcament i desemmancament de les peces i embalatge. El recull d'informació així com l'actualització de les dades són indispensables per garantir una qualitat òptima i un judici correcte en els informes que s'emeten per a la Comissió, per als peritatges especials que sol·liciten les autoritats judicials i policials i per donar suport a qualsevol altre projecte de la casa, com ara l'adquisició de noves obres.

OBRA GRÀFICA

Pel que fa a la recerca, la documentació i la conservació de l'obra gràfica, cal destacar que durant el 2016 el procés d'actualització de la base de dades de l'inventari va comportar la incorporació de 147 fitxes corresponents a adquisicions recents i a obres del llegat de l'artista, amb una documentació fotogràfica exhaustiva de les peces. La divulgació de l'obra gràfica es va concretar en la inclusió de diverses sèries en dues importants exposicions, *Salvador Dalí i Dalí. Il sogno del classico*, que van tenir lloc al Japó i a Itàlia, respectivament.

de 14 obras escultóricas expuestas en el Museo, de cara al catálogo razonado de escultura.

En lo que se refiere al ámbito de la Comisión de Acreditación y Catalogación, los restauradores miembros de este órgano estudiaron las obras presentadas y elaboraron 25 informes, de acuerdo con el siguiente proceso: búsqueda de documentación y comparación con otras obras de la colección, estudio de la técnica, los materiales, el procedimiento pictórico y el estilo de las piezas analizadas, toma de fotografías, enmarcado y desenmarcado de las piezas y embalaje. La recopilación de información así como la actualización de los datos son indispensables para garantizar una calidad óptima y un juicio correcto en los informes que se emiten para la Comisión, para los peritajes especiales que solicitan las autoridades judiciales y policiales y para dar apoyo a cualquier otro proyecto de la casa, como la adquisición de nuevas obras.

OBRA GRÀFICA

En lo que se refiere a la investigación, la documentación y la conservación de la obra gráfica, cabe destacar que durante el 2016 el proceso de actualización de la base de datos del inventario comportó la incorporación de 147 fichas correspondientes a adquisiciones recientes y a obras del legado del artista, con una documentación fotogràfica exhaustiva de las piezas. La divulgación de la obra gráfica se

Durant el 2016, el projecte de recerca sobre els materials i les tècniques de l'obra gràfica de Dalí, que es du a terme amb les seccions de Gravats i de Conservació i Restauració de la Universitat de Barcelona, va consistir en l'examen de 21 estampes de les sèries *Les vitraux* i *El puzle de la vida*, del 1974, *La madona de Portlligat* i *Estudi per a «La madona de Portlligat»*, del 1950, i *Exlibris Puig Pujades* (c. 1925).

En vista del volum de documentació que comprèn el primer tram del catàleg raonat d'obra gràfica, centrat en la col·lecció de la Fundació, la primera fase abraçarà només les obres executades entre els anys 1920 i 1940. El 2016, la recerca prèvia es va reforçar amb l'ajuda de dues becàries durant un total de tres mesos.

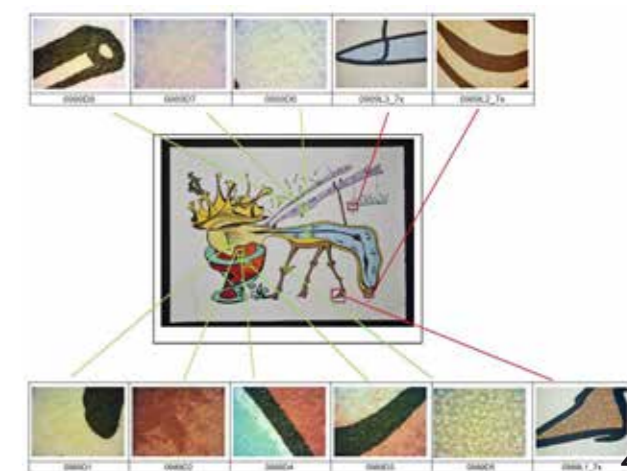
L'àrea d'obra gràfica, en col·laboració amb els Serveis Jurídics de la Fundació, va continuar amb la seva tasca d'assessorament a organismes oficials externs i d'atenció a les consultes i sol·licituds de peritatge rebudes. Durant l'exercici passat es va donar resposta a diverses consultes d'organismes externs de policia així com de museus, tant d'àmbit estatal com internacionals.

concretó en la inclusión de diversas series en dos importantes exposiciones, *Salvador Dalí y Dalí. Il sogno del classico*, que tuvieron lugar en Japón y en Italia, respectivamente.

Durante el 2016, el proyecto de investigación sobre los materiales y las técnicas de la obra gráfica de Dalí, que se lleva a cabo con las secciones de Grabado y de Conservación y Restauración de la Universitat de Barcelona, consistió en el examen de 21 estampas de las series *Les vitraux* y *El puzle de la vida*, de 1974, *La madona de Portlligat* y *Estudio para «La madona de Portlligat»*, de 1950, y *Exlibris Puig Pujades* (c. 1925).

A la vista del volumen de documentación que comprende el primer tramo del catálogo razonado de obra gráfica, centrado en la colección de la Fundación, la primera fase abarcará únicamente las obras ejecutadas entre los años 1920 y 1940. En el 2016, la investigación previa se reforzó con la ayuda de dos becarias durante un total de tres meses.

El área de obra gráfica, en colaboración con los Servicios Jurídicos de la Fundación, continuó con su labor de asesoramiento a organismos oficiales externos y de atención a las consultas y solicitudes de peritaje recibidas. Durante el ejercicio pasado se dio respuesta a diversas consultas de organismos externos de policía así como de museos, tanto de ámbito estatal como internacionales.

1. Estudi tècnic de l'obra
 2. Documentació fotogràfica de pintures de l'artista
 3. Tractaments puntuals a *El cementiri*, de Modest Urgell
 4. Estudi exhaustiu del fons d'obra gràfica
1. Estudio técnico de la obra
 2. Documentación fotogràfica de pinturas del artista
 3. Tratamientos puntuales en *El cementerio*, de Modest Urgell
 4. Estudio exhaustivo del fondo de obra gráfica

el 2016 se avanzó notablemente en el proyecto de estudio de la técnica pictórica de Dalí de los años veinte, centrado en la caracterización superficial de un grupo de 5 óleos y en la elaboración de radiografías y otros análisis con la colaboración de diversos laboratorios científicos. Otro punto principal de investigación, en la misma línea, fue el conjunto de 18 pinturas de 1982 dedicado a Miguel Ángel, que ha contribuido a profundizar en el conocimiento de la última época artística de Dalí. La divulgación de la investigación ha quedado reflejada en dos artículos del catálogo de la exposición organizada en Pisa. A lo largo del 2016 también se inspeccionaron y documentaron exhaustivamente 5 cartones de la primera época de la Sala de las Pescaderías y las 20 piezas expuestas en la Sala de las Obras Maestras, entre las cuales figuran óleos de Modest Urgell, de Marià Fortuny, de Ernest Meissonier y del propio Salvador Dalí.

Durante el ejercicio pasado se continuó con el plan de estudio de la técnica de las obras del último tramo del catálogo razonado de pinturas y se asumió la gestión y el apoyo a los procesos de documentación fotogràfica de las obras de la Fundación —tanto las de los fondos como las expuestas en el Museo— que aún no tenían imagen. Las labores llevadas a cabo incluyeron el desenmarcado de muchas de las piezas y el desmontaje de las obras que estaban colgadas en lugares complicados. Así mismo, se gestionó y dio apoyo a la documentación fotogràfica

Infraestructures i seguretat

El Departament de Museus s'ocupa de la millora i el manteniment de les infraestructures dels museus Dalí i de la seu de la Fundació. Igualment, analitza i planifica diferents aspectes de conservació preventiva de les exposicions permanents i gestiona la política de seguretat de les persones, els equipaments i les obres d'art.

INVERSIONS EN INFRAESTRUCTURES

El 2016 es va invertir un total de 284.669,37 euros en infraestructures. Les actuacions més rellevants al Teatre-Museu Dalí van ser les relacionades amb la remodelació de la Sala de les Obres Mestres; la substitució de la tapisseria de les parets del Temple d'Arturo López i la millora de la il·luminació d'aquesta sala; el repintat i el canvi d'il·luminació i instal·lacions de la Sala Mae West i d'*El Paradís*; la substitució de la moqueta de la Sala del Tresor i el nou disseny de l'aparador del carrer d'Àngels Vayreda, al qual es van incorporar monitors amb imatges dels museus Dalí.

Les intervencions en manteniment i conservació dels edificis i les instal·lacions del Castell Gala Dalí de Púbol i de la Casa Salvador Dalí de Portlligat es programen a partir de dos àmbits d'actuació complementaris: d'una banda, el seguiment preventiu i, de l'altra, la planificació de les millores en les estructures i els elements decoratius i funcionals.

106

Infraestructuras y seguridad

El Departamento de Museos se ocupa de la mejora y el mantenimiento de las infraestructuras de los museos Dalí y de la sede de la Fundación. Igualmente, analiza y planifica diferentes aspectos de conservación preventiva de las exposiciones permanentes y gestiona la política de seguridad de las personas, los equipamientos y las obras de arte.

INVERSIONES EN INFRAESTRUCTURAS

En el 2016 se invirtieron un total de 284 669,37 euros en infraestructuras. Las actuaciones más relevantes en el Teatro-Museo Dalí fueron las relacionadas con la remodelación de la Sala de las Obras Maestras; la sustitución de la tapicería de las paredes del Temple de Arturo López y la mejora de la iluminación de esta sala; el repintado y el cambio de iluminación e instalaciones de la Sala Mae West y de *El Paraíso*; la sustitución de la moqueta de la Sala del Tesoro y el nuevo diseño del escaparate de la calle de Àngels Vayreda, al cual se incorporaron monitores con imágenes de los museos Dalí.

Las intervenciones en mantenimiento y conservación de los edificios y las instalaciones del Castillo Gala Dalí de Púbol y de la Casa Salvador Dalí de Portlligat se programan a partir de dos ámbitos de actuación complementarios: por un lado, el seguimiento preventivo, y por otro, la planificación

En l'àmbit de la prevenció hi ha un seguit d'activitats comunes que formen part de la programació anual de manteniment de tots dos centres museístics, com, per exemple, el manteniment dels sistemes de canalons, desguassos, clavegueram, reg i fonts ornamentals; la rehabilitació parcial dels murs exteriors i les cobertes; la cura i la neteja de terrasses i jardins o la gestió dels recursos de comunicació, seguretat i audiovisuals. Tanmateix, a la Casa de Portlligat són especialment importants les tasques de manteniment dels murs blancs i de les parets seques de l'olivar —tant a efectes estructurals com estètics—, i al Castell de Púbol, la gestió i l'administració del jardí.

Entre les millores que durant el 2016 es van portar a terme a la Casa-Museu de Portlligat cal destacar la rehabilitació del sofà llavis de la piscina; la recuperació del para-sol japonès de l'estudi així com del color i les textures del terra de la biblioteca; la regeneració d'una part important del mur perimetral de l'olivar; la nova fase de modernització del clavegueram, que va afectar especialment el lavabo de la botiga, i la remodelació del sistema de climatització de la taquilla i del taller, una millora important pel que fa a l'eficiència energètica i al confort i pel que va suposar en termes de neteja estètica de la façana principal.

de las mejoras en las infraestructuras y los elementos decorativos y funcionales.

En el ámbito de la prevención hay una serie de actividades comunes que forman parte de la programación anual de mantenimiento de los dos centros museísticos, como, por ejemplo, el mantenimiento de los sistemas de canalones, desagües, alcantarillado, riego y fuentes ornamentales; la rehabilitación parcial de los muros exteriores y las cubiertas; el cuidado y la limpieza de terrazas y jardines o la gestión de los recursos de comunicación, seguridad y audiovisuales. Sin embargo, en la Casa de Portlligat son especialmente importantes las labores de mantenimiento de los muros blancos y de las paredes secas del olivar —tanto a efectos estructurales como estéticos—, y en el Castillo de Púbol, la gestión y la administración del jardín.

Entre las mejoras que se llevaron a cabo durante el 2016 en la Casa-Museo de Portlligat cabe destacar la rehabilitación del sofá labios de la piscina; la recuperación del parasol japonés del estudio así como del color y las texturas del suelo de la biblioteca; la regeneración de una parte importante del muro perimetral del olivar; la nueva fase de modernización del alcantarillado, que afectó especialmente al lavabo de la tienda, y la remodelación del sistema de climatización de la taquilla y del taller, una mejora importante en lo que

107

1. Neteja dels ous que coronen la Torre Galatea
2. Tasques de paleta a la terrassa del Delme, a Púbol
1. Limpieza de los huevos que coronan la Torre Galatea
2. Labores de albañilería en la terraza del Diezmo, en Púbol

Quant al Castell de Púbol, es va haver d'afrontar una poda intensiva de plàtans arran de la detecció, a finals del 2015, de problemes importants de salut en dos dels arbres; també es va renovar una petita part de la tanca centenària d'evònim i es va replantar l'emblemàtic taronger de la rampa d'accés. En l'àmbit de les instal·lacions cal destacar l'actualització i millora de la climatització de les àrees de personal i de seguretat, que va permetre dotar la botiga d'un sistema de clima. Altres intervencions remarcables de l'exercici van ser el decapatge i el sanejament del terra de ceràmica del menjador, la reparació de l'aïllament de l'accés a la Sala del Delme, la primera intervenció destinada a anivellar les pedres del pati central, la substitució del vidre de la finestra neogòtica de la Sala de les Gales de Gala o la renovació dels rams i aplics de semprevives.

MANTENIMENT D'INSTAL·LACIONS

El manteniment de les instal·lacions dels museus Dalí i de la seu central de la Fundació comprèn les tasques necessàries per garantir el bon funcionament dels sistemes de seguretat, climatització, il·luminació i exposició de les obres d'art, tots els quals són essencials per a la conservació i la protecció del patrimoni cultural de l'entitat. Durant el 2016 es va subcontractar per un valor de 368.655,27 euros a tercers una part dels treballs específics de manteniment i reparació de les infraestructures esmentades.

se refiere a la eficiencia energética y al confort y por lo que supuso en términos de limpieza estética de la fachada principal.

En cuanto al Castillo de Púbol, se tuvo que afrontar una poda intensiva de plátanos a raíz de la detección, a finales del 2015, de importantes problemas de salud en dos de los árboles; también se renovó una pequeña parte de la cerca centenaria de evónimo y se replantó el emblemático naranjo de la rampa de acceso. En el ámbito de las instalaciones cabe destacar la actualización y mejora de la climatización de las áreas de personal y de seguridad, que permitió dotar a la tienda de un sistema de clima. Otras intervenciones destacables del ejercicio fueron el decapado y el saneamiento del suelo de cerámica del comedor, la reparación del aislamiento del acceso a la Sala del Diezmo, la primera intervención destinada a nivelar las piedras del patio central, la sustitución del cristal de la ventana neogótica de la Sala de las Galas de Gala o la renovación de los ramos y apliques de siemprevivas.

MANTENIMIENTO DE INSTALACIONES

El mantenimiento de las instalaciones de los museos Dalí y de la sede central de la Fundación comprende las tareas necesarias para garantizar el buen funcionamiento de los sistemas de seguridad, climatización, iluminación y

1. Poda dels plataners centenaris de Púbol
 2. Neteja i repintat de la Sala Mae West
 3. Muntatge de l'exposició *De somnis, passejos nocturns i vivències*
 4. Retocs de pintura a la Casa de Portlligat
 5. Recuperació del para-sol japonès
 6. Substitució de la tapisseria del Templet d'Arturo López
1. Poda de los plátanos centenarios de Púbol
 2. Limpieza y repintado de la Sala Mae West
 3. Montaje de la exposición *De sueños, paseos nocturnos y vivencias*
 4. Retoques de pintura en la Casa de Portlligat
 5. Recuperación del parasol japonés
 6. Sustitución de la tapicería del Templete de Arturo López

SEGURETAT

Al llarg de l'exercici passat es van esmerçar recursos en la incorporació d'un vigilant jurat al vestíbul del Museu i en la culminació de la primera fase del procés de substitució de les càmeres analògiques per altres de digitals, que en aquests moments ja cobreixen tot el perímetre de les nostres instal·lacions; a més, es va canviar la càmera situada a l'entrada del vestíbul del Museu per una altra de millor qualitat que facilita l'obtenció de retrats dels visitants en situació de contrallum. En matèria de política de seguretat cal destacar, per la seva importància econòmica, els recursos destinats a les empreses de vigilància que col·laboren amb la Fundació per garantir la seguretat del patrimoni cultural de l'entitat, dels visitants i del personal, que, en total, van ascendir a 1.138.269,54 euros.

exposición de las obras de arte, todos los cuales son esenciales para la conservación y la protección del patrimonio cultural de la entidad. Durante el 2016 se subcontrató a terceros, por un valor de 368 655,27 euros, una parte de los trabajos específicos de mantenimiento y reparación de las mencionadas infraestructuras.

SEGURIDAD

A lo largo del ejercicio pasado se emplearon recursos en la incorporación de un vigilante jurado al vestíbulo del Museo y en la culminación de la primera fase del proceso de sustitución de las cámaras analógicas por otras digitales, que en estos momentos ya cubren todo el perímetro de nuestras instalaciones; además, se cambió la cámara situada a la entrada del vestíbulo del Museo por otra de mejor calidad que facilita la obtención de retratos de los visitantes en situación de contraluz. En cuanto a la política de seguridad cabe destacar, por su importancia económica, los recursos destinados a las empresas de vigilancia que colaboran con el personal de la Fundación para garantizar la seguridad del patrimonio cultural de la entidad, de los visitantes y del personal, que ascendieron a 1 138 269,54 euros.

Je suis
fou
de dali!

Dali

DR
33 TOURS
SALVADOR DALI
1. LA POLLE 6'31"
2. LE GANE 6'41"
3. LE CINEMA 6'50"
4. LA CONQUETE DE L'ESPACE 7'37"
5. L'HYBERNATION 7'51"
6. LA JEUNESE 8'38"
7. DIEU 1'36"
Productions LES PRODUCTIONS J.P.P.
et GARCIA CARPENTIER
DEQUEST Jean Pierre
Singer WARTSON MOTTIER

El fet que la Fundació sigui la gestora, en exclusiva, dels drets immaterials lligats a l'obra i la persona de Salvador Dalí li atorga una posició extraordinària com a institució cultural dins el mercat internacional de l'art. Aquest àmbit d'actuació representa una plataforma de creixement, gràcies a l'explotació dels drets mitjançant la concessió de llicències, i, al mateix temps, es perfila com una eina efectiva en les accions destinades a la defensa d'aquests mateixos drets. La Fundació disposa de l'assessorament de Roca Junyent Advocats en el desenvolupament d'aquestes funcions.

GENERACIÓ DE RECURSOS. ELS DRETS IMMATERIALS

Durant l'exercici passat, la Fundació va gestionar i autoritzar més de 240 sol·licituds de permisos de reproducció d'obres de Salvador Dalí procedents d'arreu del món. Aquesta tasca no seria possible sense el suport de la societat de gestió VEGAP, membre de la xarxa internacional de societats de gestió CISAC. La documentació aportada pels sol·licitants es revisa rigorosament a fi de comprovar que les reproduccions siguin sempre fidels a les obres i que les informacions facilitades siguin correctes. Quan el cas ho requereix es demana assessorament al CED i al Departament de Conservació i Restauració. El 2016 es van rebre nombroses sol·licituds des del Japó, arran de la important exposició retrospectiva dedicada a Salvador Dalí en aquest país.

Paral·lelament a les gestions de *copyright*, la Fundació du a terme inspeccions periòdiques en botigues físiques i virtuals per controlar que els articles en venda amb reproducció d'obres de Dalí siguin productes llicenciats. Durant el 2016 es va fer una feina molt notable en aquest sentit. Entre les sol·licituds d'ús de la imatge de Salvador Dalí rebudes directament per la Fundació cal esmentar la llicència signada amb el banc suís SYZ per a una campanya promocional en revistes financeres; aquesta petició demostra, un cop més, que la imatge de Salvador Dalí continua essent evocadora i poderosa com a eina publicitària. La Real Casa de la Moneda, d'altra banda, va editar, amb llicència de la Fundació, una sèrie de monedes de la col·lecció «Épocas de Europa», amb una temàtica comuna entre diversos països de la Unió Europea; la sèrie del 2016, formada per una tirada limitada de monedes d'or i plata, estava dedicada al segle xx i el modernisme i s'hi reproduïa una personalitat representativa de l'època i reconeguda internacionalment, en aquest cas Salvador Dalí. En l'àmbit dels suports audiovisuals, finalment, es va autoritzar l'ús de la imatge de Gala i Salvador Dalí per a un documental italià titulat *Artists in Love*, produït per Ballandi Multimedia.

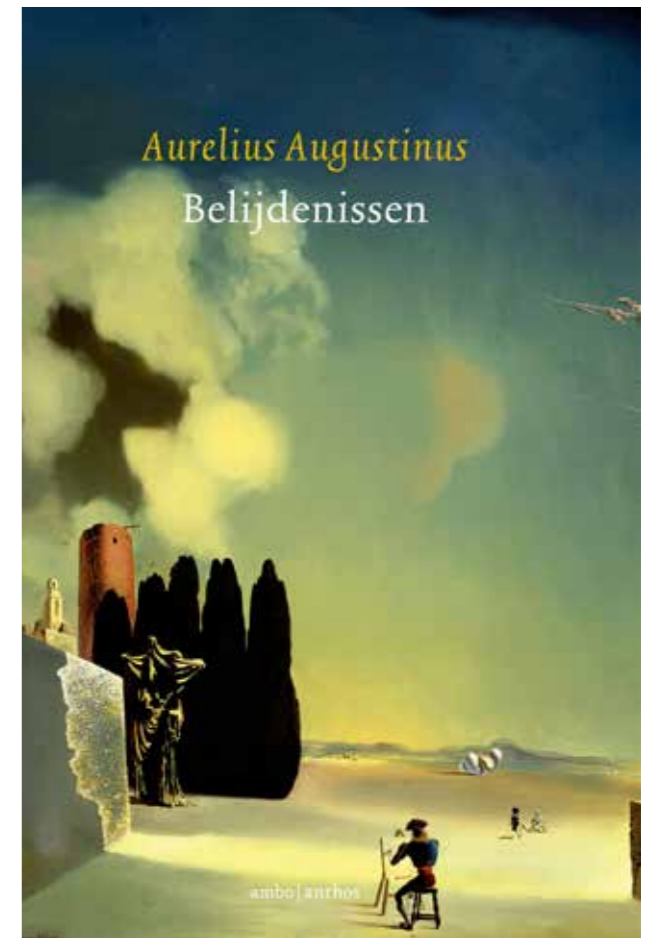
LES MARQUES

Fa deu anys, la Fundació va dissenyar la seva estratègia en matèria de marques. Aquesta estratègia es fonamenta,

d'una banda, en el desenvolupament d'una marca d'alta qualitat per a productes selectes i, de l'altra, en una marca comercial per a articles de caire més comercial, identificats com a «producte autoritzat». En aquest apartat dels drets immaterials, el principal objectiu és consolidar els registres existents a escala mundial per tal de prestigiar la marca «Dalí» i per protegir i defensar les marques de la casa, prestant una atenció especial als registres que puguin tenir relació amb les exposicions internacionals organitzades per la Fundació. En el marc d'aquesta activitat, el 2016 es va poder evitar que es registressin diversos dissenys industrials que reproduïen, per a tota mena de productes, la Torre Galatea, els rellotges tous o la imatge del mateix Salvador Dalí així com una marca d'articles de perfumeria al Paraguai molt semblant a una de pròpia, Dalmania.

GENERACIÓ DE PRESTIGI. LA FUNDACIÓ COM A REFERENT ÚNIC DEL MERCAT DE L'ART

La Fundació Dalí ofereix un servei de peritatge d'obra original única a través de la Comissió d'Acreditació i Catalogació (CAC). En un primer terme, es tracta d'un servei orientat a particulars, però la Fundació també intervé com a pèrit a petició de l'autoritat judicial o policial i, en aquests casos, per a tot tipus d'obra, és a dir, també la seriada. Al marge de l'activitat que desenvolupa com a membre integrant de la CAC, l'aportació dels Serveis Jurídics se centra

El hecho de que la Fundación sea la gestora, en exclusiva, de los derechos inmatrimales vinculados a la obra y la persona de Salvador Dalí le otorga una posición extraordinaria como institución cultural dentro del mercado internacional del arte. Este ámbito de actuación representa una plataforma de crecimiento, gracias a la explotación de los derechos mediante la concesión de licencias, y, al mismo tiempo, se perfila como una herramienta efectiva en las acciones destinadas a la defensa de estos mismos derechos. La Fundación cuenta con el asesoramiento de Roca Junyent Advocats en el desarrollo de estas funciones.

GENERACIÓN DE RECURSOS. LOS DERECHOS INMATERIALES

Durante el ejercicio pasado, la Fundación gestionó y autorizó más de 240 solicitudes de permisos de reproducción de obras de Salvador Dalí procedentes de todo el mundo. Esta labor no sería posible sin el apoyo de la sociedad de gestión VEGAP, miembro de la red internacional de sociedades de gestión CISAC. La documentación aportada por los solicitantes se revisa rigurosamente a fin de comprobar que las reproducciones sean siempre fieles a las obras y que las informaciones facilitadas sean correctas. Cuando el caso lo requiere se pide asesoramiento al CED y al Departamento de Conservación y Restauración. En el 2016 se recibieron numerosas solicitudes desde Japón, con motivo de la importante exposición retrospectiva dedicada a Salvador Dalí en este país.

Paralelamente a las gestiones de *copyright*, la Fundación lleva a cabo inspecciones periódicas en tiendas físicas y virtuales para controlar que los artículos en venta con reproducciones de obras de Dalí sean productos licenciados. Durante el 2016 se realizó una labor muy notable en este sentido. Entre las solicitudes de uso de la imagen de Salvador Dalí recibidas directamente por la Fundación, cabe mencionar la licencia firmada con el banco suizo SYZ para una campaña promocional en revistas financieras; esta petición demuestra, una vez más, que la imagen de Salvador Dalí continúa siendo evocadora y poderosa como herramienta publicitaria. La Real Casa de la Moneda, por otra parte, editó, con licencia de la Fundación, una serie de monedas de la colección «Épocas de Europa», con una temática común entre diversos países de la Unión Europea; la serie del 2016, formada por una tirada limitada de monedas de oro y plata, estaba dedicada al siglo xx y el modernismo y en ellas se reproducía una personalidad representativa de la época y reconocida internacionalmente, en este caso, Salvador Dalí. En el ámbito de los soportes audiovisuales, finalmente, se autorizó el uso de la imagen de Gala y Salvador Dalí para un documental italiano titulado *Artists in Love*, producido por Ballandi Multimedia.

LAS MARCAS

Hace diez años, la Fundación diseñó su estrategia en materia de marcas. Esta estrategia se fundamenta, por una parte, en el desarrollo de una marca de alta calidad para productos selectos, y por otra, en una marca comercial para artículos de carácter más comercial, identificados como «producto autorizado». En este apartado de los derechos inmatrimales, el principal objetivo es consolidar los registros existentes a escala mundial a fin de prestigiar la marca «Dalí» y para proteger y defender las marcas de la casa, prestando una especial atención a los registros que puedan tener relación con las exposiciones internacionales organizadas por la Fundación. En el marco de esta actividad, en el 2016 se pudo evitar que se registraran diversos diseños industriales que reproducían, para todo tipo de productos, la Torre Galatea, los relojes blandos o la imagen del propio Salvador Dalí así como una marca de artículos de perfumería en Paraguay muy similar a una propia, Dalmania.

GENERACIÓN DE PRESTIGIO. LA FUNDACIÓN COMO REFERENTE ÚNICO DEL MERCADO DEL ARTE

La Fundación Dalí ofrece un servicio de peritaje de obra original única a través de la Comisión de acreditación y Catalogación (CAC). En un primer término, se trata de un servicio orientado a particulares, pero la Fundación también interviene como perito a petición de la autoridad judicial

primordialment en la definició de criteris per a l'elaboració d'informes, l'assessorament sobre la terminologia que cal emprar davant dels organismes oficials i, en particular, la concreció dels criteris de classificació i qualificació de les obres en funció del nivell d'intervenció de la creativitat del Mestre. Aquest àmbit de treball implica també donar a conèixer i promocionar a escala mundial el procés d'investigació i d'estudi multidisciplinari que es du a terme, i a participar activament en diferents fòrums i seminaris.

ACCIONS JUDICIALS

Des del punt de vista estrictament jurídic cal esmentar les intervencions centrades pròpiament en la defensa dels drets davant de qualsevol actuació fraudulenta per part de tercers.

Els Serveis Jurídics de la Fundació Dalí coordinen i fan el seguiment de tots els procediments judicials en curs, tant els estatals com els que, per la seva naturalesa, s'han de tramitar en jurisdiccions estrangeres. Durant el 2016 es van resoldre favorablement als interessos de la nostra entitat dos processos que, per la seva transcendència i complexitat jurídica, volem ressaltar aquí. En el procediment principal seguit contra l'empresa VS Marketing per l'explotació dels dibuixos de l'*Auca*, d'una banda, cal destacar que, després de més de sis anys de litigi, el jutge israelià va dictar una sentència en la qual dictaminava que l'empresa

en qüestió havia infringit en nombroses ocasions l'acord extrajudicial al qual s'havia arribat el 2011.

El segon cas del qual volem fer esment és el relacionat amb la demanda que Cécile Grindel Éluard va interposar el 2013 contra la Fundació i l'editorial que, amb l'acord de la nostra entitat, va editar *Gala Dalí. La vida secreta. Diari inèdit*; novament, la sentència va ser favorable a la Fundació.

En general, es pot dir que l'evolució dels assumptes jurídics segueix una tendència positiva quant a la consolidació i la visibilitat de la Fundació com a gestora internacional dels drets de Dalí. Tot i amb això, cal tenir present que, sovint, les controvèrsies que acaben en judici s'acompanyen d'un factor d'impredictibilitat important, ja que depenen de les iniciatives de tercers que volen fer valdre unes pretensions discutibles.

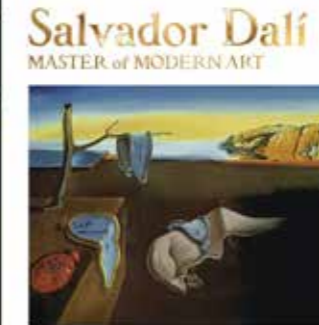
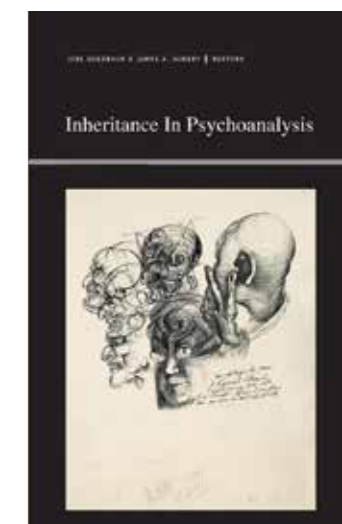
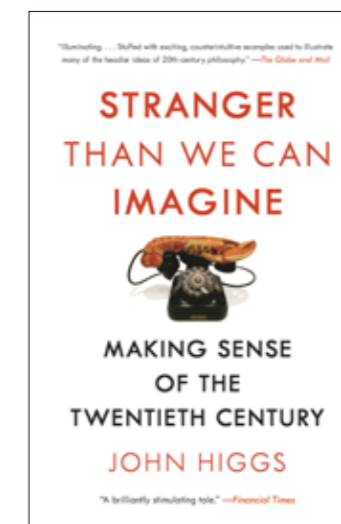
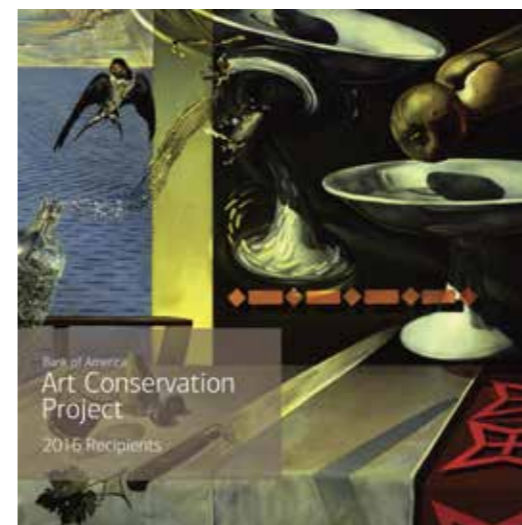
RELACIONS AMB L'ESTAT

Les relacions amb l'Estat espanyol s'articulen a través de la Comissió de Seguiment, òrgan que es va crear en el marc de l'Ordre ministerial de 8 de gener de 2001, i que es reuneix periòdicament per supervisar l'activitat de la Fundació. L'any 2011 es va aconseguir la renovació d'aquesta ordre així com la signatura del conveni que l'acompanya; ambdós documents serveixen per facilitar la tasca de la Fundació en l'exercici dels drets que té atorgats.

nuestra entidad dos procesos que, por su trascendencia y complejidad jurídica, queremos resaltar aquí. En el procedimiento principal seguido contra la empresa VS Marketing por la explotación de los dibujos del *Auca*, por una parte, cabe destacar que, después de más de seis años de litigio, el juez israelí dictó una sentencia en la que dictaminaba que la empresa en cuestión había infringido en numerosas ocasiones el acuerdo extrajudicial al que se había llegado en el 2011.

El segundo caso que queremos mencionar es el relacionado con la demanda que Cécile Grindel Éluard interpuso en el 2013 contra la Fundación y la editorial que, con el acuerdo de nuestra entidad, editó *Gala Dalí. La vida secreta. Diario inédito*; nuevamente, la sentencia fue favorable a la Fundación.

En general, se puede decir que la evolución de los asuntos jurídicos sigue una tendencia positiva en cuanto a la consolidación y la visibilidad de la Fundación como gestora internacional de los derechos de Dalí. Con todo, cabe tener presente que, a menudo, las controversias que acaban en juicio se acompañan de un factor de impredecibilidad importante, ya que dependen de las iniciativas de terceros que quieren hacer valer unas pretensiones discutibles.

o policial y, en estos casos, para todo tipo de obra, es decir, también la seriada. Al margen de la actividad que desarrolla como miembro integrante de la CAC, la aportación de los Servicios Jurídicos se centra primordialmente en la definición de criterios para la elaboración de informes, el asesoramiento sobre la terminología que debe emplearse ante los organismos oficiales y, en particular, la concreción de los criterios de clasificación y calificación de las obras en función del nivel de intervención de la creatividad del Maestro. Este ámbito de trabajo implica también dar a conocer y promocionar a escala mundial el proceso de investigación y de estudio multidisciplinar que se lleva a cabo, así como participar activamente en diferentes foros y seminarios.

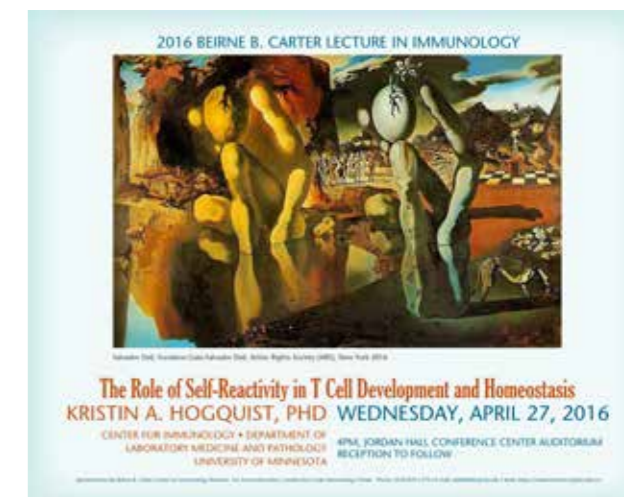
ACCIONES JUDICIALES

Desde el punto de vista estrictamente jurídic, cabe mencionar las intervenciones centradas propiamente en la defensa de los derechos ante cualquier actuación fraudulenta por parte de terceros.

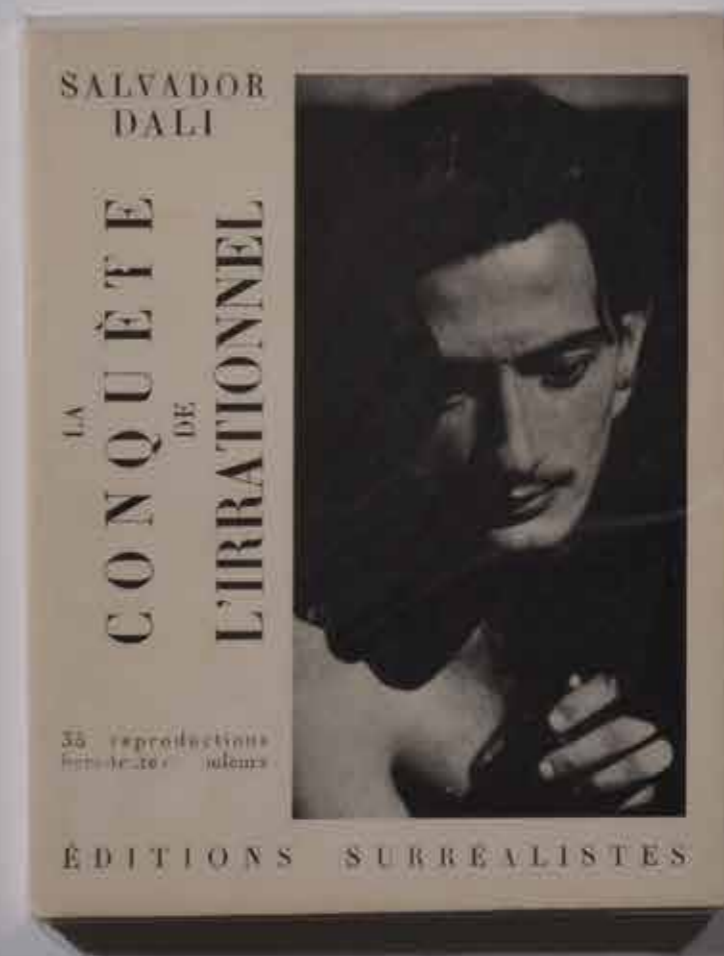
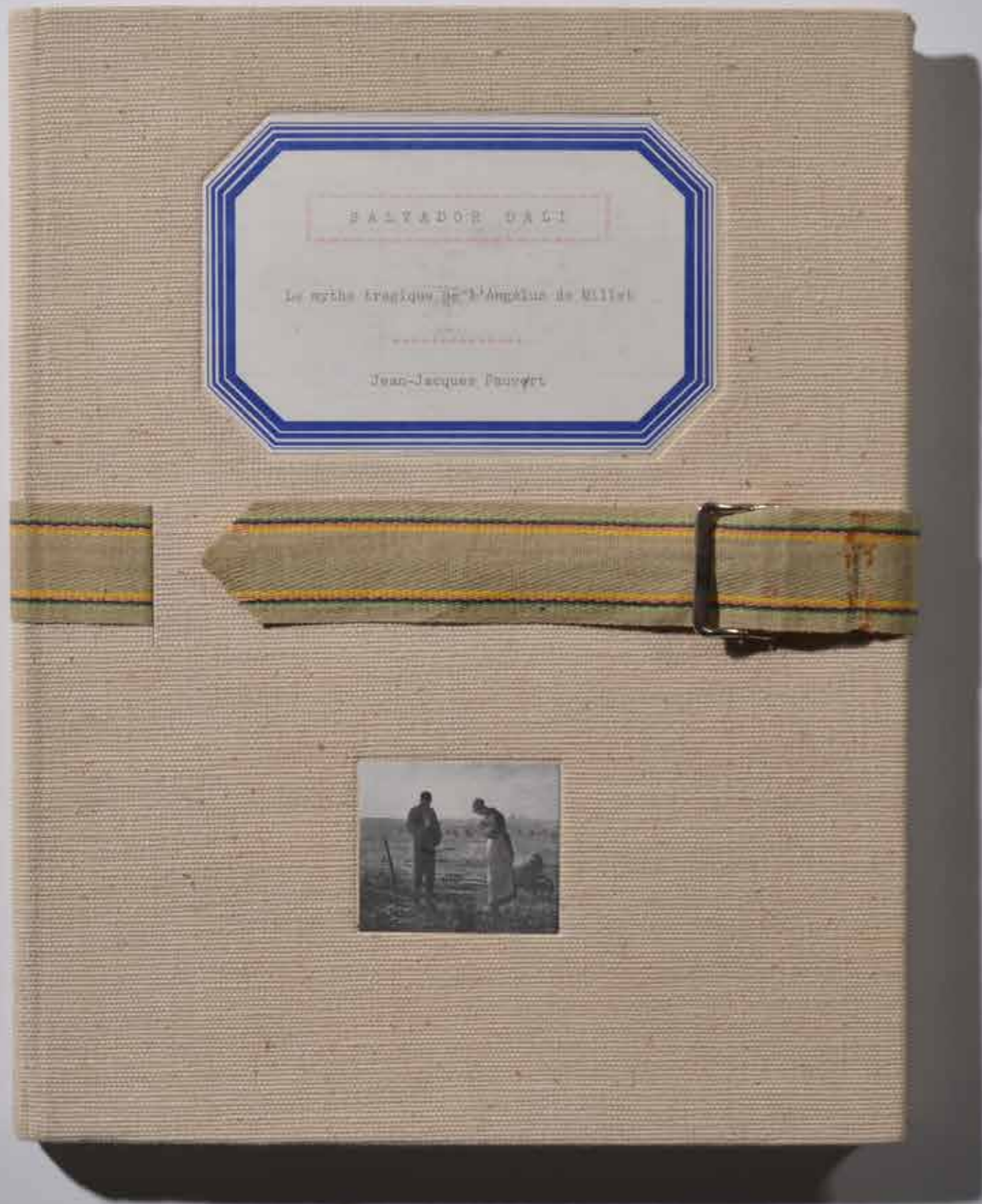
Los Servicios Jurídicos de la Fundación Dalí coordinan y realizan el seguimiento de todos los procedimientos judiciales en curso, tanto los estatales como los que, por su naturaleza, deben tramitarse en jurisdicciones extranjeras. Durante el 2016 se resolvieron favorablemente a los intereses de

RELACIONES CON EL ESTADO

Las relaciones con el Estado español se articulan a través de la Comisión de Seguimiento, órgano que se creó en el marco de la Orden ministerial de 8 de enero de 2001, y que se reúne periódicamente para supervisar la actividad de la Fundación. En el 2011 se consiguió la renovación de esta orden así como la firma del convenio que la acompaña; ambos documentos sirven para facilitar la labor de la Fundación en el ejercicio de los derechos que tiene otorgados.

Publicacions llicenciades per la Fundació
Publicaciones licenciadas por la Fundación

Formació

Al llarg del 2016, la Fundació va organitzar els cursos següents per al seu personal:

Curset, a càrrec d'Estudis i Projectes Informàtics, sobre el programa de gestió estadística Business Intelligence (BI), adreçat als responsables dels museus Dalí.

Curs en línia de perfeccionament de l'anglès impartit per YES 'N' YOU i dirigit al personal de les cases-museu.

Curs sobre treballs verticals a càrrec d'HUNE, per al personal de manteniment i els responsables i subresponsables de les cases.

Miquel Sanchez, cap de Personal, i Isabel Castell, col·laboradora de Recursos Humans, van assistir, a Barcelona, a un curs de Cualtis sobre el SILTRA, el nou sistema de liquidació directa a la Seguretat Social.

El personal dels museus i les botigues va participar en un curs pràctic sobre sistemes d'extinció de foc impartit per Cualtis al parc de bombers.

El personal de la Fundació també va assistir a cursos i activitats organitzats per altres entitats:

Nuri Aldeguer, cap de Promoció, va assistir als cursos següents:

«El misteri dels públics», trobada d'educació, mediació i treball amb públics en les arts visuals, celebrada al MACBA.

II Jornades Pràcticum de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona.

En el marc del programa de formació Turisme 360°, taller «The Chinese market», ofert pel Patronat de Turisme Costa Brava Girona, al qual també va assistir Imma Parada.

19 Jornades DEAC «Conjugar participar», al Museu Marítim de Barcelona.

Imma Parada, secretària de la Comissió d'Acreditació i Catalogació, va assistir a un congrés a la Haia sobre processos d'autenticació en l'art.

1. Curs sobre extinció de foc al parc de bombers
2. Formació pràctica sobre treballs verticals
1. Curso sobre extinción de fuego en el parque de bomberos
2. Formación práctica sobre trabajos verticales

Formación

A lo largo del 2016, la Fundación organizó los siguientes cursos para su personal:

Cursillo, a cargo de Estudios i Projectes Informàtics, sobre el programa de gestión estadística Business Intelligence (BI), dirigido a los responsables de los museos Dalí.

Curso en línea de perfeccionamiento del inglés impartido por YES 'N' YOU y dirigido al personal de las casas-museo.

Curso sobre trabajos verticales a cargo de HUNE, para el personal de mantenimiento y los responsables y subresponsables de las casas.

Miquel Sanchez, jefe de Personal, e Isabel Castell, colaboradora de Recursos Humanos, asistieron, en Barcelona, a un curso de Cualtis sobre el SILTRA, el nuevo sistema de liquidación directa a la Seguridad Social.

El personal de los museos y las tiendas participó en un curso práctico sobre sistemas de extinción de fuego impartido por Cualtis en el parque de bomberos.

El personal de la Fundación también asistió a cursos y actividades organizados por otras entidades:

Nuri Aldeguer, jefa de Promoción, asistió a los cursos siguientes:

«El misteri dels públics», encuentro de educación, mediación y trabajo con públicos en las artes visuales, celebrado en el MACBA.

II Jornadas Prácticum de la Facultad de Educación y Psicología de la Universitat de Girona.

En el marco del programa de formación Turisme 360°, taller «The Chinese market», ofrecido por el Patronat de Turisme Costa Brava Girona, al cual también asistió Imma Parada.

19 Jornades DEAC «Conjugar participar», en el Museu Marítim de Barcelona.

Imma Parada, secretaria de la Comisión de Acreditación y Catalogación, asistió a un congreso en La Haya sobre procesos de autenticación en arte.

Departaments i plantilla

La Fundació s'estructura en els departaments següents:

PATRONAT I SECRETARIA GENERAL

President
Ramon Boixadós Malé

Secretari general
Lluís Peñuelas Reixach

Secretaria
Mª Teresa Brugués Rost

Comptabilitat i finances
Àngels Pairó Giménez
Judit Pairó Giménez
Expí Porrás Roman

Administració
Mª Dolors Costa Font

DEPARTAMENT DE MUSEUS

Directora
Montse Aguer Teixidor

Gestió i administració
Lluís Peñuelas Reixach

Teatre-Museu i cap de Personal de la Fundació
Miquel Sanchez Duran

Púbol, Portlligat i Projectes Museològics
Jordi Artigas Cadena

Personal i Reserves de Grups
Isabel Castell Pujol
Anisa Chaer Yemlahi Serroukh

Instal·lacions i Manteniment
Roger Ferré Puig
Ferran Ortega López

DEPARTAMENT DE CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ

Directora
Montse Aguer Teixidor

Cap de conservació i restauració
Irene Civil Plans

Restauradors-conservadors
Elisenda Aragonès Miquel
Noèlia Garcia Valencia
Josep Mª Guillamet Lloveras
Yvonne Heinert Comas
Juliette Murphy
Dolors Velasco Rodríguez

REGISTRE

Rosa Aguer Teixidor

CENTRE D'ESTUDIS DALINIANS

Directora
Montse Aguer Teixidor

Equip de coordinació
Rosa Mª Maurell Constans
Carme Ruiz González
Cuca Rodríguez Costa
Bea Crespo Trancón
Lucia Moni
Laura Bartolomé Roviras
Fiona Mata Echeverry
Clara Silvestre Colomer

DEPARTAMENT DE GERÈNCIA

Gerent
Joan Manuel Sevillano Campalans

Difusió i Servei Educatiu
Nuri Aldeguer Corominas

120

Departamentos y plantilla

La Fundación se estructura en los siguientes departamentos:

PATRONATO Y SECRETARÍA GENERAL

Presidente
Ramon Boixadós Malé

Secretario general
Lluís Peñuelas Reixach

Secretaría
Mª Teresa Brugués Rost

Contabilidad y finanzas
Àngels Pairó Giménez
Judit Pairó Giménez
Expí Porrás Roman

Administración
Mª Dolors Costa Font

DEPARTAMENTO DE MUSEOS

Directora
Montse Aguer Teixidor

Gestión y administración
Lluís Peñuelas Reixach

Teatro-Museo y jefe de Personal de la Fundación
Miquel Sanchez Duran

Púbol, Portlligat y Proyectos Museológicos
Jordi Artigas Cadena

Personal y Reservas de Grupos
Isabel Castell Pujol
Anisa Chaer Yemlahi Serroukh

Instalaciones y Mantenimiento
Roger Ferré Puig
Ferran Ortega López

DEPARTAMENTO DE CONSERVACIÓN Y RESTAURACIÓN

Directora
Montse Aguer Teixidor

Jefa de conservación y restauración
Irene Civil Plans

Restauradores-conservadores
Elisenda Aragonès Miquel
Noèlia Garcia Valencia
Josep Mª Guillamet Lloveras
Yvonne Heinert Comas
Juliette Murphy
Dolors Velasco Rodríguez

REGISTRO

Rosa Aguer Teixidor

CENTRO DE ESTUDIOS DALINIANOS

Directora
Montse Aguer Teixidor

Equipo de coordinación
Rosa Mª Maurell Constans
Carme Ruiz González
Cuca Rodríguez Costa
Bea Crespo Trancón
Lucia Moni
Laura Bartolomé Roviras
Fiona Mata Echeverry
Clara Silvestre Colomer

DEPARTAMENTO DE GERENCIA

Gerente
Joan Manuel Sevillano Campalans

Difusión y Servicio Educativo
Nuri Aldeguer Corominas

121

Secretaria i Administració de Drets
Mercedes Aznar Laín

Web i Xarxes Socials
Cinzia Azzini
Aitor Morte Estévez

Comercialització
Carles Cervera Rucabado

Serveis Informàtics
Olesya Egorova

Serveis Jurídics
Isabella Kleinjung

Màrqueting
Sílvia Nello Maldiney

Comunicació
Imma Parada Soler

TEATRE-MUSEU DALÍ

Responsables adjunts
Carles Núñez Felip
Carles Font Garcia

Subresponsable adjunta
Anna Enrique Reno

Responsable de les botigues
del Teatre-Museu Dalí
Núria Estévez Rodríguez

Serveis d'accés, atenció al
visitant, informació, neteja,
manteniment i botiga
Manel Albreda Vicente
M. Jesús Areizaga Rodríguez
Assumpció Arnall Figueres
Maryia Atanova
Maria Auquer Simon
Ramatoulaye Balde
Soraya Belmonte Puertas
Anna Blanco Cerdà
Pol Cabezos Casademont
Fina Carbelo Rodríguez
Marina Castro Rodà
Júlia Cebrià Costa

Gemma Clos Clos
Lídia Colomer Niubó
David Combis Palacios
Aleix Contreras Fernández
Joan Cruañas Sarola
Annie Cubizolles Roman
Jordi Doménech de Ros
Rachid El Ouariachi Bouthala
Rosa Falgàs Mach
Sílvia Felip Torres
Miquel Fernández Garcia
Marcel Figueras Cardos
Sebastià Forment Basco
Clàudia Galli Purcallas
Anna Garcia Garcia
Sandra Guerrero Reyes
Sílvia Guerrero Sánchez
Esther Iglesias Carrión
Elizaveta Ilina
Sofya Ilina
Jaume Illa Bonany
Olga Kylymnyk
Yessica Ledesma Ledesma
Olga Lizana López
Víctor López Ollero
Noèlia Martín Naves
Flor Miscopein
Josefa Moreno Montilla

Patrícia Morente Juanola
Azucena Moya Morcillo
Josefina Murillo Moreno
Cèlia Naves Roldán
Carmen Paredes Tello
Núria Parnau Foraster
Margarita Rodríguez Heras
Petra Romo Félix
Teresa Rovira Fernández
Andrea Sanjosé Núñez
Sara Simón Ramia
Pau Subirós Bardera
Eva Taboas Antón
Assumpció Tàpias Carbó
Rosa Tarradas Albatana
Carme Tarragó Mauri
Paula Tibau Molero
Cristian Toribio Amaro
Judith Urbano Martín
Leticia Valenzuela Gil
Elena Vergés Simon
Anna Mª Vert Pérez
Lisa Wuyts

CASA-MUSEU CASTELL GALA-DALÍ

Responsable adjunta
Núria Ferrer Carbó

Subresponsable adjunta
Joana Planet Carnicé

Serveis d'accés, atenció al
visitant, informació, neteja,
manteniment i botiga
Marta Alarcón Oliveras
Isabel Carreras Ferrer
Mariona Cortadellas Mercader
Dolors Fabrellas Vila
Maria Gispert Bahí
Gemma Pascual Planas
Maribel Rabaña Maynau
Ariadna Raventós de Volart
Josefina Salavedra Cornellà
Laura Serrabella Quintana

CASA-MUSEU SALVADOR DALÍ

Responsable adjunt
Jesús Cuadros Muguerza

Secretaría y Administración
de Derechos
Mercedes Aznar Laín

Web y redes sociales
Cinzia Azzini
Aitor Morte Estévez

Comercialización
Carles Cervera Rucabado

Servicios Informáticos
Olesya Egorova

Servicios Jurídicos
Isabella Kleinjung

Marketing
Sílvia Nello Maldiney

Comunicación
Imma Parada Soler

TEATRO-MUSEO DALÍ

Responsables adjuntos
Carles Núñez Felip
Carles Font Garcia

Subresponsable adjunta
Anna Enrique Reno

Responsable de las tiendas
del Teatro-Museo Dalí
Núria Estévez Rodríguez

Servicios de acceso, atención
al visitante, información, limpieza,
mantenimiento y tienda
Manel Albreda Vicente
M. Jesús Areizaga Rodríguez
Assumpció Arnall Figueres
Maryia Atanova
Maria Auquer Simon
Ramatoulaye Balde
Soraya Belmonte Puertas
Anna Blanco Cerdà
Pol Cabezos Casademont
Fina Carbelo Rodríguez
Marina Castro Rodà
Júlia Cebrià Costa

Gemma Clos Clos
Lídia Colomer Niubó
David Combis Palacios
Aleix Contreras Fernández
Joan Cruañas Sarola
Annie Cubizolles Roman
Jordi Doménech de Ros
Rachid El Ouariachi Bouthala
Rosa Falgàs Mach
Sílvia Felip Torres
Miquel Fernández Garcia
Marcel Figueras Cardos
Sebastià Forment Basco
Clàudia Galli Purcallas
Anna Garcia Garcia
Sandra Guerrero Reyes
Sílvia Guerrero Sánchez
Esther Iglesias Carrión
Elizaveta Ilina
Sofya Ilina
Jaume Illa Bonany
Olga Kylymnyk
Yessica Ledesma Ledesma
Olga Lizana López
Víctor López Ollero
Noèlia Martín Naves
Flor Miscopein
Josefa Moreno Montilla

Patrícia Morente Juanola
Azucena Moya Morcillo
Josefina Murillo Moreno
Cèlia Naves Roldán
Carmen Paredes Tello
Núria Parnau Foraster
Margarita Rodríguez Heras
Petra Romo Félix
Teresa Rovira Fernández
Andrea Sanjosé Núñez
Sara Simón Ramia
Pau Subirós Bardera
Eva Taboas Antón
Assumpció Tàpias Carbó
Rosa Tarradas Albatana
Carme Tarragó Mauri
Paula Tibau Molero
Cristian Toribio Amaro
Judith Urbano Martín
Leticia Valenzuela Gil
Elena Vergés Simon
Anna Mª Vert Pérez
Lisa Wuyts

CASA-MUSEO CASTILLO GALA-DALÍ

Responsable adjunta
Núria Ferrer Carbó

Subresponsable adjunta
Joana Planet Carnicé

Servicios de acceso, atención
al visitante, información, limpieza,
mantenimiento y tienda
Marta Alarcón Oliveras
Isabel Carreras Ferrer
Mariona Cortadellas Mercader
Dolors Fabrellas Vila
Maria Gispert Bahí
Gemma Pascual Planas
Maribel Rabaña Maynau
Ariadna Raventós de Volart
Josefina Salavedra Cornellà
Laura Serrabella Quintana

CASA-MUSEO SALVADOR DALÍ

Responsable adjunto
Jesús Cuadros Muguerza

Subresponsables adjuntas
Raquel Mercado Fernández
Anna M. Descamps Pomés

Serveis d'accés, atenció al
visitant, informació, neteja,
manteniment i botiga
Ramy Abou-Assali Martínez
Anna Mª Caminada Llorens
Maria Corral Manzano
Antònia Descamps Oriol
Carles Descamps Ribas
Elsa Egea Carmona
Iman El Mersali El Moussati
Yolanda Garcia Montoro
Margarita Garcia Reyero
Robert Genovès Núñez
Vanessa Gómez Serriñana
Cristina Jorquera Navarro
Araceli Juárez Martínez
Manel López Barrios
Marta Martí Triadú
Noemí Mercado Fernández
Maria Novellas Gràcia
Susana Ahidee Quito
Meritxell Roura Llora
Ruth Sánchez Ballesteros

Subresponsables adjuntas
Raquel Mercado Fernández
Anna M. Descamps Pomés

Servicios de acceso, atención
al visitante, información, limpieza,
mantenimiento y tienda
Ramy Abou-Assali Martínez
Anna Mª Caminada Llorens
Maria Corral Manzano
Antònia Descamps Oriol
Carles Descamps Ribas
Elsa Egea Carmona
Iman El Mersali El Moussati
Yolanda Garcia Montoro
Margarita Garcia Reyero
Robert Genovés Núñez
Vanessa Gómez Serriñana
Cristina Jorquera Navarro
Araceli Juárez Martínez
Manel López Barrios
Marta Martí Triadú
Noemí Mercado Fernández
Maria Novellas Gràcia
Susana Ahidee Quito
Meritxell Roura Llora
Ruth Sánchez Ballesteros

La Fundació Gala-Salvador Dalí fa habitualment estudis de públic, la gestió i avaluació dels quals proporcionen informació de gran interès sobre la tipologia del visitant, tendències, valoració dels museus, nivells de satisfacció, etc. El procediment de recollida de dades té lloc a partir d'uns qüestionaris que, cara a cara, planteja un entrevistador (personal d'Atenció al Visitant dels diferents museus) preferentment al públic individual, i amb una freqüència determinada. Durant els mesos de temporada alta (de juliol a setembre per al Teatre-Museu i de mitjan juny a mitjan setembre per a les Cases-Museu de Púbol i Portlligat) el nombre d'enquestes s'incrementa i s'adequa als horaris d'obertura i a la major quantitat de visitants.

Durant l'any 2016 es van fer un total de 3.399 enquestes, 2.502 al Teatre-Museu Dalí de Figueres, 611 al Castell Gala Dalí de Púbol i 286 a la Casa Salvador Dalí de Portlligat. Al Teatre-Museu Dalí de Figueres es van fer de gener a desembre i al Castell de Púbol i a la Casa de Portlligat, de març a novembre.

El perfil del visitant individual dels Museus Dalí en el seu conjunt és el següent: predomina el visitant d'origen francès (27%), d'entre 41 i 65 anys (44,5%), té estudis superiors (68%), treballa (67%) i s'allotja majoritàriament a la ciutat de Barcelona (29%), en un hotel (49%), i viatja en cotxe particular (49,6%), amb la família (62%). S'ha informat del museu a Internet (37,7%); és la primera vegada que visita el museu (75%) i s'hi està entre una (43%) i dues hores (41%) de mitjana i la visita li ha semblat excepcional (44%) o molt bé (45,5%). Per primera vegada, l'anglès passa a ser l'idioma més utilitzat pels visitants del conjunt dels museus Dalí (26,7%), seguit del francès (24,4%), el castellà (20,7%) i el català (9,6%).

De les dades obtingudes destaquem que gairebé el 23% del visitant tipus del Teatre-Museu Dalí es desplaça en tren a Figueres, més de l'11% arriben en AVE o AVANT a l'Estació Figueres-Vilafant (l'any 2014 era el 7%). També s'aprecia una lleu recuperació del visitant d'origen francès (recordem que les enquestes es fan sobretot a públic individual i, per tant, el comportament és diferent del dels grups). Els visitants nord-americans passen del 3,6% al 5,3%. En canvi, hi ha un descens del visitant català (del 13% l'any 2015 al 10% el 2016) i especialment del provinent de la resta de l'Estat espanyol (del 18% el 2015 al 13% el 2016).

L'ús d'Internet continua sent el principal canal d'informació dels museus Dalí (36%), seguit del les recomanacions d'amics i familiars (24,5%).

A continuació es presenten, en forma de gràfics, els resultats de les enquestes dutes a terme en cadascun dels museus.

La Fundació Gala-Salvador Dalí realiza habitualmente estudios de público, cuya gestión y evaluación proporciona información de gran interés sobre tipologías de visitantes, tendencias, valoración de los museos, niveles de satisfacción, etc. El procedimiento de recogida de datos se efectúa a partir de unos cuestionarios que, cara a cara, lleva a cabo un entrevistador (personal de Atención al Visitante de los diferentes museos), preferentemente al público individual con una frecuencia determinada. Durante los meses de temporada alta (de julio a septiembre para el Teatro-Museo y de mediados de junio a mediados de septiembre para las Casas-Museo de Púbol y Portlligat), el número de encuestas se incrementa y se adecua a los horarios de apertura y a la mayor cantidad de visitantes.

Durante el año 2016 se realizaron un total de 3399 encuestas, 2502 en el Teatro-Museo Dalí de Figueres, 611 en el Castillo Gala Dalí de Púbol y 286 en la Casa Salvador Dalí de Portlligat. En el Teatro-Museo Dalí de Figueres se efectuaron encuestas de enero a diciembre, y en el Castillo de Púbol y la Casa de Portlligat, de marzo a noviembre.

El perfil del visitante individual de los Museos Dalí en su conjunto es el siguiente: predomina el visitante francés (27%), de entre 41 y 65 años (44,5%), tiene estudios superiores (68%), trabaja (67%), y se aloja mayoritariamente en la ciudad de Barcelona (29%), en un hotel (49%), y viaja en coche particular (49,6%) con la familia (62%). Se ha informado del museo en Internet (37,7%); es la primera vez que visita el museo (75%) y permanece en él entre una (43%) y dos horas (41%) de promedio; y la visita le ha parecido excepcional (44%) o muy bien (45,5%). Por primera vez, el inglés se convierte en el idioma más utilizado por los visitantes del conjunto de los Museos Dalí (26,7%), seguido por el francés (24,4%), el castellano (20,7%) y el catalán (9,6%).

Hay algunos datos que cabría destacar, como el hecho de que casi el 23% del visitante tipo del Teatro-Museo Dalí de Figueres se desplaza en tren hasta Figueres, más de un 11% llega en AVE o AVANT a la Estación Figueres-Vilafant (en 2014 era el 7%). También se aprecia una leve recuperación del visitante de origen francés (recordemos que las encuestas se hacen sobre todo al público individual, cuyo comportamiento es distinto al de grupo). Los visitantes norteamericanos pasan del 3,6% al 5,3%. En cambio, se produce un descenso del visitante catalán (del 13% en 2015 pasa al 10% en 2016) y especialmente del procedente del resto del Estado español (del 18% en 2015 pasa al 13% en 2016).

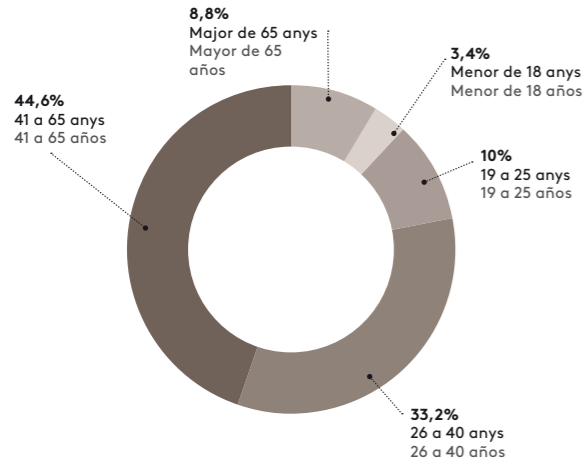
El uso de Internet sigue siendo el principal canal de información de los museos Dalí, llegándose a un 36%, seguido de las recomendaciones de amigos y familiares (24,5 %).

A continuación se presentan, en forma de gráficas, los resultados de las encuestas realizadas en cada uno de los museos.

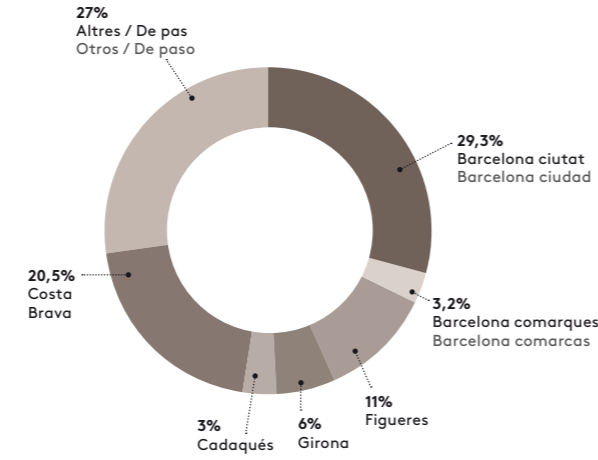
Enquesta Museus Dalí 2016: Teatre-Museu Dalí. Figueres
Encuesta Museos Dalí 2016: Teatro-Museo Dalí. Figueres

Perfil del visitant Perfil del visitante

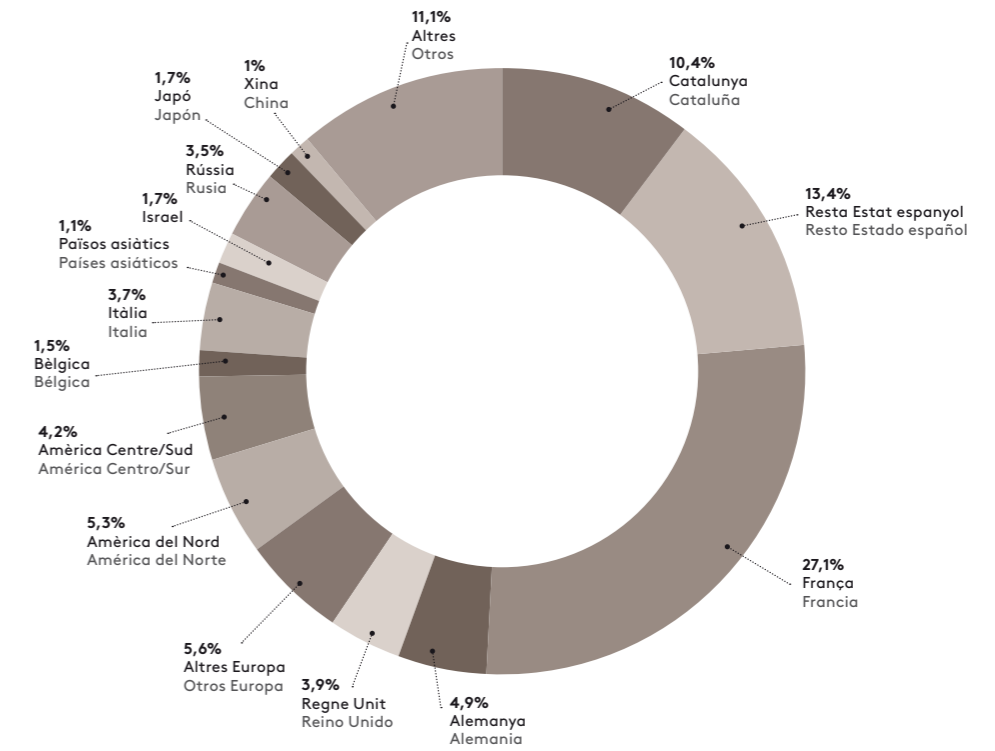
Edat Edad

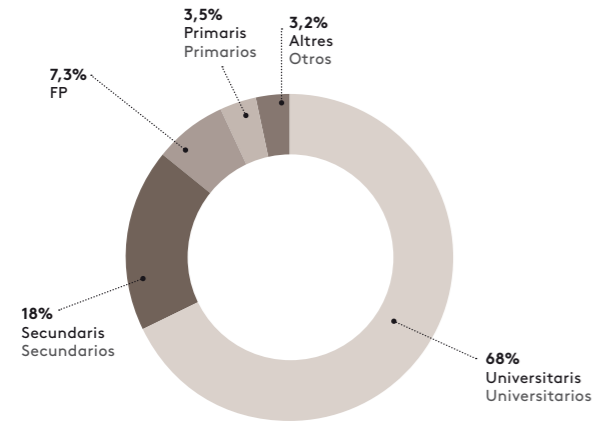
Allotjament (localitat) Alojamiento (localidad)

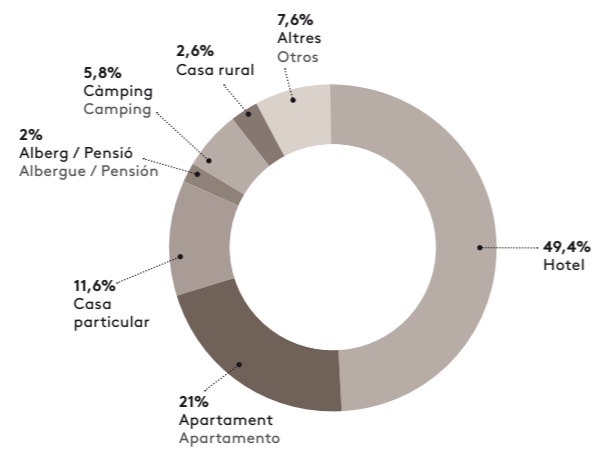
Procedència Procedencia

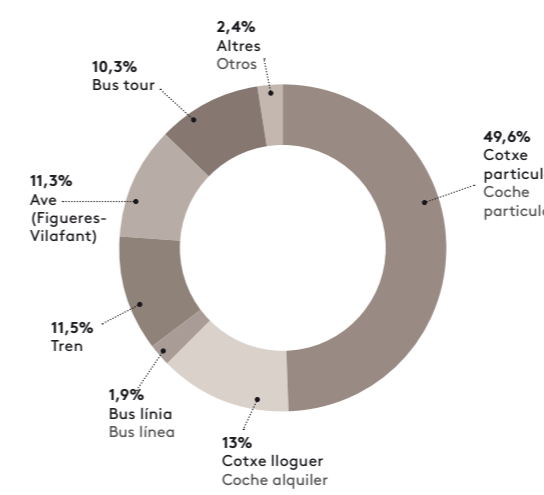
Formació Formación

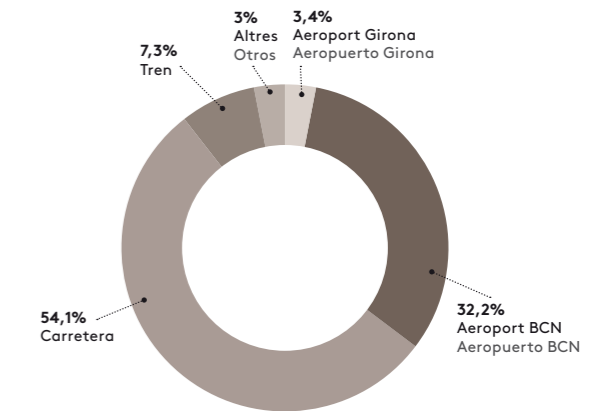
Allotjament (establiment) Alojamiento (establecimiento)

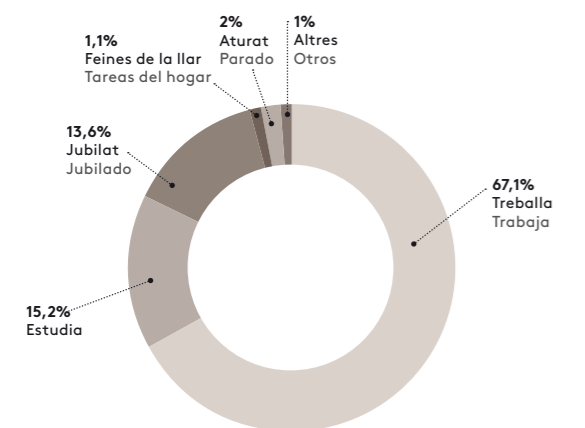
Transport Transporte

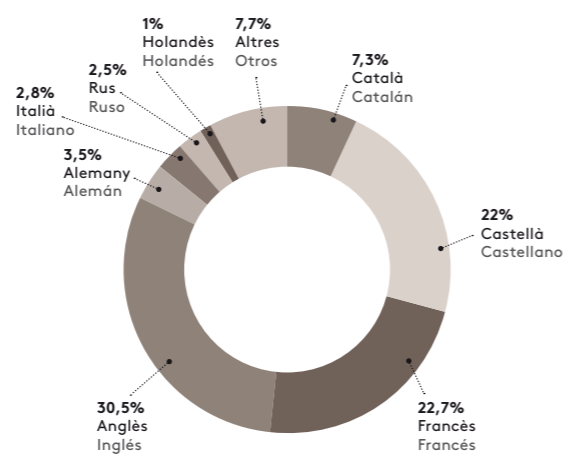
Arriba a Catalunya per... Llega a Catalunya por...

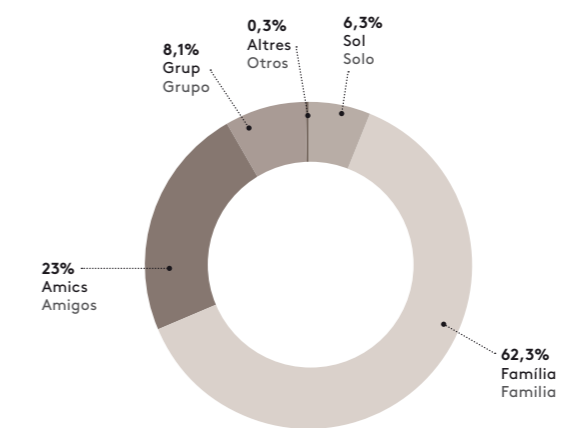
Situació laboral Situación laboral

Idioma utilitzat Idioma utilizado

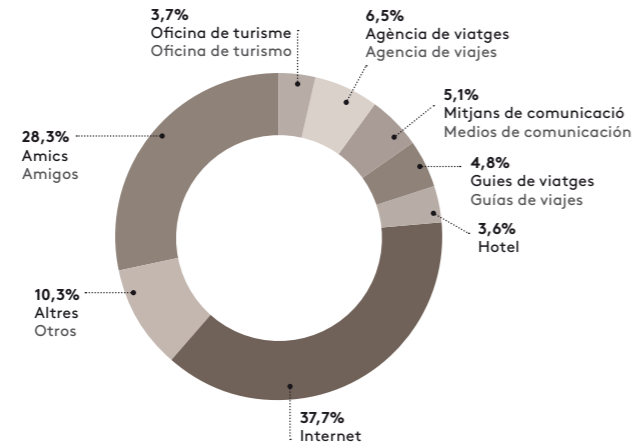

Visita el museu amb... Visita el museo con...

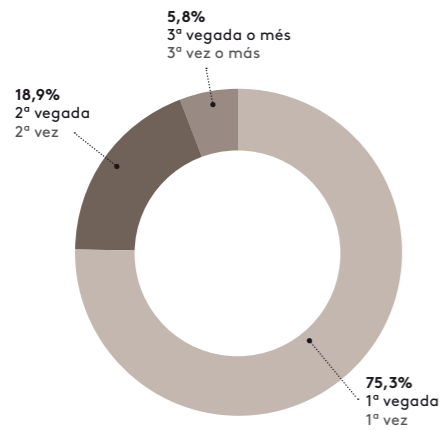
Difusió Difusión

Elements de difusió Elements de difusión

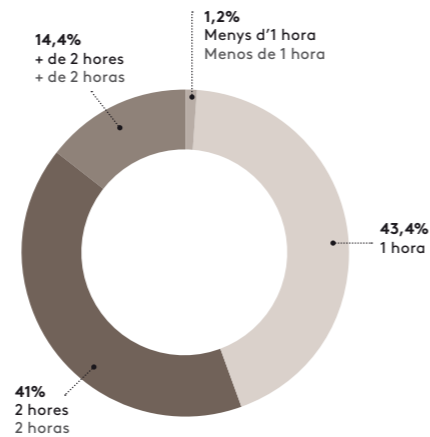

Freqüència i durada de la visita Frecuencia y duración de la visita

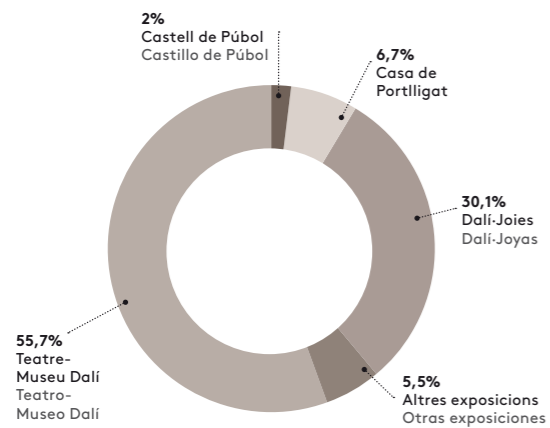
Visita el museu per... Visita el museo por...

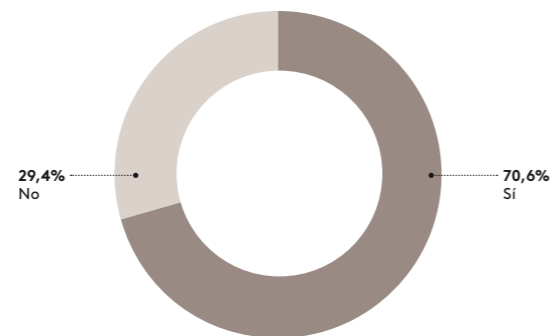
Temps dedicat a la visita Tiempo dedicado a la visita

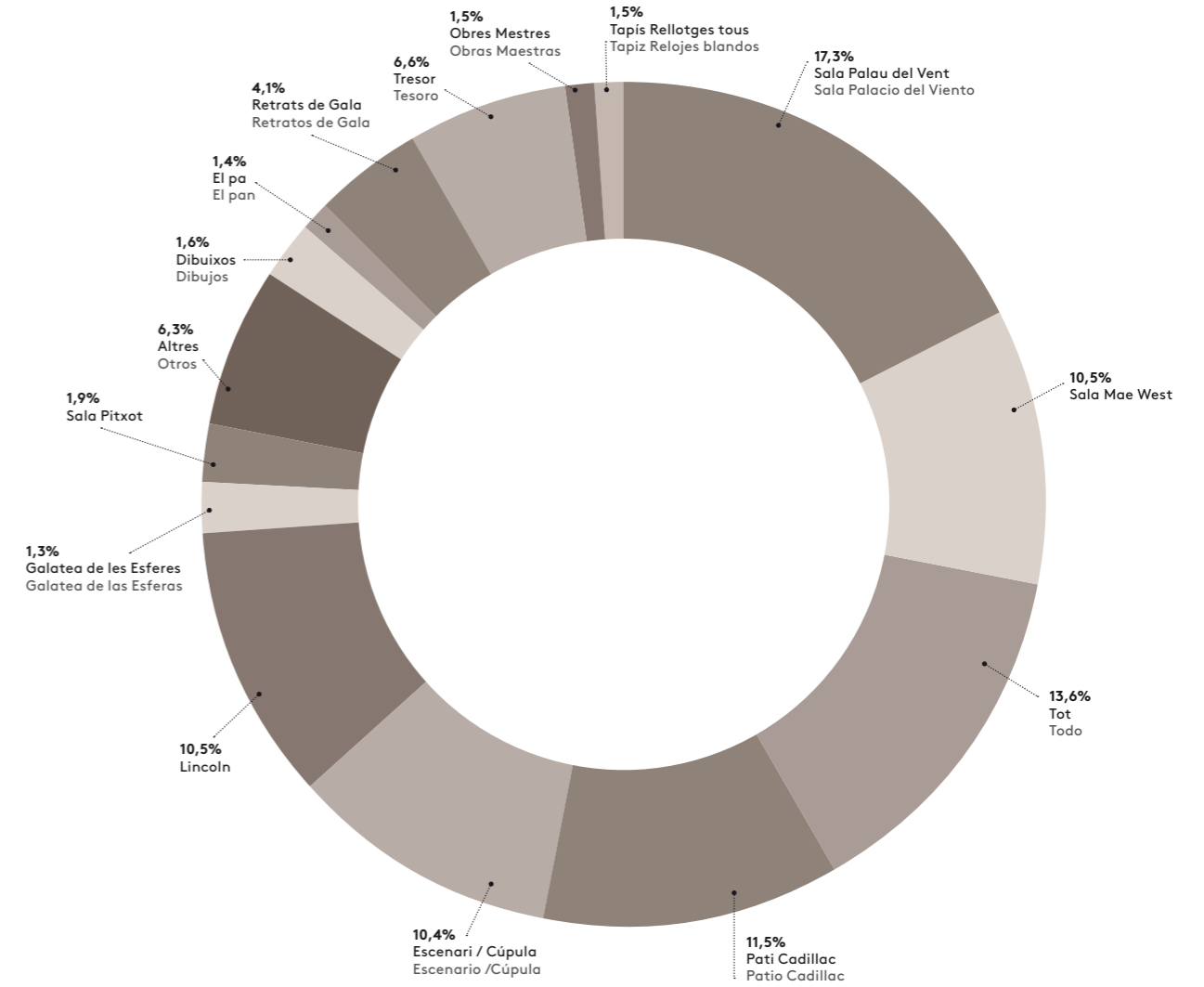
Altres visites relacionades amb Dalí Otras visitas relacionadas con Dalí

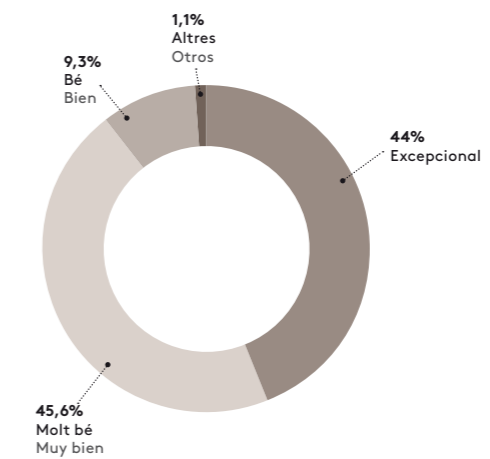
Ha visitat o pensa visitar Figueres? ¿Ha visitado o piensa visitar Figueres?

Obra, sala, instal·lació que destacaria Obra, sala, instalación que destacaría

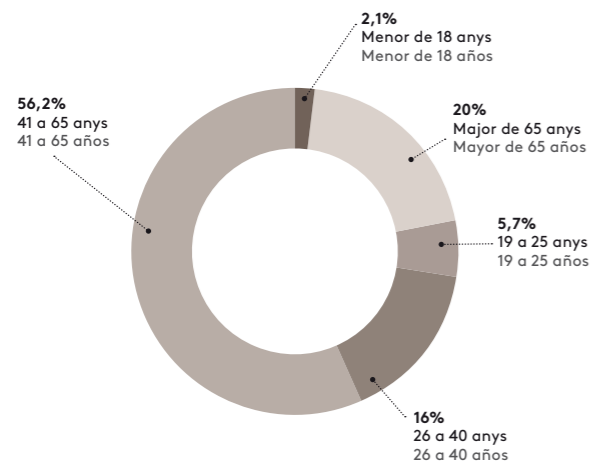

Opinió global Opinión global

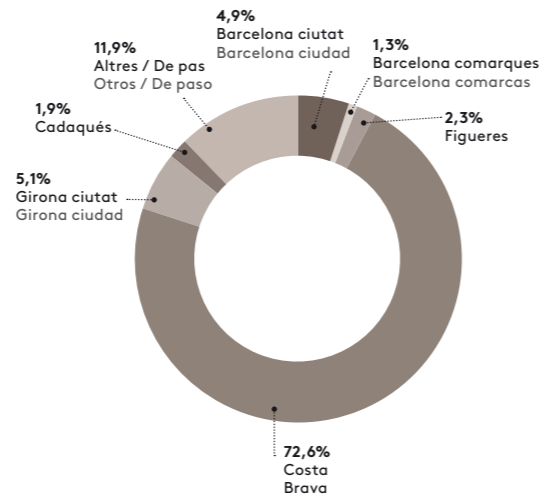

Perfil del visitant Perfil del visitante

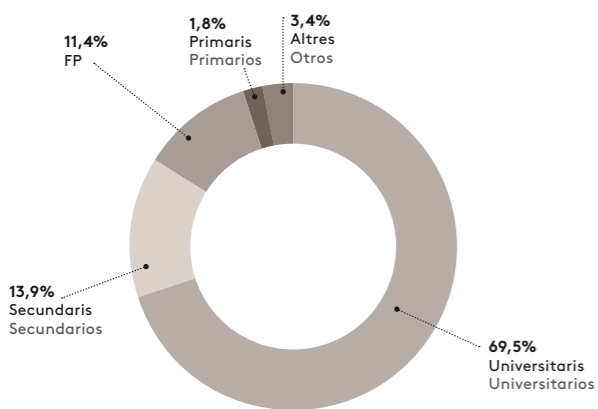
Edat Edad

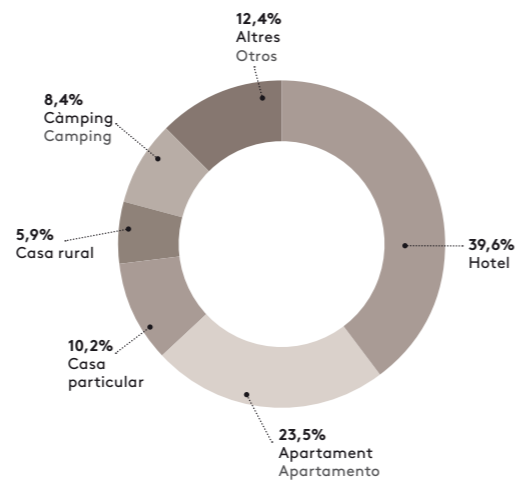
Allotjament (localitat)
Alojamiento (localidad)

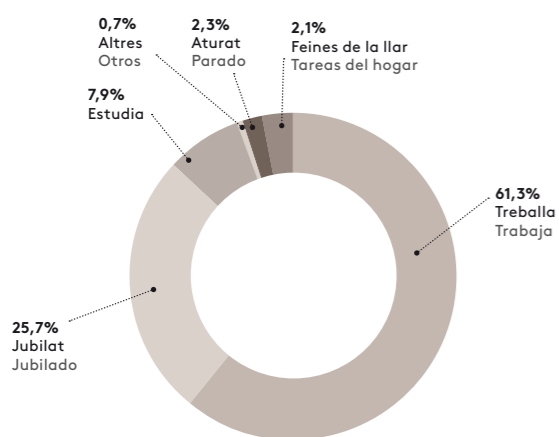
Formació Formación

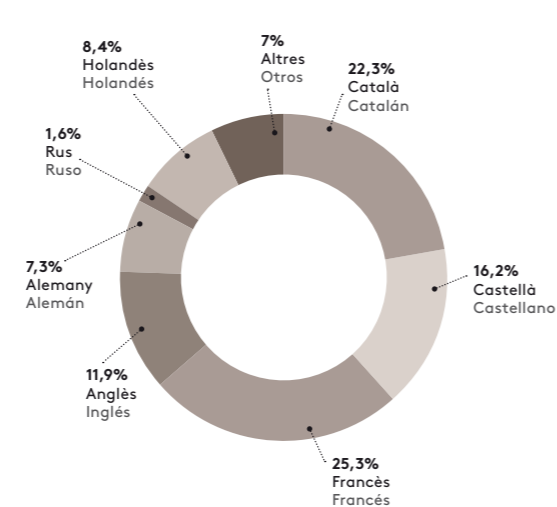
Allotjament (establiment)
Alojamiento (establecimiento)

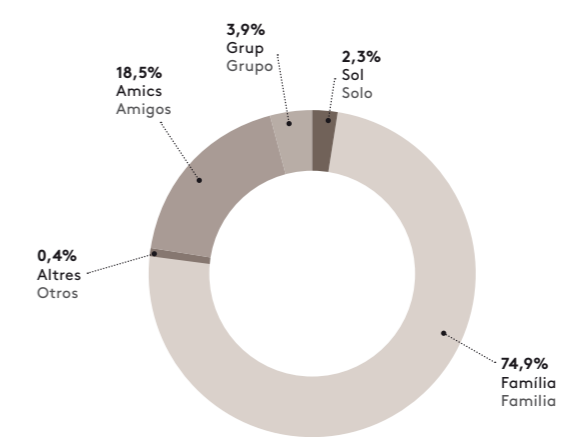
Situació laboral Situación laboral

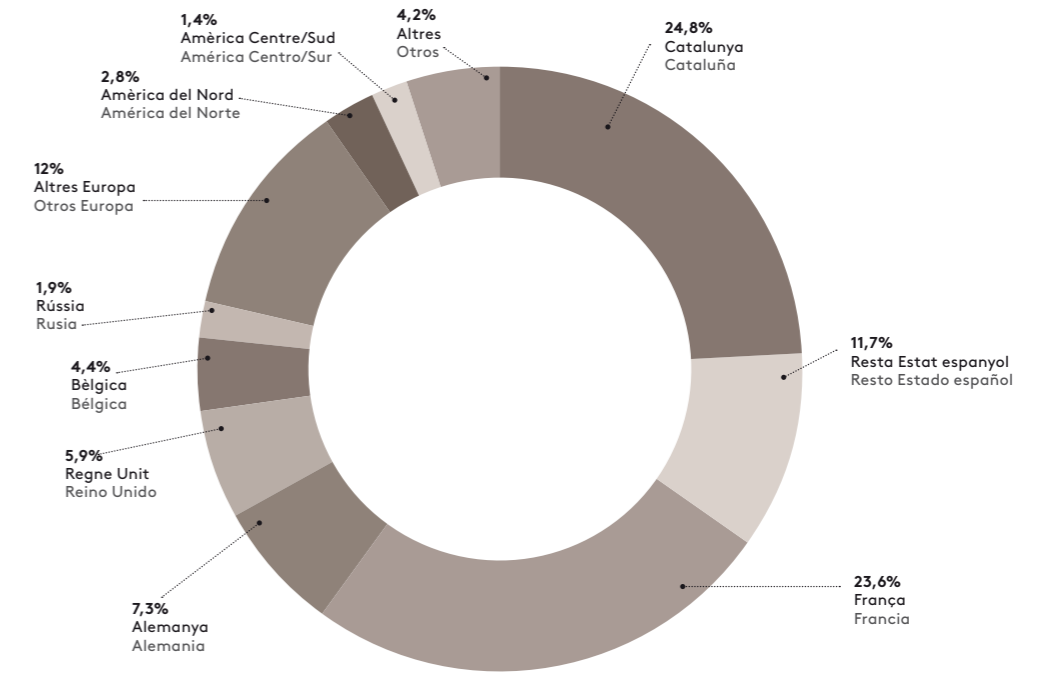
Idioma utilitzat Idioma utilizado

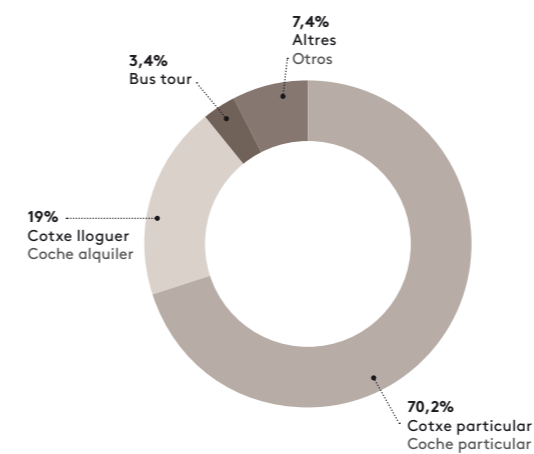
Visita el museu amb... Visita el museo con...

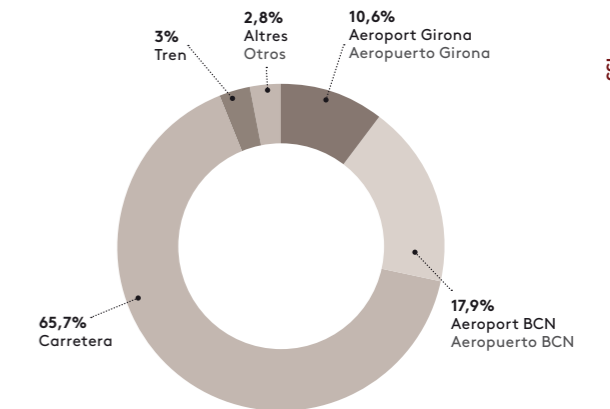
Procedència Procedencia

Transport Transporte

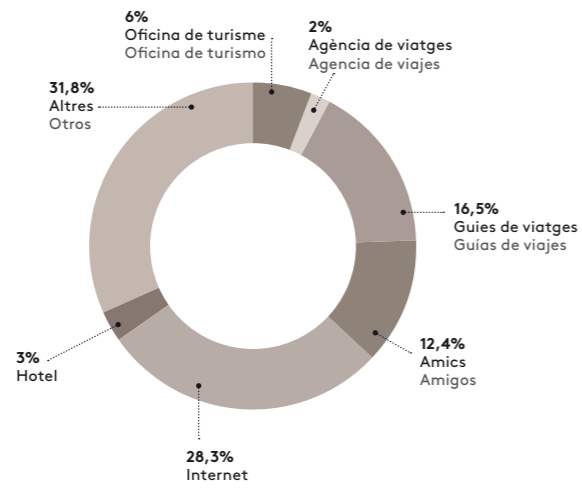

Arriba a Catalunya per...
Llega a Catalunya por...

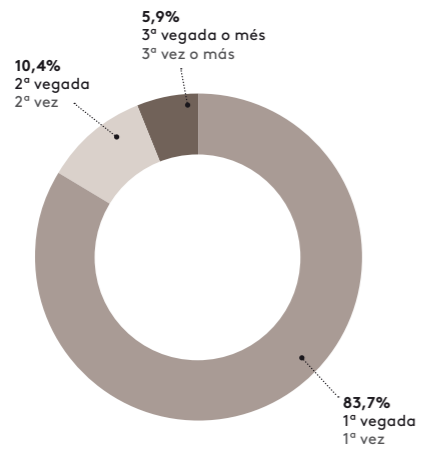
Difusió Difusión

Elements de difusió Elementos de difusión

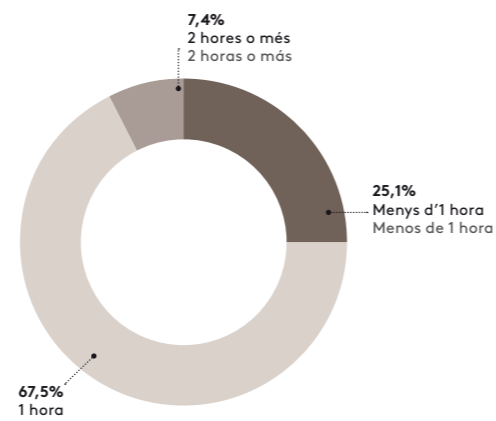

Freqüència i durada de la visita Frecuencia y duración de la visita

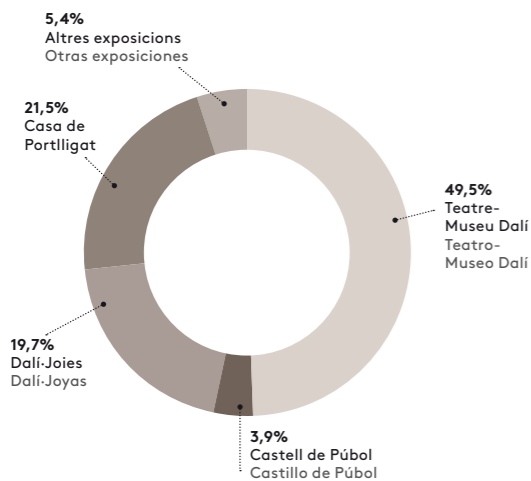
Visita el museu per... Visita el museo por...

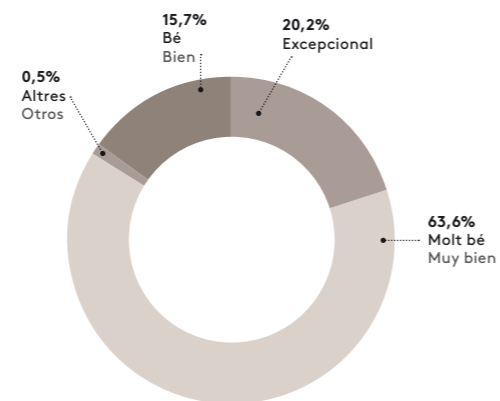
Temps dedicat a la visita Tiempo dedicado a la visita

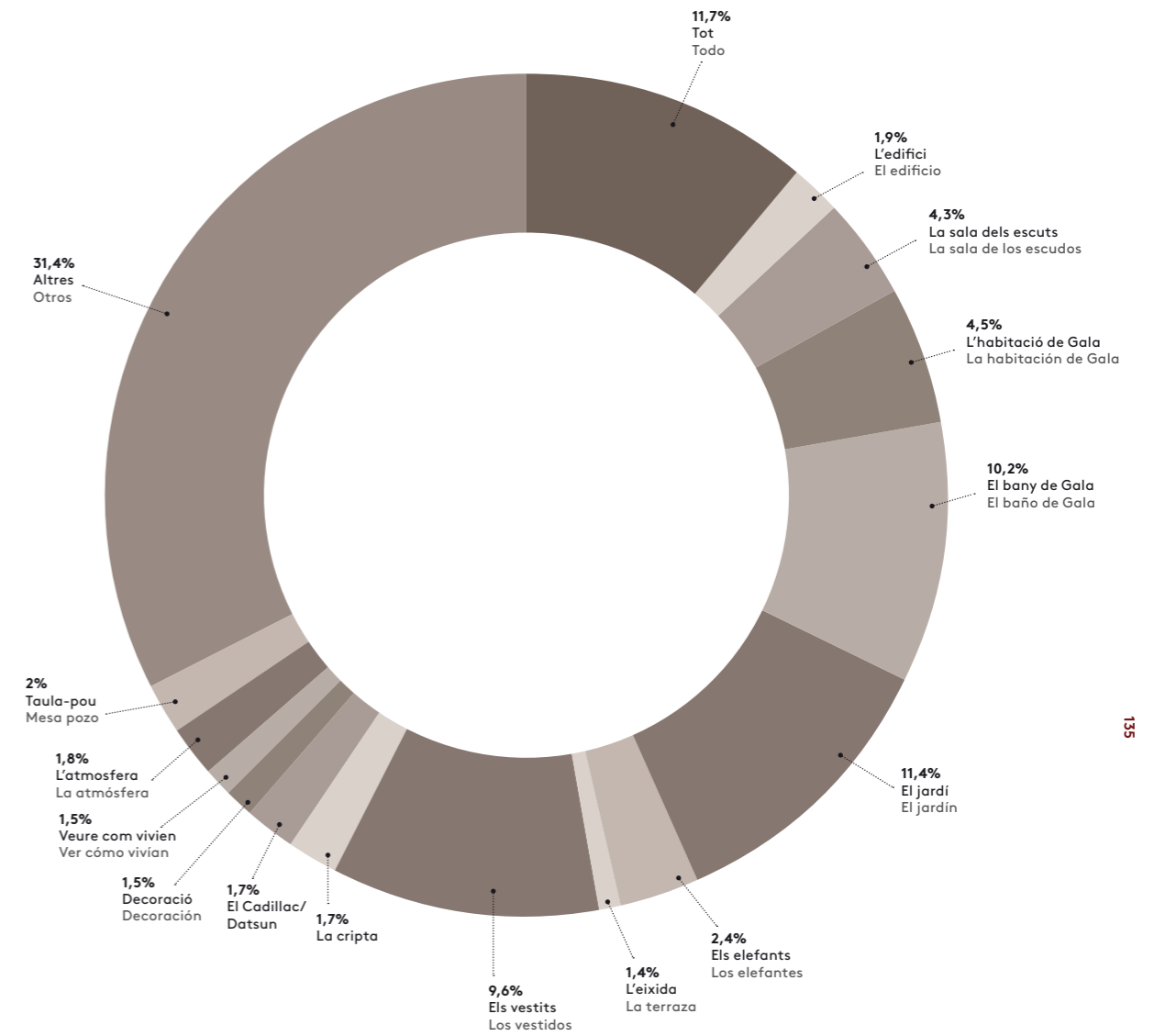
Altres visites relacionades amb Dalí Otras visitas relacionadas con Dalí

Opinió global Opinión global

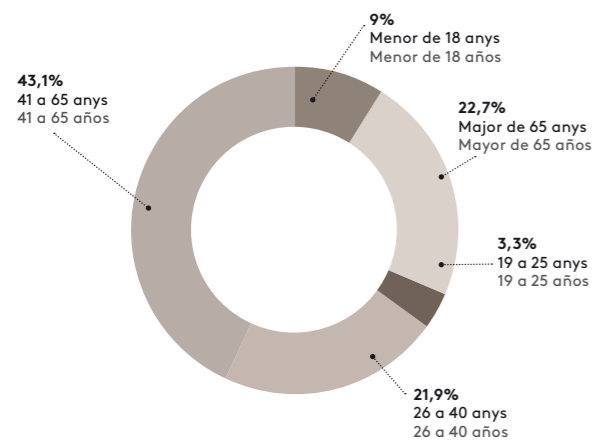

Obra, sala, instal·lació que destacaria Obra, sala, instalación que destacaría

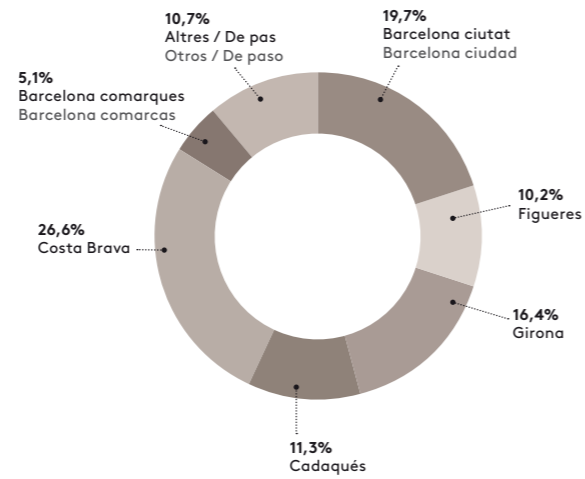

Perfil del visitant Perfil del visitante

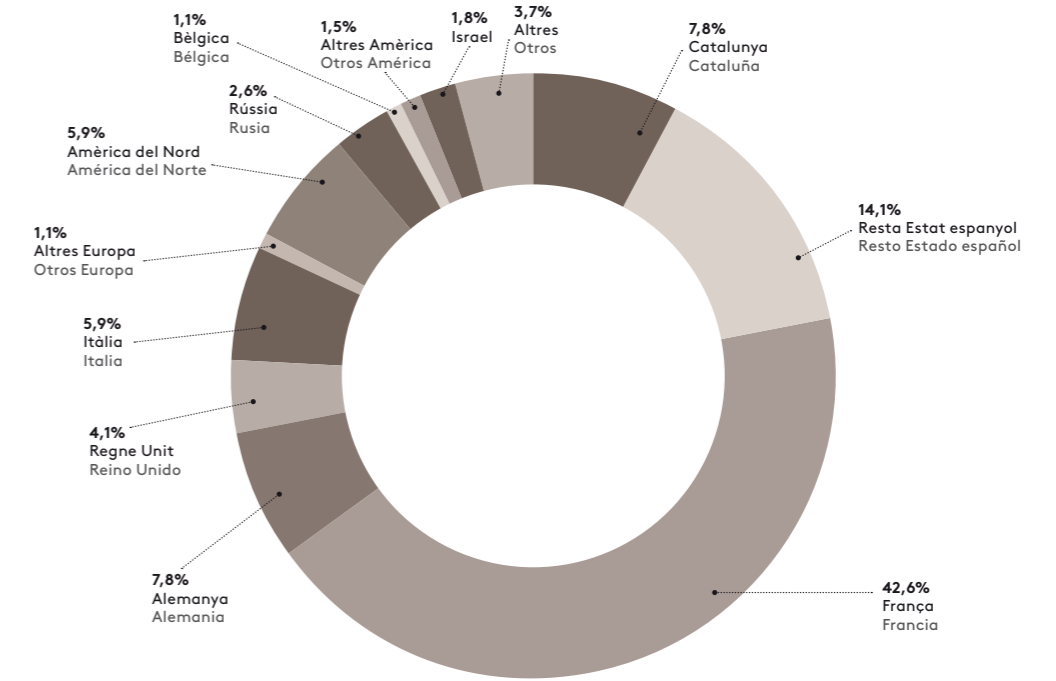
Edat Edad

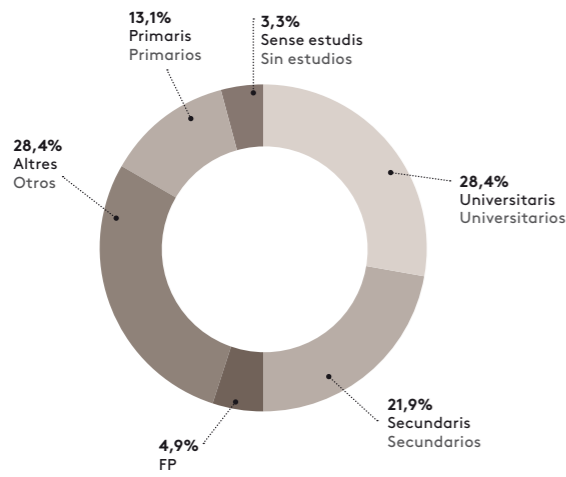
Allotjament (localitat)
Alojamiento (localidad)

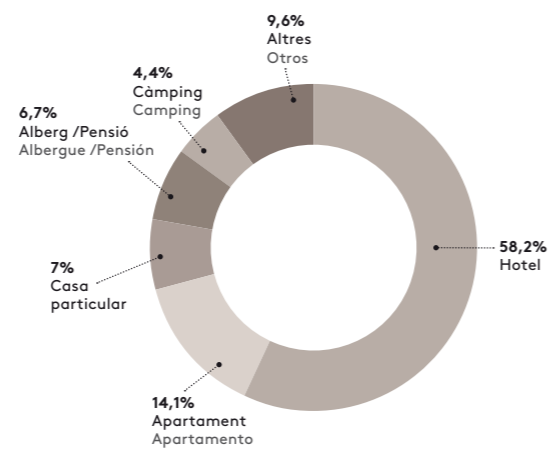
Procedència

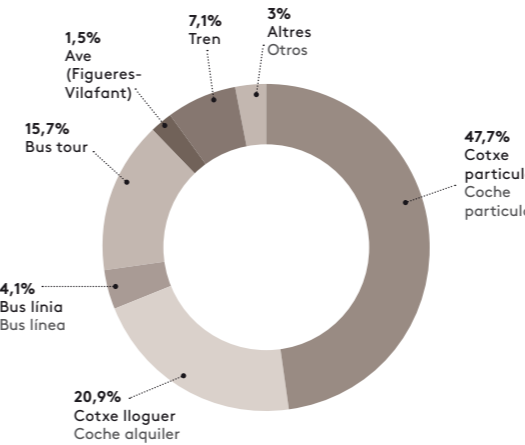
Formació Formación

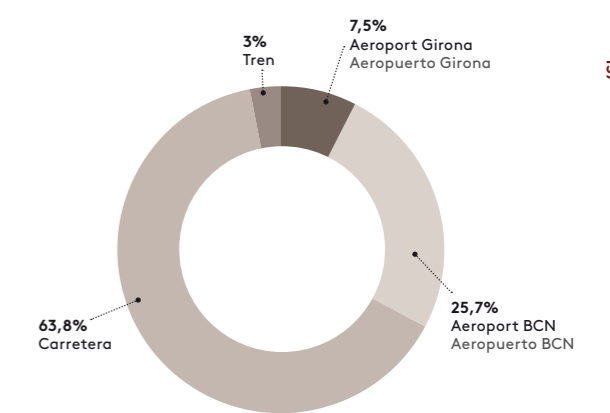
Allotjament (establiment)
Alojamiento (establecimiento)

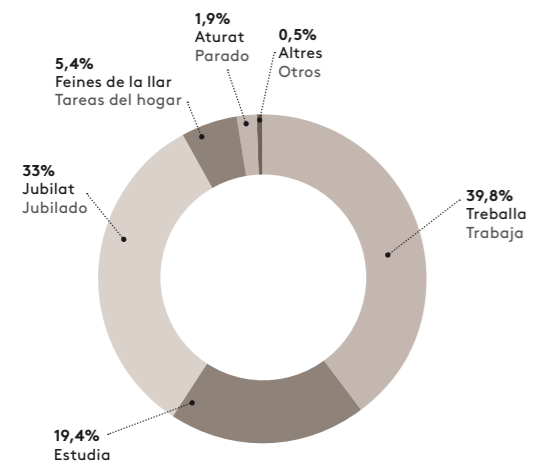
Transport Transporte

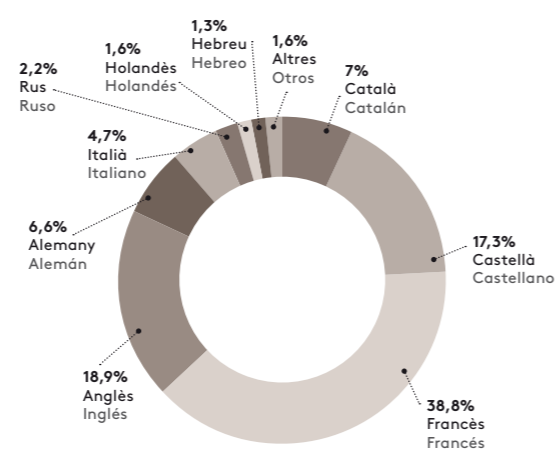
Arriba a Catalunya per...
Llega a Catalunya por...

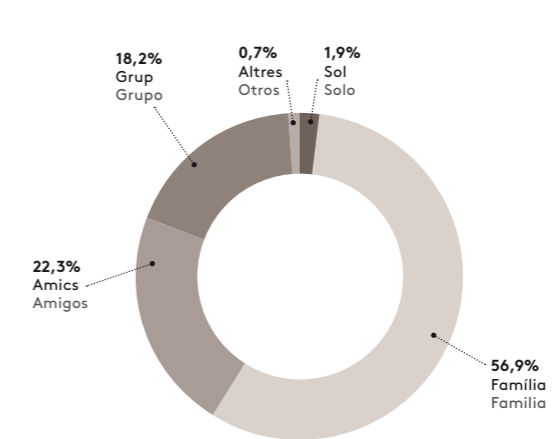
Situació laboral Situación laboral

Idioma utilitzat Idioma utilizado

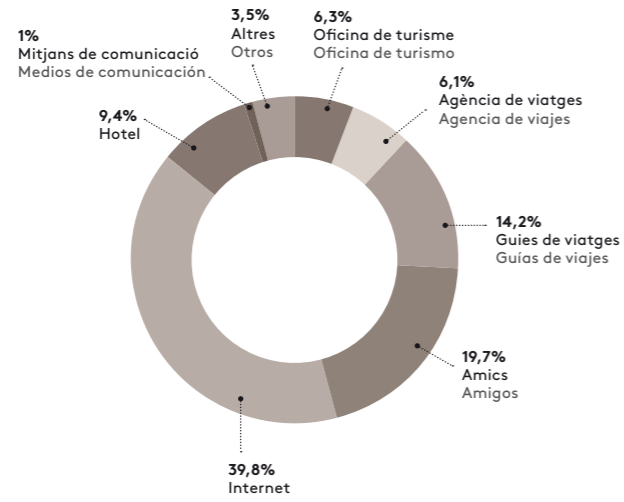

Visita el museu amb... Visita el museo con...

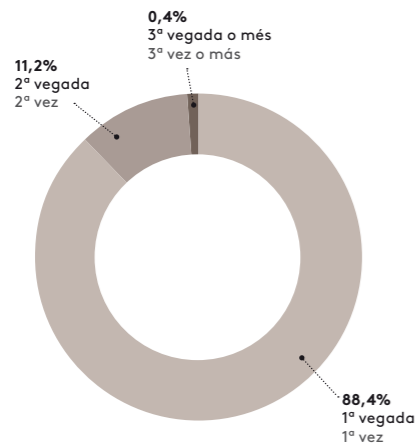
Difusió Difusión

Elements de difusió Elementos de difusión

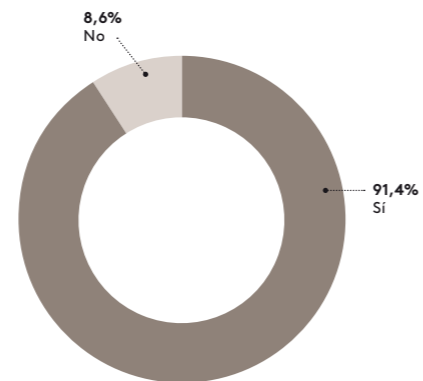

Freqüència i durada de la visita Frecuencia y duración de la visita

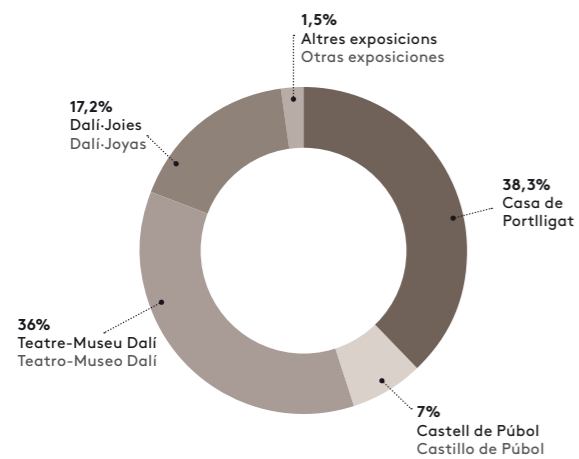
Visita el museu per... Visita el museo por...

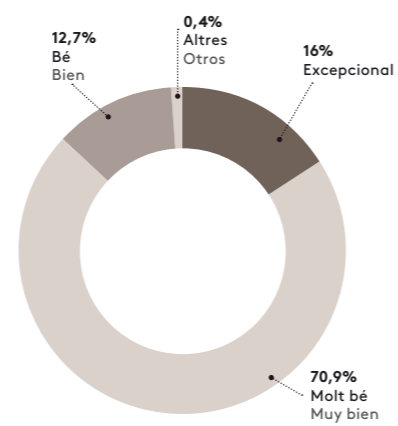
Ha visitat o pensa visitar Cadaqués? ¿Ha visitado o piensa visitar Cadaqués?

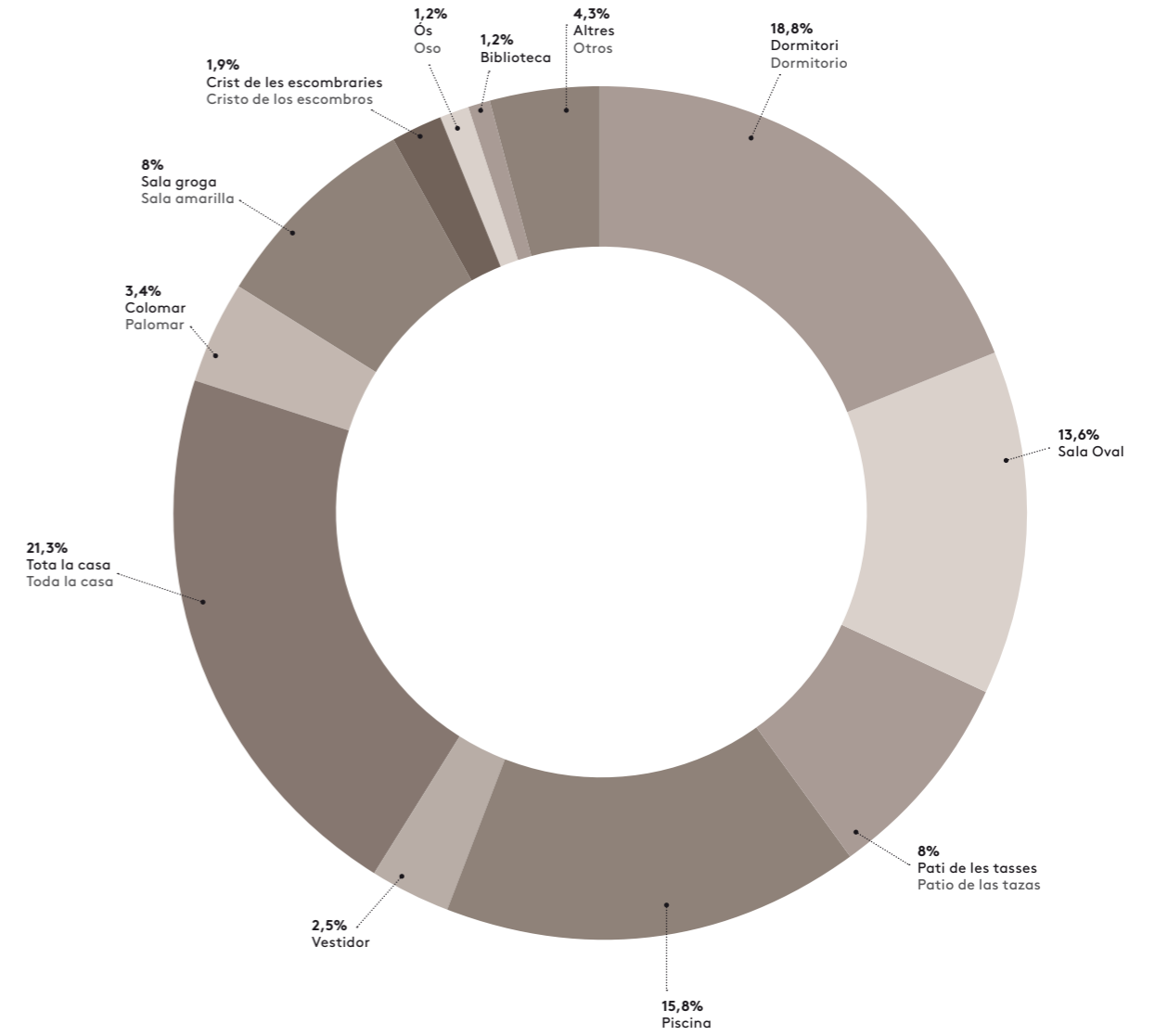
Altres visites relacionades amb Dalí Otras visitas relacionadas con Dalí

Opinió global Opinión global

Obra, sala, instal·lació que destacaria Obra, sala, instalación que destacaría

Memòria econòmica corresponent a l'exercici 2016

ACTIVITAT DE LA FUNDACIÓ

La Fundació té per objecte «promocionar, fomentar, divulgar, prestigiar, protegir i defensar en el territori de l'Estat espanyol i en el de qualsevol altre Estat, l'obra artística, cultural i intel·lectual del pintor espanyol Salvador Dalí Domènech, els seus béns i drets de qualsevol naturalesa; la seva experiència vital, el seu pensament i les seves inquietuds, projectes, idees i obres artístiques, intel·lectuals i culturals; la seva memòria i el reconeixement universal de la seva genial aportació a les Belles Arts, a la cultura i al pensament contemporani» (art. 4 dels Estatuts).

Per complir aquests objectius, la Fundació ha realitzat les activitats que es descriuen en aquesta Memòria.

BASES DE PRESENTACIÓ DELS COMPTES ANUALS

Els comptes anuals s'han preparat a partir dels registres comptables de la Fundació, tot aplicant les disposicions legals vigents en matèria comptable, a fi i efecte de mostrar la imatge fidel del patrimoni, la situació financera i els resultats de les operacions.

Els comptes anuals adjunts s'han obtingut aplicant els principis comptables establerts al Codi de comerç, al Pla general de comptabilitat aprovat per Reial decret 1.514/2007, de 16 de

novembre, i el Pla de comptabilitat de les entitats sense finalitats lucratives aprovat per Resolució de l'Institut de Comptabilitat i Auditoria de Comptes, de 26 de març de 2013.

D'acord amb la legislació mercantil, es presenten a efectes comparatius, per a cadascuna de les partides del balanç i del compte de resultats, a més de les xifres de l'exercici, les corresponents a l'exercici anterior.

El balanç oficial presentat, apartat «Balanç sense actualització del valor del patrimoni artístic», comptabilitza el patrimoni artístic en funció del seu preu d'adquisició. D'aquesta manera s'aplica la interpretació efectuada pel Protectorat de Fundacions de la norma 6a de valoració de la cinquena part del Reial decret esmentat (Resolució de 21 d'abril de 2003).

Juntament al balanç oficial se'n presenta un altre de caràcter informatiu —apartat «Balanç amb actualització del valor del patrimoni artístic»— en el qual es comptabilitza el patrimoni artístic de la Fundació segons el seu valor de mercat. Gràcies a aquest criteri de valor, el balanç informatiu presentat expressa la imatge fidel del patrimoni de la nostra entitat, tal com exigeixen les disposicions contingudes en la primera part (Principis comptables) i en la tercera

part (Contingut de la Memòria) de la Resolució de 26 de març de 2013, de l'Institut de Comptabilitat i Auditoria de Comptes, per la qual s'aprova el Pla de comptabilitat de les entitats sense finalitats lucratives.

Memoria económica correspondiente al ejercicio 2016

ACTIVIDAD DE LA FUNDACIÓN

La Fundación tiene por objeto «promocionar, fomentar, divulgar, prestigiar, proteger y defender, en el territorio del Estado español y en el de cualquier otro Estado, la obra artística, cultural e intelectual del pintor español Salvador Dalí Domènech, sus bienes y derechos de cualquier naturaleza; su experiencia vital, su pensamiento y sus inquietudes, proyectos e ideas y obras artísticas, intelectuales y culturales; su memoria y el reconocimiento universal de su genial aportación a las Bellas Artes, a la cultura y al pensamiento contemporáneo» (art. 4 de los Estatutos).

Para cumplir estos objetivos, la Fundación ha realizado las actividades descritas a lo largo de esta Memoria.

BASES DE PRESENTACIÓN DE LAS CUENTAS ANUALES

Las cuentas anuales se han preparado a partir de los registros contables de la Fundación, habiéndose aplicado las disposiciones legales vigentes en materia contable, al objeto de mostrar la imagen fiel del patrimonio, la situación financiera y los resultados de las operaciones.

Las cuentas anuales adjuntas se han obtenido aplicando los principios contables establecidos en el Código de Comercio, el Plan General de Contabilidad aprobado por Real Decreto 1.514/2007, de 16 de noviembre, y el Plan de

Contabilidad de las entidades sin fines lucrativos aprobado por Resolución del Instituto de Contabilidad y Auditoría de Cuentas, de 26 de marzo de 2013.

De acuerdo con la legislación mercantil, se presentan a efectos comparativos, para cada una de las partidas del balance y de la cuenta de resultados, además de las cifras del ejercicio, las correspondientes al ejercicio anterior.

El balance oficial presentado, apartado «Balance sin actualización del valor del patrimonio artístico», contabiliza el patrimonio artístico en función de su precio de adquisición. Con ello se aplica la interpretación efectuada por el Protectorado de Fundaciones de la Norma sexta de valoración de la quinta parte del citado Real Decreto (Resolución de 21 de abril de 2003).

Junto al balance oficial se presenta otro de carácter informativo —apartado «Balance con actualización del valor del patrimonio artístico»— en el que se contabiliza el patrimonio artístico de la Fundación en función de su valor de mercado. Gracias a este criterio de valor, el balance informativo presentado expresa la imagen fiel del patrimonio de nuestra entidad, tal como exigen las disposiciones contenidas en la primera parte (Principios contables) y en la tercera parte (Contenido de la Memoria)

de la Resolución de 26 de marzo de 2013, del Instituto de Contabilidad y Auditoría de Cuentas, por la que se aprueba el Plan de Contabilidad de las entidades sin fines lucrativos.

EXCEDENT DE L'EXERCICI

La Direcció proposarà a la junta ordinària del Patronat l'aprovació de l'aplicació de l'excedent que, expressat en euros, es detalla a continuació:

Base de repartiment	
Excedent positiu de l'exercici	3.741.771,36
Aplicació	
A reserves voluntàries	3.741.771,36

NORMES DE VALORACIÓ

Els principis i criteris de comptabilitat més significatius aplicats en la preparació dels comptes anuals són els següents:

Immobilitzacions intangibles

Despeses de recerca i desenvolupament, concessions, patents, llicències, marques i similars: es valoren al preu d'adquisició o producció, i s'amortitzen sistemàticament en un termini no superior a cinc anys.

Aplicacions informàtiques: es valoren al seu preu d'adquisició o producció, i s'amortitzen sistemàticament en un termini no superior a cinc anys.

Béns del patrimoni històric

Al balanç sense actualització del valor del patrimoni artístic, es valoren al seu preu d'adquisició.

Al balanç amb actualització del valor del patrimoni artístic, figuren les revaloracions realitzades en els exercicis 1996, 2000, 2002 i 2011 de la totalitat de les obres d'art que van constituir l'aportació inicial del Fundador i de les donacions i adquisicions d'obres d'art posteriors, per valor de 40.825, 8.347, 89.791 i 155.248 milers d'euros, respectivament. Aquestes revaloracions es van realitzar amb la finalitat de reflectir el patrimoni artístic de la Fundació en funció del seu valor de mercat.

Bienes del patrimonio histórico

En el balance sin actualización del valor del patrimonio artístico, se valoran a su precio de adquisición.

En el balance con actualización del valor de patrimonio artístico, figuran las revalorizaciones realizadas en los ejercicios 1996, 2000, 2002 y 2011 de la totalidad de las obras de arte que constituyeron la aportación inicial del Fundador y de las donaciones y adquisiciones de obras de arte posteriores, por valor de 40.825, 8.347, 89.791 y 155.248 miles de euros, respectivamente. Estas revalorizaciones se realizaron con la finalidad de reflejar el patrimonio artístico de la Fundación en función de su valor de mercado.

EXCEDENTE DEL EJERCICIO

La Dirección propondrá a la Junta Ordinaria del Patronato la aprobación de la aplicación del excedente que, expresado en euros, se detalla a continuación:

Base de reparto	
Excedente positivo del ejercicio	3.741.771,36
Aplicación	
A reservas voluntarias	3.741.771,36

NORMAS DE VALORACIÓN

Los principios y criterios de contabilidad más significativos aplicados en la preparación de las cuentas anuales son los siguientes:

Inmovilizaciones intangibles

Gastos de investigación y desarrollo, concesiones, patentes, licencias, marcas y similares: se valoran a precio de adquisición o producción, amortizándose sistemáticamente en un plazo no superior a cinco años.

Aplicaciones informáticas: se valoran a su precio de adquisición o producción, y se amortizan sistemáticamente en un plazo no superior a cinco años.

Immobilitzacions materials

L'immobilitzat material està registrat al cost d'adquisició. Les reparacions que no suposen una ampliació de la vida útil i les despeses de manteniment es carreguen directament al compte de resultats. Els costos d'ampliació o millora que donen lloc a una durada més prolongada del bé es capitalitzen com a valor més gran d'aquest bé. La dotació anual a l'amortització es calcula mitjançant l'aplicació del mètode lineal, d'acord amb els percentatges anuals següents:

	2015	2016
Construccions	3-4%	3-4%
Instal·lacions tècniques i maquinària	5-10%	5-10%
Altres instal·lacions, utilitatge i mobiliari	5-12%	5-12%
Altre immobilitzat	20%	20%

Inversions financeres

Els valors negociables de renda fixa o variable es valoren pel seu preu d'adquisició en el moment de la subscripció o compra.

Els valors negociables admesos a cotització en un mercat secundari organitzat es comptabilitzen pel preu d'adquisició o el valor raonable, si aquest darrer és inferior al primer, dotant els deterioraments de valor necessaris per reflectir la depreciació experimentada.

Inmovilizaciones materiales

El inmovilizado material está registrado al coste de adquisición. Las reparaciones que no suponen una ampliación de la vida útil y los gastos de mantenimiento son cargados directamente en la cuenta de resultados. Los costes de ampliación o mejora que dan lugar a una mayor duración del bien son capitalizados como mayor valor del mismo. La dotación anual a la amortización se calcula mediante la aplicación del método lineal, de acuerdo con los siguientes porcentajes anuales:

	2015	2016
Construcciones	3-4%	3-4%
Instalaciones técnicas y maquinaria	5-10%	5-10%
Otras instalaciones, utillaje y mobiliario	5-12%	5-12%
Otro inmovilizado	20%	20%

Inversiones financieras

Los valores negociables de renta fija o variable se valoran por su precio de adquisición en el momento de la suscripción o compra.

Los valores negociables admitidos a cotización en un mercado secundario organizado se contabilizan por el precio de adquisición o el valor razonable, si éste fuera inferior a aquél, dotándose los deterioros de valor necesarios para reflejar la depreciación experimentada.

La participació a DAS es comptabilitza pel preu d'adquisició i la participació en DEMART B.V. es registra per un valor simbòlic, per haver-se rebut sense contraprestació econòmica.

Existències

Les existències es presenten valorades al seu preu de cost o al valor net de realització, si aquest darrer és inferior al primer, dotant les provisions necessàries amb càrrec als resultats de l'exercici.

Subvencions, aportacions, donacions i llegats de capital / Aportacions de béns

Les subvencions, aportacions, donacions i llegats de capital no reintegrables (aportacions de béns) es valoren per l'import concedit i s'imputen a resultats en proporció a la depreciació dels actius finançats per les esmentades subvencions, aportacions, donacions o llegats.

En el cas dels actius no depreciables, la subvenció, aportació, donació o llegat s'imputa al resultat de l'exercici en el moment en què es produeix l'alienació o baixa.

La participación en DAS se contabiliza por el precio de adquisición y la participación en DEMART B.V. se registra por un valor simbólico, por haberse recibido sin contraprestación económica.

Existencias

Las existencias se presentan valoradas a su precio de coste o al valor neto de realización, si éste fuera inferior a aquél, dotándose las provisiones necesarias con cargo a los resultados del ejercicio.

Subvenciones, aportaciones, donaciones y legados de capital / Aportaciones de bienes

Las subvenciones, aportaciones, donaciones y legados de capital no reintegrables (aportaciones de bienes) se valoran por el importe concedido y se imputan a resultados en proporción a la depreciación de los activos financiados por tales subvenciones, aportaciones, donaciones o legados.

En caso de activos no depreciables, la subvención, aportación, donación o legado se imputa al resultado del ejercicio en el momento en que se produce la enajenación o baja de los mismos.

Deutes no comercials

Figuren registrats pel seu valor d'obtenció. La diferència entre aquest valor i la quantitat reemborsada s'imputa anualment a resultats d'acord amb un criteri financer.

Clients, proveïdors, deutors i creditors de tràfic

Les correccions valoratives s'incorporen dotant contra els resultats les provisions necessàries en funció del risc que presenten les possibles insolvències respecte al cobrament o la recuperació dels actius de què es tracti.

Classificació dels deutes

Els deutes amb un venciment inferior a dotze mesos es classifiquen en comptes a curt termini, i es consideren de llarg termini els que superin aquest marc temporal.

Impost sobre societats

La Fundació compleix els requisits per acollir-se als beneficis fiscals que preveu la Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives i dels incentius fiscals al mecenatge.

La totalitat de les rendes de la Fundació estan exemptes de l'impost sobre societats, ja que les rendes obtingudes es corresponen amb les activitats exemptes descrites als

punts 1.a, 1.c i 2 de l'article 6 i als punts 4, 8, 9 i 11 de l'article 7 de la Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives i dels incentius fiscals al mecenatge.

Ingressos i despeses

Els ingressos i despeses s'imputen en funció del principi de meritació, és a dir, quan es produeix el corrent real dels béns i serveis que representen, amb independència del moment en què es produeix el corrent monetari o financer que se'n deriva. Això no obstant, i seguint el principi de prudència, la Fundació únicament comptabilitza, per regla general, els beneficis realitzats, mentre que les pèrdues i riscos previsibles, fins i tot els eventuals, es comptabilitzen tan bon punt són coneguts.

y 11 del artículo 7 de la Ley 49/2002, de 23 de diciembre, de Régimen Fiscal de las Entidades sin Fines Lucrativos y de los Incentivos Fiscales al Mecenazgo.

Ingresos y gastos

Los ingresos y gastos se imputan en función del principio del devengo, es decir, cuando se produce la corriente real de los bienes y servicios que los mismos representan, con independencia del momento en que se produce la corriente monetaria o financiera derivada de ellos. No obstante, siguiendo el principio de prudencia, la Fundación únicamente contabiliza, como regla general, los beneficios realizados, en tanto que las pérdidas y riesgos previsibles, aun los eventuales, se contabilizan tan pronto son conocidos.

Deudas no comerciales

Figuran registradas por su valor de obtención. La diferencia entre dicho valor y la cantidad reembolsada se imputa anualmente a resultados de acuerdo con un criterio financiero.

Cientes, proveedores, deudores y acreedores de tráfico

Las correcciones valorativas se incorporan dotando contra los resultados las provisiones necesarias en función del riesgo que presenten las posibles insolvencias con respecto al cobro o recuperación de los activos de que se trate.

Clasificación de las deudas

Las deudas con vencimiento inferior a doce meses se clasifican en cuentas a corto plazo, considerándose como largo plazo las que superen dicho marco temporal.

Impuesto sobre Sociedades

La Fundación cumple los requisitos para acogerse a los beneficios fiscales que prevé la Ley 49/2002, de 23 de diciembre, de Régimen Fiscal de las Entidades sin Fines Lucrativos y de los Incentivos Fiscales al Mecenazgo.

La totalidad de las rentas de la Fundación están exentas del Impuesto sobre Sociedades, ya que las rentas obtenidas se corresponden con las actividades exentas descritas en los puntos 1.a, 1.c y 2 del artículo 6 y en los puntos 4, 8, 9

IMMOBILITZACIONS INTANGIBLES

La composició i evolució d'aquests comptes en el decurs de l'exercici correspon al detall següent, expressat en euros:

	2015	Altes	Baixes	2016
200 Despeses de recerca i desenvolupament	20.304,59	0,00	0,00	20.304,59
202/203 Propietat intel·lectual i industrial i concessions	6.481.768,95	22.555,54	0,00	6.504.324,49
206 Aplicacions informàtiques	1.832.857,64	116.924,69	0,00	1.949.782,33
280 Amortitzacions	(8.058.058,12)	(125.901,36)	0,00	(8.183.959,48)
Total immobilitzat intangible net	276.873,06			290.451,93

L'import dels béns completament amortitzats al tancament de l'exercici, expressat en euros, és el següent:

	2016
200 Despeses de recerca i desenvolupament	20.304,59
202/203 Propietat intel·lectual i industrial i concessions	6.481.768,95
206 Aplicacions informàtiques	1.350.282,03
Total béns completament amortitzats	7.852.355,57

INMOVILIZACIONES INTANGIBLES

La composición y evolución de estas cuentas en el transcurso del ejercicio corresponde al siguiente detalle, expresado en euros:

	2015	Altas	Bajas	2016
200 Gastos de investigación y desarrollo	20.304,59	0,00	0,00	20.304,59
202/203 Propiedad intelectual e industrial y concesiones	6.481.768,95	22.555,54	0,00	6.504.324,49
206 Aplicaciones informáticas	1.832.857,64	116.924,69	0,00	1.949.782,33
280 Amortizaciones	(8.058.058,12)	(125.901,36)	0,00	(8.183.959,48)
Total inmovilizado intangible neto	276.873,06			290.451,93

El importe de los bienes completamente amortizados al cierre del ejercicio, expresado en euros, es el siguiente:

	2016
200 Gastos de investigación y desarrollo	20.304,59
202/203 Propiedad intelectual e industrial y concesiones	6.481.768,95
206 Aplicaciones informáticas	1.350.282,03
Total bienes completamente amortizados	7.852.355,57

BÉNS DEL PATRIMONI HISTÒRIC

La composició i evolució d'aquests comptes en el decurs de l'exercici correspon al detall següent, expressat en euros:

	2015	Altes	Baixes	2016
231/233 Obres d'art i documentació bibliogràfica	87.028.312,25	936.130,70	0,00	87.964.442,95
Total béns del patrimoni històric / Obres d'art i documentació bibliogràfica	87.028.312,25			87.964.442,95

Al balanç amb actualització del valor del patrimoni artístic hi figuren les revaloracions realitzades en els exercicis 1996, 2000, 2002 i 2011 de la totalitat de les obres d'art que van constituir l'aportació inicial del Fundador i de les donacions i adquisicions d'obres d'art posteriors, per valor de 40.825, 8.347, 89.791 i 155.248 milers d'euros, respectivament. Aquestes revaloracions es van practicar amb l'objectiu de reflectir el patrimoni artístic de la Fundació en funció del seu valor de mercat.

148

BIENES DEL PATRIMONIO HISTÓRICO

La composición y evolución de estas cuentas en el transcurso del ejercicio corresponde al siguiente detalle, expresado en euros:

	2015	Altas	Bajas	2016
231/233 Obras de arte y documentación bibliográfica	87.028.312,25	936.130,70	0,00	87.964.442,95
Total bienes del patrimonio histórico / Obras de arte y documentación bibliográfica	87.028.312,25			87.964.442,95

En el balance con actualización del valor del patrimonio artístico figuran las revalorizaciones realizadas en los ejercicios 1996, 2000, 2002 y 2011 de la totalidad de las obras de arte que constituyeron la aportación inicial del Fundador y de las donaciones y adquisiciones de obras de arte posteriores, por valor de 40.825, 8.347, 89.791 y 155.248 miles de euros, respectivamente. Estas revalorizaciones se realizaron con la finalidad de reflejar el patrimonio artístico de la Fundación en función de su valor de mercado.

IMMOBILITZACIONS MATERIALS

La composició i evolució d'aquests comptes en el decurs de l'exercici, expressada en euros, correspon al detall següent:

	2015	Altes	Baixes	2016
210/211 Terrenys i construccions	5.991.351,22	0,00	0,00	5.991.351,22
212 Instal·lacions tècniques, maquinària i projectes	11.988.359,68	207.696,38	0,00	12.196.056,06
215/216 Altres instal·lacions, utilatge i mobiliari	2.167.411,94	76.972,99	0,00	2.244.384,93
217 Equips informàtics i altre immobilitzat	957.628,16	77.190,87	0,00	1.034.819,03
281 Amortitzacions	(10.328.546,51)	(773.733,27)	0,00	(11.102.279,78)
Total immobilitzat material net	10.776.204,49			10.364.331,46

L'import dels béns completament amortitzats al tancament de l'exercici, expressat en euros, és el següent:

	2016
210/211 Terrenys i construccions	107.762,08
212 Instal·lacions tècniques, maquinària i projectes	2.873.487,30
215/216 Altres instal·lacions, utilatge i mobiliari	1.231.217,91
217 Equips informàtics i altre immobilitzat	698.767,94
Total béns completament amortitzats	4.911.235,23

INMOVILIZACIONES MATERIALES

La composición y evolución de estas cuentas en el transcurso del ejercicio, expresada en euros, corresponde al siguiente detalle:

	2015	Altas	Baixas	2016
210/211 Terrenos y construcciones	5.991.351,22	0,00	0,00	5.991.351,22
212 Instalaciones técnicas, maquinaria y proyectos	11.988.359,68	207.696,38	0,00	12.196.056,06
215/216 Otras instalaciones, utillaje y mobiliario	2.167.411,94	76.972,99	0,00	2.244.384,93
217 Equipos informáticos y otro inmovilizado	957.628,16	77.190,87	0,00	1.034.819,03
281 Amortizaciones	(10.328.546,51)	(773.733,27)	0,00	(11.102.279,78)
Total inmovilizado material neto	10.776.204,49			10.364.331,46

El importe de los bienes completamente amortizados al cierre del ejercicio, expresado en euros, es el siguiente:

	2016
210/211 Terrenos y construcciones	107.762,08
212 Instalaciones técnicas, maquinaria y proyectos	2.873.487,30
215/216 Otras instalaciones, utillaje y mobiliario	1.231.217,91
217 Equipos informáticos y otro inmovilizado	698.767,94
Total bienes completamente amortizados	4.911.235,23

149

INVERSIONS FINANCERES

Els moviments de les inversions financeres a llarg termini que han tingut lloc en el decurs de l'exercici, expressats en euros, corresponen al detall següent:

	2015	Altes	Baixes	2016
250 Participacions en entitats del grup / Inversions financeres permanents	204.345,12	0,00	0,00	204.345,12
260 Dipòsits i fiances constituïts a llarg termini	16.000,00	0,00	0,00	16.000,00
Total inversions financeres a llarg termini	220.345,12			220.345,12

Els moviments de les inversions financeres a curt termini que han tingut lloc en el decurs de l'exercici, expressats en euros, corresponen al detall següent:

	2015	Altes	Baixes	2016
532 Crèdits	239.400,76	0,00	0,00	239.400,76
576 Dipòsits a termini i valors de renda fixa	1.300.000,00	4.900.000,00	(2.300.000,00)	3.900.000,00
Total inversions financeres a curt termini	1.539.400,76			4.139.400,76

INVERSIONES FINANCIERAS

Los movimientos de las inversiones financieras a largo plazo habidos en el transcurso del ejercicio, expresados en euros, corresponden al siguiente detalle:

	2015	Altas	Bajas	2016
250 Participaciones en entidades del grupo / Inversiones financieras permanentes	204.345,12	0,00	0,00	204.345,12
260 Depósitos y fianzas constituídos a largo plazo	16.000,00	0,00	0,00	16.000,00
Total inversiones financieras a largo plazo	220.345,12			220.345,12

Los movimientos de las inversiones financieras a corto plazo habidos en el transcurso del ejercicio, expresados en euros, corresponden al siguiente detalle:

	2015	Altas	Bajas	2016
532 Créditos	239.400,76	0,00	0,00	239.400,76
576 Depósitos a plazo y valores de renta fija	1.300.000,00	4.900.000,00	(2.300.000,00)	3.900.000,00
Total inversiones financieras a corto plazo	1.539.400,76			4.139.400,76

El detall de les entitats amb participació de la Fundació és el següent:

	Valor	Fons propis	Participació	Activitat
	Libres	2015		
Distribucions d'Art Surrealista, S.A. Torre Galatea. Pujada del Castell, 28 17600 Figueres (Girona) NIF A17064320	204.344,12	256.041,46	100%	Comerç minorista
Demart Pro Arte, B. V. Frederick Roeskestraat, 123 1076 EE Amsterdam (Holanda)	1,00	(125.935,85)	100%	Explotació marques

En compliment del que estableix l'Acord de 20 de novembre de 2003 del Consell de la Comissió Nacional del Mercat de Valors, pel qual s'aprova el Codi de conducta de les entitats sense ànim de lucre per a la realització d'inversions temporals, s'informa que la Fundació no ha realitzat inversions financeres a curt termini durant el 2016 en valors mobiliaris i instruments financers en l'àmbit de supervisió de la Comissió Nacional del Mercat de Valors.

El detalle de las entidades con participación de la Fundación es el siguiente:

	Valor	Fondos propios	Participación	Actividad
	Libros	2015		
Distribucions d'Art Surrealista, S.A. Torre Galatea. Pujada del Castell, 28 17600 Figueres (Girona) NIF A17064320	204.344,12	256.041,46	100%	Comercio minorista
Demart Pro Arte, B. V. Frederick Roeskestraat, 123 1076 EE Amsterdam (Holanda)	1,00	(125.935,85)	100%	Explotación marcas

Atendiendo a lo establecido en el Acuerdo de 20 de noviembre de 2003 del Consejo de la Comisión Nacional del Mercado de Valores, por el que se aprueba el Código de conducta de las entidades sin ánimo de lucro para la realización de inversiones temporales, se informa de que la Fundación no ha realizado inversiones financieras a corto plazo durante el 2016 en valores mobiliarios e instrumentos financieros en el ámbito de supervisión de la Comisión Nacional del Mercado de Valores.

EXISTÈNCIES

La composició de les existències de la Fundació al tancament de l'exercici, expressada en euros, és la següent:

300/320 Existències comercials	1.495.310,09
390 Deteriorament de valor de les existències	(74.765,50)
Total	1.420.544,59

USUARIS I ALTRES DEUTORS DE L'ACTIVITAT PRÒPIA

La Fundació no manté saldos deutors amb usuaris, patrocinadors o afiliats al tancament de l'exercici.

L'evolució dels saldos procedents de clients i altres deutors de l'activitat pròpia en el decurs de l'exercici, expressada en euros, ha estat la següent:

	2015	Altes	Baixes	2016
430 Clients	17.921,72	17.112.240,41	(17.088.098,07)	42.064,06
440/480 Altres deutors / Deutors diversos i despeses anticipades	59.938,38	2.555.107,11	(2.548.157,40)	66.888,09
Total	77.860,10			108.952,15

EXISTENCIAS

La composición de las existencias de la Fundación al cierre del ejercicio, expresada en euros, es la siguiente:

300/320 Existencias comerciales	1.495.310,09
390 Deterioro de valor de las existencias	(74.765,50)
Total	1.420.544,59

USUARIOS Y OTROS DEUDORES DE LA ACTIVIDAD PROPIA

La Fundación no mantiene saldos deudores con usuarios, patrocinadores o afiliados al cierre del ejercicio.

La evolución de los saldos procedentes de clientes y otros deudores de la actividad propia en el transcurso del ejercicio, expresada en euros, ha sido la siguiente:

	2015	Altas	Bajas	2016
430 Clientes	17.921,72	17.112.240,41	(17.088.098,07)	42.064,06
440/480 Otros deudores / Deudores varios y gastos anticipados	59.938,38	2.555.107,11	(2.548.157,40)	66.888,09
Total	77.860,10			108.952,15

FONS PROPIS

L'evolució dels fons propis en el decurs de l'exercici, expressada en euros, ha estat la següent:

		Aplicació	Excedent	
	2015	Excedent	2016	2016
101 Dotació fundacional / Aportació Fundador i altres	20.265.819,54	0,00	0,00	20.265.819,54
117 Reserves voluntàries / Reserves capitalitzades	71.448.222,53	2.909.127,38	0,00	74.357.349,91
129 Excedent de l'exercici	2.909.127,38	(2.909.127,38)	3.741.771,36	3.741.771,36
Total Fons Propis	94.623.169,45			98.364.940,81

Dotació fundacional / Aportació Fundador i altres

La dotació inicial i la suma de les donacions rebudes suposen un patrimoni de 20.265.819,54 euros.

Revaloració del patrimoni artístic

La reserva de revaloració, reflectida en el balanç recollit al final d'aquesta Memòria, es va registrar en els exercicis 1996, 2000, 2002 i 2011, a l'empara dels informes pericials emesos sobre la totalitat de les obres d'art que van constituir l'aportació inicial del Fundador i les adquisicions gratuïtes i oneroses posteriors, per valor de 40.825, 8.347, 89.791 i 155.248 milers d'euros, respectivament.

FONDOS PROPIOS

La evolución de los fondos propios en el transcurso del ejercicio, expresada en euros, ha sido la siguiente:

		Aplicación	Excedente	
	2015	Excedente	2016	2016
101 Dotación fundacional / Aportación Fundador y otros	20.265.819,54	0,00	0,00	20.265.819,54
117 Reservas voluntarias / Reservas capitalizadas	71.448.222,53	2.909.127,38	0,00	74.357.349,91
129 Excedente del ejercicio	2.909.127,38	(2.909.127,38)	3.741.771,36	3.741.771,36
Total Fondos Propios	94.623.169,45			98.364.940,81

Dotación fundacional / Aportación Fundador y otros

La dotación inicial y la suma de las donaciones recibidas suponen un patrimonio de 20.265.819,54 euros.

Revalorización del patrimonio artístico

La reserva de revalorización, reflejada en el balance recogido al final de esta Memoria, se registró en los ejercicios 1996, 2000, 2002 y 2011, amparándose en informes periciales emitidos sobre la totalidad de las obras de arte que constituyeron la aportación inicial del Fundador y las adquisiciones gratuitas y onerosas posteriores, por valor de 40.825, 8.347, 89.791 y 155.248 miles de euros, respectivamente.

Reserves voluntàries / Reserves capitalitzades

El saldo del compte de reserves voluntàries i de capitalització a 31 de desembre de 2016 correspon a l'aplicació dels excedents positius d'exercicis anteriors.

SUBVENCIONS, APORTACIONS, DONACIONS I LLEGATS DE CAPITAL / APORTACIONS BÉNS

Els moviments que han tingut lloc en el decurs de l'exercici, expressats en euros, corresponen al detall següent:

	2015	Altes	Sanejament	2016
131/132 Altres subvencions, aportacions, donacions i llegats / Aportacions béns	573.873,22	0,00	(64.018,32)	509.854,90
Subvencions, aportacions, donacions i llegats / Aportacions béns	573.873,22			509.854,90

DEUTES NO COMERCIALS

Deutes amb entitats de crèdit / Deutes a llarg i curt termini amb entitats de crèdit

La composició dels deutes amb entitats de crèdit de la Fundació al tancament de l'exercici, expressada en euros, és la següent:

Venciment dels deutes a llarg termini						
	Curt termini	2018	2019	2020	Posterior 2020	Llarg termini
170/520 Préstecs i altres deutes	827.705,39	848.171,25	869.143,16	890.633,59	453.541,26	3.061.489,26
Total deutes amb entitats de crèdit	827.705,39	848.171,25	869.143,16	890.633,59	453.541,26	3.061.489,26

Reservas voluntarias / Reservas capitalizadas

El saldo de la cuenta de reservas voluntarias y de capitalización a 31 de diciembre de 2016 corresponde a la aplicación de los excedentes positivos de ejercicios anteriores.

SUBVENCIONES, APORTACIONES, DONACIONES Y LEGADOS DE CAPITAL / APORTACIONES BIENES

Los movimientos habidos en el transcurso del ejercicio, expresados en euros, corresponden al siguiente detalle:

	2015	Altas	Saneamiento	2016
131/132 Otras subvenciones, aportaciones, donaciones y legados / Aportaciones bienes	573.873,22	0,00	(64.018,32)	509.854,90
Subvenciones, aportaciones, donaciones y legados / Aportaciones bienes	573.873,22			509.854,90

DEUDAS NO COMERCIALES

Deudas con entidades de crédito/Deudas a largo y corto plazo con entidades de crédito

La composición de las deudas con entidades de crédito de la Fundación al cierre del ejercicio, expresada en euros, es la siguiente:

Venciment dels deutes a llarg termini						
	Corto plazo	2018	2019	2020	Posterior 2020	Largo plazo
170/520 Préstamos y otras deudas	827.705,39	848.171,25	869.143,16	890.633,59	453.541,26	3.061.489,26
Total deudas con entidades de crédito	827.705,39	848.171,25	869.143,16	890.633,59	453.541,26	3.061.489,26

Altres deutes no comercials

La composició a 31 de desembre de 2016 i de 2015, expressada en euros, és la següent:

	Curt termini	Llarg termini	Curt termini	Llarg termini
	2015	2015	2016	2016
475 Hisenda Pública creditora per IVA	58.938,06	0,00	47.517,76	0,00
475 Hisenda Pública creditora per IRPF	66.840,17	0,00	60.300,21	0,00
476 Seguretat Social creditora	157.293,81	0,00	81.273,42	0,00
173/523 Altres deutes / Prov. immob. / Plan Avanza	970.905,42	1.359.019,04	957.134,43	1.205.532,72
Total altres deutes no comercials	1.253.977,46	1.359.019,04	1.146.225,82	1.205.532,72

GARANTIES, COMPROMISOS I CONTINGÈNCIES

Les fiances, avals o garanties prestats a tercers al tancament de l'exercici, expressats en euros, són els següents:

Entitat financera	Import	Data constitució
"la Caixa"	16.000,00	13.03.2001

Otras deudas no comerciales

La composición a 31 de diciembre de 2016 y de 2015, expresada en euros, es la siguiente:

	Corto plazo	Largo plazo	Corto plazo	Largo plazo
	2015	2015	2016	2016
475 Hacienda Pública acreedora por IVA	58.938,06	0,00	47.517,76	0,00
475 Hacienda Pública acreedora per IRPF	66.840,17	0,00	60.300,21	0,00
476 Seguridad Social acreedora	157.293,81	0,00	81.273,42	0,00
173/523 Otras deudas / Prov. inmov. / Plan Avanza	970.905,42	1.359.019,04	957.134,43	1.205.532,72
Total otras deudas no comerciales	1.253.977,46	1.359.019,04	1.146.225,82	1.205.532,72

GARANTÍAS, COMPROMISOS Y CONTINGENCIAS

Las fianzas, avales o garantías prestados a terceros al cierre del ejercicio, expresados en euros, son las siguientes:

Entidad financiera	Importe	Fecha constitución
"la Caixa"	16.000,00	13.03.2001

INGRESSOS I DESPESES

Consum de primeres matèries i altres aprovisionaments

Els consums d'existències corresponents a l'exercici, expressats en euros, s'indiquen al detall següent:

600 Compres de béns	1.393.614,25
610 Variació d'existències	(21.800,96)
Consum d'explotació	1.371.813,29

Despeses de personal

El detall d'aquest epígraf al tancament de l'exercici, expressat en euros, és el següent:

640 Sous i salaris	2.903.516,47
642 Seguretat Social a càrrec de l'empresa	886.143,78
649 Altres despeses socials	41.703,41
642/649 Total càrregues socials	927.847,19

La plantilla mitjana de personal a temps complet en el decurs de l'exercici, distribuïda per àrees de treball, ha estat la següent:

Secretaria General i Museus	55,97
Gerència i botigues	24,39
Centre d'Estudis	11,00
Registre	1,00
Restauració	6,00
Total	98,36

Variació de les provisions

La variació de les provisions en el decurs de l'exercici correspon al detall següent, expressat en euros:

693 Pèrdues per deteriorament d'existències / Dotació a la provisió d'existències	74.765,50
793 Reversió del deteriorament d'existències / Provisió d'existències aplicada	(73.680,19)
Variació de les provisions de tràfic	1.085,31

Transaccions efectuades amb entitats del grup i associades

Les transaccions efectuades amb entitats del grup i associades, en euros, són les següents:

Compres de l'exercici	1.433.865,83
Serveis rebuts	146.377,83
Ingressos altres serveis	5.700,00
Ingressos financers	0,00

156

INGRESOS Y GASTOS

Consumo de materias primas y otros aprovisionamientos

Los consumos de existencias correspondientes al ejercicio, expresados en euros, se indican en el siguiente detalle:

600 Compras de bienes	1.393.614,25
610 Variación de existencias	(21.800,96)
Consumo de explotación	1.371.813,29

Gastos de personal

El detalle de este epígrafe al cierre del ejercicio, expresado en euros, es el siguiente:

640 Sueldos y salarios	2.903.516,47
642 Seguridad Social a cargo de la empresa	886.143,78
649 Otros gastos sociales	41.703,41
642/649 Total cargas sociales	927.847,19

La plantilla media de personal a tiempo completo en el transcurso del ejercicio, distribuida por áreas de trabajo, ha sido la siguiente:

Secretaría General y Museos	55,97
Gerencia y tiendas	24,39
Centro de Estudios	11,00
Registro	1,00
Restauración	6,00
Total	98,36

Variación de las provisiones

La variación de las provisiones en el transcurso del ejercicio corresponde al siguiente detalle, expresado en euros:

693 Pérdidas per deterioro de existències / Dotación a la provisión de existencias	74.765,50
793 Reversión del deterioro de existencias / Provisión de existencias aplicada	(73.680,19)
Variación de las provisiones de tráfico	1.085,31

Transacciones efectuadas con entidades del grupo y asociadas

Las transacciones efectuadas con entidades del grupo y asociadas, en euros, son las siguientes:

Compras del ejercicio	1.433.865,83
Servicios recibidos	146.377,83
Ingresos otros servicios	5.700,00
Ingresos financieros	0,00

Altres ingressos i despeses

	Despeses	Ingressos
671 Resultats procedents de l'immobilitzat	0,00	0,00
746 Aportacions / Subvencions de capital traspasades al resultat	0,00	64.018,32
678/778 Resultats excepcionals	0,00	6.751,71
Total	0,00	70.770,03

APLICACIÓ D'ELEMENTS PATRIMONIALS A FINS PROPIS

La destinació de les rendes i ingressos, expressada en euros, correspon al detall següent:

Exercici	Ingressos bruts	Despeses neces.	Imptos.	Diferència	Import destinat a fins propis					
					Import	%	(n-3)	(n-2)	(n-1)	(n)
2013	15.257.409	10.802.169	0	4.455.240	4.433.215	99,5	4.433.215	0	0	0
2014	15.052.801	11.149.113	0	3.903.688	3.867.875	99,1		3.867.875	0	0
2015	14.067.942	11.132.837	0	2.935.105	2.909.128	99,1			2.909.128	0
2016	15.049.162	11.278.885	0	3.770.277	3.741.772	99,2				3.741.772

157

Otros ingresos y gastos

	Gastos	Ingresos
671 Resultados procedentes del inmovilizado	0,00	0,00
746 Aportaciones / Subvenciones de capital traspasadas al resultado	0,00	64.018,32
678/778 Resultados excepcionales	0,00	6.751,71
Total	0,00	70.770,03

APLICACIÓN DE ELEMENTOS PATRIMONIALES A FINES PROPIOS

El destino de las rentas e ingresos, expresado en euros, corresponde al siguiente detalle:

Ejercicio	Ingresos brutos	Gastos necesarios	Imptos.	Diferencia	Importe destinado a fines propios					
					Importe	%	(n-3)	(n-2)	(n-1)	(n)
2013	15.257.409	10.802.169	0	4.455.240	4.433.215	99,5	4.433.215	0	0	0
2014	15.052.801	11.149.113	0	3.903.688	3.867.875	99,1		3.867.875	0	0
2015	14.067.942	11.132.837	0	2.935.105	2.909.128	99,1			2.909.128	0
2016	15.049.162	11.278.885	0	3.770.277	3.741.772	99,2				3.741.772

Despeses d'administració		Import destinat a dotació fundacional				
Exercici	Import	Total import	Destinat en l'exercici			
			(n-3)	(n-2)	(n-1)	(n)
2013	22.025	0	0	0	0	0
2014	35.813	0		0	0	0
2015	25.977	0			0	0
2016	28.505	0				0

ESDEVENIMENTS POSTERIORS AL TANCAMENT

No s'han produït fets posteriors que puguin afectar significativament els comptes anuals de la Fundació.

COMPTE DE RESULTATS ANALÍTIC

Els comptes analítics de resultats dels exercicis 2015 i 2016, expressats en euros, són els següents:

Conceptes	Exercici 2016		Exercici 2015	
	Import	%	Import	%
Ingressos de l'entitat per l'activitat pròpia	14.975.185,89	100,0%	13.962.405,22	100,0%
Consum d'explotació	(1.371.813,29)	-9,2%	(1.275.118,87)	-9,1%
Altres despeses d'explotació	(5.070.391,83)	-33,9%	(4.973.175,59)	-35,6%
Altres ingressos	0,00	0,0%	0,00	0,0%
Despeses de personal	(3.831.363,66)	-25,6%	(3.712.936,55)	-26,6%
Resultat brut d'explotació	4.701.617,11	31,4%	4.001.174,21	28,7%
Dotacions amortitzacions immobilitzat	(899.634,63)	-6,0%	(944.644,66)	-6,8%
Variació de les provisions de tràfic	(1.085,31)	0,0%	(454,86)	0,0%
Resultat net d'explotació	3.800.897,17	25,4%	3.056.074,69	21,9%
Ingressos financers	3.205,65	0,0%	18.288,46	0,1%
Despeses financeres	(133.101,49)	-0,9%	(252.483,79)	-1,8%
Resultat de les activitats ordinàries	3.671.001,33	24,5%	2.821.879,36	20,2%
Resultats procedents de l'immobilitzat	0,00	0,0%	(30,67)	0,0%
Subvencions de capital traspasades al resultat	64.018,32	0,4%	72.993,83	0,5%
Resultats excepcionals	6.751,71	0,0%	14.284,86	0,1%
Resultat abans d'impostos	3.741.771,36	25,0%	2.909.127,38	20,8%
Impost sobre societats	0,00	0,0%	0,00	0,0%
Excedent de l'exercici	3.741.771,36	25,0%	2.909.127,38	20,8%

158

Gastos de administración		Importe destinado a dotación fundacional				
Ejercicio	Importe	Total importe	Destinado en el ejercicio			
			(n-3)	(n-2)	(n-1)	(n)
2013	22.025	0	0	0	0	0
2014	35.813	0		0	0	0
2015	25.977	0			0	0
2016	28.505	0				0

ACONTECIMIENTOS POSTERIORES AL CIERRE

No se han producido hechos posteriores que puedan afectar significativamente a las cuentas anuales de la Fundación.

CUENTA DE RESULTADOS ANALÍTICA

Las cuentas de resultados analíticas de los ejercicios 2015 y 2016, expresadas en euros, son las siguientes:

Conceptos	Ejercicio 2016		Ejercicio 2015	
	Importe	%	Importe	%
Ingresos de la entidad por la actividad propia	14.975.185,89	100,0%	13.962.405,22	100,0%
Consumo de explotación	(1.371.813,29)	-9,2%	(1.275.118,87)	-9,1%
Otros gastos de explotación	(5.070.391,83)	-33,9%	(4.973.175,59)	-35,6%
Otros ingresos	0,00	0,0%	0,00	0,0%
Gastos de personal	(3.831.363,66)	-25,6%	(3.712.936,55)	-26,6%
Resultado bruto de explotación	4.701.617,11	31,4%	4.001.174,21	28,7%
Dotaciones amortizaciones inmovilizado	(899.634,63)	-6,0%	(944.644,66)	-6,8%
Variación de las provisiones de tráfico	(1.085,31)	0,0%	(454,86)	0,0%
Resultado neto de explotación	3.800.897,17	25,4%	3.056.074,69	21,9%
Ingresos financieros	3.205,65	0,0%	18.288,46	0,1%
Gastos financieros	(133.101,49)	-0,9%	(252.483,79)	-1,8%
Resultado de las actividades ordinarias	3.671.001,33	24,5%	2.821.879,36	20,2%
Resultados procedentes del inmovilizado	0,00	0,0%	(30,67)	0,0%
Subvenciones de capital traspasadas al resultado	64.018,32	0,4%	72.993,83	0,5%
Resultados excepcionales	6.751,71	0,0%	14.284,86	0,1%
Resultado antes de impuestos	3.741.771,36	25,0%	2.909.127,38	20,8%
Impuesto sobre sociedades	0,00	0,0%	0,00	0,0%
Excedente del ejercicio	3.741.771,36	25,0%	2.909.127,38	20,8%

159

BALANÇ DE SITUACIÓ SENSE ACTUALITZACIÓ DEL PATRIMONI ARTÍSTIC

Els balanços de situació sense actualització del valor del patrimoni artístic a 31 de desembre de 2016 i 2015, expressats en euros, són:

Balanç de situació sense actualització del Valor del Patrimoni Artístic a 31 de desembre de 2016 i 2015		
Actiu	2016	2015
Actiu no corrent	98.839.571,46	98.301.734,92
Immobilitzacions intangibles	290.451,93	276.873,06
Despeses d'investigació i desenvolupament	20.304,59	20.304,59
Propietat intel·lectual i concessions	6.504.324,49	6.481.768,95
Aplicacions informàtiques	1.949.782,33	1.832.857,64
Amortitzacions	(8.183.959,48)	(8.058.058,12)
Béns del Patrimoni Històric	87.964.442,95	87.028.312,25
Immobilitzacions materials	10.364.331,46	10.776.204,49
Terrenys i construccions	5.991.351,22	5.991.351,22
Instal·lacions tècniques i maquinària	12.196.056,06	11.988.359,68
Altres instal·lacions, utilitatge i mobiliari	2.244.384,93	2.167.411,94
Equips informàtics i altre immobilitzat	1.034.819,03	957.628,16
Amortitzacions	(11.102.279,78)	(10.328.546,51)
Inversions financeres a llarg termini / Immobilitzacions financeres	220.345,12	220.345,12
Participacions en entitats del grup	204.345,12	204.345,12
Dipòsits i fiances constituïts a llarg termini	16.000,00	16.000,00

Actiu corrent	6.822.965,71	4.557.551,30
Existències	1.420.544,59	1.399.834,47
Existències comercials	1.495.310,09	1.473.514,66
Provisions	(74.765,50)	(73.680,19)
Altres deutors	109.050,81	74.254,54
Clients per vendes i prestacions de serveis	42.064,06	17.921,72
Deutors diversos	66.888,09	56.330,31
Administracions públiques	98,66	2,51
Inversions financeres a curt termini / Inversions financeres temporals	4.139.400,76	1.539.400,76
Crèdits a entitats del grup	239.400,76	239.400,76
Cartera de valors i dipòsits a curt termini	3.900.000,00	1.300.000,00
Periodificacions	0,00	3.608,07
Efectiu i altres actius líquids equivalents	1.153.969,55	1.540.453,46
Total actiu	105.662.537,17	102.859.286,22

160

BALANCES DE SITUACIÓN SIN ACTUALIZACIÓN DEL PATRIMONIO ARTÍSTICO

Los balances de situación sin actualización del valor del patrimonio artístico a 31 de diciembre del 2016 y 2015, expresados en euros, son:

Balance de situación sin actualización del Valor del Patrimonio Artístico a 31 de diciembre de 2016 y 2015		
Activo	2016	2015
Activo no corriente	98.839.571,46	98.301.734,92
Inmovilizaciones intangibles	290.451,93	276.873,06
Gastos de investigación y desarrollo	20.304,59	20.304,59
Propiedad intelectual y concesiones	6.504.324,49	6.481.768,95
Aplicaciones informáticas	1.949.782,33	1.832.857,64
Amortizaciones	(8.183.959,48)	(8.058.058,12)
Bienes del Patrimonio Histórico	87.964.442,95	87.028.312,25
Inmovilizaciones materiales	10.364.331,46	10.776.204,49
Terrenos y construcciones	5.991.351,22	5.991.351,22
Instalaciones técnicas y maquinaria	12.196.056,06	11.988.359,68
Otras instalaciones, utilaje y mobiliario	2.244.384,93	2.167.411,94
Equipos informáticos y otro inmovilizado	1.034.819,03	957.628,16
Amortizaciones	(11.102.279,78)	(10.328.546,51)
Inversiones financieras a largo plazo / Inmovilizaciones financieras	220.345,12	220.345,12
Participaciones en entidades del grupo	204.345,12	204.345,12
Depósitos y fianzas constituídos a largo plazo	16.000,00	16.000,00

Activo corriente	6.822.965,71	4.557.551,30
Existencias	1.420.544,59	1.399.834,47
Existencias comerciales	1.495.310,09	1.473.514,66
Provisiones	(74.765,50)	(73.680,19)
Otros deudores	109.050,81	74.254,54
Cientes por ventas y prestaciones de servicios	42.064,06	17.921,72
Deudores varios	66.888,09	56.330,31
Administraciones públicas	98,66	2,51
Inversiones financieras a corto plazo / Inversiones financieras temporales	4.139.400,76	1.539.400,76
Créditos a entidades del grupo	239.400,76	239.400,76
Cartera de valores y depósitos a corto plazo	3.900.000,00	1.300.000,00
Periodificaciones	0,00	3.608,07
Efectivo y otros activos líquidos equivalentes	1.153.969,55	1.540.453,46
Total activo	105.662.537,17	102.859.286,22

161

Balanç de situació sense actualització del Valor del Patrimoni Artístic a 31 de desembre de 2016 i 2015		
Passiu	2016	2015
Patrimoni net	98.874.795,71	95.197.042,67
Fons propis	98.364.940,81	94.623.169,45
Dotació fundacional / Fons social	20.265.819,54	20.265.819,54
Reserves	74.357.349,91	71.448.222,53
Reserves voluntàries	74.357.349,91	71.448.222,53
Excedent de l'exercici	3.741.771,36	2.909.127,38
Subvencions, donacions i llegats rebuts	509.854,90	573.873,22
Subvencions, aportacions, donacions i llegats de capital	509.854,90	573.873,22
Passiu no corrent	4.267.021,98	5.248.213,69
Deutes amb entitats de crèdit	3.061.489,26	3.889.194,65
Deutes amb entitats de crèdit	3.061.489,26	3.889.194,65
Altres creditors	1.205.532,72	1.359.019,04
Plan Avanza	1.205.532,72	1.359.019,04
Passiu corrent	2.520.719,48	2.414.029,86
Deutes amb entitats de crèdit	827.705,39	607.645,86
Préstecs i altres deutes	827.705,39	607.645,86
Creditors comercials	546.788,27	552.406,54
Deutes per compres i prestació serveis	546.788,27	552.406,54
Altres deutes no comercials	1.146.225,82	1.253.977,46
Administracions públiques	189.091,39	283.072,04
Altres deutes	957.134,43	970.905,42
Total passiu	105.662.537,17	102.859.286,22

162

Balances de situación sin actualización del Valor del Patrimonio Artístico a 31 de diciembre de 2016 y 2015		
Pasivo	2016	2015
Patrimonio neto	98.874.795,71	95.197.042,67
Fondos propios	98.364.940,81	94.623.169,45
Dotación fundacional / Fondo social	20.265.819,54	20.265.819,54
Reservas	74.357.349,91	71.448.222,53
Reservas voluntarias	74.357.349,91	71.448.222,53
Excedente del ejercicio	3.741.771,36	2.909.127,38
Subvenciones, donaciones y legados recibidos	509.854,90	573.873,22
Subvenciones, aportaciones, donaciones y legados de capital	509.854,90	573.873,22
Pasivo no corriente	4.267.021,98	5.248.213,69
Deudas con entidades de crédito	3.061.489,26	3.889.194,65
Deudas con entidades de crédito	3.061.489,26	3.889.194,65
Otros acreedores	1.205.532,72	1.359.019,04
Plan Avanza	1.205.532,72	1.359.019,04
Pasivo corriente	2.520.719,48	2.414.029,86
Deudas con entidades de crédito	827.705,39	607.645,86
Préstamos y otras deudas	827.705,39	607.645,86
Acreedores comerciales	546.788,27	552.406,54
Deudas por compras y prestación servicios	546.788,27	552.406,54
Otras deudas no comerciales	1.146.225,82	1.253.977,46
Administraciones públicas	189.091,39	283.072,04
Otras deudas	957.134,43	970.905,42
Total pasivo	105.662.537,17	102.859.286,22

BALANÇ DE SITUACIÓ AMB ACTUALITZACIÓ DEL PATRIMONI ARTÍSTIC

Com s'ha indicat en el text de la Memòria, s'adjunta el balanç amb actualització del patrimoni artístic a 31 de desembre, expressat en euros.

Balanç amb actualització del Valor del Patrimoni Artístic a 31 de desembre de 2016			
Compte	Concepte	Actiu	Passiu
101	Aportació Fundador i altres		20.265.819,54
117	Reserves voluntàries i capitalitzades		71.448.222,53
111	Revalorització patrimoni artístic		294.211.470,82
129	Excedent exercici anterior		2.909.127,38
131	Aportacions béns		509.854,90
Total patrimoni net (Fons propis i aportacions béns)			389.344.495,17
200	Recerca i desenvolupament	20.304,59	
202	Concessió Púbol - Portlligat	167.951,88	
203	Propietat intel·lectual i industrial	6.336.372,61	
206	Aplicacions informàtiques	1.949.782,33	
Total immobilitzat intangible		8.474.411,41	
210/211	Terrenys i construccions	5.991.351,22	
212	Instal·lacions	11.183.321,12	
212	Projecte noves instal·lacions	1.012.734,94	
216	Mobiliari	2.244.384,93	
217	Equips informàtics	1.034.819,03	
231	Documentació bibliogràfica	3.847.303,66	

→

163

BALANCES DE SITUACIÓN CON ACTUALIZACIÓN DEL PATRIMONIO ARTÍSTICO

Como se ha indicado en el texto de la Memoria, se adjunta el Balance con actualización del patrimonio artístico a 31 de diciembre, expresado en euros.

Balances con actualización del Valor del Patrimonio Artístico a 31 de diciembre de 2016			
Cuenta	Concepto	Activo	Pasivo
101	Aportación Fundador y otros		20.265.819,54
117	Reservas voluntarias y capitalizadas		71.448.222,53
111	Revalorización patrimonio artístico		294.211.470,82
129	Excedente ejercicio anterior		2.909.127,38
131	Aportaciones bienes		509.854,90
Total patrimonio neto (Fondos propios y aportaciones bienes)			389.344.495,17
200	Investigación y desarrollo	20.304,59	
202	Concesión Púbol - Portlligat	167.951,88	
203	Propiedad intelectual y industrial	6.336.372,61	
206	Aplicaciones informáticas	1.949.782,33	
Total inmovilizado intangible		8.474.411,41	
210/211	Terrenos y construcciones	5.991.351,22	
212	Instalaciones	11.183.321,12	
212	Proyecto nuevas instalaciones	1.012.734,94	
216	Mobiliario	2.244.384,93	
217	Equipos informáticos	1.034.819,03	
231	Documentación bibliográfica	3.847.303,66	

→

Compte	Concepte	Actiu	Passiu
233	Obres d'art	378.328.610,11	
	Total immobilitzat material	403.642.525,01	
250	Inversions financeres permanents	204.345,12	
260	Fiances constituïdes a llarg termini	16.000,00	
	Total inversions financeres a llarg termini / Immobilitzat financer	220.345,12	
280	Amort. acumul. inver. conces. Púbol-Portlligat	-167.947,87	
280	Amort. acumul. propietat intel·lectual	-6.317.110,83	
280	Amort. acumul. aplicacions informàtiques	-1.678.596,19	
280	Amort. acumul. despeses R + D	-20.304,59	
281	Amort. acumul. construccions	-1.934.958,98	
281	Amort. acumul. instal·lacions	-6.009.969,81	
281	Amort. acumul. projecte noves instal·lacions	-637.442,97	
281	Amort. acumul. mobiliari	-1.629.689,28	
281	Amort. acumul. equips informàtics	-890.218,74	
	Total amortitzacions	-19.286.239,26	
300	Existències	1.495.310,09	
390	Deteriorament del valor de les existències	-74.765,50	
	Total existències	1.420.544,59	
430	Clients	42.064,06	
440	Deutors diversos	66.888,09	
472	H.P. IVA suportat	98,66	
473	H.P. Retencions i pagaments a compte		
480	Despeses anticipades		
532	Crèdits a curt termini	239.400,76	

170	Deutes llarg termini entitats crèdit		3.061.489,26
170	Deutes llarg termini Plan Avanza		1.205.532,72
410	Creditors		546.788,27
465	Remuneracions pendents de pagament		
475	H.P. creditora IRPF		60.300,21
475	H.P. creditora IVA		47.517,76
476	Organismes SS creditors		81.273,42
520	Deutes curt termini entitats crèdit		827.705,39
520	Deutes curt termini Plan Avanza		200.264,84
523	Proveïdors immobilitzat		756.869,59
	Total deutors / creditors	348.451,57	6.787.741,46
570	Caixa Fundació	70.631,83	
572	Bancs i inst. crèdit c/c	1.083.337,72	
576	Valors de renda fixa	3.900.000,00	
	Total comptes financers	5.053.969,55	
	Resultat període		3.741.771,36
	Totals	399.874.007,99	399.874.007,99

Cuenta	Concepto	Activo	Pasivo
233	Obras de arte	378.328.610,11	
	Total inmovilizado material	403.642.525,01	
250	Inversiones financieras permanentes	204.345,12	
260	Fianzas constituidas a largo plazo	16.000,00	
	Total inversiones financieras a largo plazo / Inmovilizado financiero	220.345,12	
280	Amort. acumul. inver. conces. Púbol-Portlligat	-167.947,87	
280	Amort. acumul. propiedad intelectual	-6.317.110,83	
280	Amort. acumul. aplicaciones informáticas	-1.678.596,19	
280	Amort. acumul. gastos I + D	-20.304,59	
281	Amort. acumul. construcciones	-1.934.958,98	
281	Amort. acumul. instalaciones	-6.009.969,81	
281	Amort. acumul. proyecto nuevas instalaciones	-637.442,97	
281	Amort. acumul. mobiliario	-1.629.689,28	
281	Amort. acumul. equipos informáticos	-890.218,74	
	Total amortizaciones	-19.286.239,26	
300	Existencias	1.495.310,09	
390	Deterioro del valor de las existencias	-74.765,50	
	Total existencias	1.420.544,59	
430	Cientes	42.064,06	
440	Deudores varios	66.888,09	
472	H.P. IVA soportado	98,66	
473	H.P. Retenciones y pagos a cuenta		
480	Gastos anticipados		
532	Créditos a corto plazo	239.400,76	

170	Deudas largo plazo entidades crédito		3.061.489,26
170	Deudas largo plazo Plan Avanza		1.205.532,72
410	Acreedores		546.788,27
465	Remuneraciones pendientes de pago		
475	H.P. acreedora IRPF		60.300,21
475	H.P. acreedora IVA		47.517,76
476	Organismos SS acreedores		81.273,42
520	Deudas corto plazo entidades crédito		827.705,39
520	Deudas corto plazo Plan Avanza		200.264,84
523	Proveedores inmovilizado		756.869,59
	Total deudores / acreedores	348.451,57	6.787.741,46
570	Caja Fundación	70.631,83	
572	Bancos e inst. crédito c/c	1.083.337,72	
576	Valores de renta fija	3.900.000,00	
	Total cuentas financieras	5.053.969,55	
	Resultado período		3.741.771,36
	Totales	399.874.007,99	399.874.007,99

44. ATHLETE. STATUETTE DE BRONZE DU DEBUT DU IVe S. AV. J.-C.
MUSEE DU LOUVRE. (Photo du musée.)

45. VICTOIRE PORTANT UN COQ. ACROTIS DU TEMPLE D'ASCLEPIOS A EPIDAURE.
MUSEE NATIONAL D'ATHENES. (Photo Athén.)

Es pot obtenir una còpia d'aquesta Memòria en format PDF en el lloc web de la Fundació: <http://www.salvador-dali.org>

Redacció

Fundació Gala-Salvador Dalí

Coordinació

Imma Parada

Fotografies

Confinluxe, *Diari de Girona*, Domagoj Režic-Best in Heritage, *El Punt Avui*, Festival Í-TACA Cultura i Acció, Gasull Fotografia, Instituto Cervantes de Tòquio, *La Vanguardia*, Martí Dacosta, MondoMostre, Fiona i Tom Morrisson, *Mujer Hoy*, Museu de l'Empordà, *National Geographic*, Ricardo Sans, Skylight, Yomiuri Shinbum.

Disseny

bisdixit.com

Traducció

Link

Fotomecànica i impressió

Alzamora Gràfiques

Obres de Salvador Dalí

© Salvador Dalí, Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

Drets d'imatge de Salvador Dalí i de Gala reservats

Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

De la fotografia de Gala

Ricardo Sans © Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

De l'edició

© Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

Tots els drets reservats

Dipòsit legal

GI-276-2017

Les imatges de les portadelles estan dedicades al Centre d'Estudis Dalinians en el seu vintè aniversari.

FUNDACIÓ
GALA-SALVADOR DALÍ

Fundació Gala-Salvador Dalí

Torre Galatea
Pujada del Castell, 28
17600 Figueres
<http://www.salvador-dali.org>

Se puede obtener una copia de esta Memoria en formato PDF en el sitio web de la Fundación: <http://www.salvador-dali.org>

Redacción

Fundació Gala-Salvador Dalí

Coordinación

Imma Parada

Fotografías

Confinluxe, *Diari de Girona*, Domagoj Režic-Best in Heritage, *El Punt Avui*, Festival Í-TACA Cultura i Acció, Gasull Fotografia, Instituto Cervantes de Tòquio, *La Vanguardia*, Martí Dacosta, MondoMostre, Fiona y Tom Morrisson, *Mujer Hoy*, Museu de l'Empordà, *National Geographic*, Ricardo Sans, Skylight, Yomiuri Shinbum.

Diseño

bisdixit.com

Traducción

Link

Fotomecánica e impresión

Alzamora Gràfiques

Obras de Salvador Dalí

© Salvador Dalí, Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

Derechos de imagen de Salvador Dalí y de Gala reservados

Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

De la fotografía de Gala

Ricardo Sans © Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

De la edición

© Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres, 2017

Todos los derechos reservados

Depósito legal

GI-276-2017

Las imágenes de las portadillas están dedicadas al Centro de Estudios Dalinianos en su vigésimo aniversario.

FUNDACIÓ
GALA-SALVADOR DALÍ

Fundació Gala-Salvador Dalí

Torre Galatea
Pujada del Castell, 28
17600 Figueres
<http://www.salvador-dali.org>

